

PRIJEDLOG

Na temelju članka 31. stavka 3. Zakona o Vladi Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 150/11, 119/14 i 93/96), a u svezi s člankom 6. stavkom 4. i 5. Zakona o izvršavanju kazne zatvora (Narodne novine, br. 128/99, 55/00, 59/00, 129/00, 59/01, 67/01 - ispravak, 11/02, 190/03 - pročišćeni tekst, 76/07, 27/08, 83/09, 18/11, 48/11, 125/11, 56/13, 150/13.) Vlada Republike Hrvatske je donijela na sjednici _____ godine

ZAKLJUČAK

Prihvaća se Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2016. godinu, u tekstu koji je dostavilo Ministarstvo pravosuđa aktom, KLASA: 956-01/16-01/2, URBROJ: 514-07-01-01-03-16-2 , od _____ 2017. godine.

KLASA:

URBROJ:

Zagreb, _____ 2017.

PREDSJEDNIK

mr. sc. Andrej Plenković

**IZVJEŠĆE O STANJU I RADU KAZNIONICA, ZATVORA I
ODGOJNIH ZAVODA ZA 2016. GODINU**

Sadržaj

UVODNI DIO	4
Organizacijska struktura Uprave za zatvorski sustav	6
Središnji ured	7
Centar za dijagnostiku u Zagrebu	8
Kaznionice	9
Zatvori	10
Odgojni zavodi	10
Centar za izobrazbu	10
Standardi izvršavanja kazne zatvora i odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod	11
Smještaj zatvorenika i maloljetnika	12
Prehrana zatvorenika i maloljetnika.....	13
Upravljanje organizacijskom klimom i razvoj ljudskih potencijala u zatvorskom sustavu .	14
1. OSOBE KOJIMA JE ODUZETA SLOBODA.....	15
1.1. Zatvorenici.....	15
1.1.1. Zatvorenici na izdržavanju kazne zatvora	15
1.1.2. Zatvorenici s izrečenom sigurnosnom mjerom obveznog psihijatrijskog liječenja po članku 68. Kaznenog zakona	31
1.1.3. Zatvorenici kojima je određena mjera istražnog zatvora	32
1.1.4. Neubrojivi počinitelji kaznenih djela na izvršavanju mjere istražnog zatvora na temelju članka 551. Zakona o kaznenom postupku	34
1.1.5. Zatvorenici strani državljanima.....	34
1.2. Maloljetnici.....	36
1.2.1. Odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod.....	36
1.2.2. Kazna maloljetničkog zatvora	37
1.2.3. Maloljetnici u istražnom zatvoru.....	38
1.3. Kažnjenici	39
1.4. Osobe starije životne dobi	39
1.5. Osobe s invaliditetom	40
1.6. Zatvorenici ovisnici	41
1.6.1. Ovisnici o drogama	41
1.6.2. Farmakoterapija opijatskih ovisnika metadonom i buprenorfinom	45
1.6.3. Zloupotreba psihoaktivnih sredstava	46
1.6.4. Ovisnici o alkoholu	47
1.7. Zdravstvena zaštita zatvorenika i maloljetnika	49
1.7.1. Prevencija i liječenje virusnih hepatitisa	51
1.8. Tretman zatvorenika	51

1.8.1.	Opći programi	52
1.8.1.1.	Izobrazba zatvorenika i maloljetnika	52
1.8.1.2.	Projekt resocijalizacije ovisnika o drogama	53
1.8.1.3.	Rad zatvorenika	54
1.8.1.4.	Organizacija slobodnog vremena.....	58
1.8.1.5.	Dušobrižništvo i vjeroispovijedanje	59
1.8.1.6.	Podrška očuvanju obiteljske povezanosti zatvorenika i maloljetnika.....	59
1.8.1.6.1.	Zatvorenici roditelji maloljetne djece i posjeti maloljetne djece roditeljima u 2016. godini.....	61
1.8.1.6.2.	Aktivnosti organizacija civilnog društva usmjerene podršci obiteljskim odnosima	64
1.8.1.6.3.	Čitateljski program	64
1.8.1.6.4.	Obilježavanje paneuropske kampanje za prava djece čiji su roditelji u zatvoru	66
1.8.1.6.5.	Aktivnosti stručne skupine EuroPrisa za obiteljske odnose zatvorenika ...	67
1.8.1.7.	Priprema za otpust i pomoć nakon otpusta	67
1.8.2.	Posebni programi tretmana i edukativno-razvojni programi.....	68
1.8.2.1.	Tretman ovisnika o drogama	70
1.8.2.2.	Tretman ovisnika o alkoholu	73
1.8.2.3.	Prevenција recidivizma i kontrola impulzivnog ponašanja – PRIKIP	75
1.8.2.4.	Tretman počinitelja nasilja.....	75
1.8.2.5.	Posebni program tretmana počinitelja kaznenih djela u prometu	77
1.8.2.6.	Trening socijalnih vještina	77
1.8.2.7.	Zatvorenik kao roditelj	78
1.8.2.8.	Vozač – čimbenik sigurnosti u prometu	78
1.9.	Suradnja s organizacijama civilnog društva i institucijama	79
1.10.	Suradnja s lokalnom zajednicom	81
1.11.	Pogodnosti zatvorenika	82
1.12.	Premještanje zatvorenika	83
1.13.	Transfer zatvorenika	84
1.14.	Uvjetni otpust zatvorenika	85
1.14.1.	Uvjetni otpust po odluci povjerenstva za uvjetni otpust i po odluci upravitelja	85
1.14.2.	Uvjetni otpust po odluci suda ili suca izvršenja	86
1.15.	Prava zatvorenika i njihova zaštita	87
1.16.	Pritužbe zatvorenika.....	89
1.17.	Zahtjevi zatvorenika za naknadu štete	89
2.	ČIMBENICI SIGURNOSNIH RIZIKA – POKAZATELJI STANJA I RADA	90

2.1.	Uvod – ocjena stanja sigurnosti	90
2.2.	Primjena sredstava prisile	91
2.3.	Posebne mjere održavanja reda i sigurnosti	95
2.4.	Testiranje zatvorenika na prisutnost alkohola u organizmu te na prisutnost droga i drugih nedopuštenih psihoaktivnih sredstava u organizmu.....	96
2.5.	Samoubojstva i smrti zatvorenika.....	98
2.6.	Pokušaj bijega i bjegovi.....	99
2.7.	Stegovni prijestupi	102
2.8.	Ostali čimbenici sigurnosnih rizika	103
2.9.	Zaključak ocjena stanja sigurnosti.....	109
3.	ZAPOSLENICI USTROJSTVENIH JEDINICA UPRAVE ZA ZATVORSKI SUSTAV	110
3.1.	Popunjenost sistematiziranih radnih mjesta	110
3.2.	Bolovanja zaposlenika	113
3.3.	Rashodi za zaposlene.....	113
3.4.	Izobrazba službenika	114
3.5.	Psihosocijalna pomoć ovlaštenim službenim osobama	115
3.6.	Suradnja sa sindikatima	116
3.7.	Žalbe Odboru za državnu službu	116
3.8.	Prestanak državne službe.....	117
3.9.	Odgovornost zbog povrede službene dužnosti	117
4.	IZVJEŠTAJ O REZULTATIMA POSLOVANJA KAZNENIH TIJELA U RAZDOBLJU OD 1. SIJEČNJA DO 31. PROSINCA 2016. GODINE (KONSOLIDIRANI FINANCIJSKI IZVJEŠTAJI)	119
4.1.	Temeljni financijski izvještaji	119
4.2.	Izvešće o utrošenim sredstvima u kaznenim tijelima	122
4.3.	Izvešće o uređenju i opremanju kaznenih tijela Uprave za zatvorski sustav.....	125
5.	NADZOR NAD POSTUPANJEM SA ZATVORENICIMA I MALOLJETNICIMA ..	127
5.1.	Nadzor središnjeg ureda uprave za zatvorski sustav	127
5.2.	Obilasci sudaca izvršenja.....	128
5.3.	Osvrt uprave za zatvorski sustav na suradnju s Uredom pučke pravobraniteljice ..	130
5.4.	Nadzor pravobraniteljice za osobe s invaliditetom.....	132
5.5.	Suradnja s uredom pravobranitelja za djecu.....	133
5.6.	Nadzor pravobraniteljice za ravnopravnost spolova	133
6.	MEĐUNARODNA SURADNJA	135
7.	PROJEKTI	137
7.1.	IPA 2012 Podrška zatvorskom sustavu Republike Hrvatske	137
7.2.	Operativni program "Učinkoviti ljudski potencijali" za razdoblje 2014.-2020.	138

7.3. Prijelazni instrument EU za Hrvatsku: „Podrška daljnjem razvoju i jačanju Probacijske službe u Republici Hrvatskoj“	138
7.4. Projekti i programi udruga usmjerenih pružanju potpore provođenju pojedinačnog programa izvršavanje kazne zatvora/odgojne mjere.....	139
POPIS SLIKA:	140
POPIS TABLICA:.....	143

UVODNI DIO

Temeljem Zakona o izvršavanju kazne zatvora (Narodne novine br. 128/99, 55/00, 59/00, 129/00, 59/01, 67/01, 11/02, 190/03 - pročišćeni tekst, 76/07, 27/08, 83/09, 18/11, 48/11, 125/11, 56/13 i 150/13, u nastavku teksta Zakon o izvršavanju kazne zatvora), članka 6. stavka 4. i 5. ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa o stanju i radu kaznionica i zatvora jedanput godišnje izvješćuje Vladu Republike Hrvatske i javnost. Vlada Republike Hrvatske temeljem Izvješća o stanju i radu kaznionica i zatvora izvješćuje jedanput godišnje Hrvatski sabor.

Predstavljanje stanja i rada u kaznionicama i zatvorima kroz godišnje izvješće svaki puta iznova pred Upravu za zatvorski sustav stavlja izazov sadržan u rokovima, temama koje se obrađuju godinama ili nekim novim podnaslovima koje donose napredna stajališta vezana uz postupanje sa zatvorenicima. Ulazak u Europsku uniju povećao je već ranije preuzete obveze osiguravanja zaštite ljudskih prava zatvorenika tijekom boravka u zatvoru i maloljetnika u odgojnom zavodu, osiguravanje potrebne skrbi, humanog tretmana i sigurnog okruženja s ciljem da ih se osposobi za život u skladu s pravnim pravilima kako tijekom boravka u zatvoru tako i po otpuštanju na slobodu te posljedično, u godišnjem izvješću imamo posebnu obvezu osvrnuti se na rezultate u tom području.

Svako godišnje izvješće prilika je da se nabroje sva postignuća i ostvareni ciljevi istaknuti u misiji i viziji Uprave za zatvorski sustav. Isto tako, godišnje izvješće pruža mogućnost da se obrazlože neostvareni ciljevi bilo da se radi o objektivnim ili subjektivnim razlozima.

Uvažavajući povoljne okolnosti smanjenja zatvorske populacije, ocjenjujemo da je situacija u zatvorskom sustavu stabilnija nego ikad, uređenija u smislu poštivanja ljudskih prava osoba lišenih slobode, a da se pri tome u potpunosti slijedila politika smanjivanja troškova i racionalizacije.

Godišnje izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2016. godinu koje se nalazi pred Vama, sadrži osnovne pokazatelje o brojnom stanju i strukturi zatvorenika, vrsti i opisu poslova vezanih uz postupanje sa zatvorenicima, broju i strukturi službenika, kao i financijskom poslovanju Uprave za zatvorski sustav.

Radi usporedbe podataka i rezultata iz ranijih godina, kao i zbog zakonske obveze u pogledu sadržaja, godišnje izvješće u pravilu sadrži iste dijelove kao i izvješća u prethodnim razdobljima.

Poslovi izvršavanja kazne zatvora od posebnog su interesa za Republiku Hrvatsku. Upravne i stručne poslove u svezi s izvršavanjem kazne zatvora obavlja Uprava za zatvorski sustav koja je jedinstvena upravna organizacija u sastavu Ministarstva pravosuđa.

Nadležnosti i način rada Uprave za zatvorski sustav kao i prava zatvorenika propisana su Zakonom o izvršavanju kazne zatvora, Ustavom Republike Hrvatske (Narodne novine br. 85/10 – pročišćeni tekst i 5/14 Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske), nacionalnim zakonima i međunarodnim ugovorima.

Prema zakonskim odredbama u ustrojstvenim jedinicama Uprave za zatvorski sustav u kojima se izvršava kazna zatvora kaznu izdržavaju punoljetne osobe kojima je izrečena kazna zatvora u kaznenom, prekršajnom ili drugom sudskom postupku i kazna zatvora kojom je zamijenjena izrečena novčana kazna (supletorna kazna) te se izvršavaju sigurnosne mjere izrečene uz kaznu zatvora.

U ustrojstvenim jedinicama Uprave za zatvorski sustav u kojima se izvršava kazna zatvora kaznu izdržavaju maloljetnici i mladi punoljetnici kojima je izrečena kazna maloljetničkog zatvora. Također se izvršava odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod izrečena maloljetnim počiniteljima kaznenih djela.

Uprava za zatvorski sustav nadležna je za izvršavanje mjere istražnog zatvora, prekršajnog zadržavanja i ekstradicijskog pritvora.

Poslovi od posebnog značaja za Upravu za zatvorski sustav su i stručna izobrazba službenika zatvorskog sustava te obavljanje unutarnjih nadzora pravilnog, pravodobnog i zakonitog rada ustrojstvenih jedinica, službenika i namještenika Uprave.

VIZIJA Uprave za zatvorski sustav

Koordinirani sustav usklađen s europskim standardima u kojem se suradnjom na svim razinama zatvorskih službenika potiče zatvorenika/maloljetnika da se kroz aktivno i odgovorno korištenje vremena provedenog na izdržavanju kazne/izvršavanju odgojne mjere pripremi za život na slobodi u skladu sa zakonom i društvenim pravilima.

Prema Zakonu o izvršavanju kazne zatvora glavna svrha izvršavanja kazne zatvora jest, uz čovječno postupanje i poštovanje dostojanstva osobe koja se nalazi na izdržavanju kazne zatvora, njegovo osposobljavanje za život na slobodi u skladu sa zakonom i društvenim pravilima, a ona je u cijelosti sadržana u misiji i viziji Uprave za zatvorski sustav.

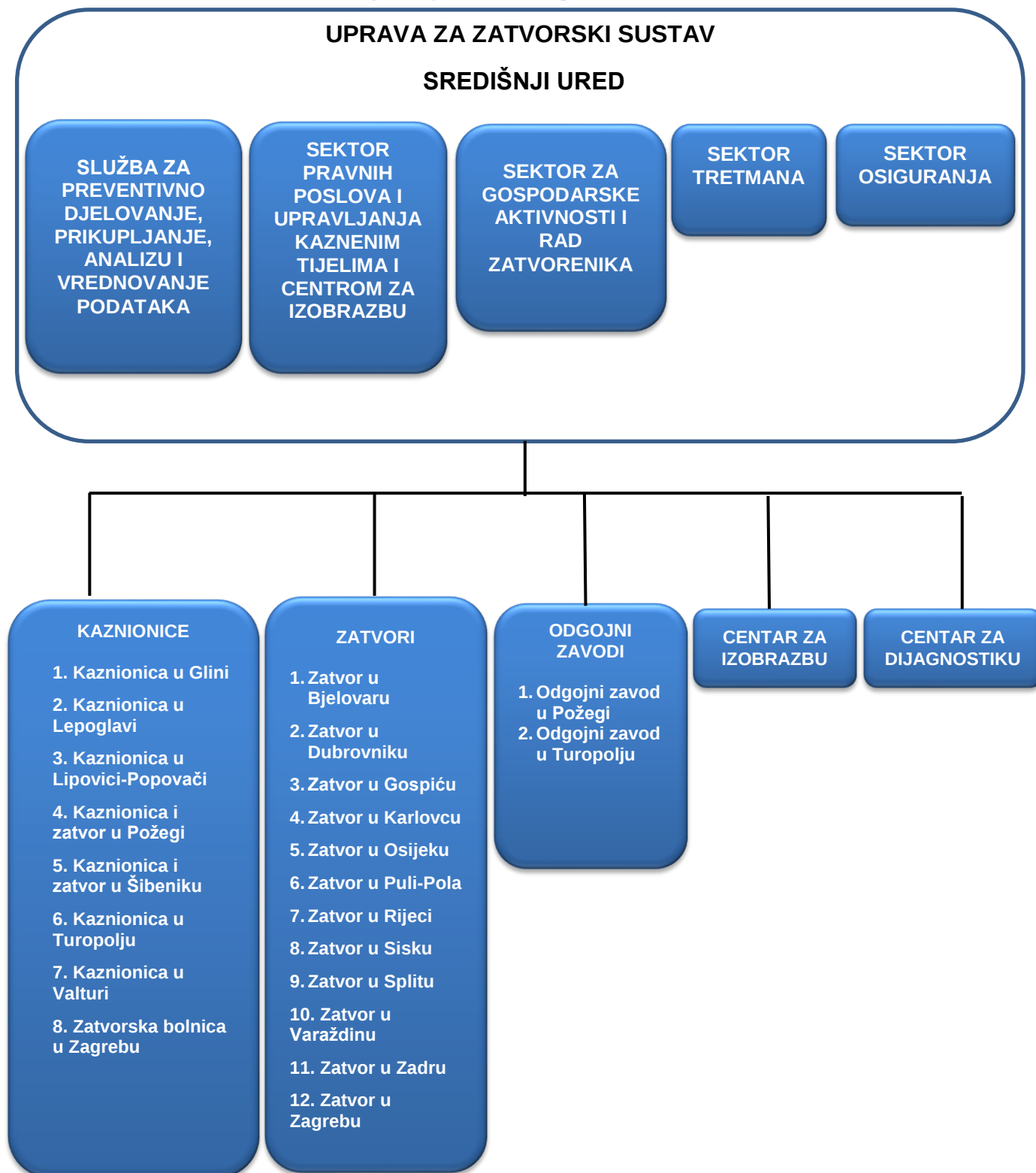
MISIJA Uprave za zatvorski sustav

Osigurati uvjete za ostvarivanje svrhe izvršavanja kazne zatvora i/ili izvršavanja odgojne mjere uz čovječno postupanje i poštovanje dostojanstva osobe koja se nalazi na izdržavanju kazne zatvora ili izvršavanju odgojne mjere, kroz jasno postavljene ciljeve, sigurno radno okruženje, motivirano osoblje i suradnju s lokalnom zajednicom i organizacijama civilnog društva.

Organizacijska struktura Uprave za zatvorski sustav

Uredbom o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva pravosuđa (Narodne novine, br. 71/14 i 76/15) uređene su zadnje izmjene u organizacijskoj strukturi Uprave za zatvorski sustav, čiji se prikaz strukture nalazi nastavku.

Slika 1. Organizacijska struktura Uprave za zatvorski sustav

Ustrojstvene jedinice Uprave za zatvorski sustav čine Središnji ured, dvanaest zatvora, osam kaznionica među kojima je i Zatvorska bolnica u Zagrebu, dva odgojna zavoda, Centar za dijagnostiku u Zagrebu, te Centar za izobrazbu.

Središnji ured

Zadaće Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav su: osiguravanje uvjeta potrebnih za izvršavanje kazne zatvora, mjere pritvora i istražnog zatvora te odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod, donošenje odluke o kaznionici ili zatvoru u kojem će zatvorenik nakon obavljene dijagnostike nastaviti izdržavati kaznu, donošenje odluke o upućivanju u vanjsku zdravstvenu ustanovu, premještaji zatvorenika tijekom izdržavanja kazne u drugu kaznionicu ili zatvor, provođenje postupaka izručenja i premještaja (transferi) zatvorenika u drugu državu ili iz druge države, postupanje po predstavkama, pritužbama i žalbama zatvorenika, maloljetnika i državnih službenika i namještenika, postupanje po podnescima tijela državne vlasti, suca izvršenja te neovisnih tijela i međunarodnih organizacija ovlaštenih za nadzor i zaštitu ljudskih prava zatvorenika, nadziranje zakonitost rada i postupanja sa zatvorenicima i maloljetnicima te ujednačavanje rada i postupanja, planiranje zapošljavanja i popunjavanja radnih mjesta u zatvorskom sustavu, organiziranje prijma službenika pravosudne policije i postavljanja u zvanja, utvrđivanje potreba za dodatnom izobrazbom službenika zatvorskog sustava, planiranje financiranja kaznionica, zatvora, odgojnih zavoda, Centra za izobrazbu i Centra za dijagnostiku u Zagrebu, planiranje nabave opreme i investicija za zatvorski sustav, prikupljanje, obrađivanje i objedinjavanje izvješća i dokumentacije kaznionica, zatvora, odgojnih zavoda, Centra za izobrazbu i Centra za dijagnostiku u Zagrebu, organiziranje međunarodne suradnje u okviru svoje nadležnosti, izrađivanje nacrt propisa iz djelokruga Uprave za zatvorski sustav.

Služba za preventivno djelovanje, prikupljanje, analizu i vrednovanje podataka, kao novoustrojena organizacijska jedinica Središnjeg ureda osigurala je veću efikasnost u provođenju preventivnih aktivnosti na osnovu sigurnosnih podataka te kvalitetniju izradu kratkoročnih i dugoročnih izvješća o pokazateljima stanja.

Sektor za gospodarske aktivnost i rad zatvorenika ima ulogu pripreme strateških smjernica, planiranje, praćenje stanja i predlaganje mjera za unapređenje gospodarskih aktivnosti i rada zatvorenika kao i materijalnih resursa kaznenih tijela i Centra za izobrazbu, sudjelovanje u predlaganju i provođenju projekata.

Oba ova područja procijenjena su značajnim za daljnji razvoj zatvorskog sustava. Sigurnosni aspekt je važan i nužno ga je kontinuirano unaprjeđivati zbog svih aspekata moguće ugroženosti kako u okvirima Republike Hrvatske tako i u okviru Europske unije. S druge strane, unaprjeđenje gospodarskih aktivnosti i stvaranje većih mogućnosti za radni angažman zatvorenika, osim povoljnih sigurnosnih i tretmanskih učinaka, ima i ne manje važan učinak na samofinanciranje zatvorskog sustava.

Uz redovite aktivnosti koje su financijski pokrivene državnim proračunom, Središnji ured Uprave za zatvorski sustav je uz potporu Glavnog tajništva Ministarstva pravosuđa tijekom 2016. godine nastavio unaprjeđivati poslove izvršavanja kazne zatvora između ostalog i provođenjem aktivnosti koje se financiraju iz europskih fondova.

Tijekom 2016. godine Središnji ured Uprave za zatvorski sustav nastavio je s radom na projektu IPA 2012 pod nazivom PODRŠKA ZATVORSKOM SUSTAVU REPUBLIKE HRVATSKE s predviđenim sredstvima od 4,69 milijuna eura i općim ciljem povećanja

profesionalnih i upravljačkih vještina Uprave za zatvorski sustav te podrškom primjeni Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u zatvorskim sustavima.

Svrhe projekta su:

- Unaprjeđenje infrastrukturnih uvjeta i cjeloživotnog obrazovanja zaposlenika Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa,
- Unaprjeđenje životnog okruženja u svrhu rehabilitacije maloljetnika u Odgojnom zavodu u Turopolju i
- Informatizacija Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa.

Tijekom 2016. godine objavljen je javni poziv za prijavu na Natječaj za financiranje projekata/programa udruga usmjerenih pružanju potpore provođenju pojedinačnog programa izvršavanje kazne zatvora/odgojne mjere, sa sljedećim prioritetnim područjima: potpora realizaciji programa tretmana sa specifičnim skupinama zatvorenika prema modelu koji se provodi u zatvorskom sustavu, potpora realizaciji aktivnosti slobodnog vremena za zatvorenike i maloljetnike, unaprjeđenje formalnog i neformalnog obrazovanja zatvorenika i maloljetnika, priprema postpenalnog prihvata zatvorenika i maloljetnika, aktivnosti socijalnog poduzetništva te pružanje potpore zatvorenicima i maloljetnicima u očuvanju obiteljskih veza.

Više informacija o rezultatima Projekta IPA 2012 i provedenom Natječaju za financiranje udruga usmjerenih pružanju potpore pojedinačnom programu izvršavanja kazne/odgojne mjere moguće je pronaći u poglavlju 7. ovog Izvješća (poglavljje naziva: „Projekti“).

U okviru Operativnog programa „Učinkoviti ljudski potencijali“ za razdoblje 2014.-2020. za koji su za potrebe Ministarstva pravosuđa osigurana sredstva iz Europskog socijalnog fonda, započele su pripreme za projekt Uprave za zatvorski sustav: „Unaprjeđenje kvalitete pravosuđa kroz jačanje kapaciteta pravosudnih djelatnika - Razvoj Centra za intenzivni tretman zatvorenika/Informatizacija poslovnih procesa kaznenih tijela“. Predviđeni iznos sredstava koja su namijenjena ovom projektu je oko 1.300.000,00 EUR.

Također, Uprava za zatvorski sustav je u sklopu istog Operativnog programa u suradnji sa Uredom za udruge Vlade Republike Hrvatske krajem 2016. godine započela pripreme za projekt „Jačanje kapaciteta organizacija civilnoga društva (OCD-a) za podršku učinkovitoj resocijalizaciji i reintegraciji počinitelja kaznenih djela u društvenu zajednicu“. Naglasak u projektu biti će osnivanju stambenih jedinica („kuća na pola puta“) te pružanje pomoći u zapošljavanju i razvijanju socijalno-poduzetničkih inicijativa maloljetnih i punoljetnih počinitelja nakon otpusta s izdržavanja kazne. Predviđeni iznos sredstava koja su namijenjena ovom projektu je oko 3.000.000,00 EUR.

Centar za dijagnostiku u Zagrebu

Upućivanje na izvršavanje kazne zatvora u nadležnosti je suca izvršenja nadležnog županijskog suda. U Centar za dijagnostiku u Zagrebu, upućuju se sve osobe osuđene na kaznu zatvora dulju od šest mjeseci, a osobe osuđene na kaznu zatvora do šest mjeseci u pravilu se upućuju u zatvore najbliže mjestu prebivališta zatvorenika. Sve osobe kojima je izrečena kazna maloljetničkog zatvora, osobe kojima je uz kaznu zatvora izrečena sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja i osobe čija je kazna preuzeta na izvršavanje sukladno međunarodnom ugovoru ili posebnom zakonu, upućuju se u Centar za dijagnostiku, bez obzira na dužinu kazne.

Za vrijeme boravka zatvorenika u Centru za dijagnostiku, stručnjaci različitih specijalnosti obavljaju poslove psihosocijalne dijagnostike u svrhu izrade prijedloga pojedinačnog

programa izvršavanja kazne zatvora kao i prijedloga o izboru vrste i tipa kaznenog tijela gdje će se nastaviti izvršavanje kazne zatvora, o čemu odluku donosi Središnji ured.

U Centru za dijagnostiku se na početku izdržavanja kazne zatvora za svakog zatvorenika radi cjelovita dijagnostika sadašnjeg stanja koja se sastoji od psihološke, pedagoške, socijalne, kriminološke i medicinske obrade; utvrđuju se osobine i uvjeti koji su u neposrednoj ili posrednoj vezi s kaznenim djelom i kriminalnim ponašanjem općenito; predlažu se osnovni tretmansi postupci nužni za ostvarivanje svrhe izdržavanja kazne te na osnovu toga formira prijedlog o izboru vrste i tipa kaznenog tijela gdje će se nastaviti izvršavanje kazne zatvora. Tijekom boravka u Centru za dijagnostiku zatvorenici se pruža stručna psihološka, socijalna ili pravna pomoć u svrhu olakšavanja prilagodbe na uvjete izdržavanja kazne zatvora. U 2016. godini zatvorenici su prosječno u Centru za dijagnostiku boravili 27 dana.

Tijekom 2016. godine u Centar za dijagnostiku je upućeno 1231 zatvorenika i zatvorenica, što je za 9% manje u odnosu na prethodnu godinu. Svi zatvorenici i zatvorenice su prošli postupak dijagnostike te je za sve izrađeno izvješće stručnog tima s prijedlogom pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora i prijedlogom kaznionice, odnosno zatvora gdje će se nastaviti izvršavanje kazne zatvora.

Od svih zatvorenika/ca obrađenih u Centru za dijagnostiku u 2016. godini njih 875 ili 71% rješenjem Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav upućeno je na daljnje izdržavanje kazne u zatvorene sigurnosne uvjete, 208 ili 16,90% u poluotvorene uvjete, 72 ili 5,85% u otvorene uvjete izdržavanja kazne zatvora. Od 60 žena njih 57 je upućeno u Odjel tretmana zatvorenica u Kaznionici i zatvoru u Požegi, u sve sigurnosne uvjete, 1 zatvorenica u Kaznionicu i zatvor u Šibeniku i 2 u Zatvorsku bolnicu u Zagrebu. Od 13 zatvorenika kojima je bila izrečena kazna maloljetničkog zatvora, njih 9 je bilo upućeno na daljnje izdržavanje kazne u Odjel tretmana maloljetničkog zatvora u Kaznionici i zatvoru u Požegi, 3 u Kaznionicu u Glini i 1 u Zatvorsku bolnicu u Zagrebu. 10 zatvorenika je bilo otpušteno iz Centra za dijagnostiku po nekoj drugoj osnovi (pogrešno upućeni, odgoda izvršenja kazne i sl.).

Uz poslove dijagnostike novo upućenih zatvorenika, u Centru za dijagnostiku se na traženje kaznionica i zatvora provodi i reopservacija zatvorenika koji su na izdržavanju kazne zatvora duže od 5 godina. Tijekom 2016. godine reopserviran je 1 zatvorenik.

Kaznionice

Kaznionice su ustrojene kao posebne ustrojstvene jedinice Uprave za zatvorski sustav izvan sjedišta Ministarstva pravosuđa radi izvršavanja kazne zatvora izrečene u kaznenom postupku, sigurnosnih mjera izrečenih uz kaznu zatvora i kazne maloljetničkog zatvora. Poslovi kaznionica su osiguranje kaznionica, održavanje unutarnjeg reda i nadzora nad zatvorenici, poslovi dežurstva i sprovođenja zatvorenika, smještaj, prehrana i osiguravanje odgovarajuće opreme za zatvorenike, predlaganja, provedbe i praćenja pojedinačnih programa izvršavanja kazne zatvora, obrazovanje zatvorenika, organiziranja slobodnog vremena zatvorenika, organizacije rada i strukovne izobrazbe zatvorenika, zdravstvene zaštite zatvorenika, vođenja propisanih evidencija, službeničkih i financijsko-knjigovodstvenih poslova te obavljanje ostalih poslova koji osiguravaju upravljanje i rad kaznionicama izvan sjedišta Ministarstva pravosuđa.

Za obavljanje navedenih poslova ustrojene su: Kaznionica u Glini, Kaznionica u Lepoglavi, Kaznionica u Lipovici-Popovači, Kaznionica i zatvor u Požegi, Kaznionica u Turopolju, Kaznionica u Valturi, Kaznionica i zatvor u Šibeniku i Zatvorska bolnica u Zagrebu.

Zatvori

Zatvori se ustrojavaju kao posebne ustrojstvene jedinice Uprave za zatvorski sustav za obavljanje poslova izvršavanja mjere istražnog zatvora, kazne zatvora izrečene u kaznenom, prekršajnom i drugom sudskom postupku, osiguranja zatvora, održavanja unutarnjeg reda i nadzora nad zatvorenima, poslova dežurstva i sprovođenja zatvorenika, smještaj, prehrana i osiguravanje odgovarajuće opreme zatvorenika, predlaganja, provedbe i praćenja pojedinačnih programa izvršavanja kazne zatvora, obrazovanje zatvorenika, organiziranja slobodnog vremena zatvorenika, organizacije rada i strukovne izobrazbe zatvorenika, zdravstvene zaštite zatvorenika, vođenja propisanih evidencija, kadrovskih i financijsko-knjigovodstvenih poslova i ostalih poslova koji omogućuju upravljanje i rad zatvora, izvan sjedišta Ministarstva pravosuđa.

Za izvršavanje navedenih poslova ustrojeni su: Zatvor u Bjelovaru, Zatvor u Dubrovniku, Zatvor u Gospiću, Zatvor u Karlovcu, Zatvor u Osijeku, Zatvor u Puli-Pola, Zatvor u Rijeci, Zatvor u Sisku, Zatvor u Splitu, Zatvor u Varaždinu, Zatvor u Zadru i Zatvor u Zagrebu.

Odgojni zavodi

Odgojni zavodi su ustrojeni kao posebne ustrojstvene jedinice Uprave za zatvorski sustav za izvršavanje odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod izrečene u kaznenom postupku maloljetnim počiniteljima kaznenog djela, izvan sjedišta Ministarstva pravosuđa.

Za izvršavanje navedenih poslova ustrojeni su: Odgojni zavod u Požegi i Odgojni zavod u Turopolju.

Centar za izobrazbu

U Centru za izobrazbu provodi se izobrazba svih kategorija državnih službenika zatvorskog sustava za stjecanje posebnih znanja i vještina potrebnih za obavljanje specifičnih poslova vezanih za zatvorenike i maloljetnike.

Iako se Centar za izobrazbu ne bavi neposrednim radom s osobama kojima je oduzeta sloboda, postoji visoka funkcionalna povezanost Centra s drugim ustrojstvenim jedinicama i Upravom u cjelini, koja se očituje na sljedeće načine: osposobljavanje službenika za pružanje potrebne skrbi, humanog tretmana i sigurnog okruženja zatvorenima te povezanost u smislu korištenja i raspolaganja materijalnim i drugim resursima.

Krajem 2016. godine, u okviru projekta IPA 2012 „Podrška zatvorskom sustavu Republike Hrvatske“ započeti su radovi na rekonstrukciji i prenamjeni zgrade u kojoj Centar za izobrazbu djeluje, budući da je spomenuta zgrada izgrađena 1988. godine te ju je bilo potrebno prilagoditi novim potrebama.

Tijekom 2016. godine službenici zatvorskog sustava prošli su niže navedene izobrazbe:

Tablica 1. Broj polaznika izobrazbe u 2016. godini

NAZIV IZOBRAZBE	POLAZNIKA	POLAZNICA	UKUPNO
Osiguranje mjesta događaja prije provođenja očevida	34	0	34
Prevenција diskriminacije	26	24	50
Rad sa zatvorenicima sa alkoholom uzrokovanim problemima	5	19	24
TASER	4	0	4
Tečaj za RTG operatere	9	0	9
TONFA	6	0	6
Trening socijalnih vještina	7	17	24
Trening za trenere- dugotrajne kazne zatvora	6	10	16
Trening za trenere-vještine rukovođenja	5	5	10
Trening za trenere-postupanje u incidentnim situacijama u radu s maloljetnicima	1	6	7

Uz navedene programe izobrazbe, potrebno je navesti da je u Centru za izobrazbu tijekom 2016. godine održavan i temeljni tečaj i to:

- ✓ 28. temeljni tečaj je počeo u 2015. godini, ali je završio u veljači 2016. godine, a polazilo ga je 19 službenika i tri službenice-ukupno 22 polaznika
- ✓ 29. temeljni tečaj je počeo i završio tijekom 2016. godine, a polazilo ga je 37 službenika i 5 službenica- ukupno 42 polaznika

Standardi izvršavanja kazne zatvora i odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod

Zakon o izvršavanju kazne zatvora i međunarodni ugovori te drugi pravno neobvezujući pravni izvori propisuju, pored ostalog, standarde smještaja i prava zatvorenika.

Članak 14. Zakona o izvršavanju kazne zatvora propisuje da svaki zatvorenik ima, pod uvjetima predviđenim Zakonom, pravo na: smještaj primjeren ljudskom dostojanstvu i zdravstvenim standardima, zaštitu osobnosti i osiguravanje tajnosti osobnih podataka, redovite obroke hrane i vode u skladu sa zdravstvenim standardima, rad, izobrazbu, stručnu pravnu pomoć i pravno sredstvo za zaštitu svojih prava propisanih Zakonom, zdravstvenu zaštitu i zaštitu majčinstva, dodir s vanjskim svijetom, boravak na otvorenom prostoru kaznionice, odnosno zatvora najmanje dva sata dnevno, dopisivanje i razgovor sa svojim odvjetnikom, vjeroispovijedanje i razgovor s ovlaštenim vjerskim predstavnikom, vjenčanje u kaznionici, odnosno zatvoru, glasovanje na općim izborima i druga prava predviđena Zakonom.

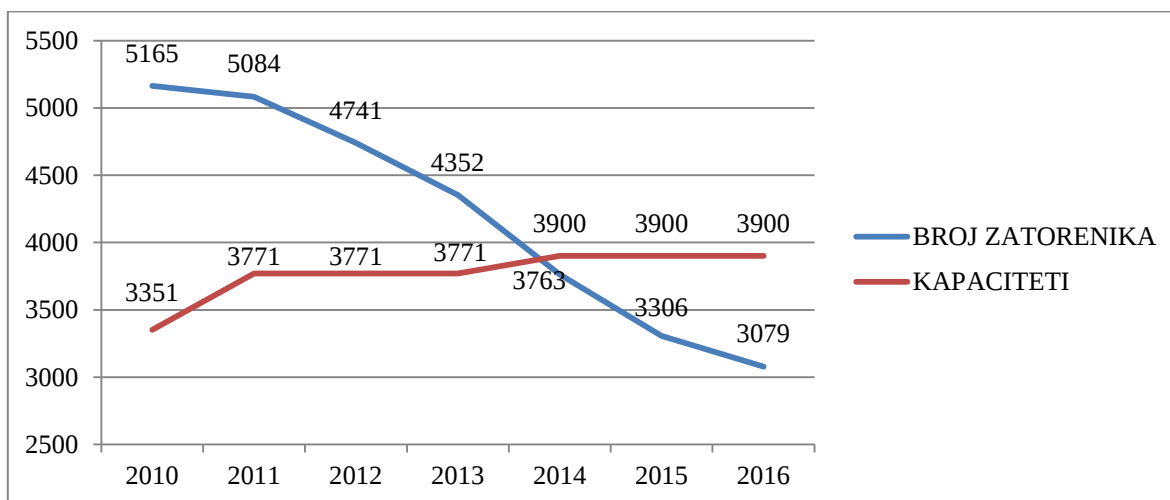
Zatvorenik strani državljanin ima pravo dopisivati se i razgovarati s diplomatskim i konzularnim predstavnikom svoje zemlje ili države koja štiti njegova prava.

Prigodom dolaska na izdržavanje kazne zatvora zatvorenik mora biti upoznat sa svojim pravima, načinom njihove zaštite i obvezama.

Maloljetni zatvorenici na izdržavanju kazne maloljetničkog zatvora ili mjere istražnog zatvora ostvaruju neka prava u širem opsegu od prava punoljetnih zatvorenika, odnosno istražnih zatvorenika. Tako na primjer ostvaruju pravo na više posjeta članova obitelji od zatvorenika:

najmanje četiri puta mjesečno i blagdanom u trajanju od najmanje dva sata, a po odobrenju upravitelja i trećih osoba još najmanje dva puta mjesečno u trajanju najmanje jedan sat; te dulji boravak na otvorenom prostoru: najmanje tri sata dnevno.

Slika 2. Kretanje broja zatvorenika i smještajnih kapaciteta 2010. – 2016. g.

U razdoblju od 2010. godine, kada je prenapučenost dostigla najvišu razinu, bilježi se blagi ali stalan pad broja zatvorenika. Na to su prije svega utjecale promjene u Zakonu o kaznenom postupku (Narodne novine, br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17) vezane uz ograničenja u trajanju istražnog zatvora, promjene u Kaznenom zakonu (Narodne novine, br. 125/11, 144/12, 56/15 i 61/15) vezane uz mogućnosti izricanja alternativnih kazni, djelovanje probacijske službe u sve većem opsegu i na području cijele države te u određenoj mjeri i blago povećanje uvjetovanog dijela kazne i ranijeg otpuštanja zatvorenika.

Smještaj zatvorenika i maloljetnika

Kazna zatvora dulja od 6 mjeseci izrečena u kaznenom postupku muškim osobama izvršava se u svim kaznionicama, a izrečena ženskim osobama izvršava se u Kaznionici i zatvoru u Požegi.

Istražni zatvor, kazna zatvora izrečena u kaznenom postupku do šest mjeseci, kazna zatvora izrečena u prekršajnom postupku te kazna zatvora kojom je zamijenjena izrečena novčana kazna izvršava se u zatvorima.

U tri zatvora (Gospić, Pula-Pola i Zagreb) te Kaznionici i zatvoru u Šibeniku ustrojeni su posebni odjeli za izvršavanje kazne zatvora u trajanju duljem od šest mjeseci.

U Zatvorskoj bolnici u Zagrebu izvršava se sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja kada je izrečena uz kaznu zatvora, također u istoj se liječe sve oboljele osobe koje su lišene slobode.

Kazna maloljetničkog zatvora izvršava se u zatvorenim i poluotvorenima uvjetima u posebnim odjelima unutar Kaznionice i zatvora u Požegi, dok je odjel za izvršavanje ove kazne u otvorenim uvjetima ustrojen u Kaznionici u Valturi.

Odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod koju sudovi izriču maloljetnim počiniteljima kaznenih djela izvršava se u Odgojnom zavodu u Turopolju i Odgojnom zavodu u Požegi.

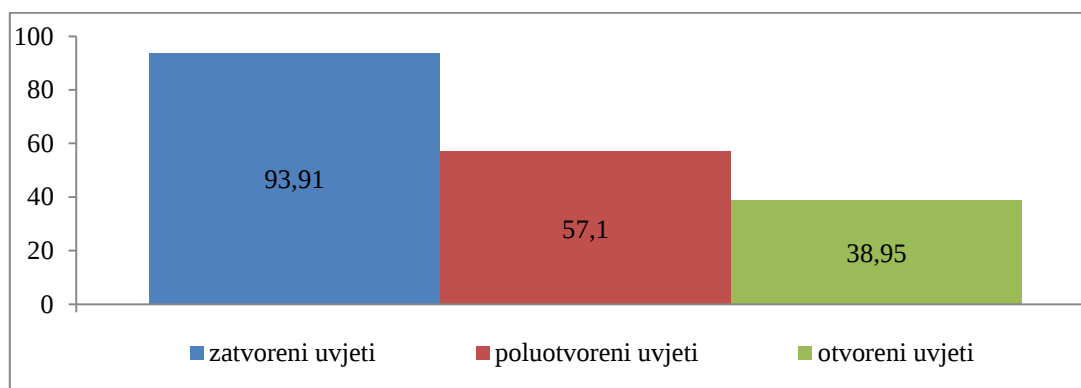
Posebno pravo vezano za smještaj i boravak u zatvoru propisima je zajamčeno zatvorenicima-osobama s invaliditetom kojima smještaj i boravak mora biti prilagođen vrsti i opsegu invaliditeta.

Ukupni zakonski kapacitet u 2016. godini u kaznionicama i zatvorima bio je za smještaj 3900 zatvorenika od čega:

-u zatvorenim uvjetima	2890 mjesta,
-u poluotvorenim uvjetima	725 mjesta, te
- u otvorenim uvjetima	285 mjesta.
UKUPNO:	3.900 MJESTA

Bez obzira što je trenutno ukupno brojno stanje u zatvorskom sustavu manje od postojećeg zakonskog kapaciteta, potrebno je razmotriti potrebe za dodatnim kapacitetima sustava u zatvorenim uvjetima odnosno uvjetima s najvećim stupnjem sigurnosti.

Slika 3. Prikaz popunjenosti prema stupnju sigurnosti u % na dan 31.12.2016. godine

Kaznena politika stvorila je uvjete da se za blaža kaznena djela, prvi put osuđenim osobama procijenjenim kao nisko rizičnima za ponavljanje kaznenog djela sve češće izriču alternativne kazne (rad za opće dobro / uvjetna kazna sa zaštitnim nadzorom). Upravo iz te skupine osoba prethodnih godina je veliki broj upućen na izdržavanje kazne u poluotvorene ili otvorene uvjete. U sadašnjoj populaciji zatvorenika na izdržavanju kazne sve je teže pronaći dovoljan broj zatvorenika koje se može u skladu s postavljenim „Okvirnim mjerilima za upućivanje i razvrstavanje zatvorenika na izvršavanju kazne zatvora“ uputiti u poluotvorene ili otvorene uvjete izdržavanja kazne.

Uvažavajući sve zakonske odredbe, vodeći računa o zaštiti društva te u skladu s okvirnim mjerilima za upućivanje i razvrstavanje zatvorenika na izdržavanju kazne zatvora, u praksi su ublaženi kriteriji za predlaganje i rješavanje premještaja u blaže uvjete.

Prehrana zatvorenika i maloljetnika

Zatvorenicima i maloljetnicima osiguravaju se tri obroka dnevno, poslužena u pravilnim razmacima, kalorične vrijednosti minimalno 3000 kcal dnevno. Zatvorenicima koji su radno angažirani osigurava se dodatan obrok.

Obroci moraju kakvoćom i količinom zadovoljavati prehrambene i zdravstvene standarde, te moraju biti primjereni životnoj dobi, zdravstvenom stanju, naravi posla kojeg zatvorenik obavlja te njegovim vjerskim i kulturnim zahtjevima.

Jelovnik utvrđuje upravitelj tjedno na prijedlog Povjerenstva za izradu jelovnika. Sukladno potrebama zatvorenika kaznena tijela osiguravaju nekoliko različitih jelovnika sukladno potrebama i svojim mogućnostima. Tako je zatvorenicima uz redovni jelovnik u svim kaznionica i zatvorima dostupan tzv. vjerski jelovnik i jelovnik za dijabetičare. Prema zdravstvenom stanju zatvorenika i prema nalogu liječnika osiguravaju se i drugi jelovnici: jelovnik za dijetalnu, gastričnu, hepatalnu dijetu te GIHT-CRON dijetu. Prema potrebama zatvorenika i mogućnostima kaznionice ili zatvora osigurava se i jelovnik za vegetarijansku prehranu.

U povjerenstvu za sastav jelovnika sudjeluje liječnik ili drugi službenik medicinske struke, strukovni učitelj kuhar, službenik koji obavlja poslove nabave hrane te predstavnik zatvorenika. Svaki pripremljeni obrok kuša upravitelj ili osoba koju ovlasti, a zapažanja se upisuju u posebne za to predviđene evidencije.

Od svakog obroka ostavlja se uzorak radi eventualne analize za slučaj pojave trovanja hranom. Sanitarne inspekcije redovito obavljaju nadzor nad stanjem čistoće i higijene u kuhinjama i pomoćnim prostorijama o čemu dostavljaju nalaz.

Upravljanje organizacijskom klimom i razvoj ljudskih potencijala u zatvorskom sustavu

U sklopu predpristupnog programa MATRA financiranom od strane vlade Kraljevine Nizozemske od siječnja 2009. godine do studenog 2011. godine provodio se program „Upravljanje organizacijskom klimom i razvoj ljudskih potencijala u Zatvorskom sustavu Republike Hrvatske“ u suradnji s nizozemskom Agencijom kazneno-pravnih institucija.

Projekt se provodio s ciljem jačanja sposobnosti prilagođavanja novim zahtjevima i okolnostima obavljanja poslova izvršavanja kazne zatvora i mjere pritvora, odnosno istražnog zatvora u uvjetima članstva Republike Hrvatske u Europskoj uniji.

Završetkom projekta dobivena je razvijena misija i vizija zatvorskog sustava, model unutarnjeg upravljanja i rukovođenja te plan upravljanja ljudskim potencijalima.

Tijekom 2016. godine sve ustrojbene jedinice, sukladno svom planu rada, redovito su izvještavale Središnji ured Uprave za zatvorski sustav o ostvarenim rezultatima po pojedinim indikatorima.

1. OSOBE KOJIMA JE ODUZETA SLOBODA

Kad navodimo statističke podatke o osobama kojima je oduzeta sloboda u kontekstu Uprave za zatvorski sustav, to se odnosi isključivo na kategorije koje su obuhvaćene Zakonom o izvršavanju kazne zatvora:

- zatvorenici (osobe na izdržavanju kazne zatvora izrečene u kaznenom postupku, osobe na izdržavanju kazne maloljetničkog zatvora, osobe na izdržavanju mjere istražnog zatvora, osobe kojima je u prekršajnom postupku izrečena kazna zatvora, osobe kojima je u prekršajnom postupku izrečena novčana kazna zamijenjena kaznom zatvora, osobe kojima je temeljem članka 135. Prekršajnog zakona određeno zadržavanje)
- maloljetnici (osobe na izvršavanju odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod)

Tijekom 2016. godine, kroz zatvorski sustav Republike Hrvatske prošlo je 11.173 zatvorenika različitih formalno-pravnih statusa.

Tablica 2. Broj zatvorenika obzirom na spol prema navedenim kategorijama

KATEGORIJE ZATVORENIH OSOBA		31.12.2015.			novoprimljeni tijekom 2016.			ukupno tijekom 2016.			otpušteni			Premješteni u drugu kaznionicu/zatvor			31.12.2016.		
		M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U
Zatvorenici		2348	134	2482	2017	96	2113	4365	230	4595	1835	132	1967	416	9	425	2114	89	2203
Istražni zatvor		704	25	729	2961	237	3198	3665	262	3927	2888	232	3120	34	3	37	743	27	770
Prekršajno kažnjeni	U prekršajnom postupku izrečena kazna zatvora	14	0	14	454	13	467	468	13	481	442	13	455	1	0	1	25	0	25
	Zadržani u prekršaju	48	1	49	1793	87	1880	1841	88	1929	1789	88	1877	0	0	0	52	0	52
	Supletorno kažnjeni	0	0	0	117	9	126	117	9	126	109	9	118	0	0	0	8	0	8
Odgojna mjera		47	4	51	33	5	38	80	9	89	42	2	44	0	0	0	38	7	45
Maloljetnički zatvor		16	0	16	10	0	10	26	0	26	21	0	21	0	0	0	5	0	5
UKUPNO		3177	164	3341	7385	447	7832	10562	611	11173	7126	476	7602	451	12	463	2985	123	3108

Obzirom na spol u zatvorskom sustavu dominiraju muški zatvorenici (96%) u odnosu na žene zatvorenice (4%). Ovakav trend obzirom na spol je tijekom godina relativno stabilan.

U odnosu na 2015. godinu (11.575), ukupan broj zatvorenika koji je prošao kroz zatvorski sustav Republike Hrvatske u 2016. godini manji je za 4%.

1.1. Zatvorenici

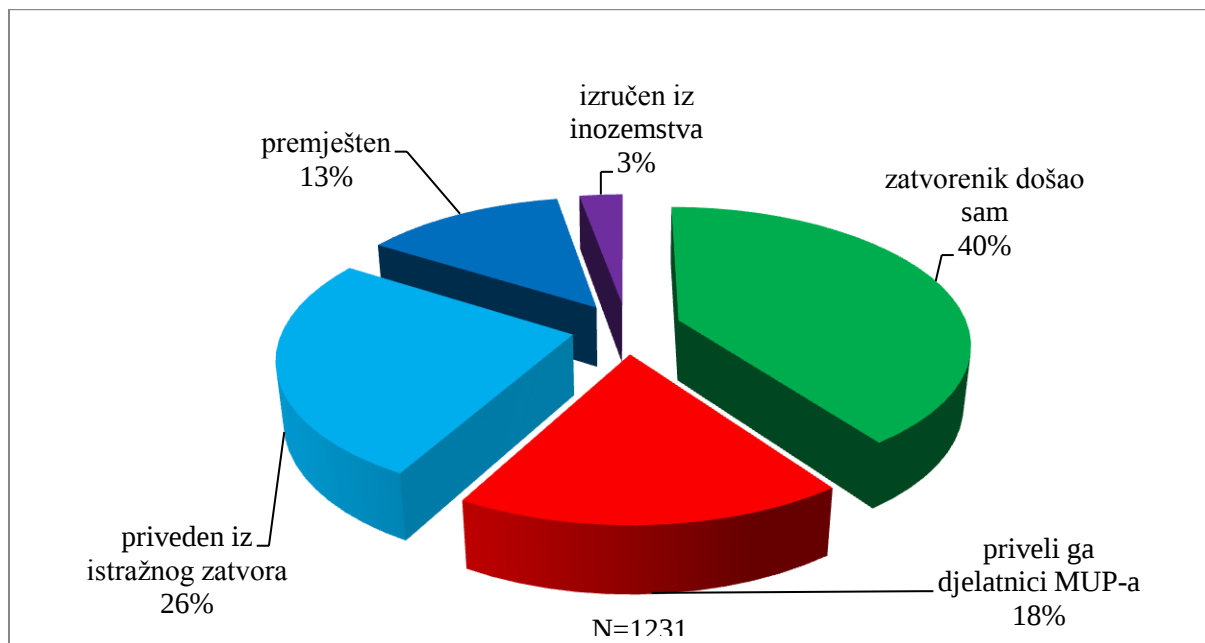
1.1.1. Zatvorenici na izdržavanju kazne zatvora

Tijekom 2016. godine kaznu zatvora izdržavalo je 4595 zatvorenika što predstavlja 41% od ukupnog broja zatvorske populacije koja se u 2016. godini nalazila u zatvorskom sustavu. U odnosu na 2015. godinu, tijekom koje je kaznu izdržavao 5141 zatvorenik, bilježimo smanjenje za 11%. S izdržavanja kazne zatvora otpušteno je 1967 zatvorenika.

Zatvorenici kojima je izrečena kazna zatvora u trajanju minimalno šest mjeseci upućuju se u Centar za dijagnostiku u Zagrebu u kojem je tijekom 2016. godine zaprimljen 1231 zatvorenik, što je za 9% manje u odnosu na prethodnu godinu.

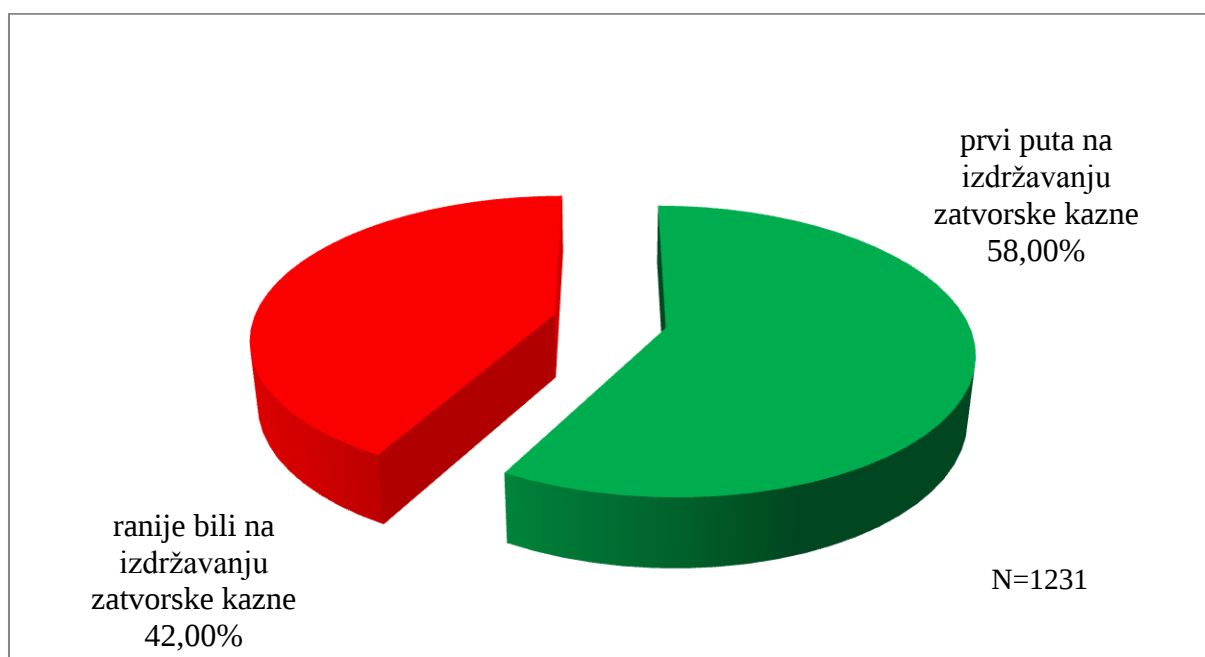
Od zatvorenika koji su tijekom 2016. godine počeli izdržavati zatvorsku kaznu dulju od šest mjeseci, 40% je došlo samo na izdržavanje, 18% su priveli djelatnici MUP-a, 26% je prepraćeno iz istražnog zatvora, 13% je došlo po premještanju iz drugog kaznenog tijela, a 3% zatvorenika je izručeno iz inozemstva (Slika 4.).

Slika 4. Način dolaska zatvorenika na izdržavanje kazne dulje od 6 mjeseci tijekom 2016. godine.

Od ukupnog broja zatvorenika i maloljetnika (N=1231) na izdržavanju kazne zatvora u trajanju dužem od 6 mjeseci i maloljetnika u maloljetničkom zatvoru tijekom 2016. godine, 66% je bilo ranije osuđivano, a njih 42% je bilo ranije na izdržavanju kazne zatvora (Slika 5.). Prvi put na izdržavanju zatvorske kazne, obzirom na spol, na 31.12.2016. godine nalazi se 70% žena i 53% muškaraca.

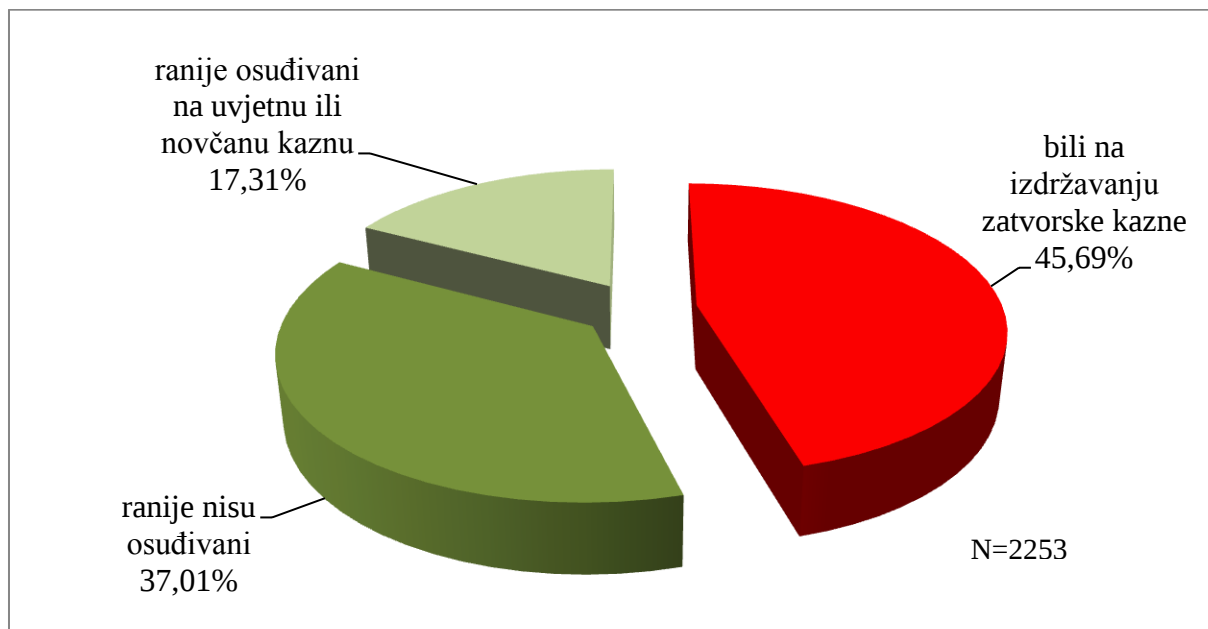
Slika 5. Struktura zatvorenika s kaznom dužom od 6 mjeseci i maloljetnika u maloljetničkom zatvoru obzirom na recidivizam tijekom 2016. godine.

U ukupnoj zatvoreničkoj populaciji na dan 31.12.2016. godine, nalazi se 37% ranije neosuđivanih osoba, 17% osoba koje su ranije bile osuđene na uvjetnu i/ili novčanu kaznu te 46% onih koji su ranije bili na izdržavanju zatvorske kazne (Slika 6.)

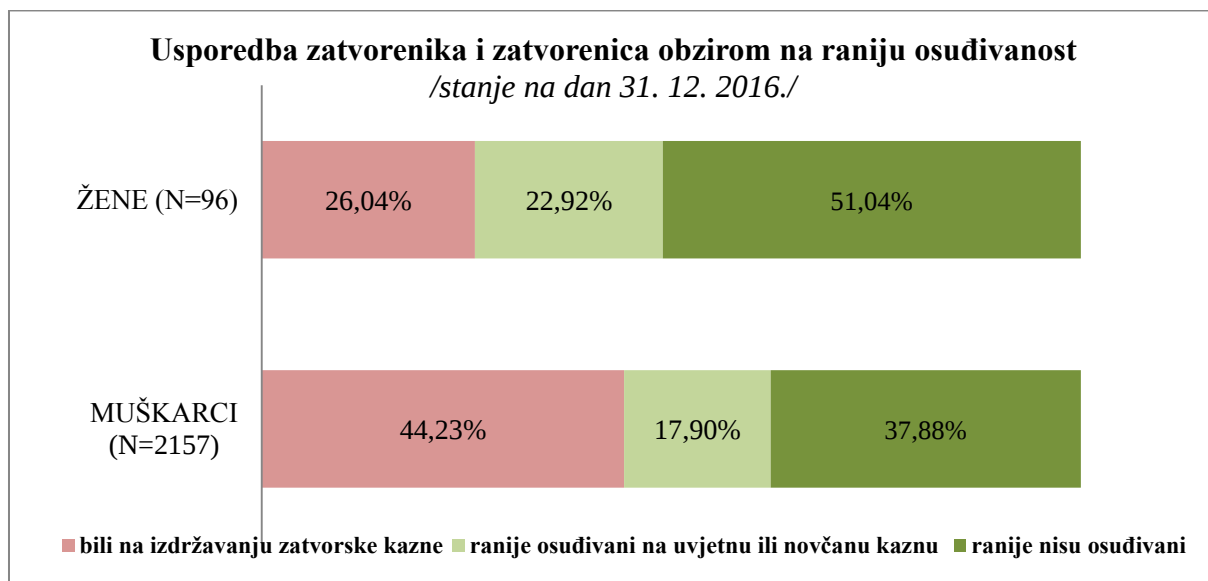
Od zatvorenika i maloljetnika koji su prvi puta na izdržavanju zatvorske kazne, 68% nije ranije osuđivano, a preostalih 32% ranije je osuđivano na uvjetnu ili novčanu kaznu.

Slika 6. Struktura zatvorenika i maloljetnika obzirom na raniju osuđivanost na dan 31.12.2016.

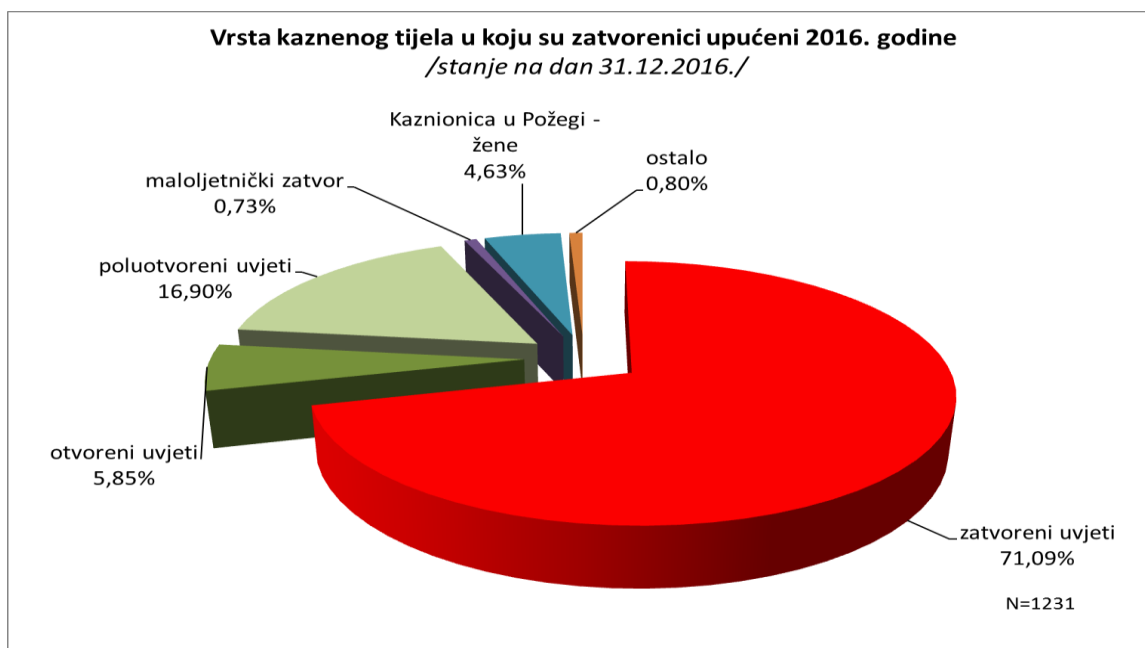
Među zatvorenicima i zatvorenicama postoje razlike obzirom na raniju osuđivanost (Slika 7.). Među zatvorenicama je 51% njih koje ranije nisu osuđivane. Na uvjetnu i/ili novčanu kaznu ranije je osuđivano 23 % zatvorenica, a 26% je ranije bilo na izdržavanju zatvorske kazne. Blizu 38% muškaraca zatvorenika je ranije bilo na izdržavanju zatvorske kazne, 18% zatvorenika je ranije osuđivano na uvjetnu i/ili novčanu kaznu, a 44% zatvorenika nije ranije bilo osuđivano.

Slika 7. Usporedba zatvorenika obzirom na spol prema kriteriju ranije osuđivanosti

Od ukupnog broja zatvorenika (N=1231) koji su 2016. godine upućivani iz Centra za dijagnostiku u Zagrebu (Slika 8.), najveći dio (71%) upućen je u zatvorene uvjete. U kaznionicu poluotvorenog tipa 17% zatvorenika i u kaznionicu otvorenog tipa 5,85% zatvorenika. Od 60 žena njih 57 je upućeno u Kaznionicu u Požegu u sve sigurnosne uvjete, jedna zatvorenica u Kaznionicu i zatvor u Šibeniku i dvije u Zatvorsku bolnicu u Zagrebu. Deset zatvorenika je bilo otpušteno iz Centra za dijagnostiku po nekoj drugoj osnovi (pogrešno upućeni, odgoda izvršenja kazne i sl.)

Slika 8. Usporedba zatvorenika prema vrsti kaznenog tijela u koju su upućivani 2016.

Na dan 31.12.2016. godine u zatvorskom sustavu je u 462 slučaja zabilježena neka od izrečenih sigurnosnih mjera. (Tablica 3). Od ukupnog broja izrečenih sigurnosnih mjera, najveći udio čine sigurnosne mjere obvezno liječenje od ovisnosti (41,77%), oduzimanja predmeta (25,24%), i obvezno psihijatrijsko liječenje (15,58%). Ostale izrečene sigurnosne mjere zajedno čine 12,89%.

Tablica 3. Broj izrečenih sigurnosnih mjera na dan 31.12.2016. godine (jedan zatvorenik može imati jednu ili više izrečenih sigurnosnih mjera)

IZREČENE SIGURNOSNE MJERE	muškarci	žene	UKUPNO
čl. 71. KZ/11 obvezni psihosocijalni tretman	14	0	14
čl. 73. KZ/11 zabrana približavanja	7	0	7
čl. 74. KZ/11 udaljenje iz zajedničkog kućanstva	2	0	2
čl. 75. KZ/11 zabrana pristupa Internetu	0	0	0
čl. 76 KZ/11 zaštitni nadzor po punom izvršenju kazne zatvora	0	0	0
čl. 75. KZ ili čl. 68. KZ/11 obvezno psihijatrijsko liječenje	69	3	72
čl. 76. KZ ili čl. 69. KZ/11 obvezno liječenje od ovisnosti (sve ovisnosti)	185	8	193

obvezno liječenje od ovisnosti - droga	76	5	81
obvezno liječenje od ovisnosti - alkohol	97	2	99
obvezno liječenje od ovisnosti - kocka	6	0	6
izrečena mjera zbog dvije ili više vrsta ovisnosti (droga, alkohol i kocka) iz čl. 76. i čl. 69.	6	1	7
čl. 77. KZ ili 71. KZ/11 zabrana obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti	10	0	10
čl. 78. KZ ili 72. KZ/11 zabrana upravljanja motornim vozilom	38	1	39
čl. 79. protjerivanje stranca iz zemlje	7	0	7
čl. 80. oduzimanje predmeta	118	0	118
UKUPNO	450	12	462

U Tablici 4. prikazana je usporedba vrste kaznenih djela obzirom na spol zatvorenika koji su na izdržavanju kazne na dan 31.12.2016. godine, a osuđeni su prema Kaznenom zakonu iz 1997. godine (Narodne novine br. 110/97, 129/00, 51/01, 111/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08 i 57/11, u daljnjem tekstu KZ/97).

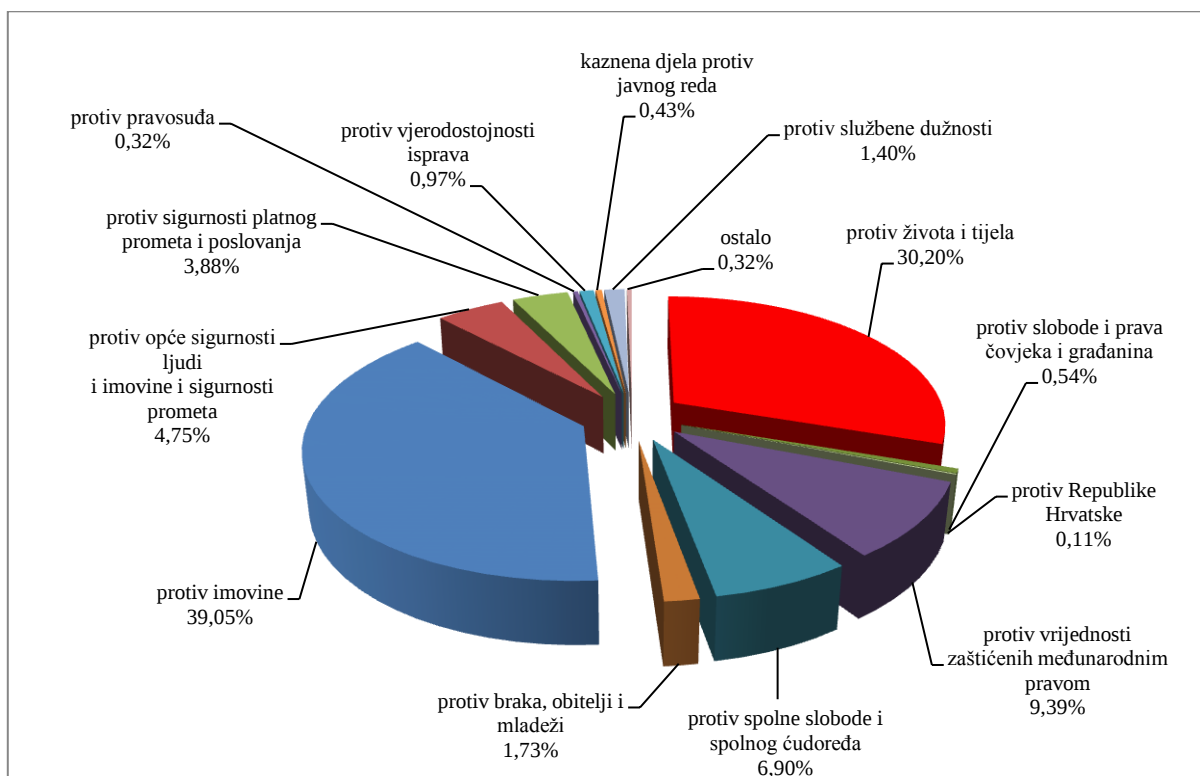
Tablica 4. Zatvorenici obzirom na vrstu kaznenih djela na dan 31.12.2016. – KZ/97

KAZNENA DJELA		M	Ž	Ukupno
protiv života i tijela	ubojstvo, teško ubojstvo i ubojstvo na mah	254	11	265
	čedomorstvo	0	0	0
	teška tjelesna ozljeda, tjelesna ozljeda	8	0	8
	sudjelovanje u tučnjavi	0	0	0
	ostala kaznena djela protiv života i tijela	6	1	7
protiv slobode i prava čovjeka i građanina	otmica	1	0	1
	ostala kaznena djela protiv slobode i prava građanina	4	0	4
protiv Republike Hrvatske	služba u neprijateljskoj vojsci	0	0	0
	špijunaža	0	0	0
	udruživanje radi činjenja kaznenih djela protiv RH	0	0	0
	kaznjavanje za najteže oblike kaznenih djela protiv RH	0	0	0
	ostala kaznena djela protiv RH	1	0	1
	genocid	0	0	0
protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom	ratni zločin protiv civilnog pučanstva	22	0	22
	ratni zločin protiv ratnih zarobljenika	5	0	5
	zlouporaba opojnih droga	51	3	54
	ostala kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom	6	0	6
protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa	silovanje	33	0	33
	spolni odnošaj s nemoćnom osobom	1	0	1
	spolni odnošaj s djetetom	18	1	19
	bludne radnje	8	0	8
	podvođenje	0	0	0
	ostala kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa	3	0	3
protiv časti i ugleda	kaznena djela protiv časti i ugleda	1	0	1

protiv braka, obitelji i mladeži	povreda dužnosti uzdržavanja	10	0	10
	zapuštanje i zlostavljanje djeteta ili maloljetne osobe	2	2	4
	ostala kaznena djela protiv braka, obitelji i mladeži	2	0	2
protiv imovine	krađa	24	0	24
	teška krađa	143	3	146
	razbojništvo	109	2	111
	razbojnička krađa	5	0	5
	utaja	0	1	1
	oduzimanje tuđe pokretne stvari	0	0	0
	prijevvara	66	7	73
	prikrivanje	0	0	0
	ostala kaznena djela protiv imovine	1	1	2
protiv zdravlja ljudi	kaznena djela protiv zdravlja ljudi	0	0	0
protiv okoliša	kaznena djela protiv okoliša	1	0	1
protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa	dovođenje u opasnost života i imovine opće opasnom radnjom ili sredstvom	2	0	2
	teška kaznena djela protiv opće sigurnosti	1	0	1
	izazivanje prometne nesreće	39	1	40
	ostala kaznena djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa	1	0	1
protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja	krivotvorenje novca	3	1	4
	ostala kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja	31	1	32
protiv pravosuđa	kaznena djela protiv pravosuđa	3	0	3
protiv vjerodostojnosti isprava	krivotvorenje isprave	8	1	9
	krivotvorenje službene isprave	0	0	0
	ostala kaznena djela protiv vjerodostojnosti isprava	0	0	0
protiv javnog reda	kaznena djela protiv javnog reda	4	0	4
protiv službene dužnosti	primanje mita	3	1	4
	davanje mita	1	0	1
	ostala kaznena djela protiv službene dužnosti	7	1	8
protiv oružanih snaga RH	kaznena djela protiv oružanih snaga RH	0	0	0
ostali zakoni	ostali zakoni	1	0	1
ovršni zakon	ovršni zakon	0	0	0
ukupno		889	38	927

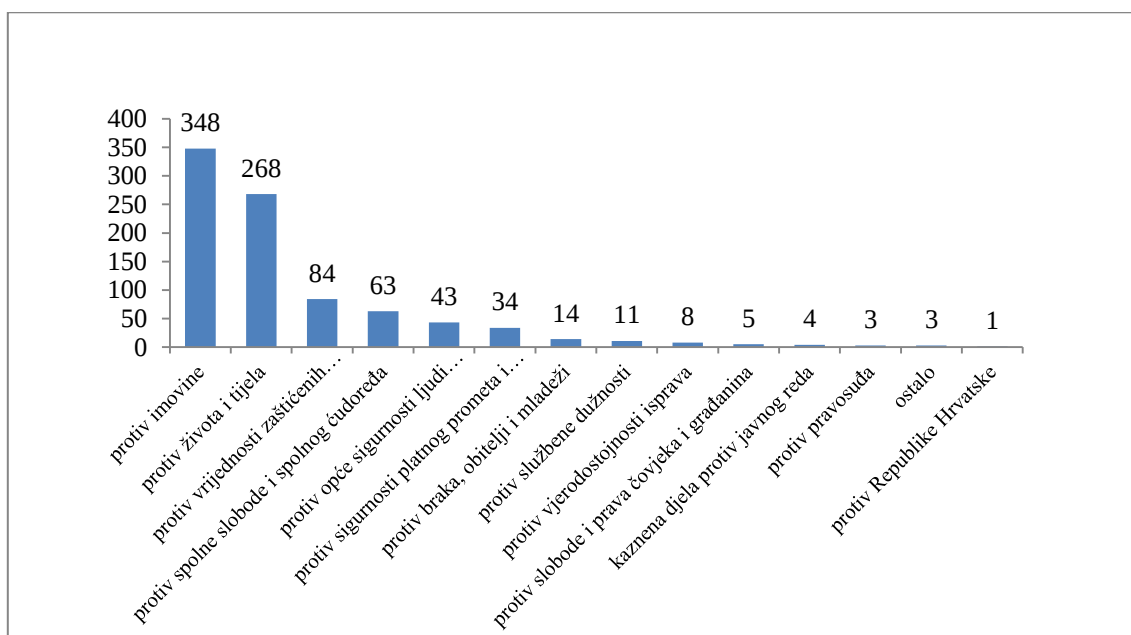
Prema strukturi kaznenih djela (Slika 9.), najveći udio u ukupnom broju zatvorenika osuđenih prema KZ/97 (stanje na dan 31.12.2016.) čine zatvorenici koji su počinili imovinsko kazneno djelo (39%) i djelo protiv života i tijela (30%). Slijede kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa (7%), protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom (6%) i djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine (3%).

Slika 9. Raspodjela zatvorenika prema vrstama kaznenih djela (KZ/97) na dan 31.12.2016.

U populaciji zatvorenika (muškaraca) osuđenih prema KZ/97. (Slika 10.) najviše je zatvorenika zbog kaznenih djela protiv imovine (N=348 ili 39,15%) i protiv života i tijela (N=268 ili 30,15%) što zajedno predstavlja 70% od ukupnog broja zatvorenika. Najmanje je zatvorenika zbog djela protiv Republike Hrvatske (jedan zatvorenik) i protiv pravosuđa (tri zatvorenika).

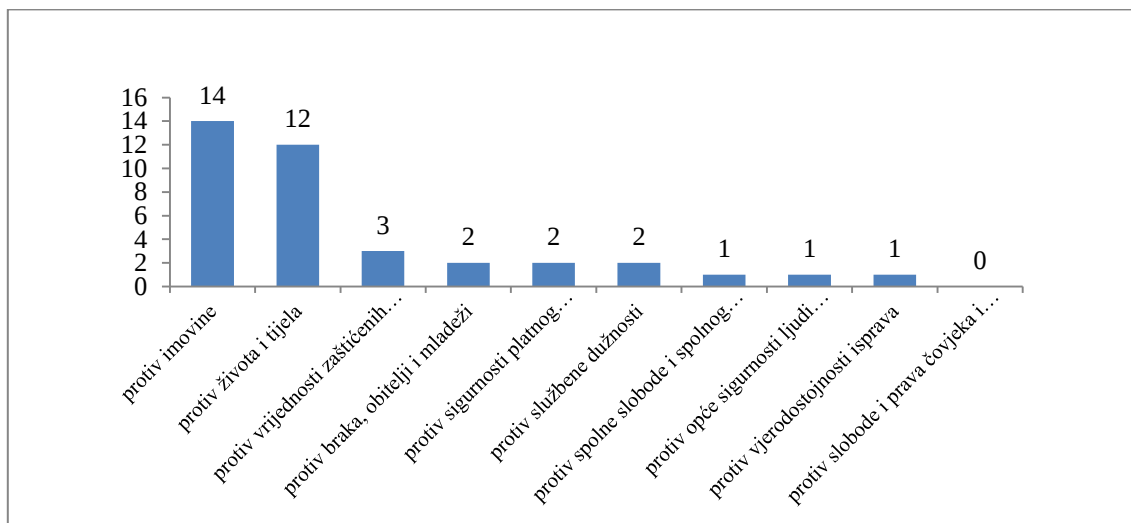
Slika 10. Zatvorenici osuđeni prema KZ/97 s obzirom na vrstu kaznenog djela na dan 31.12.2016.

U populaciji zatvorenica osuđenih prema KZ/97. (Slika 11.) najviše je zatvorenica zbog kaznenih djela protiv imovine (N=14 ili 36,84%) i protiv života i tijela (N=12 ili 31,58%) što

zajedno predstavlja 68,42% od ukupnog broja zatvorenika. S druge strane samo po jedna zatvorenica osuđena je zbog počinjenja kaznenih djela: protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa, protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i protiv vjerodostojnosti isprava.

Slika 11. Raspodjela zatvorenica prema vrstama kaznenih djela (KZ/97) na dan 31.12.2016.

Kada usporedimo zatvorenike i zatvorenice osuđene prema KZ/97. (na dan 31.12.2016.) prema vrsti kaznenog djela (Tablica 5.), uočavamo da su prva dva najčešća kaznena djela i kod zatvorenika i kod zatvorenica kaznena djela protiv imovine (zatvorenici 39,15%, zatvorenice 36,84%) i kaznena djela protiv života i tijela (zatvorenici 30,15%, zatvorenice 31,58%). Za razliku od zatvorenika, među zatvorenicama nema onih koje su osuđene za kaznena djela protiv javnog reda, protiv pravosuđa i protiv Republike Hrvatske.

Tablica 5. Zatvorenici i zatvorenice obzirom na vrstu kaznenih djela na dan 31.12.2016. – KZ/97

KAZNENA DJELA	MUŠKARCI		ŽENE	
	N	%	N	%
protiv imovine	348	39,15%	14	36,84%
protiv života i tijela	268	30,15%	12	31,58%
protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom	84	9,45%	3	7,89%
protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa	63	7,09%	1	2,63%
protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa	43	4,84%	1	2,63%
protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja	34	3,82%	2	5,26%
protiv braka, obitelji i mladeži	14	1,57%	2	5,26%
protiv službene dužnosti	11	1,24%	2	5,26%
protiv vjerodostojnosti isprava	8	0,90%	1	2,63%
protiv slobode i prava čovjeka i građanina	5	0,56%	1	2,63%
kaznena djela protiv javnog reda	4	0,45%		
ostalo	3	0,34%		
protiv pravosuđa	3	0,34%		
protiv Republike Hrvatske	1	0,11%		
UKUPNO	889	100%	38	100%

Među zatvorenicima koji se na dan 31.12.2016. nalaze na izdržavanju kaznu zatvora bilo je ukupno 1276 zatvorenika osuđenih prema Kaznenom zakonu iz 2011. godine (Narodne novine br. 125/11, 144/12, 56/15 i 61/15, u daljnjem tekstu: KZ/11) što je 51,28% zatvoreničke populacije (Tablica 5.)

Tablica 6. Zatvorenici obzirom na vrstu kaznenih djela na dan 31.12.2016. – KZ/11

KAZNENA DJELA		M	Ž	Ukupno
protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva	zločin protiv čovječnosti	0	0	0
	ratni zločin	3	0	3
	ropstvo	0	0	0
	trgovanje ljudima	2	1	3
	ostala	0	0	0
protiv života i tijela	ubojstvo	58	0	58
	teško ubojstvo	30	0	30
	usmrćenje	1	0	1
	prouzročenje smrti iz nehaja	0	0	0
	sudjelovanje u samoubojstvu	0	0	0
	tjelesna ozljeda	3	0	3
	teška tjelesna	20	0	20
	osobito teška tjelesna ozljeda	5	0	5
	teška tjelesna ozljeda s posljedicom smrti	2	0	2
	ostala	13	2	15
protiv ljudskih prava i temeljnih sloboda	svi članci od 125. - 130.	0	0	0
protiv radnih odnosa i socijalnog osiguranja	svi članci od 131. - 135.	0	0	0
protiv osobne slobode	protupravno oduzimanje slobode	5	2	7
	otmica	0	0	0
	prisila	0	0	0
	prijetnja	43	0	43
	nametljivo ponašanje	1	0	1
protiv privatnosti	svi članci od 141. - 146.	0	0	0
protiv časti i ugleda	svi članci od 147. - 151.	0	0	0
protiv spolne slobode	silovanje	29	0	29
	teka kaznena djela protiv spolne slobode	15	0	15
	bludne radnje	7	0	7
	spolno uznemiravanje	0	0	0
	prostitucija	2	0	2
spolno zlostavljanje i iskorištavanje djeteta	spolna zlouporaba djeteta mlađeg od petnaest godina	28	0	28
	spolna zlouporaba djeteta starijeg od petnaest godina	0	0	0
	zadovoljavanje pohote pred djetetom mlađim od petnaest godina	1	0	1
	podvođenje djeteta	0	0	0

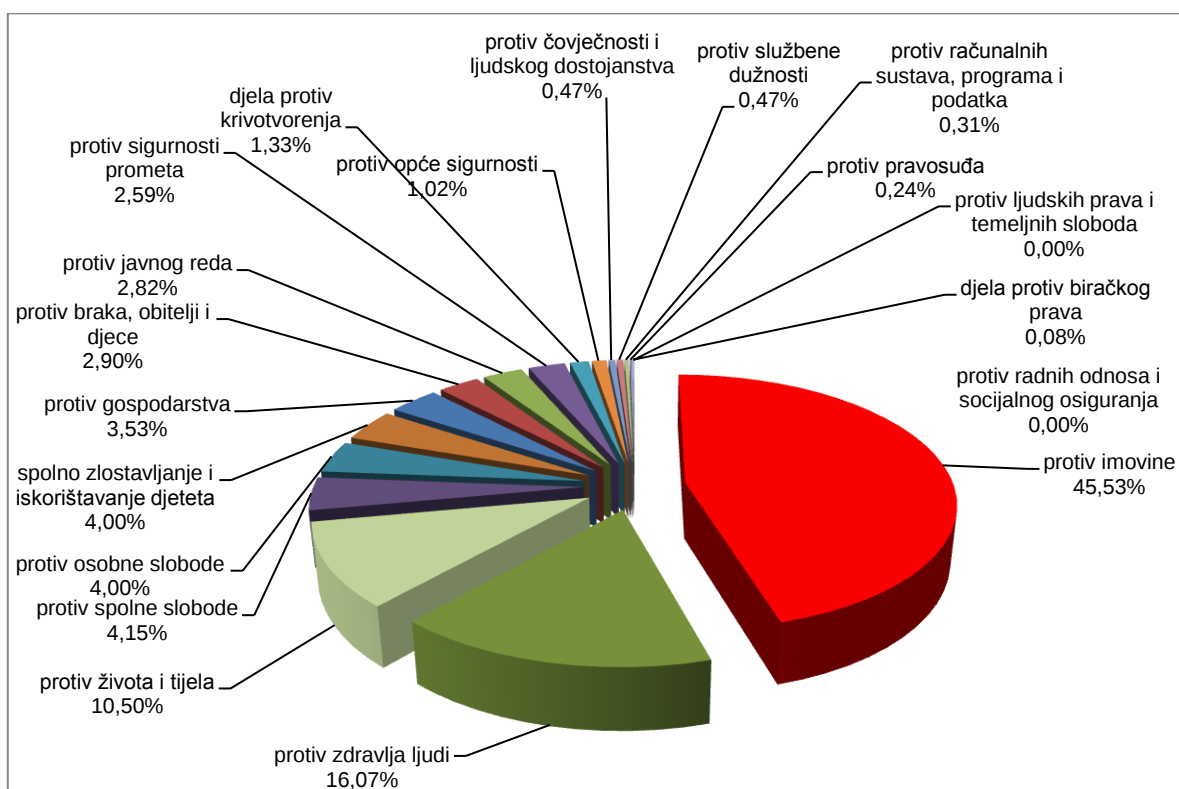
	iskorištavanje djece za pornografiju	10	0	10
	teška kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta	7	0	7
	ostalo	5	0	5
protiv braka, obitelji i djece	povreda dužnosti uzdržavanja	23	2	25
	ostala	11	1	12
protiv zdravlja ljudi	neovlašteno posjedovanje, proizvodnja i trgovanje drogama i tvarima zabranjenim u športu	190	7	197
	ostalo	8	0	8
protiv okoliša	svi članci od 193. - 214.	0	0	0
protiv opće sigurnosti	svi članci od 215. - 222.	13	0	13
protiv sigurnosti prometa	obijesna vožnja u cestovnom prometu	2	0	2
	izazivanje prometne nesreće u cestovnom prometu	30	0	30
	ostala	1	0	1
protiv imovine	krađa	76	3	79
	teška krađa	212	8	220
	razbojništvo	183	3	186
	razbojnička krađa	16	2	18
	utaja	2	0	2
	pronevjera	8	4	12
	prijevarena	36	2	38
	iznuda	11	0	11
	lihvarski ugovor	0	0	0
	ostala	14	1	15
protiv gospodarstva	primanje i davanje mita u postupku stečaja	0	0	0
	primanje mita u gospodarskom poslovanju	0	0	0
	davanje mita u gospodarskom poslovanju	0	0	0
	pranje novca	0	0	0
	ostalo	33	12	45
protiv računalnih sustava, programa i podatka	svi članci od 266. - 273.	4	0	4
djela protiv krivotvorenja	svi članci od 274. - 283.	16	1	17
djela protiv intelektualnog vlasništva	svi članci od 284. - 290.	0	0	0
protiv službene dužnosti	svi članci od 291. - 300.	6	0	6
protiv pravosuđa	svi članci od 301. - 313.	3	0	3
protiv javnog reda	svi članci od 314. - 332.	36	0	36
djela protiv biračkog prava	svi članci od 333. - 339.	1	0	1
protiv RH	svi članci od 340. - 351.	0	0	0
protiv strane države ili međunarodne	svi članci od 352. - 356.	0	0	0

organizacije				
protiv oružanih snaga RH	svi članci od 357. - 380.	0	0	0
UKUPNO		1225	51	1276

Na dan 31.12.2016. godine, niti jedna osoba, osuđena prema KZ/11 (Tablica 6.), ne izdržava kaznu zbog kaznenih djela protiv ljudskih prava i temeljnih sloboda, radnih odnosa i socijalnog osiguranja; privatnosti, časti i ugleda; intelektualnog vlasništva, protiv Republike Hrvatske, strane države ili međunarodne organizacije, niti protiv oružanih snaga RH.

U odnosu na ukupan broj zatvorenika (Slika 12.), najveći udio čine zatvorenici koji su počinili imovinska kaznena djela (45,53%) i kaznena djela protiv zdravlja ljudi (16,07%). Slijede skupine zatvorenika koji su počinili kaznena djela protiv života i tijela (10,50%) te seksualna kaznena djela (ukupno 8,15%, odnosno, 4,15% protiv spolne slobode i 4,00% spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta). Ostale skupine zatvorenika obzirom na vrstu počinjenog kaznenog djela ne prelaze udio od 4%.

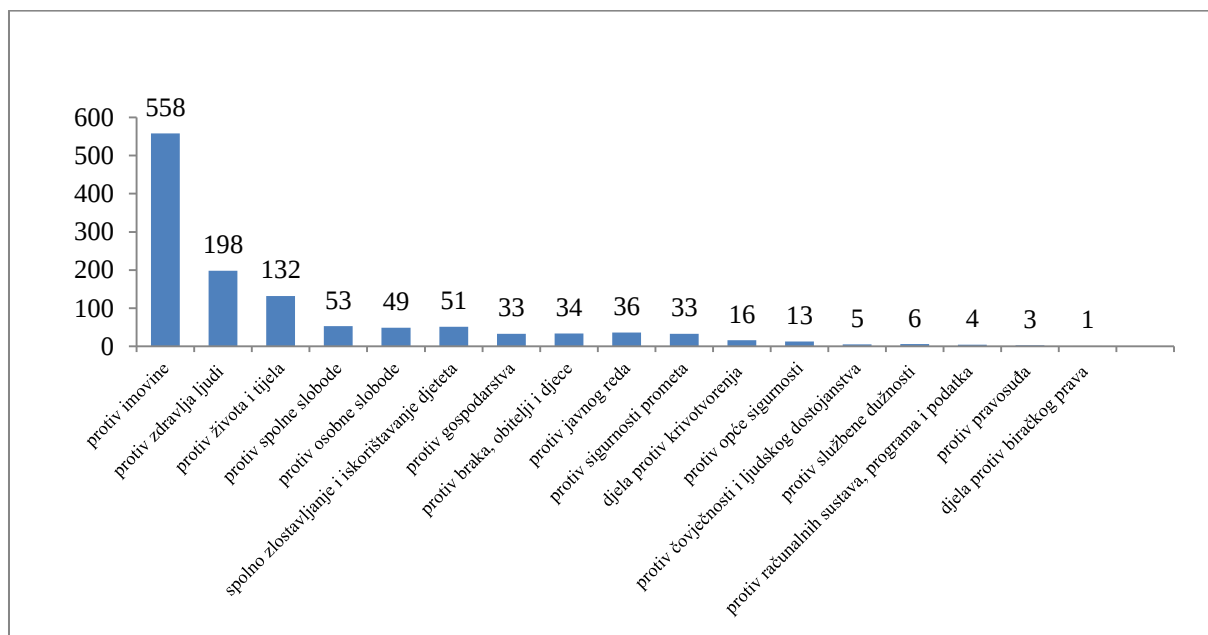
Slika 12. Raspodjela zatvorenika prema vrsti kaznenih djela (KZ/11) na dan 31.12.2016.

U populaciji zatvorenika (muškaraca) osuđenih prema KZ/11 (Slika 13.) najviše je zatvorenika zbog kaznenih djela protiv imovine (N=558 ili 45,55%) i protiv zdravlja ljudi (N=198 ili 16,16%), a navedene dvije kategorije čine 61,71% od ukupnog broja zatvorenika osuđenih prema KZ/11. Po zastupljenosti slijede muški počinitelji kaznenih djela protiv života i tijela (N=132 ili 10,78%) te počinitelji seksualnih kaznenih djela, odnosno, 53 protiv spolne slobode i 51 počinitelj spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta (N=104 ili 8,49%), što sve zajedno predstavlja 80,98% od ukupnog broja zatvorenika osuđenih prema KZ/11. Najmanje je zatvorenika zbog kaznenih djela protiv biračkog prava (jedan zatvorenik) kaznenih djela

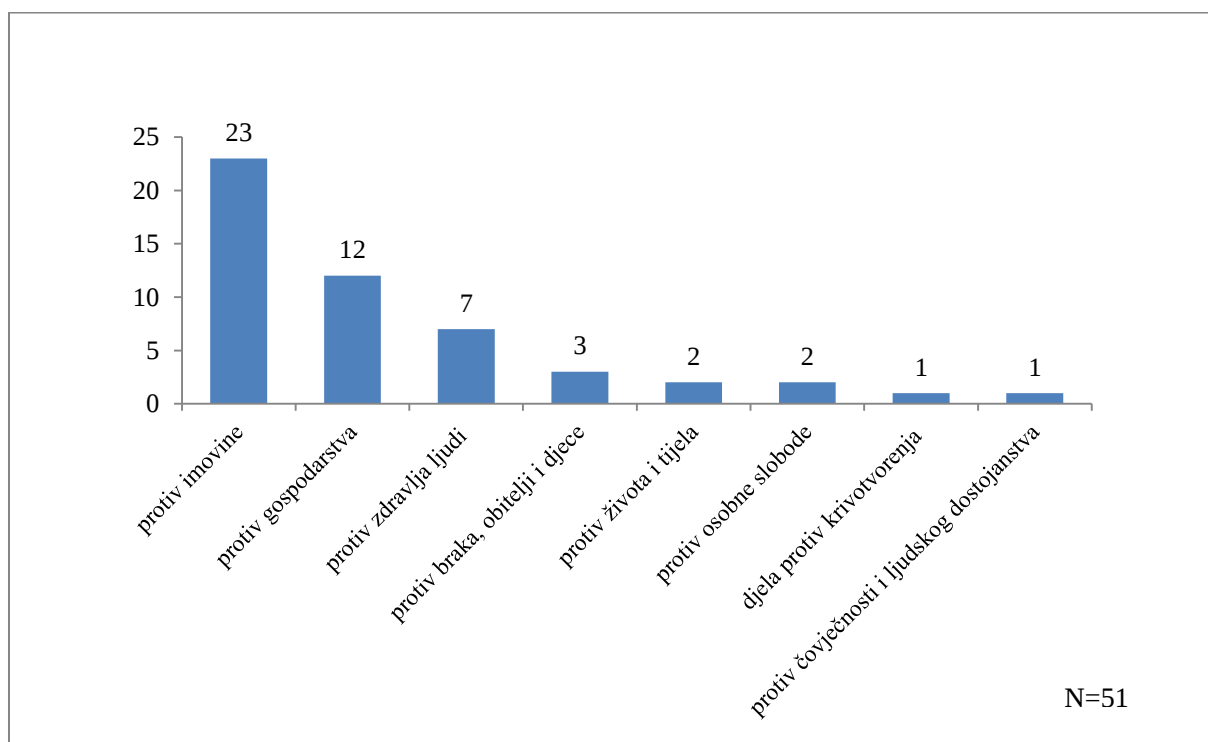
protiv pravosuđa (tri zatvorenika) te četiri zatvorenika za kaznena djela protiv računalnih sustava, programa i podataka i šest protiv službene dužnosti.

Slika 13. Raspodjela zatvorenika prema vrsti kaznenih djela (KZ/11) na dan 31.12.2016.

U populaciji zatvorenika osuđenih prema KZ/11. (Slika 14.) najviše je zatvorenika zbog kaznenih djela protiv imovine (N=23 ili 31,94%), protiv gospodarstva (N=12 ili 16,67%) i protiv zdravlja ljudi (N=7 ili 9,72%). Ove tri vrste kaznenih djela ukupno obuhvaćaju 58,33% od ukupnog broja zatvorenika osuđenih prema KZ/11. U svim ostalim vrstama kaznenih djela je ukupno 9 zatvorenika (22,2%) koje su osuđene prema KZ/11.

Slika 14. Raspodjela zatvorenika prema vrsti kaznenih djela (KZ/11) na dan 31.12.2016.

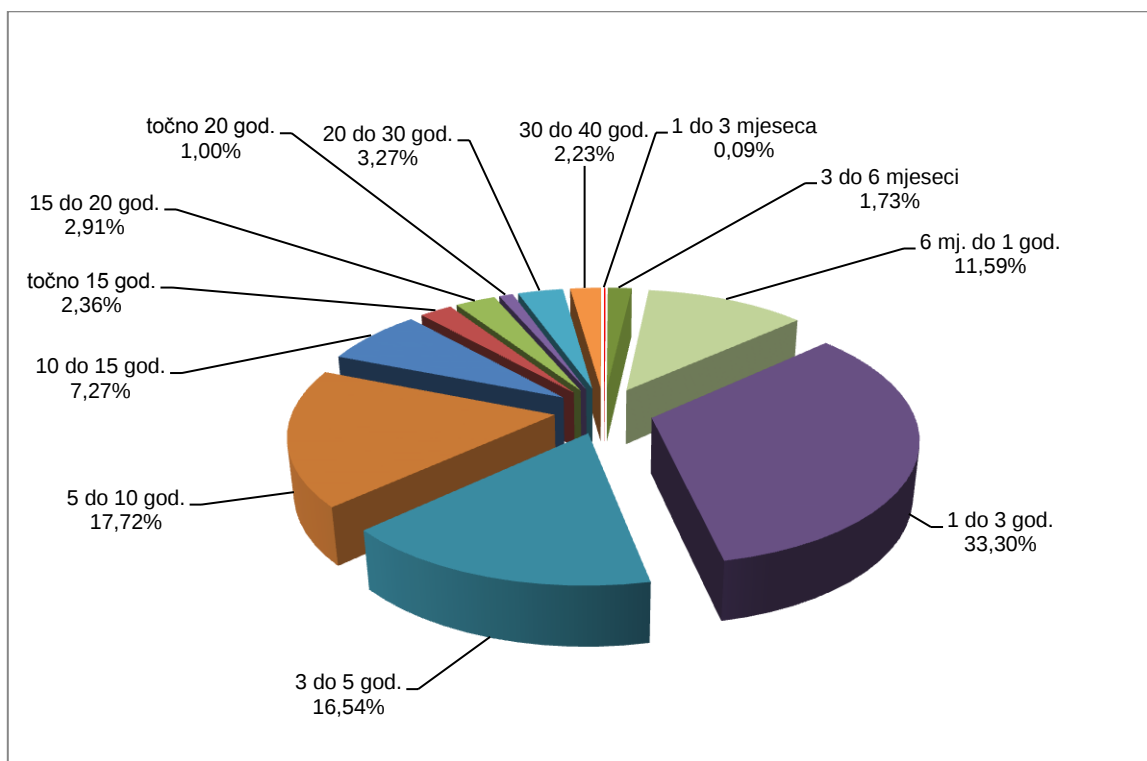
Kada usporedimo zatvorenike i zatvorenice osuđene prema KZ/11. (na dan 31.12.2016.) prema vrsti kaznenih djela (Tablica 7), uočavamo da kod zatvorenika i kod zatvorenica najčešća počinjenja kaznenih djela protiv imovine (zatvorenici 45,55%, zatvorenice 45,10%) i protiv zdravlja ljudi (zatvorenici 16,16%, zatvorenice 13,73%). Za razliku od zatvorenika, među zatvorenicama nema onih koje su osuđene za kaznena djela protiv spolne slobode, spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, protiv javnog reda, protiv sigurnosti prometa, protiv opće sigurnosti, protiv službene dužnosti, protiv računalnih sustava, programa i podataka, protiv pravosuđa i djela protiv biračkog prava.

Tablica 7. Zatvorenici i zatvorenice obzirom na vrstu kaznenih djela na dan 31.12.2016. – KZ/11

KAZNENA DJELA	MUŠKARCI		ŽENE	
	N	%	N	%
protiv imovine	558	45,55%	23	45,10%
protiv zdravlja ljudi	198	16,16%	7	13,73%
protiv života i tijela	132	10,78%	2	3,92%
protiv spolne slobode	53	4,33%		
spolno zlostavljanje i iskorištavanje djeteta	51	4,16%		
protiv osobne slobode	49	4,00%	2	3,92%
protiv javnog reda	36	2,94%		
protiv braka, obitelji i djece	34	2,78%	3	5,88%
protiv sigurnosti prometa	33	2,69%		
protiv gospodarstva	33	2,69%	12	23,53%
djela protiv krivotvorenja	16	1,31%	1	1,96%
protiv opće sigurnosti	13	1,06%		
protiv službene dužnosti	6	0,49%		
protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva	5	0,41%	1	1,96%
protiv računalnih sustava, programa i podataka	4	0,33%		
protiv pravosuđa	3	0,24%		
djela protiv biračkog prava	1	0,08%		
UKUPNO	1225	100%	51	100,00%

Najbrojnija skupina zatvorenika na dan 31.12. 2016. godine, izdržava kaznu zatvora u trajanju između jedne i tri godine (33,27%). Druga skupina po brojnosti zatvorenika (16,52%) izdržava kaznu u trajanju od tri do pet godina i treća skupina po brojnosti zatvorenika (17,70%) izdržava kaznu zatvora u trajanju od 5 do 10 godina. Kaznu zatvora u trajanju kraćem od jedne godine na dan 31.12.2016. godine izdržavalo je ukupno 13,48% zatvorenika, dok je dugotrajne kazne u rasponu od 20 do 40 godina izdržavalo ukupno 5,49% zatvorenika. (Slika 15.)

Slika 15. Struktura zatvorenika obzirom na duljinu kazne na dan 31.12.2016.

Tablica 8. Zatvorenici obzirom na duljinu kazne zatvora na dan 31.12.2016. godine

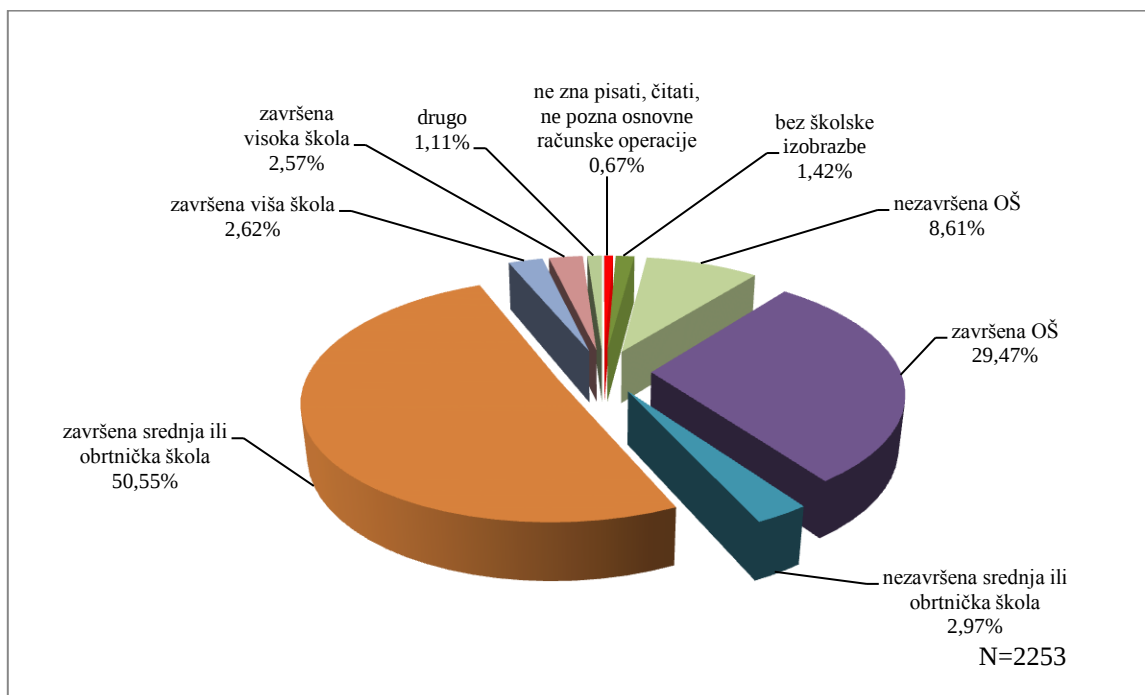
DULJINA KAZNE	MUŠKARCI		ŽENE	
	N	%	N	%
do 1 mj.	2	0,09%	0	0,00%
1 do 3 mj.	2	0,09%	0	0,00%
3 do 6 mj.	38	1,80%	0	0,00%
6 mj. do 1 god.	247	11,68%	8	8,99%
1 do 3 god.	693	32,78%	40	44,94%
3 do 5 god.	346	16,37%	18	20,22%
5 do 10 god.	375	17,74%	15	16,85%
10 do 15 god.	156	7,38%	4	4,49%
točno 15 god.	51	2,41%	1	1,12%
15 do 20 god.	64	3,03%	0	0,00%
točno 20 god.	21	0,99%	1	1,12%
20 do 30 god.	71	3,36%	1	1,12%
30 do 40 god.	48	2,27%	1	1,12%
ukupno	2114	100,00%	89	100,00%

Obzirom na spol, postoje određene sličnosti, ali i razlike (Tablica 8.). U obje skupine, najviše je zatvorenika koji izdržavaju kaznu u trajanju od 1 do 3 godine (zatvorenici 32,78%; zatvorenice 44,94%). Među zatvorenicama nema onih koji izdržavaju kazne zatvora u trajanju manjem od šest mjeseci i u rasponu od 15 do 20 godina. Najveća razlika je u duljini trajanja kazne zatvora u trajanju od jedne do tri godine (zatvorenici 32,78%; zatvorenice 44,94%).

Tablica 9. Struktura zatvorenika i maloljetnika obzirom na stupanj naobrazbe na dan 31.12.2016.

STUPANJ NAOBRAZBE	MUŠKARCI		ŽENE		UKUPNO	
	N	%	N	%	N	%
ne zna pisati, čitati, ne pozna osnovne računske operacije	9	0,42%	6	6,25%	15	0,67%
bez školske izobrazbe	32	1,48%	0	0,00%	32	1,42%
nezavršena OŠ	188	8,72%	6	6,25%	194	8,61%
završena OŠ	646	29,95%	18	18,75%	664	29,47%
nezavršena srednja ili obrtnička škola	63	2,92%	4	4,17%	67	2,97%
završena srednja ili obrtnička škola	1087	50,39%	52	54,17%	1139	50,55%
završena viša škola	55	2,55%	4	4,17%	59	2,62%
završena visoka škola	52	2,41%	6	6,25%	58	2,57%
Drugo	25	1,16%	0	0,00%	25	1,11%
UKUPNO	2157	100	96	100	2253	100

Slika 16. Stupanj naobrazbe zatvorenika na dan 31.12.2016.

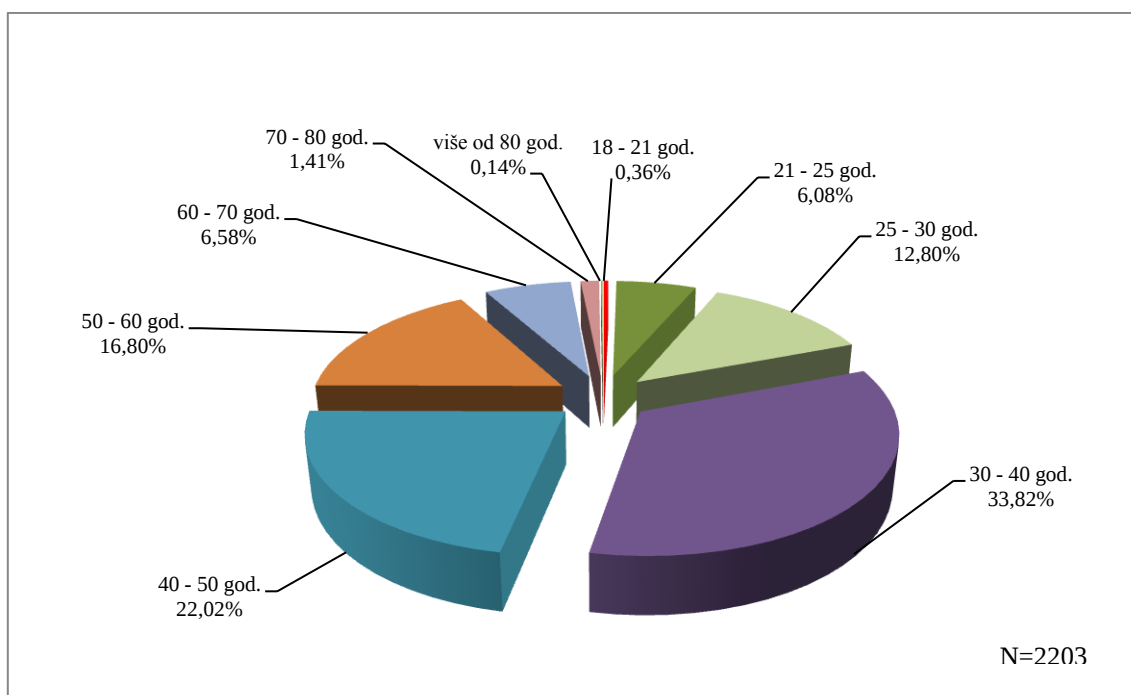
Obrazovna struktura zatvorenika na dan 31.12.2016. godine (Tablica 9.) pokazuje da je polovica zatvorenika sa završenom srednjom školom (N= 1139 ili 50,55%), a samo 15 zatvorenika (0,67%) ne zna pisati, čitati ili ne pozna osnovne računske operacije. Višu ili visoku školu je završilo 5,19% zatvorenika, a bez školske naobrazbe je 1,42%. Obzirom na spol, najveća razlika je u kategoriji „završena osnovna škola“. Među zatvorenicima je 18,75%, a među zatvorenicima 29,95% sa završenom osnovnom školom. Među zatvorenicima nema onih koje spadaju u kategoriju „bez školske izobrazbe“ (Tablica 9. i Slika 16.).

Na dan 31.12.2016. godine, najbrojnija skupina zatvorenika (Tablica 10. i Slika 17.) je u dobi između 30 i 40 godina (33,82%) te u dobi između 40 i 50 godina (22,02%). Osam zatvorenika je starije od 18, a mlađe od 21 godinu (0,36%), a tri zatvorenika su starija od 80 godina (0,14%).

Tablica 10. Dobna struktura zatvorenika na dan 31.12.2016. godine

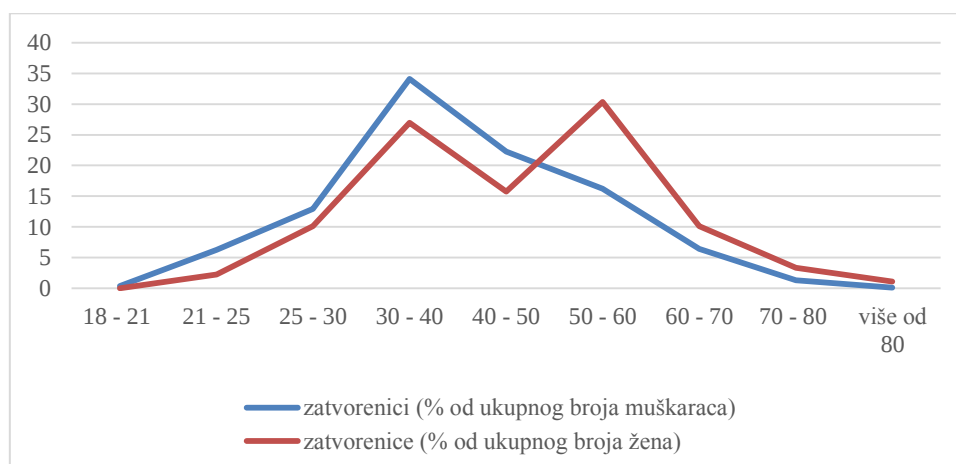
DOBNA KATEGORIJA	MUŠKARCI		ŽENE		UKUPNO	
	N	%	N	%	N	%
14 - 16	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
16 – 18	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
18 – 21	8	0,38%	0	0,00%	8	0,36%
21 – 25	132	6,24%	2	2,25%	134	6,08%
25 – 30	273	12,91%	9	10,11%	282	12,80%
30 – 40	721	34,11%	24	26,97%	745	33,82%
40 – 50	471	22,28%	14	15,73%	485	22,02%
50 – 60	343	16,23%	27	30,34%	370	16,80%
60 – 70	136	6,43%	9	10,11%	145	6,58%
70 – 80	28	1,32%	3	3,37%	31	1,41%
stariji od 80	2	0,09%	1	1,12%	3	0,14%
Ukupno	2114	100,00%	89	100,00%	2203	100,00%

Slika 17. Dob zatvorenika na dan 31.12.2016.

Obzirom na spol (Slika 18), među muškarcima najviše zatvorenika u dobi od 30 do 40 godina (34,11%), a među zatvorenicama u dobi između 50 i 60 godina (30,34%) (Tablica 10.). Među zatvorenicama nema mlađih od 21 godinu (među zatvorenicama ih ima 0,38%). Najveća razlika između zatvorenica i zatvorenika je u dobi između 50 i 60 godina (zatvorenice 30,34%, zatvorenici 16,23%), a najmanja razlika u dobi preko 80 godina (zatvorenice 1,12%, zatvorenici 0,09%). Važno je napomenuti da se u ovoj dobnoj skupini nalazi samo jedna zatvorenica i dva zatvorenika.

Slika 18. Raspodjele zatvorenica i zatvorenika na 31.12.2016. prema dobi

1.1.2. Zatvorenici s izrečenom sigurnosnom mjerom obveznog psihijatrijskog liječenja po članku 68. Kaznenog zakona

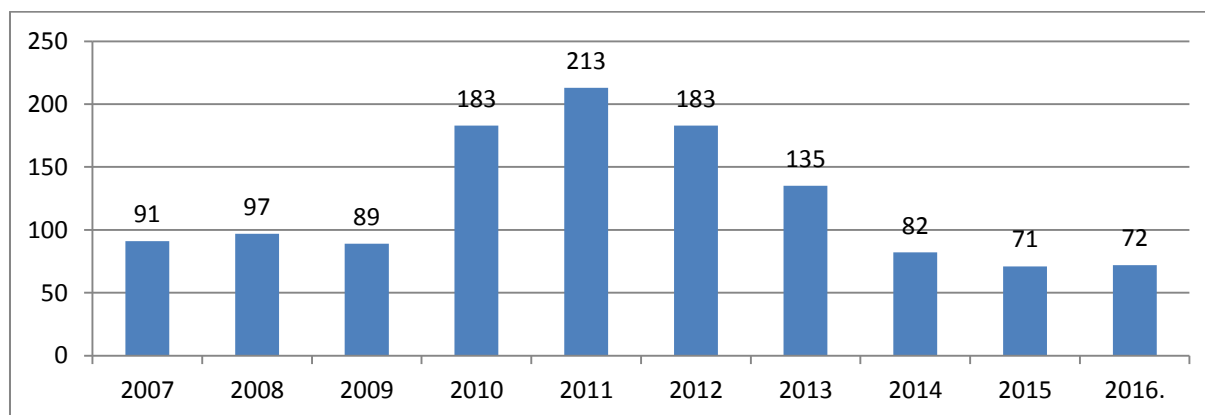
Prema Zakonu o izvršavanju kazne zatvora, zatvorenici koji uz kaznu zatvora imaju izrečenu sigurnosnu mjeru obveznog psihijatrijskog liječenja iz čl. 68. KZ/11, upućuju se na izdržavanje kazne zatvora u Zatvorsku bolnicu u Zagrebu, gdje se mjera izvršava u stacionarnom obliku. U ambulantnom obliku mjera se provodi u drugim kaznenim tijelima, a o provođenju mjere u ovom obliku odlučuje sud koji je izrekao kaznu i sigurnosnu mjeru.

Neovisno o tome provodi li se sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja stacionarno ili ambulantno, kaznena tijela u propisanom roku dostavljaju izvješće sudu koji je izrekao kaznu i sigurnosnu mjeru, radi preispitivanja postoje li uvjeti za njezinim nastavkom, odnosno obustavom primjene mjere ili promjenom načina i vremena izvršenja mjere.

Tijekom 2016. godine u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu su zaprimljena 54 zatvorenika kojima je uz kaznu zatvora izrečena sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja. Na dan 31.12.2016. godine ova sigurnosna mjera provodila se u stacionarnom (u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu) ili ambulantnom obliku (u drugim kaznenim tijelima) prema 72 zatvorenika.

Podaci u grafikonu pokazuju da se broj zatvorenika koji uz kaznu zatvora imaju izrečenu sigurnosnu mjeru obveznog psihijatrijskog liječenja u posljednje tri godine ponovno stabilizirao, nakon naglog porasta 2010. godine, a zatim kontinuiranog smanjenja, što je povezivano s kretanjem ukupnog broja zatvorenika te promjenama zakonskog okvira vezanog uz izricanje i izvršavanje ove sigurnosne mjere.

Slika 19. Zatvorenici s izrečenom sigurnosnom mjerom obveznog psihijatrijskog liječenja na dan 31. 12.

Naime, važeći Kazneni zakon (KZ/11) propisuje mogućnost izricanja sigurnosne mjere obveznog psihijatrijskog liječenja samo za počinitelje koji su bili bitno smanjeno ubrojivi u trenutku počinjenja kaznenog djela, a uz to su opasni za okolinu. Nadalje, potrebu nastavka izvršavanja ove mjere, prema KZ/11, jedanput godišnje preispituje prvostupanjski sud koji je ovu sigurnosnu mjeru izrekao uz kaznu zatvora, a čije trajanje sada nije vremenski ograničeno, pa je ova novina zaživjela u praksi kao zakonska osnova za obustavu izvršavanja ove sigurnosne mjere, kada za njeno izvršavanje u zatvorskom sustavu prestanu postojati razlozi, jer je postignuta svrha njenog izricanja i izvršavanja.

U svrhu zakonitog postupanja i ujednačavanja prakse, Središnji ured Uprave za zatvorski sustav dao je tijekom 2013. godine uputu svim kaznionicama i zatvorima o tome kako u praksi provesti ove odredbe KZ/11 koje su novina, a koja uputa se nastavila primjenjivati i tijekom 2016. godine. Navedenom uputom Središnjeg ureda postupanje vezano uz provođenje sigurnosne mjere obveznog psihijatrijskog liječenja izrečene prema Kaznenom zakonu (KZ/97) i izvješćivanje sudova, izjednačeno je s postupanjem propisanim prema KZ/11.

1.1.3. Zatvorenici kojima je određena mjera istražnog zatvora

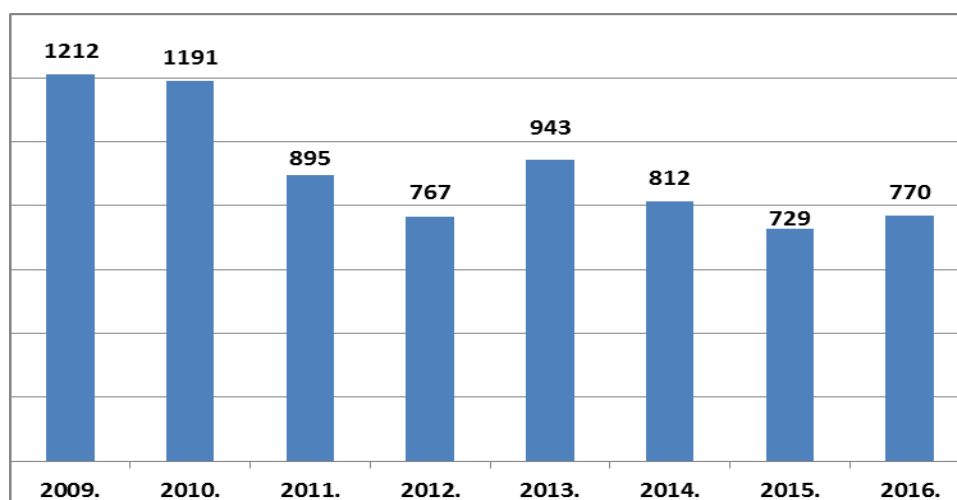
Tijekom 2016. godine mjeru istražnog zatvora izdržavalo je ukupno 3927 zatvorenika. Od toga broja 262 je žena ili 6,67%. Zatvorenici kojima je određena mjera istražnog zatvora u odnosu na ukupan broj zatvorenika tijekom 2016. godine čine 35,14%. Maloljetnika s izrečenom mjerom istražnog zatvora tijekom godine bilo je 33, odnosno 0,84%.

Na dan 31.12. 2016. mjeru istražnog zatvora izdržavalo je ukupno 770 zatvorenika ili 24,77% od ukupnog broja svih kategorija zatvorenika (3108) .

Na kraju 2016. godine mjeru istražnog zatvora izdržavalo je 2,96% više istražnih zatvorenika u odnosu na kraj 2015. godine.

U odnosu na 31.12.2015. godine ponovno se zamjećuje blagi porast broja istražnih zatvorenika.

Slika 20. Zatvorenici u istražnom zatvoru na dan 31.12. od 2009 do 2016. godine

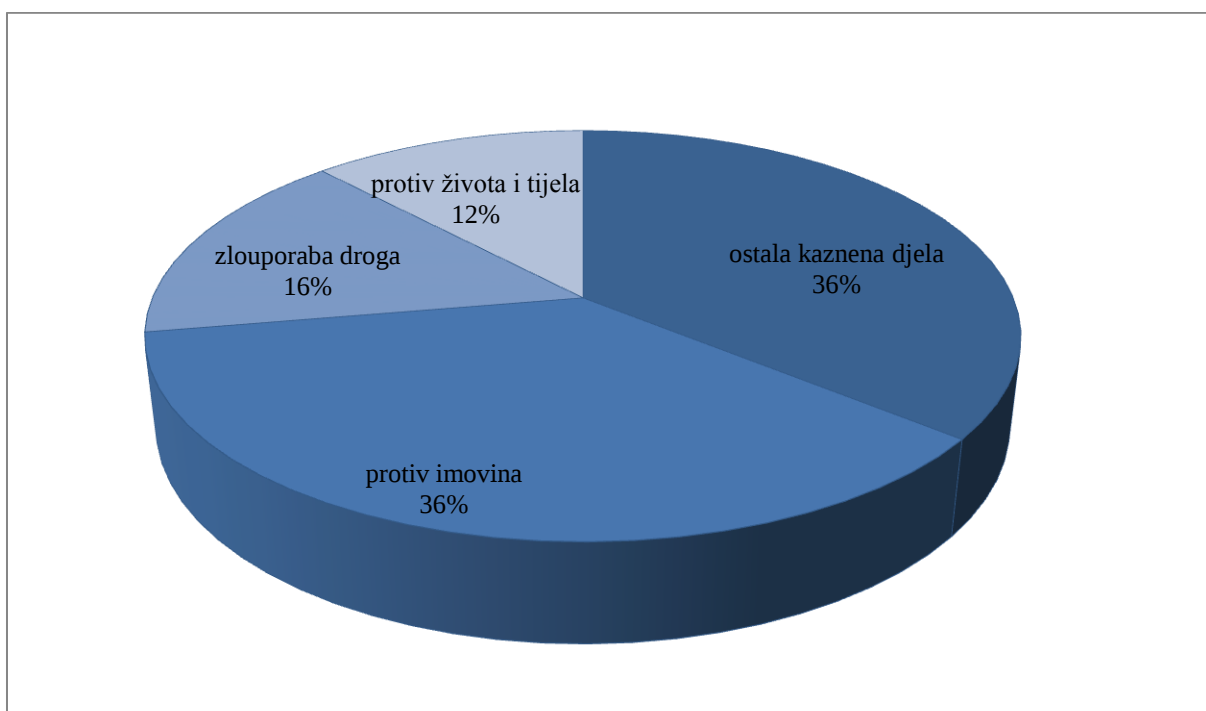
U odnosu na vrstu kaznenog djela najviše je bilo istražnih zatvorenika koji su počinili kaznena djela protiv imovine, njih 281 ili 36,49% što je u odnosu na isti datum 2015. godine povećanje od 15,82%.

Na drugom mjestu su kaznena djela vezana za zlouporabu droga, 120 istražnih zatvorenika ili 15,58%, a na trećem mjestu kaznena djela protiv života i tijela, 93 zatvorenika ili 12,07%.

Ukupno novoprimljenih istražnih zatvorenika 2016. godine bilo je 3198. Najviše je novoprimljenih istražnih zatvorenika koji su počinili kaznena djela protiv imovine njih 998 ili 31,20%.

U odnosu na pojedinačno kazneno djelo najviše novoprimljenih istražnih zatvorenika bilo je zbog kaznenog djela prijetnje njih 438, dok se na drugom mjestu nalaze istražni zatvorenici zbog kaznenog djela teške krađe, njih 436.

Slika 21. Zatvorenici u istražnom zatvoru obzirom na vrstu kaznenog djela na dan 31.12.2016.

U odnosu na duljinu trajanja istražnog zatvora, najviše zatvorenika koji su se na 31.12.2016. godine nalazili istražnom zatvoru, njih 246 boravilo je u istražnom zatvoru od jednog do tri mjeseca, dok je do godinu dana istu mjeru izdržavalo 105 zatvorenika.

Tablica 11. Zatvorenici obzirom na trajanje istražnog zatvora na dan 31.12.2016. godine

Trajanje istražnog zatvora	zatvorenici u istražnom zatvoru		maloljetni zatvorenici u istražnom zatvoru		UKUPNO		SVEUKUPNO
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
do 1 mjesec	179	9	1	0	180	9	189
od 1 do 3 mjeseca	238	8	0	0	238	8	246
od 3 do 6 mjeseci	161	7	0	0	161	7	168
od 6 do 12 mjeseci	103	2	0	0	103	2	105
od 12 do 18 mjeseci	31	0	0	0	31	0	31
od 18 do 24 mjeseca	12	1	0	0	12	1	13
od 24 do 30 mjeseci	11	0	0	0	11	0	11
preko 30 mjeseci	7	0	0	0	7	0	7

U odnosu na dob u strukturi zatvorenika prevladavaju zatvorenici (oba spola) u dobi između 30-40 godina njih 220 odnosno njih 28,57%.

Na 31.12.2016. godine u zatvorima je bio jedan maloljetnik kojem je bila određena mjera istražnog zatvora, a koji se nalazio u Zatvoru u Varaždinu.

Tablica 12. Zatvorenici obzirom na dob na dan 31.12.2016. godine

Dob	31.12.2016.	
	zatvorenici u istražnom zatvoru	
	M	Ž
14 - 16	0	0
16 - 18	1	0
18 - 21	31	1
21 - 25	75	2
25 - 30	114	2
30 - 40	211	9
40 - 50	147	7
50 - 60	101	5
60 - 70	55	1
70 - 80	7	0
više od 80	1	0
UKUPNO	743	27

Kad prema Zakonu o kaznenom postupku postoje uvjeti za određivanje istražnog zatvora, prema maloljetniku će se odrediti istražni zatvor samo kao krajnja mjera, razmjerno prema težini djela i očekivanoj sankciji, u najkraćem nužnom trajanju (najdulje mjesec dana i uz produljenje dva puta po mjesec dana).

Tijekom 2016. godine u istražnom zatvoru bilo je 33 maloljetnika. Broj dana boravka maloljetnika u istražnom zatvoru kreće se u rasponu od 1 dana do 150 dana.

1.1.4. Neubrojivi počinitelji kaznenih djela na izvršavanju mjere istražnog zatvora na temelju članka 551. Zakona o kaznenom postupku

Tijekom 2016. godine u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu bilo je smješteno 58 osoba kojima je sud odredio istražni zatvor prema članku 551. Zakona o kaznenom postupku, do donošenja pravomoćnog rješenja o prisilnom smještaju i liječenju.

Po pravomoćnosti rješenja o prisilnom smještaju sudac nadležnog Županijskog suda neubrojive osobe upućuje u psihijatrijsku ustanovu radi prisilnog smještaja i liječenja (Psihijatrijsku bolnicu Vrapče, Psihijatrijsku bolnicu „dr. I. Barbot“ u Popovači, Psihijatrijsku bolnicu Rab i Psihijatrijsku bolnicu Ugljan).

1.1.5. Zatvorenici strani državljani

Uprava za zatvorski sustav ostvaruje suradnju s drugim državama neposredno putem konzularnih predstavništava, na temelju međunarodnih pravnih propisa, Zakona o izvršavanju kazne zatvora te na temelju bilateralnih konvencija. Do danas je Republika Hrvatska sklopila bilateralne konvencije sa 16 država: Albanijom, Belgijom, Bugarskom, Češkom, Grčkom,

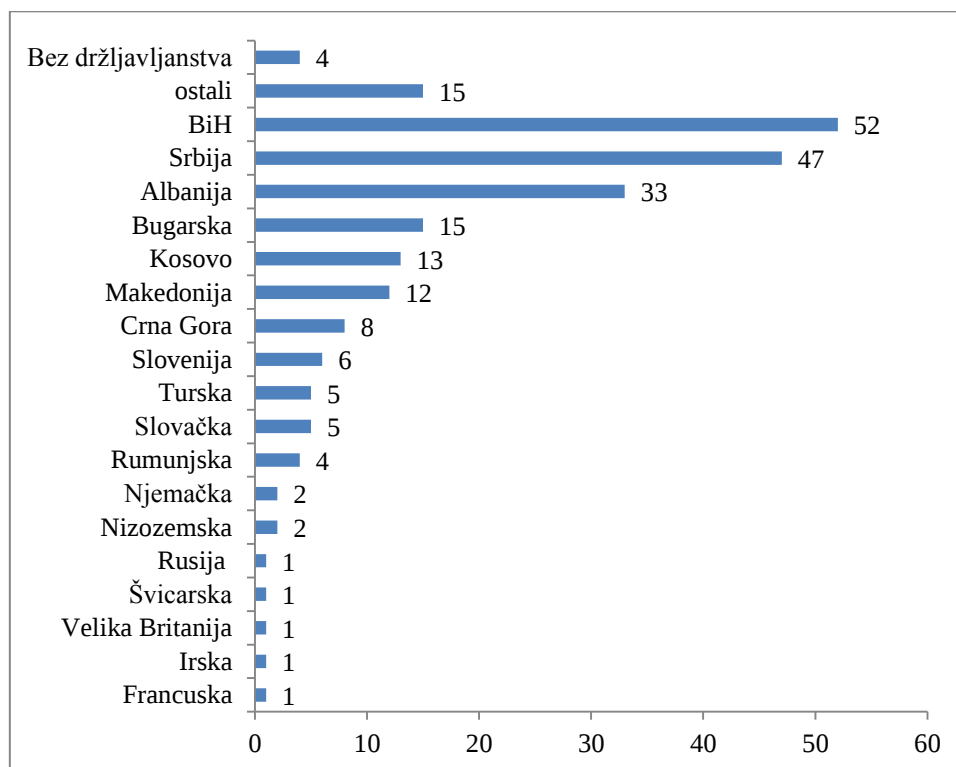
Italijom, Kinom, Mađarskom, Makedonijom, Poljskom, Rumunjskom, Rusijom, Slovačkom, Srbijom, Velikom Britanijom i Turskom.

Također, Republika Hrvatska primjenjuje i preporuku Vijeća Europe vezanu uz zatvorenike strane državljanke – Preporuka Rec(2012)12 koju je Odbor ministara usvojio 10. listopada 2012. godine na 1152. sastanku zamjenika ministara.

Na dan 31.12.2016. godine, u zatvorskom sustavu se nalazilo ukupno 228 osoba (216 muškarca i 12 žena) koje nisu hrvatski državljani. Od ukupnog broja zatvorenika stranih državljanina (228) njih 37 su državljani EU, dok njih 191 nisu državljani EU.

Razdioba zatvorenika po državljanstvu prikazana je na sljedećoj slici.

Slika 22. Zatvorenici, strani državljani na dan 31.12.2016.

Uprava za zatvorski sustav surađuje s veleposlanstvima i konzularnim predstavništvima stranih država u Republici Hrvatskoj vezano uz zatvorenike strane državljanke koji se u hrvatskom zatvorskom sustavu nalaze u različitim formalnopravnim statusima (na izdržavanju kazne zatvora izrečene u kaznenom ili prekršajnom postupku, u istražnom zatvoru, u postupku transfera ili se pak nalaze u ekstradicijskom pritvoru radi izručenja i dr.). Prilikom dolaska zatvorenika stranog državljanina u zatvor ili kaznionicu, o tome se odmah obavještava Ministarstvo vanjskih i europskih poslova koje zatim obavještava nadležno konzularno predstavništvo. Konzularni predstavnici redovito komuniciraju sa zatvorenicima svojim državljanima putem posjeta, telefona i/ili pisama.

1.2. Maloljetnici

U Upravi za zatvorski sustav izvršavaju se slijedeće sankcije izrečene maloljetnicima: odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod, kazna maloljetničkog zatvora, istražni zatvor izrečen maloljetnicima te sigurnosne mjere izrečene uz odgojnu mjeru upućivanja u odgojni zavod i kaznu maloljetničkog zatvora.

1.2.1. Odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod

Odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod izvršava se u Odgojnom zavodu u Turopolju (muškarci) i Odgojnom zavodu u Požegi (žene). Sukladno Pravilniku o načinu izvršavanja odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod (Narodne novine, br. 22/13) maloljetnici/ce se razvrstavaju u odgojne skupine: pozitivno poticajnu skupinu u otvorenim uvjetima, odgojnu skupinu u poluotvorenim uvjetima ili odgojnu skupinu pojačane skrbi i nadzora u zatvorenim uvjetima.

Tijekom 2016. godine na izvršavanju odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod bilo je 80 maloljetnika i 9 maloljetnica. Na kraju 2016. godine odgojnu mjeru upućivanja u odgojni zavod izvršavalo je 38 maloljetnika i 7 maloljetnica.

Tablica 13. Maloljetnici/e na izvršavanju odgojne mjere s obzirom na dob, na dan 31.12.2016.

DOB	Broj maloljetnika	
	Muški	žene
14 – 16	3	0
16 – 18	14	5
18 – 21	21	2
21 – 23	0	0
23 – 27	0	0
UKUPNO	38	7

Većina maloljetnika bila je u statusu mlađeg punoljetnika, 55,26%, dok je u statusu starijeg maloljetnika bilo njih 36,84%. Kod maloljetnica 71,43% ih je bilo u statusu starijih maloljetnica i 28,57% u dobi mlađih punoljetnica.

Tablica 14. Maloljetnici/e na izvršavanju odgojne mjere s obzirom na vrstu kaznenih djela, na dan 31.12.2016. godine

KAZNENA DJELA	Broj maloljetnika	
	muški	Žene
protiv života i tijela	0	2
protiv imovine	34	3
protiv braka i obitelji	2	0
protiv zdravlja ljudi	0	2
protiv osobne slobode	2	0
UKUPNO	38	7

S obzirom na vrstu kaznenih djela kod maloljetnika i kod maloljetnica prevladavaju kaznena djela protiv imovine, 89,47% odnosno 42,86%.

Tablica 15. Maloljetnici/e na izvršavanju odgojne mjere s obzirom na stupanj obrazovanja, na dan 31.12.2016. godine

STUPANJ OBRAZOVANJA	Broj	
	muški	žene
ne zna pisati, čitati, ne pozna osnovne računske operacije	2	0
bez školske izobrazbe	1	0
nezavršena OŠ	16	1
završena OŠ	13	2
nezavršena srednja ili obrtnička škola	2	4
završena srednja ili obrtnička škola	2	0
drugo-osposobljavanje	2	0
UKUPNO	38	7

Među maloljetnicima je 44,74% onih sa završenom osnovnom školom, a 42,11% s nezavršenom. Tri maloljetnika nemaju školsku izobrazbu, a samo dva imaju završenu srednju ili obrtničku školu (5,26%). Jedna maloljetnica nije završila osnovnu školu, a od ukupno šest maloljetnica koje jesu, četiri su pokušale nastaviti obrazovanje.

Tablica 16. Maloljetnici/e na izvršavanju odgojne mjere s obzirom na njihovu uključenost u različite oblike izobrazbe u zavodu, na dan 31.12.2016. godine

UKLJUČENOST U RAZLIČITE OBLIKE IZOBRAZBE	Broj	
	muški	žene
opismenjavanje	2	0
osnovna škola	10	0
osposobljavanje	11	0
obrtnička i strukovna škola izvan zavoda	0	2
srednja	0	0
UKUPNO	23	2

Tijekom 2016. godine u različite programe izobrazbe (opismenjavanja, programe osnovne škole, programe strukovnog osposobljavanja i sl.) bila su uključena 23 maloljetnika. Dvije maloljetnice su bile uključene u strukovnu školu izvan kaznenog tijela.

1.2.2. Kazna maloljetničkog zatvora

Kazna maloljetničkog zatvora izvršava se u Odjelu tretmana maloljetnika u Kaznionici i zatvoru u Požegi, u zatvorenim i poluotvorenim uvjetima te u otvorenim uvjetima Odjela tretmana maloljetnika u Kaznionici u Valturi. Za ženske osobe kazna maloljetničkog zatvora izvršava se u Odjelu tretmana maloljetnica u Kaznionici i zatvoru u Požegi.

Tijekom 2016. godine na izvršavanju kazne maloljetničkog zatvora bilo je 25 maloljetnika te niti jedna maloljetnica. Na 31.12.2016. godine, na izvršavanju kazne maloljetničkog zatvora bila su 4 maloljetnika.

Tablica 17. Maloljetnici/e u maloljetničkom zatvoru na 31.12.2016., s obzirom na dob

DOB	Broj maloljetnika	
	muški	žene
16 – 18	1	0
18 – 21	2	0
21 – 23	1	0
UKUPNO	4	0

Tablica 18. Maloljetnici/e u maloljetničkom zatvoru na 31.12.2016., s obzirom na duljinu izrečene kazne,

DULJINA KAZNE	Broj	
	muški	žene
od 6 mjeseci do 1god.	0	0
od 1 do 3 godine	3	0
od 3 do 5 godina	1	0
od 5 do 10 godina	0	0
UKUPNO	4	0

Tablica 19. Maloljetnici/e u maloljetničkom zatvoru na 31.12.2016., s obzirom na vrstu kaznenih djela

KAZNENA DJELA	Broj maloljetnika	
	muški	žene
protiv života i tijela	0	0
protiv imovine	3	0
spolno zlost.i iskorišt. djeteta	1	0
UKUPNO	4	0

Na kraju 2016. godine najveći broj maloljetnika izvršavao je kaznu maloljetničkog zatvora zbog imovinskih kaznenih djela.

Tablica 20. Maloljetnici/e u maloljetničkom zatvoru na 31.12.2016., s obzirom na stupanj obrazovanja

STUPANJ OBRAZOVANJA	Broj	
	Muški	žene
ne zna pisati, čitati, ne pozna osnovne računske	0	0
bez školske izobrazbe	0	0
nezavršena OŠ	2	0
završena OŠ	1	0
završena srednja ili obrtnička škola	0	0
drugo-osposobljavanje	1	0
UKUPNO	4	0

S obzirom na uključenost maloljetnika u različite oblike izobrazbe na dan 31.12.2016. godine samo je jedan maloljetnik upisao i završio srednju školu izvan kaznenog tijela.

1.2.3. Maloljetnici u istražnom zatvoru

Način izvršavanja istražnog zatvora za maloljetnike propisan je Odlukom ministra o osnivanju posebnih zatvorskih jedinica za maloljetnike kojima je određen istražni zatvor.

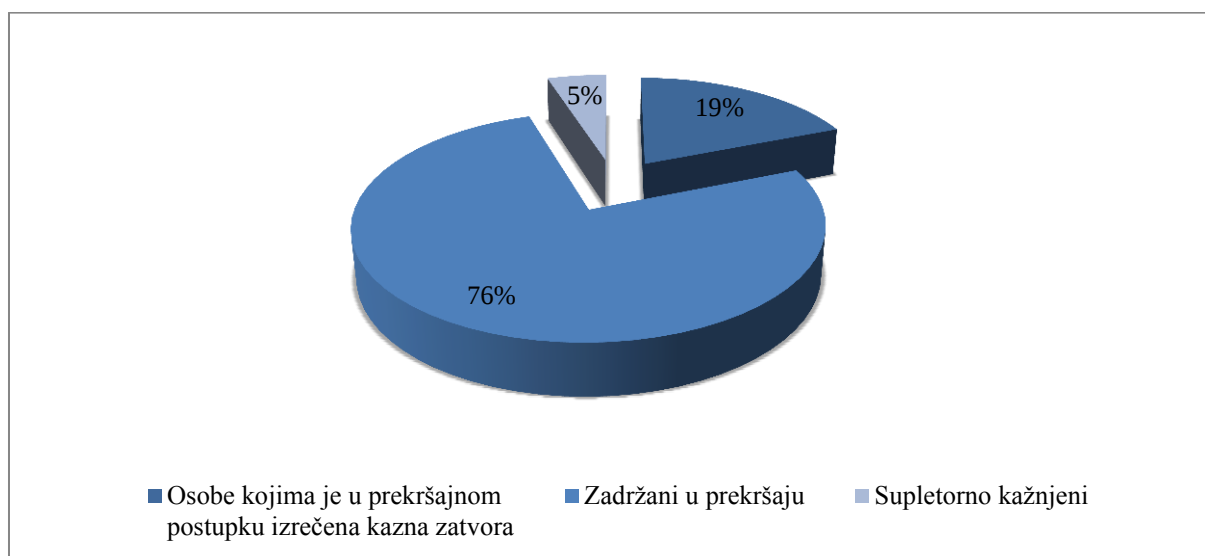
Tijekom 2016. godine u istražnom zatvoru bilo je 33 maloljetnika, i to uglavnom u Zatvoru u Zagrebu i Zatvoru u Osijeku, dok je u ostalim zatvorima njihov broj vrlo mali (nijedan ili jedan do dva maloljetnika). U većini slučajeva prema maloljetniku je određen istražni zatvor samo kao krajnja mjera, u najkraćem nužnom trajanju.

1.3. Kažnjenici

Termin kažnjenici označava zatvorenike kojima je izrečena kazna zatvora u prekršajnom postupku i zatvorenike kojima je izrečena kazna zatvora kojom je zamijenjena izrečena novčana kazna izvršavanjem kazne u zatvorima, kao i zatvorenici kojima je u prekršajnom postupku određeno zadržavanje.

U zatvorima je tijekom 2016. godine boravilo ukupno 2426 osoba u ova tri statusa od kojih 468 zatvorenika kojima je u prekršajnom postupku izrečena kazna zatvora, 1841 zatvorenika kojima je izrečena novčana kazna zamijenjena kaznom zatvora, te 117 osoba kojima je u prekršajnom postupku određeno zadržavanje.

Slika 23. Zatvorenici kojima je izrečena kazna u prekršajnom postupku obzirom na vrstu izrečene kazne tijekom 2016. godine

1.4. Osobe starije životne dobi

Na dan 31.12.2016. godine u zatvorskom sustavu je bilo 179 zatvorenika starijih od 59 godina (166 muškaraca i 13 žena), što predstavlja 8,12% od ukupne populacije zatvorenika. U dobi između 60 i 70 godina, ukupno su 145 zatvorenika (6,58% od ukupne zatvorske populacije), od čega je 136 muškaraca (6,43% od ukupnog broja muškaraca) i 9 žena (10,11% od ukupnog broja žena). U dobi između 70 i 80 godina je ukupno 31 zatvorenika (1,40% od ukupne zatvorske populacije) od čega je 28 muškaraca (1,32% od ukupnog broja muškaraca) i 3 žene (3,37% od ukupnog broja žena). Među zatvorenicima su dva zatvorenika i jedna zatvorenica starija od 80 godina (Tablica 10. Dobna struktura zatvorenika na dan 31.12.2016. godine).

Zatvorenici starije životne dobi upućuju se, kao i svi ostali zatvorenici koji su pravomoćno ili nepravomoćno osuđeni na kaznu zatvora, na daljnje izvršavanje kazne zatvora u kaznionicu ili zatvor u skladu s Okvirnim mjerilima za upućivanje (ovisno o visini izrečene kazne, vrsti kaznenog djela, kriminološkim osobinama, procjeni rizičnosti i zdravstvenom stanju). Pri tome se uvažavaju specifične potrebe ove populacije, prije svega mogućnosti kretanja i organizacija zdravstvene zaštite.

1.5. Osobe s invaliditetom

Osobe s invaliditetom uključuju one koji imaju dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprečavati njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima (Konvencija o pravima osoba s invaliditetom).

Često se pojam osoba s invaliditetom koristi samo u odnosu na osobe s fizičkim i osjetilnim oštećenjima. Konvencija jasno navodi da se osobama s invaliditetom smatraju i osobe s intelektualnim oštećenjima i osobe s mentalnim ili psiho-socijalnim oštećenjem (osobe s duševnim smetnjama, psihičkim bolestima ili problemima mentalnog zdravlja).

Uvažavajući specifične potrebe osoba s invaliditetom u ovom izvješću obuhvaćeni su podaci o zatvorenicima koji su trajno ograničeno pokretni uz pomoć invalidskih kolica, pokretni uz pomoć štake ili drugog sličnog pomagala, osobe s oštećenim sluhom kao i osobe s višestrukim oštećenjima. Iako se statistički gledano, u zatvorskom sustavu, radi o relativno malom broju zatvorenika koji su osobe s invaliditetom, ovoj populaciji zatvorski sustav pridaje posebnu i sve veću pažnju te je unutar svojih smještajnih kapaciteta osigurao, prema sadašnjim pokazateljima, dostatan broj soba.

U sklopu projekta IPA 2012 „Potpora zatvorskom sustavu“ planirano je, između ostalih građevinskih radova, izvedba tehničkih rješenja za osiguranje pristupačnosti objekata osobama s invaliditetom. Konkretno, u Odgojnom zavodu Turopolje predviđena su tehnička rješenja za primjenu elemenata pristupačnosti (sukladno Pravilniku o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti, Narodne novine br. 78/13). Tako je pristup do prizemlja zgrade omogućen vanjskom rampom propisanog nagiba. Unutar širine zgrade širina hodnika i vrata na svim prostorijama omogućuje pristup osobama s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti. U prizemlju se nalazi i WC prilagođen osobama s invaliditetom. U zgradi Centra za izobrazbu planirana je dogradnja vanjskog lifta i rampe zbog prilagodbe zgrade osobama smanjene pokretljivosti.

Iako zatvorski sustav kontinuirano čini pomake za poboljšanje smještajnih uvjeta za osobe s invaliditetom, činjenica je da su određena kaznena tijela građevine iz 19. stoljeća, u samom središtu grada s objektivnom nemogućnošću arhitektonskih izmjena.

Centar za izobrazbu provodi izobrazbu svih kategorija državnih službenika zatvorskog sustava za stjecanje posebnih znanja i vještina potrebnih za obavljanje specifičnih poslova vezanih za zatvorenike i maloljetnike a uz navedeno, ističemo da se pridaje posebna pozornost edukaciji na temu posebnosti u postupanju s osobama s invaliditetom u zatvorskom sustavu. Slijedom navedenog, tijekom 2016. godine provodila se edukacija o pravilnom ophođenju s osobama s invaliditetom u penalom sustavu, što će se nastaviti i nadalje tijekom 2017. godine s ciljem doprinosa ukupnim pozitivnim pomacima u ovom djelokrugu rada.

Tijekom 2016. godine u kaznionicama i zatvorima boravilo je 8 osoba s teškim tjelesnim invaliditetom (vezani uz kolica), 26 osoba ograničeno pokretnih uz pomoć pomagala, 1 osoba s oštećenim vidom (koristi bijeli štap), 13 osoba s oštećenim sluhom, 11 osoba s višestrukim oštećenjima, dok su 4 osobe bile lišene poslovne sposobnosti.

Tablica 21. Osobe s invaliditetom na dan 31.12.2016. godine

osobe s invaliditetom	31. 12. 2016.	
	m	ž
pokretni uz pomoć štake ili drugog sličnog pomagala	25	1
pokretni uz pomoć invalidskih kolica	8	0
osobe s oštećenim sluhom	12	1
osobe s oštećenim vidom (koriste bijeli štapić)	1	0
osobe lišene poslovne sposobnosti	4	0
osobe s višestrukim oštećenjima	11	0

Nastoji se takve osobe ne izdvajati od drugih zatvorenika te se podržava postupak njihovog integriranja u sustav dnevnih aktivnosti u kojima mogu i žele sudjelovati. Ukoliko postoji potreba za pomoći druge osobe, radno se raspoređuje drugi zatvorenik za pomoć zatvoreniku s invaliditetom u aktivnostima koje on sam ne može obaviti. Na ovaj način, osim što je osigurana potrebna pomoć, razvija se međuljudska solidarnost i razbijaju predrasude i stereotipi, što zasigurno doprinosi manjoj socijalnoj isključenosti. Iskustva govore da osobe s invaliditetom potiču druge na razvoj razumijevanja, empatije i društvene odgovornosti za pružanje pomoći.

1.6. Zatvorenici ovisnici

1.6.1. Ovisnici o drogama

Ovisnici o drogama, osobe koje zloupotrebljavaju drogu, odnosno osobe s drogom uzrokovanim poremećajima (u daljnjem tekstu: ovisnici o drogama) čine jednu od najbrojnijih te tretmansi i sigurnosno najzahtjevnijih skupina zatvorenika.

Složenost ove skupine očituje se prije svega u činjenici da je ovisnost izravno povezana s činjenjem kaznenih djela, da je u ovoj skupini stopa recidivizma viša nego u općoj zatvoreničkoj populaciji, skloniji su rizičnom ponašanju u zatvoru od ostale zatvoreničke populacije (samoozljeđivanje, pokušaji suicida, konflikti s drugim zatvorenicima, pokušaji unosa droge i sl.) i s većom sklonošću zdravstvenim problemima (hepatitis, HIV te općenito lošije zdravstveno stanje), unatoč tome što su u prosjeku mlađi od ostatka zatvoreničke populacije.

Tijekom 2016. godine u zatvorskom sustavu boravilo je ukupno 1349 zatvorenika i maloljetnika ovisnika o drogama (svi formalnopravni statusi), što čini 12,07% ukupne zatvoreničke populacije u toj godini (N=11173).

Na dan 31. prosinca 2016. godine u zatvorskom sustavu su se nalazila 587 zatvorenika ovisnika o drogama (svi formalnopravni statusi), što je 18,89% ukupne zatvoreničke populacije na taj dan (N=3108).

Od 2013. godine bilježi se trend smanjivanja broja zatvorenika ovisnika o drogama, što se povezuje sa smanjivanjem ukupnog broja zatvorenika, ali i sa stupanjem na snagu novog Kaznenog zakona (KZ/11) od 1. siječnja 2013. godine, prema kojem je posjedovanje droga za vlastite potrebe prešlo iz kaznene u prekršajnu odgovornost.

Od 443 zatvorenika ovisnika koji su tijekom 2016. godine zaprimljeni na izdržavanje kazne zatvora, maloljetničkog zatvora ili odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod (svi pravomoćno osuđeni), svega 101 osoba, odnosno njih 22,80% su prvi puta na izdržavanju kazne. Ovaj podatak o izrazito visokom udjelu recidivista među zatvorenicima ovisnicima nije moguće jednoznačno tumačiti. Iako se može zaključiti da na određeni broj ovisnika raniji boravak u zatvoru nije djelovao preventivno u smislu recidiva, s obzirom na znatno smanjeni broj ovisnika u zatvorskom sustavu posljednjih nekoliko godina, jasno je da se značajan broj otpuštenih ovisnika nije vratio u zatvor, a jedan od mogućih razloga za navedeno je i njihova uspješna resocijalizacija.

Kada govorimo samo o osobama koje su se nalazile na izdržavanju kazne zatvora, tijekom godine ovisnika je bilo 819 te su u ovoj potkategoriji zatvorenika (N=4595) činili udio od 17,82%. Od ukupno 2203 zatvorenika koji su izdržavali kaznu zatvora 31. prosinca 2016. godine, ovisnika o drogama je bilo 444, odnosno 20,15%. Od navedenog broja, 18,24% zatvorenika je uz kaznu zatvora imalo izrečenu sigurnosnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti, a kod 81,76% je ovisnost o drogama utvrdio stručni tim Centra za dijagnostiku u Zagrebu i/ili kaznenog tijela. Dana 31. prosinca 2016. godine 81 zatvorenik imao je aktivnu sigurnosnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti o drogama.

Od 115 maloljetnika koji su tijekom 2016. godine izdržavali kaznu maloljetničkog zatvora ili odgojnu mjeru upućivanja u odgojni zavod, kod 34 maloljetnika, odnosno 29,57% utvrđeni su ovisnost o drogama, zlouporaba droga i/ili poremećaji uzrokovani upotrebom psihoaktivnih tvari. Tijekom godine, kao i na dan 31. prosinca 2016. godine, sigurnosnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti imao je jedan maloljetnik, koji je izdržavao kaznu maloljetničkog zatvora, dok je kod ostalih maloljetnika ovisnost o drogama, zlouporabu droga i/ili poremećaje uzrokovani upotrebom psihoaktivnih tvari utvrdio stručni tim odgojnog zavoda, odnosno kaznionice, u čijem je sastavu i liječnik.

Od ukupnog broja zatvorenika ovisnika koji su se tijekom 2016. godine po bilo kojoj formalnopravnoj osnovi nalazili u zatvorskom sustavu (N=1349), najviše je zatvorenika ovisnika koji izdržavaju kaznu zatvora izrečenu u kaznenom postupku (60,71%), zatim zatvorenika na izdržavanju mjere istražnog zatvora (32,17%), prekršajno kažnjenih (4,6%), maloljetnika koji izdržavaju odgojnu mjeru upućivanja u odgojni zavod (1,7%) te osoba koje izdržavaju kaznu maloljetničkog zatvora (0,82%).

Tablica 22. Zatvorenici-ovisnici prema vrstama droge

VRSTE DROGA	Broj zatvorenika tijekom godine					Broj zatvorenika na dan 31. 12. 2015.				
	Zatvoreni ci	Istražni zatvor	Prekršajno kažnjeni	Mlt. U mlt. Zatvoru	Mlt. U odgojno m zavodu	Zatvoreni ci	Istražni zatvor	Prekršajno kažnjeni	Mlt. U mlt. Zatvoru	Mlt. U odgojno m zavodu
opijati F11	434	194	25	0	0	246	63	4	0	0
kanabinoidi F12	74	73	4	0	0	36	12	0	0	0
sedativi i hipnotici F13	36	33	3	0	0	4	2	0	0	0
kokain F14	22	9	0	0	0	9	4	0	0	0
stimulativna sredstva F15	6	9	1	0	0	3	0	0	0	0
halucinogeni F16	10	0	0	0	0	3	0	0	0	0
hlapljiva otapala F18	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
više droga i ostale F19	237	116	29	11	23	143	39	3	2	14
UKUPNO	819	434	62	11	23	444	120	7	2	14

U ukupnoj populaciji ovisnika o drogama tijekom 2016. godine (N=1349), kao i prethodnih godina, najzastupljenija je bila ovisnost o opijatima s 48,41%, te ovisnost o više droga s 30,84%. Slijedi ovisnost o kanabinoidima s 11,19%, ovisnost o sedativima i hipnoticima sa 5,34%, o kokainu s 2,30%. Kao i prethodne godine, i u 2016. godine su najmanje bili zastupljeni ovisnici o stimulativnim sredstvima s 1,19%, ovisnici o halucinogenima s 0,74% te nema ovisnika o hlapljivim otapalima. Kod sva 34 maloljetnika kod kojih su utvrđeni poremećaji uzrokovani uporabom droge, radilo se o više psihoaktivnih tvari i drugim drogama.

Tablica 23. Zatvorenici ovisnici o drogama u odnosu na dob i spol

DOB I SPOL	Broj zatvorenika tijekom godine						Broj zatvorenika na dan 31. 12. 2015.					
	Zatvorenici, odgojni zavod, mlt. Zatvor		Istražni zatvor		Prekršajno kažnjeni		Zatvorenici, odgojni zavod, mlt. Zatvor		Istražni zatvor		Prekršajno kažnjeni	
	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž
<16 god.	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16-20 god.	32	0	9	3	2	0	17	0	2	0	0	0
21-25 god.	63	1	46	0	4	0	40	1	6	0	1	0
26-30 god.	130	8	64	6	11	2	73	3	23	1	0	0
31-35 god.	219	10	110	8	16	3	110	3	34	1	3	0
36-40 god.	214	9	86	5	13	2	119	2	27	3	0	1
>40 god.	157	8	91	6	9	0	90	2	23	0	2	0
UKUPNO	817	36	406	28	55	7	449	11	115	5	6	1

Kao i u ukupnoj zatvoreničkoj populaciji, i među zatvorenicima ovisnicima o drogama (svih formalnopravnih statusa) tijekom 2016. godine prevladavaju muške osobe, s udjelom od 94,74%.

U odnosu na dob, tijekom 2016. godine najviše zatvorenika ovisnika o drogama (svi formalnopravni statusi) bilo je u dobi od 31 do 35 godina i to njih 27,13%. Zatvorenika u dobi od 36 do 40 godina bilo je 24,39%, u dobi od 26 do 30 godina 16,38%, u dobi od 21 do 25 godina 8,45%, u dobi od 16 do 20 godina 3,41%, a u dobi manjoj od 16 godina bilo je 0,15% osoba. U odnosu na prethodnu godinu porastao je broj ovisnika o drogama starijih od 40 godina kojih je u 2015. godini bilo 18,98%, a u 2016. godini 20,09%.

S obzirom da je od početka 2013. godine u primjeni novi Kazneni zakon (KZ/11), istovremeno se prikazuje broj zatvorenika ovisnika o drogama u odnosu na vrstu kaznenih djela osuđenih po Kaznenom zakonu (KZ/97) koji je bio na snazi do 31.12.2012. godine i po trenutno važećem Kaznenom zakonu (KZ/11).

Tablica 24. Broj zatvorenika-ovisnika o drogama u odnosu na vrstu kaznenih djela 2016. godine – KZ/97

Vrsta kaznenog djela – čl. KZ	Broj osoba tijekom godine					Broj osoba na dan 31.12.2016.				
	Zatvorenici		Istražni zatvor	Mlt. Zatvor, Odgojni zavod,		Zatvorenici		Istražni zatvor	Odgojni zavod,, mlt. Zatvor	
	sig. Mjera	bez sig. Mjere		sig. Mjera	bez sig. Mjere	sig. Mjere	bez sig. Mjere		Sig. Mjera	bez sig. Mjere
Zlouporaba opojnih droga (čl. 173. Samo st. 1.)	6	19	17	0	0	2	6	4	0	0
Zlouporaba opojnih droga (čl. 173.st. 2,3,4,5 i 6)	19	43	9	0	0	12	25	3	0	0
Krađa, teška krađa (čl. 216., 217.)	18	103	10	0	0	6	48	3	0	0
Razbojništvo (čl. 218., 219.)	19	67	15	0	0	8	41	4	0	0
Ubojstvo, teško ubojstvo, ubojstvo na mah (čl. 90.,91. I 92)	8	21	1	0	0	2	24	2	0	0
Tjelesna ozljeda (čl. 98., 99., 100. I 101.)	0	6	0	0	1	0	1	0	0	0
Silovanje (čl. 188.)	2	3	0	0	0	0	2	0	0	0
Spolni odnošaj... (čl.189., 190., 191., 192., 193.)	0	2	0	0	0	0	1	0	0	0
Prijevара (čl. 224.)	1	21	13	0	0	1	10	2	0	0
Nasilje u obitelji i zlostavljanje i zanemarivanje djeteta (čl.215. A i čl. 213.)	3	1	0	0	0	0	1	0	0	0
Ostala kaznena djela	8	20	3	0	1	3	8	0	0	0
UKUPNO	84	306	68	0	2	34	167	18	0	0
UKUPNO (zatvorenici, istr.zatvorenici, mlt.)	390		68	2		201		18	0	
UKUPNO SVI	460					219				

Tablica 25. Broj zatvorenika-ovisnika o drogama u odnosu na vrstu kaznenih djela 2016. godine – KZ/11

Vrsta kaznenog Djela – čl. KZ	Broj osoba tijekom godine					Broj osoba na dan 31.12.2016.				
	Zatvorenici		Istr. Zatvor	Mlt. Zatvor, Odgojni zavod,		Zatvorenici		Istr. Zatvor	Odgojni zavod,, mlt. Zatvor	
	sig. Mjera	bez sig. Mjere		Sig. mjera / poseb. Obveza	bez sig. Mjere	sig. Mj.	Bez sig. Mj.		Sig. Mjera / posebna obveza	bez sig. Mjere
Zloupotreba opojnih droga (čl. 190. St. 1.)	9	11	21	0	0	3	4	3	0	0
Zloupotreba opojnih droga (čl. 190. St. 2., 3., 4. I 5.)	25	74	58	0	0	6	42	12	0	0
Krađa, teška krađa (čl. 228., 229.)	30	96	128	1	16	12	68	40	1	11
Razbojništvo, razbojnička krađa (čl. 230., 231.)	42	59	52	0	11	18	45	17	0	1
Ubojstvo, teško ubojstvo, usmrćenje, smrt iz nehaja (čl. 110.,111., 112. I 113.)	4	8	10	0	0	3	10	7	0	0

Tjelesna ozljeda, teška tjelesna ozljeda, osobito teška tjelesna ozljeda s posljedicom smrti (čl. 117., 118., 119. I 120.)	3	8	12	0	0	2	3	4	0	0
Spolni odnošaj bez pristanka, silovanje, teška kaznena djela protiv spolne slobode (čl. 152., 153. I 154.)	0	3	0	0	0	0	2	0	0	0
Bludne radnje, spolno uznemiravanje, spolna zlorporaba djeteta, zadovoljenje pohote pred djetetom (čl. 155., 156., 158., 159., 160. I 161.) (čl.189., 190., 191., 192., 193.)	1	3	1	0	0	0	2	0	0	0
Prijevara (čl. 236.)	0	2	2	0	1	0	1	0	0	0
Kaznena djela protiv braka, obitelji i djece (čl. 67. – 179.)	2	3	7	0	2	0	1	0	0	2
Ostala kaznena djela	18	28	75	0	1	3	18	19	0	1
UKUPNO	134	295	366	1	31	47	196	102	1	15
UKUPNO (zatvorenici, istr.zatvorenici, maloljetnici)	429		366	32		243		102	16	
UKUPNO SVI	827					361				

Zatvorenici ovisnici specifični su po vrstama kaznenih djela koja čine. U odnosu na ostalu zatvoreničku populaciju, češće čine kaznena djela vezana uz zlorporabu droga te imovinska kaznena djela, a znatno su manje zastupljeni među počiniteljima kaznenih djela protiv života i tijela, protiv spolne slobode i spolnog čudoređa te ostalih kaznenih djela. Od svih kaznenih djela zbog kojih su se zatvorenici ovisnici tijekom 2016. godine nalazili u zatvorskom sustavu (N=1349), najzastupljeniji su bili imovinski delikti i to primarno krađa i teška krađa s 29,80% te razbojništvo i razbojnička krađa s 19,64%. Vezano uz izmjene Kaznenog zakona, u okviru kojih je dio delikata iz područja zlorporabe droga iz kaznene prešao u prekršajnu sferu, kaznena djela zlorporabe opojnih droga više nisu najzastupljenija, nego se nalaze na drugom mjestu, iza imovinskih delikata, s udjelom od 23,05%. Ostale skupine kaznenih djela koja čine ovisnici o drogama pojedinačno su zastupljene sa 4,15%.

1.6.2. Farmakoterapija opijatskih ovisnika metadonom i buprenorfinom

Ovisnicima se u zatvorskom sustavu osigurava liječenje i mjere zdravstvene zaštite kvalitetom i opsegom određenim u javnom zdravstvu. Opijatskim ovisnicima bilo je i u 2016. godini dostupno liječenje metadonom, buprenorfinom i kombiniranim buprenorfin-naloksonom (u daljnjem tekstu: buprenorfin), sukladno Smjernicama za farmakoterapiju opijatskih ovisnika metadonom i Smjernicama za farmakoterapiju opijatskih ovisnika buprenorfinom.

Tablica 26. Broj zatvorenika i maloljetnika kod kojih je 2016. godine ordiniran metadon

	METADON	zatvorenici		istražni zatvorenici		prekršajno kažnjeni		maloljetnički zatvor		odgojna mjera		UKUPNO	
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
DETOKSIFIKACIJA	tijekom godine	57	2	73	6	1	1	0	0	0	0	131	9
	na 31.12.2016.	17	1	13	0	0	0	0	0	0	0	30	1
ODRŽAVANJE	tijekom godine	95	5	115	10	23	1	0	0	0	0	233	16
	na 31.12.2016.	50	0	25	1	1	0	0	0	0	0	76	1

Tablica 27. Broj zatvorenika ovisnika o drogama kod kojih je 2016. godine ordiniran buprenorfin

	BUPRENOFRIN	zatvorenici		istražni zatvorenici		prekršajno kažnjeni		maloljetnički zatvor		odgojna mjera		UKUPNO	
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
DETOKSIFIKACIJA	tijekom godine	101	5	47	27	0	0	0	0	0	0	155	7
	na 31.12.2016.	36	1	11	0	1	0	0	0	0	0	48	1
ODRŽAVANJE	tijekom godine	355	5	188	8	28	1	0	0	0	1	571	15
	na 31.12.2016.	204	0	48	1	3	0	0	0	0	1	255	2

Ako promatramo sve kategorije zatvorenika, 302 osobe su tijekom godine bile u postupku detoksifikacije, od čega je u 46,36% slučajeva primijenjen metadon, a u 53,64% slučajeva buprenorfin. Na dan 31. prosinca 2016. godine u postupku detoksifikacije bilo je 80 osoba zatvorenika, od čega je u 38,75% slučajeva detoksifikacija provedena primjenom metadona, a u 61,25% slučajeva primjenom buprenorfina.

Tijekom 2016. godine bilo je ukupno 835 zatvorenika koji su bili na terapiji održavanja opijatskim agonistima (metadon i buprenorfin), od čega je u 70,18% slučajeva korišten buprenorfin, koji je i nadalje prvi izbor liječnika u terapiji održavanja. Metadon se u terapiji održavanja primjenjuje znatno manje od buprenorfina te je u 2016. godini od ukupnog broja zatvorenika koji su bili na održavanju opijatskim agonistima kod njih 29,82% korišten metadon. U odnosu na prethodnu 2015. godinu, korištenje metadona u terapiji održavanja je u opadanju, kada je isti bio korišten u 30,25%, dok je 2014. godine primjenjivan u 24,3% svih slučajeva primjene terapije održavanja.

1.6.3. Zloupotreba psihoaktivnih sredstava

Posjedovanje ili uzimanje lijekova bez posebnog odobrenja, posjedovanje ili uzimanje bilo kojeg opojnog ili psihoaktivnog sredstva ili alkohola, kao i odbijanje testiranja na alkohol, opojna ili psihoaktivna sredstva predstavljaju stegovne prijestupe opisane u Zakonu o izvršavanju kazne zatvora. Zatvorenici se na prisutnost droga (i lijekova koje im nije propisao liječnik) testiraju prilikom dolaska zatvorenika u kazneno tijelo, nakon povratka s korištenja pogodnosti izlazaka i kroz redovita i izvanredna testiranja unutar zatvora i kaznionica. Testiranje se provodi prema posebnom Protokolu o testiranju zatvorenika na sredstva ovisnosti u kaznionicama i zatvorima. U 2016. godini na droge (i nedopuštene psihofarmake) ukupno je testirano 2005 zatvorenika, od čega su 573 zatvorenika bila pozitivna na testu. Pozitivni rezultati testiranja zatvorenika na prisutnost droga i drugih nedopuštenih psihoaktivnih sredstava u organizmu, u najvećem se broju odnose na nedopušteno konzumiranje psihofarmaka, koje drugi zatvorenici imaju propisane u medicinskoj terapiji. Ostali slučajevi pozitivnih rezultata na testu vezani su uz prihvata zatvorenika u kazneno tijelo (samostalno javljanje na izdržavanje kazne zatvora, prilikom prijema zatvorenika kojem je određen istražni zatvor, povratka s korištenja pogodnosti i drugo). Iako se podaci o rezultatima testiranja vode samo zbirno te iz njih nije moguće vidjeti točnu razdiobu prema vrsti psihoaktivnog sredstva, na razdiobu prema sredstvu ukazuju podaci o vođenju stegovnih postupaka vezanih uz zloupotrebu psihoaktivnih tvari, koji su prikazani u tablici 34.

Tablica 28. Stegovni prijestupi u vezi zlorabe psihoaktivnih sredstava tijekom 2016. godine

STEGOVNI PRIJESTUPI U VEZI ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH SREDSTAVA		alkohol		heroin		ostale droge		Buprenorfin (koji nije propisan od strane liječnika)		ostala farmakoterapija (koja nije propisana od strane liječnika)		odbijanje testiranja		UKUPNO	
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
ZATVORENICI	broj stegovnih prijestupa	42	0	0	0	24	0	206	0	86	1	43	0	401	1
	broj zatvorenika koji su počinili stegovni prijestup	36	0	0	0	21	0	176	0	80	1	37	0	350	1
MALOLJETNICI	broj stegovnih prijestupa	0	0	0	0	1	0	0	0	7	0	2	0	10	0
	broj maloljetnika koji su počinili stegovni prijestup	0	0	0	0	1	0	0	0	6	0	2	0	9	0

Tijekom 2016. godine 360 zatvorenika i maloljetnika počinilo je ukupno 412 stegovnih prijestupa vezanih uz zlorabu psihoaktivnih sredstava. Broj stegovnih prijestupa veći je od broja zatvorenika i maloljetnika koji su ih počinili, s obzirom da pojedini zatvorenici i maloljetnici jednom ili više puta ponavljaju počinjenje stegovnog prijestupa. Valja napomenuti da stegovne prijestupe zlorabom (uzimanje, posjedovanje ili odbijanje testiranja) rade i zatvorenici, odnosno maloljetnici koji nisu ovisnici o drogama.

1.6.4. Ovisnici o alkoholu

Ovisnici o alkoholu, odnosno osobe s alkoholom uzrokovanim poremećajima (u daljnjem u tekstu: ovisnici o alkoholu) u zatvorski sustav u pravilu dolaze u podmaklom stupnju propadanja ličnosti te u fazi kada je alkoholizam praćen nizom dodatnih poremećaja i problema na fizičkom, psihičkom i socijalnom planu.

Tijekom 2016. godine u zatvorskom sustavu boravilo je ukupno 925 zatvorenika ovisnika o alkoholu, (svi formalnopravni statusi), što čini 8,28 % ukupne zatvoreničke populacije u toj godini (N=11173).

Na 31. prosinca 2016. godine u zatvorskom sustavu nalazilo se 353 zatvorenika ovisnika o alkoholu (svi formalnopravni statusi), što je 11,36% ukupne zatvoreničke populacije na taj dan (N=3108).

Od ukupno 634 pravomoćno osuđena zatvorenika i maloljetnika ovisnika o alkoholu, 91,32% čine zatvorenici na izdržavanju kazne zatvora, a 8,68% maloljetnici na izdržavanju kazne maloljetničkog zatvora ili odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod. Valja napomenuti da se kod maloljetnika u pravilu ne radi o razvijenoj ovisnosti, nego o manifestiranim problemima u ponašanju povezanim s prekomjernom uporabom alkohola.

Od ukupnog broja zatvorenika koji su tijekom 2016. godine izdržavali kaznu zatvora (N=4595) njih 579, odnosno 12,60% su ovisnici o alkoholu. Od navedenog broja, 34,72% zatvorenika je uz kaznu zatvora imalo izrečenu sigurnosnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti o alkoholu, dok su kod 65,28% zatvorenika ovisnost o alkoholu ili alkoholom

uzrokovane poremećaje utvrdili stručni tim Centra za dijagnostiku u Zagrebu, odnosno stručni tim kaznenog tijela, u čijem je sastavu i liječnik.

Na 31. prosinca 2016. godine, od ukupno 2203 zatvorenika koji su izdržavali kaznu zatvora izrečenu u kaznenom postupku, njih 288, odnosno 13,07% su ovisnici o alkoholu. Od navedenog broja, 36,46% zatvorenika imalo je izrečenu sigurnosnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti o alkoholu.

Od 115 maloljetnika koji su tijekom 2016. godine izdržavali kaznu maloljetničkog zatvora ili odgojnu mjeru upućivanja u odgojni zavod, kod 55 maloljetnika, odnosno 47,83% stručni tim odgojnog zavoda, odnosno kaznionice, u čijem je sastavu i liječnik, utvrdio je štetnu zlouporabu ili alkoholom uzrokovane poremećaje. Na 31. prosinca 2016. godine bilo je 17 maloljetnika s alkoholom uzrokovanim poremećajima. Tijekom godine je izrečenu sigurnosnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti o alkoholu imao jedan maloljetnik.

Od ukupno 358 ovisnika o alkoholu koji su tijekom 2016. godine zaprimljeni na izdržavanje kazne zatvora, maloljetničkog zatvora ili odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod, njih 168, odnosno 46,93% su na izdržavanju kazne, odnosno odgojne mjere bili prvi puta.

Tablica 29. Zatvorenici ovisnici o alkoholu prema dobi i spolu

DOB I SPOL	Broj primljenih zatvorenika tijekom godine						Broj zatvorenika na dan 31.12.2016.					
	Zatvorenici, odgojni zavod, mlt. Zatvor		Istražni zatvor		Prekršajno kažnjeni		Zatvorenici, Odgojni zavod, mlt. Zatvor		Istražni zatvor		Prekršajno kažnjeni	
	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž
<16 god.	5	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
16-20 god.	48	0	2	0	0	0	14	0	0	0	0	0
21-25 god.	31	0	6	1	1	0	17	0	0	0	0	0
26-30 god.	69	0	6	0	4	0	25	0	3	0	0	0
31-35 god.	80	4	18	3	10	1	38	2	1	0	0	0
36-40 god.	74	4	18	0	18	1	45	1	6	0	1	0
>40 god.	302	17	86	6	104	6	155	6	26	0	11	0
UKUPNO	609	25	136	10	137	8	296	9	36	0	12	0

S obzirom na spol, kao i u ukupnoj zatvoreničkoj populaciji, i među zatvorenicima ovisnicima o alkoholu (svih formalnopravnih statusa) prevladavaju muške osobe, s udjelom od 95,35% tijekom 2016. godine.

U odnosu na dob, tijekom 2016. godine najviše zatvorenika ovisnika o alkoholu bilo je starije od 40 godina (56,32%). Navedeno je u skladu s uvodnom napomenom da zatvorenici ovisnici o alkoholu u zatvorski sustav ulaze nakon višegodišnjeg opijanja, u fazi kada je alkoholizam praćen nizom dodatnih poremećaja i problema.

Tablica 30. Zatvorenici ovisnici o alkoholu s obzirom na vrstu kaznenog djela

Vrsta kaznenog djela	Broj osoba tijekom godine					Broj osoba na dan 31. 12. 2014.				
	Zatvorenici		Istražn i zatvor	Mlt. Zatvor, Odgojni zavod		Zatvorenici		Istraž ni zatvor	Mlt. Zatvor, odgojni zavod	
	sigurn. Mjera	bez sigurn. Mjere		sigurn. Mjera	bez sigurn. Mjere	sig. Mjera	bez sigurn. Mjere		sigurn. Mjera	bez sigurn . Mjere
Krada, teška krađa	21	89	38	1	33	10	39	5	0	11
Razbojništvo	26	24	7	0	11	10	16	3	0	1
Nasilje u obitelji i zlostavljanje i zanemarivanje djeteta	19	20	15	0	0	5	6	1	0	0
Kaznena djela iz prometa	7	43	1	0	0	4	20	0	0	0
Tjelesna ozljeda	14	20	11	0	0	12	3	2	0	0
Ubojstvo, teško ubojstvo, ubojstvo na mah	56	68	9	0	0	38	43	5	0	0
Spolni delikti	17	22	8	0	0	7	15	3	0	0
Prijevvara	4	4	3	0	0	1	2	3	0	0
Ostala kaznena djela	37	88	54	0	10	18	39	14	0	5
UKUPNO	201	378	146	1	54	105	183	36	0	17
UKUPNO (zatvorenici, istr.zatvorenici, maloljetnici)	579		146	55		288		36	17	
UKUPNO	780					341				

Za razliku od ovisnika o drogama, zatvorenici ovisnici o alkoholu čine vrlo raznolika kaznena djela, među kojima su ipak najzastupljenija kaznena djela s elementima nasilja i imovinska kaznena djela, a zamjetan je i udio spolnih delikata. Kod zatvorenika na izdržavanju kazne zatvora, maloljetničkog zatvora i odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod te istražnih zatvorenika najzastupljenija su kaznena djela krađe i teške krađe s 23,33%, slijede kaznena djela ubojstva, teškog ubojstva i ubojstva na mah sa 17,05%, razbojništva s 8,72%, kaznena djela nasilja u obitelji i zlostavljanja i zanemarivanja djeteta s 6,92%, kaznena djela iz prometa sa 6,54%, spolni delikti sa 6,03%, dok su sva ostala kaznena djela zastupljena s 25,64%.

1.7. Zdravstvena zaštita zatvorenika i maloljetnika

Zdravstvena zaštita zatvorenika i maloljetnika ostvaruje su u ambulantama kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda. Specijalistički pregledi i bolničko liječenje provode se i u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu a u slučajevima hitnosti ili nemogućnosti zbrinjavanja u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu zatvorenike i maloljetnike se upućuje u vanjske zdravstvene ustanove.

Zatvorenicima se osigurava liječenje te mjere i aktivnosti zdravstvene zaštite kvalitetom i opsegom određenim u javnom zdravstvu za osigurane osobe iz obveznog zdravstvenog osiguranja, a zatvorenicima koji nemaju zdravstveno osiguranje liječenje se osigurava na trošak kaznenog tijela.

Od 01. srpnja 2013. godine na snazi je Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju (Narodne novine, br. 80/13) u čijem je članku 7. stavku 1. točki 28. propisano da pravo na obvezno zdravstveno osiguranje ima osoba s prebivalištem, odnosno odobrenim stalnim boravkom u

Republici Hrvatskoj kojoj je odlukom nadležnog suda oduzeta sloboda i nalazi se u ustrojstvenim jedinicama Ministarstva pravosuđa, prema prijavi Ministarstva pravosuđa. Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu izvješćivanja, obliku i sadržaju te roku podnošenja izvješća o obračunanom dodatnom doprinosu za zdravstveno osiguranje (Narodne novine br. 160/13), Ministarstvu pravosuđa je propisana obveza izvješćivanja o obračunanom dodatnom doprinosu za zdravstveno osiguranje.

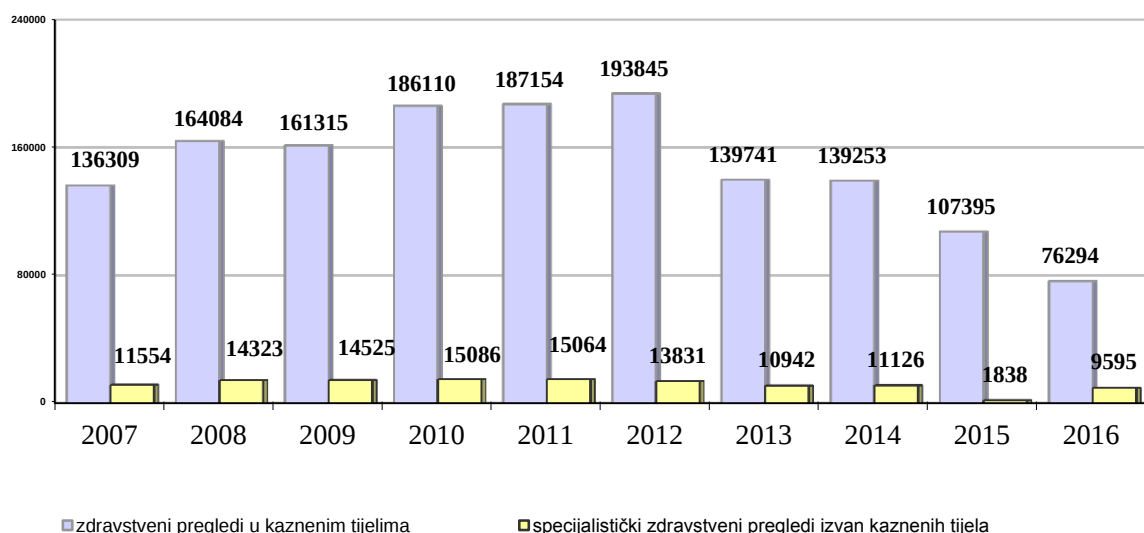
Sukladno dogovoru s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo, zatvorenici i maloljetnici koji imaju status zdravstveno osigurane osobe mogu se liječiti kod liječnika u javnom zdravstvu u ambulantama u sjedištu kaznionica, zatvora odnosno odgojnih zavoda. Propisuju im se lijekovi s osnovne liste lijekova Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje u okviru prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja.

Liječnički pregledi zatvorenika i maloljetnika u pravilu se obavljaju bez nazočnosti službenika osiguranja, a u njenoj nazočnosti samo u slučajevima kada to izričito zahtijeva liječnik.

U 2016. godini zatvorenicima i maloljetnicima je pružana potrebna zdravstvena zaštita i liječenje u sljedećem opsegu:

- 62217 opća liječnička pregleda,
- 5101 stomatoloških pregleda,
- 5952 psihijatrijskih pregleda,
- 2611 laboratorijske pretrage,
- 413 drugih pregleda (samo Zatvorska bolnica u Zagrebu za zatvorenike iz drugih kaznenih tijela)
- 9595 specijalističkih zdravstvenih pregleda¹ u ustanovama javnog zdravstva.

Slika 24. Usporedba ukupnog broja zdravstvenih pregleda u kaznenim tijelima i ukupnog broja specijalističkih pregleda zatvorenika izvan kaznenih tijela u razdoblju od 2007. do 2016. godine

Slika 24. pokazuje u 2016. godini značajan porast broja specijalističkih zdravstvenih pregleda izvan kaznenih tijela (9595) u odnosu na prethodnu godinu (1838). Također, vidljiv je

¹ Od 2015. godine promijenjen je način evidentiranja specijalističkih zdravstvenih pregleda

značajan pad broja zdravstvenih pregleda u kaznenim tijelima u 2016. godini (76294) u odnosu na 2015. godinu (107395) što ukazuje na, s jedne strane, slab odaziv liječnika na natječaje za prijem u državnu službu u Upravi za zatvorski sustav, a s druge strane postoji velik odljev liječnika, što dovodi do povećane potrebe za liječnicima te povećanog broja izvođenja zatvorenika u ustanove javnog zdravstva.

Značajno smanjenje ukupnog broja zdravstvenih pregleda u 2016. godini u odnosu na prethodno razdoblje rezultat je pada ukupnog broja zatvorenika.

1.7.1. Prevencija i liječenje virusnih hepatitisa

Tijekom 2016. godine nisu zabilježene značajnije aktivnosti u provedbi mjera i intervencija na polju prevencije i suzbijanja kroničnog virusnog hepatitisa C. Zbog odlaska liječnika iz državne službe (odlasci na rad u inozemstvo, odlasci na rad u ustanove javnog zdravstva, umirovljenja) Centar za savjetovanje i testiranje za HIV te Savjetovalište za virusne hepatitise zatvorskog sustava pri Zatvorskoj bolnici u Zagrebu, na žalost, više ne posjeduju temeljne kadrovske preduvjete za rad te su preventive mjere i aktivnosti u pravilu provedene u suradnji s nastavnim zavodima za javno zdravstvo i organizacijama civilnog društva.

Tijekom 2016. godine brzim testovima na hepatitis i HIV su testirana ukupno 278 zatvorenika, od kojih je 41,72% bilo pozitivno na HCV. Edukacija i savjetovanje o smanjivanju zdravstvenih šteta povezanih s uporabom droga te edukacija i savjetovanje o virusnim hepatitisima provedeno je za ukupno 566 zatvorenika. Predterapijska dijagnostička i specijalistička obrada s ciljem liječenja oboljelih od kroničnog virusnog hepatitisa C provedena je za dva oboljela zatvorenika i to za jednog iz Kaznionice u Lepoglavi te jednog iz Kaznionice i zatvora u Šibeniku. Predterapijska dijagnostička i specijalistička obrada provedena je prilikom kraćih perioda stacionarnog liječenja zatvorenika u Zatvorskoj bolnici, a tijekom kojih su isti zatvorenici upućivani na konzilijarne specijalističke preglede i preporučene dijagnostičke postupke u Kliniku za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“ i druge odgovarajuće ustanove javnog zdravstva. Klinika za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“ je u ovom slučaju ustanova javnog zdravstva koja je nadležna za donošenje stručnog zaključka o potrebi liječenja i upućivanje zahtjeva Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje koji isti zahtjev razmatra i donosi rješenje o odobrenju liječenja.

1.8. Tretman zatvorenika

U skladu sa Zakonom o izvršavanju kazne zatvora svrha izvršavanja kazne zatvora je, uz čovječno postupanje i poštovanje dostojanstva osobe koja se nalazi na izdržavanju kazne zatvora, njegovo osposobljavanje za život na slobodi u skladu sa zakonom i društvenim pravilima. Ova definicija podrazumijeva da se izvršavanje kazne zatvora zasniva na rehabilitacijskom pristupu što pretpostavlja individualizaciju kazne kroz pojedinačni program izvršavanja kazne zatvora te niz specijaliziranih programa tretmana za selekcionirane skupine zatvorenika.

Za svakog zatvorenika obvezno se utvrđuje pojedinačni program izvršavanja kazne zatvora na temelju procjene rizičnosti za vrijeme izvršavanja kazne zatvora (o čemu ovisi upućivanje u kaznionice prema stupnju sigurnosti: zatvorena, poluotvorena, otvorena), kao i prema osobinama i specifičnim potrebama zatvorenika primjerenih vrsti i mogućnostima kaznionice, odnosno zatvora. Sastoji se od pedagoških, radnih, zdravstvenih, psiholoških, socijalnih i sigurnosnih postupaka.

Elementi pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora su: smještaj na odjel, raspored na rad, način korištenja slobodnog vremena, utvrđivanje obrazovne razine i potreba za

obrazovanjem ili stručnim osposobljavanjem, zdravstveno stanje i potreba za liječenjem, uključivanje u posebne programe (program tretmana ovisnosti o drogama, alkoholu i dr.) po odluci suda ili procjeni stručnog tima, prijedlog posebnih oblika individualnog ili skupnog rada zbog potrebe za specifičnom psihološkom, psihijatrijskom, socijalnom ili pravnom pomoći, način ostvarivanja prava na dodir s vanjskim svijetom, pogodnosti, posebne mjere sigurnosti i program pripreme za otpust i pomoći nakon otpusta.

1.8.1. Opći programi

Gledano u širem smislu, tretman obuhvaća sve postupke usmjerene prema zatvorenicima u svrhu njihove resocijalizacije. Ovakve postupke nazivamo općim programima tretmana, a odnose se na izobrazbu, rad i organizaciju slobodnog vremena zatvorenika te program pripreme za otpust i pomoći nakon otpusta, usmjeren na održavanje odnosa s obitelji, kontaktiranje s tijelima državne vlasti, ustanovama i udrugama te osobama koje se organizirano bave uključivanjem zatvorenika u život na slobodi. Opći programi tretmana provode se u suradnji odjela tretmana s odjelima za rad i strukovnu izobrazbu, odjelima osiguranja te odjelima zdravstvene zaštite.

1.8.1.1. *Izobrazba zatvorenika i maloljetnika*

Izobrazba zatvorenika i maloljetnika odnosi se na opismenjavanje i završavanje osnovne škole bez obzira na dob zatvorenika i maloljetnika, osposobljavanje za obavljanje osnovnih, pomoćnih poslova, srednjoškolska izobrazba za određena zanimanja, razni tečajevi te nastavak započete izobrazbe na razini srednje, više i visoke škole.

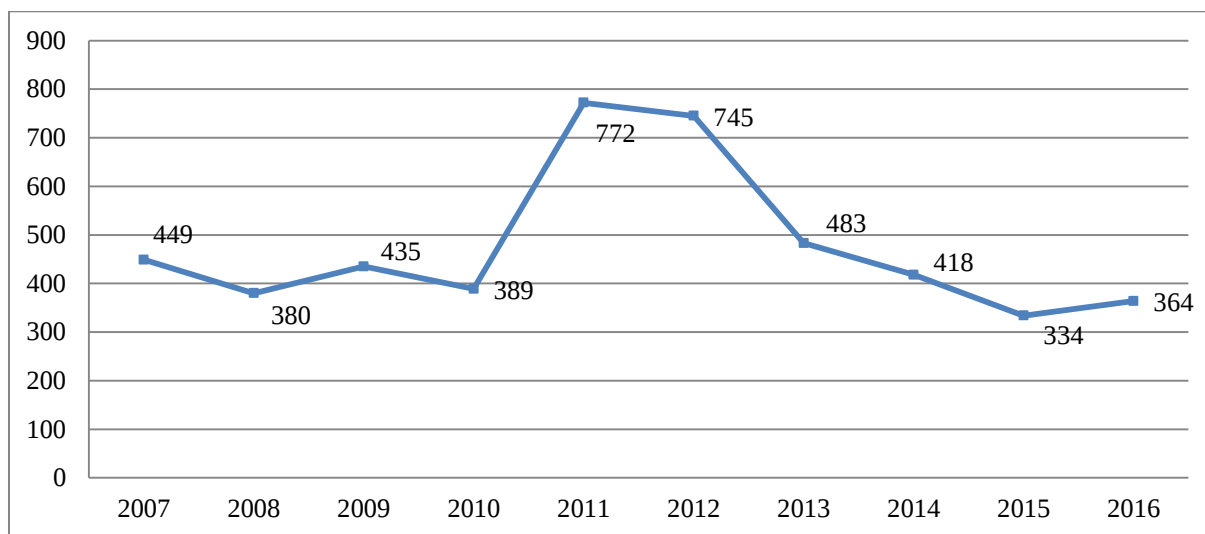
Kaznionice i zatvori obvezni su organizirati nastavak izobrazbe radi završavanja osnovne škole za osobe do 21 godine starosti, a opismenjavanje se organizira neovisno o dobi. Nastavak izobrazbe predviđa se pojedinačnim programom izvršavanja kazne zatvora, a zatvorenike se potiče na završavanje započete izobrazbe u cilju lakše socijalne inkluzije po isteku kazne.

Izobrazba zatvorenika realizira se u suradnji sa vanjskim obrazovnim ustanovama. U kaznionicama i zatvorima se organizira osposobljavanje za određena zanimanja, a zatvorenicima se može omogućiti stjecanje višeg i visokog obrazovanja na vlastiti trošak, ako se program izobrazbe može uskladiti sa sigurnosnim razlozima.

Izbor osposobljavanja za osnovne poslove i srednjoškolsko obrazovanje za zanimanja ograničen je brojem verificiranih programa i mogućnostima kaznionice, zatvora, odnosno odgojnog zavoda. Najčešće se radi o osposobljavanju za osnovne poslove u kojem je naglasak na praktičnom dijelu nastave (poslovi pečenjara, priprematelja jednostavnih jela, bureka i pizza, jednostavni poslovi u zanimanju kuhar, jednostavni poslovi u zanimanju konobar, parketar, drvoprerađivač-stolar, drvoprerađivač-bačvar, uzgojitelj svinja i goveda, voćar – vinogradar, ratar – povrtlar, monter metalnih konstrukcija, operater na računalu, rukovatelj viličarom, soboslikar – ličilac, zavarivač, pomoćni zidar, monter strojeva i konstrukcija i traktorist) što se upisuje u radnu knjižicu.

Iz potvrda o osposobljenosti i svjedodžbi o završenoj izobrazbi ne smije biti vidljivo da je ista stečena, odnosno završena tijekom izdržavanja kazne zatvora ili izvršavanja odgojne mjere.

Slika 25. Zatvorenici i maloljetnici uključeni u izobrazbu u periodu 2006. – 2016.

U 2016. godini različite obrazovne programe nastavilo je pohađati 68 zatvorenika i maloljetnika koji su u te programe uključeni 2015. godine, što, s novo uključenih 296 zatvorenika i maloljetnika, znači da je u 2016. godini 364 zatvorenika i maloljetnika pohađalo neke od obrazovnih programa ili 16,2% od ukupnog broja zatvorenika i maloljetnika. U odnosu na prethodnu godinu, broj uključenih u obrazovanje u odnosu na ukupan broj zatvorenika je veći za 3%

Tablica 31. Zatvorenici i maloljetnici uključeni u različite oblike izobrazbe tijekom 2016. godine

OBLICI IZOBRAZBE	TIJEKOM GODINE					
	upisali	završili	prekinuli	nastavljaju	u kaznenom tijelu	izvan kaznenog tijela
opismenjavanje	10	6	2	2	10	0
osnovna škola	56	45	0	11	56	0
osposobljavanje	219	142	28	49	218	1
obrtnička i strukovna škola	6	3	0	3	0	6
srednja škola	2	1	0	1	0	2
viša škola	0	0	0	0	0	0
visoka škola	2	0	0	2	0	2
tečajevi	69	69	0	0	69	0
UKUPNO	364	266	30	68	363	11

1.8.1.2. Projekt resocijalizacije ovisnika o drogama

U 2016. godini nastavljeno je provođenje „Projekta resocijalizacije ovisnika o drogama koji su završili neki od programa odvikavanja od ovisnosti i rehabilitacije u terapijskoj zajednici ili zatvorskom sustavu, te ovisnika koji su u izvanbolničkom tretmanu i duže vrijeme stabilno održavaju apstinenciju i pridržavaju se propisanog načina liječenja“.

Do lipnja 2016. obavljeno je informiranje zatvorenika/ca o projektu, motiviranje za uključivanje te analiza iskazanog interesa. Prema preliminarnim podacima prikupljenim u 20 kaznenih tijela, za uključivanje u aktivnosti prekvalifikacije ili doškoloovanja bilo je zainteresirano 70 zatvorenika (od čega 5 zatvorenica). Od navedenog broja dio zatvorenika i

zatvorenica nije ispunjavao uvjete vezano uz istek kazne i/ili posjedovanje diplome o završenoj školi/stupnju obrazovanja.

U drugoj fazi provedbe Projekta organiziran je specijalistički pregled selekcioniranih zatvorenika u suradnji kaznenog tijela s liječnikom medicine rada na čijem području se nalaze kaznena tijela. Na temelju utvrđenih medicinskih indikacija, izrađeno je završno individualno mišljenje o profesionalnoj orijentaciji, a plaćanje troškova specijalističkih pregleda medicine rada u cijelosti je snosilo tadašnje Ministarstvo zdravlja, odobravanjem naloga za plaćanje odabranim ordinacijama po izvršenim pregledima. Nakon obavljenih liječničkih pregleda pri nadležnim medicinama rada, daljnju mogućnost uključivanja u program stručnog osposobljavanja za zanimanja na računalu (2 programa) i grafičke poslove (1 program) ostvarilo je ukupno 46 zatvorenika (od toga 1 zatvorenica) iz 6 kaznenih tijela.

Istovremeno, ponude izvođača edukacija koje su prikupljene proslijeđene su Ministarstvu znanosti i obrazovanja na odluku, a isto je provelo postupak izbora proveditelja edukacije, uvažavajući specifičnosti provedbe projekta u zatvorskim uvjetima (Otvoreno učilište "Algebra" i Grafička škola u Zagrebu), s kojima je sklopilo ugovore o realizaciji osposobljavanja u zatvorskom sustavu.

Središnji ured Uprave za zatvorski sustav premjestio je dio zatvorenika u kaznionice i zatvore u kojima je bilo moguće organizirati izobrazbu. Tako su npr. zatvorenici zainteresirani za osposobljavanje za poslove u tehnici sitotiska premješteni u Kaznionicu u Glini koja jedina posjeduje grafičke strojeve, a iz manjih zatvora u kojima nije bilo dovoljno zatvorenika za formiranje grupe, zainteresirani za osposobljavanje za računalnog operatera premješteni su u kaznena tijela u kojima je bilo moguće formirati grupu.

U studenom 2016. godine izvršen je premještaj zatvorenika za potrebe Projekta, te je započeto osposobljavanje za 40 zatvorenika/ca za zanimanja računalnog operatera, računalnog operatera uredskog poslovanja i osposobljavanje za poslove u tehnici sitotiska. Završetak osposobljavanja planiran je za siječanj 2017. godine.

1.8.1.3. Rad zatvorenika

Radno sposobni zatvorenici imaju pravo na rad u skladu s vlastitim mogućnostima i mogućnostima kaznionice, odnosno zatvora. S obzirom da je rad, uz obrazovanje, među najznačajnijim čimbenicima pripreme za socijalnu reintegraciju, nastoji se, sukladno mogućnostima zatvora/kaznionice, radno rasporediti što veći broj zatvorenika, uvažavajući zdravstvene sposobnosti, stečena znanja i vještine zatvorenika, uspješnost ostvarivanja pojedinačnog programa, sigurnosnu procjenu te iskazani stvarni interes za radnim angažmanom.

Rad zatvorenika većinom je organiziran u okviru radionica u kaznionicama i zatvorima., u njima se obavljaju poslovi obrade drva i metala, ugostiteljstva, poljoprivrede, održavanja, šljunčarenja, eksploatacije kamena, izrade betonske galanterije i slično. Zatvorenici u kaznionicama i zatvorima također obavljaju i pomoćno-tehničke poslove poput održavanja čistoće i urednosti prostorija i kruga kaznionice/zatvora, pranja vozila, ličenja, pomoćnih poslova u praonici rublja, kuhinji, skladištu, zatvorskoj radionici i slično.

Sukladno Zakonu o izvršavanju kazne zatvora, zatvorenike je moguće zaposliti kod drugog poslodavca izvan kaznionice/zatvora, a moguće je zatvoreniku omogućiti i nastavak obavljanja vlastite gospodarske i druge djelatnosti. Poslovi koje zatvorenici najčešće obavljaju

izvan kaznionice/zatvora su pomoćni poslovi u pilani, građevinarstvu, uređenju okoliša, poslovi utovara-istovara, poljoprivredni poslovi i slično.

Zatvorenik ima pravo na rad ako želi, ali radni angažman nije obveza. Za vrijeme rada zatvorenik ostvaruje pravo na naknadu za rad i godišnji odmor.

U promatranom razdoblju brojno stanje zatvorenika utvrđeno prema prosječnom mjesečnom stanju je 3.298 zatvorenika. U istom razdoblju radno je angažirano prosječno mjesečno (prema punom mjesečnom fondu sati rada) 1.090 zatvorenika (33,05 % od ukupnog prosječnog broja), a od čega je prosječno 81 zatvorenik radio i duže od redovnog radnog vremena.

Zatvorenici su radno angažirani kako slijedi:

a) režijski rad (pomoćnim, tehničkim, fizičkim i int. poslovi)	620 (56,88 %)
b) u zatvorskoj radionici	373 (34,23 %)
c) izvan kaznenog tijela (ugovor s poslodavcem i nastavak rada)	97 (8,89 %)
Ukupno	1.090

U odnosu na kaznena tijela zatvorenici su radno angažirani kako slijedi:

Tablica 32. Radno angažirani zatvorenici u odnosu na vrstu kaznenih tijela

	Kaznionice	Zatvori	Odgojni zavodi
Režijski rad (pom, teh, fiz, posl)	355 (47 %)	232 (77 %)	33
Rad u zatvorskoj radionici	362 (48 %)	11 (4 %)	-
Rad izvan kaznenog tijela	38 (5 %)	59 (19 %)	-
UKUPNO:	755	302	33

Nastavno dajemo usporedni prikaz broja radno angažiranih zatvorenika u razdoblju od 2012. do 2016. godine po kaznenim tijelima i mjestima rada.

Tablica 33. Radno angažirani zatvorenici po godinama

KAZNENA TIJELA	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	% + / - 2016 /2015	% + / - 2016 /2012
Kaznionice	1.100	1.008	938	878	754	-16,46	- 45,88
Zatvori	407	438	400	295	302	+0,23	- 34,77
Odgojni zavod	70	53	46	46	33	-39,39	-210,12
UKUPNO	1.577	1.499	1.384	1.219	1.090	- 11,83	- 44,68

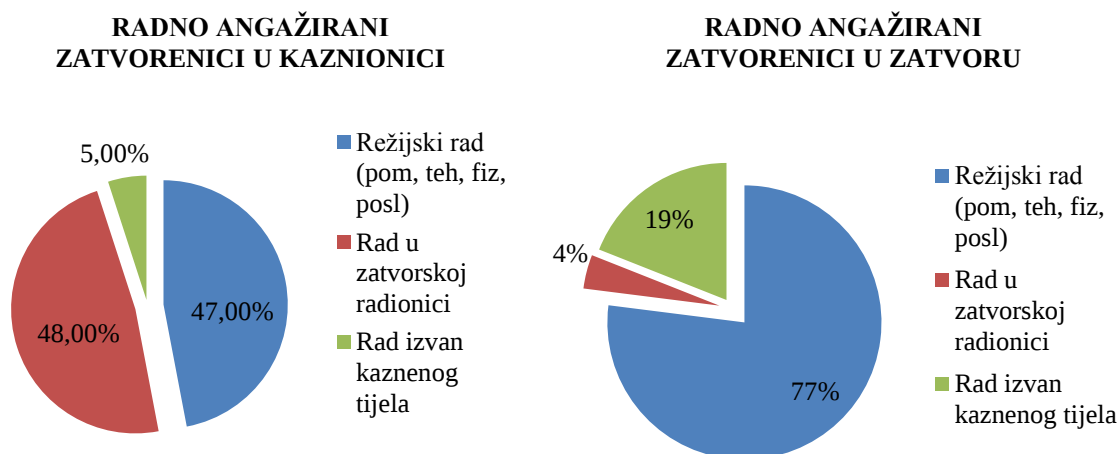
b) po mjestima rada

Tablica 34. Radno angažirani zatvorenici po mjestima rada

MJESTO RADA	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	% + / - 2015 /2016	% + / - 2016 /2012
Režijski poslovi	1.062	999	918	775	620	- 25,00	- 71,29
Zatvorska radionica	447	407	361	360	373	+ 0,36	- 19,83
Kod drugog poslodavca	68	93	105	84	97	+ 15,47	+ 42,64
UKUPNO	1.577	1.499	1.384	1.219	1.090	- 12,35	- 45,34

U odnosu na isto razdoblje prethodne godine, promatrajući apsolutni broj zatvorenika, radno je angažirano 12,35 % zatvorenika manje. Broj radno angažiranih zatvorenika, promatrajući postotak radne angažiranosti u odnosu na ukupan broj zatvorenika (što je realniji pokazatelj), je manji za 0,96 % u odnosu na isto razdoblje prošle godine.

Slika 26. Radno angažirani zatvorenici u kaznionici i zatvoru

Prikaz zaposlenosti u odnosu na ukupan broj zatvorenika u kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima iz Izvješća o radu i naknadama za rad zatvorenika (obrazac „zaradnice“) je kako slijedi:

- u kaznionicama, uključujući i Zatvorsku bolnicu (755), u odnosu na ukupan broj zatvorenika (1.507) je 50,10% (- 2,82 % u odnosu na 2015. g.),
- u zatvorima (302) u odnosu na njihov ukupan broj (1.746) je 17,29 % (+ 1,49 % u odnosu na 2015. g.),
- te, maloljetnika u odgojnim zavodima (33) u odnosu na ukupan broj maloljetnika (45) je 73,33 % (- 5,98 % u odnosu na 2015. g.).

Broj radno angažiranih zatvorenika, te zatvorenika koji su radili kod drugog poslodavca, prema podacima iz Izvješća o radu zatvorenika („Obrazac IOR“), iznosi 1.090 od kojih:

- 1.040 zatvorenika na izdržavanju kazne zatvora,
- 6 istražnih zatvorenika,
- 33 maloljetnika,
- 11 kažnjenika.

Režijski, odnosno pomoćno-tehnički poslovi na kojima rade zatvorenici u kaznenim tijelima, najčešće se odnose na održavanje čistoće i urednosti prostorija i kruga kaznenih tijela, pranje vozila, ličenje, pomoćne poslove u praonici rublja, kuhinji, skladištu, zatvorskoj prodavaonici i slično.

Radionice su u kaznenim tijelima organizirane u odjelima za rad i strukovnu izobrazbu zatvorenika, a u njima se obavljaju poslovi poljoprivrede, održavanja, obrade metala i drva, ugostiteljstva, eksploatacije kamena, grafički poslovi i drugo

Proizvodi nastali radom zatvorenika namijenjeni su, prije svega, potrebama kaznenih tijela. Tako je u poljoprivrednim radionicama u kaznenim tijelima koji su regijski nositelji proizvodnje hrane u 2016.godini, radom zatvorenika, proizvedeno i isporučeno za potrebe prehrane zatvorenika;

- povrća (332.141 kg)	vrijednosti	1.090.862 kn,
- voća (1.687 kg)	vrijednosti	1.760 kn,
- svježeg mesa (225.838 kg)	vrijednosti	3.385.293 kn,
- jaja (248.389 kom)	vrijednosti	274.439 kn,
- mlijeka (136.199 lit)	vrijednosti	579.189 kn.

Prema Ugovoru sa drugim poslodavcem (između kaznenih tijela i poslodavca), zatvorenici su obavljali pomoćne poslove utovara-istovara, poslovi na preseljenju, pomoćne građevinske radove, na održavanju šuma, poslovi u poljoprivredi i slično.

U promatranom razdoblju je 86 zatvorenika radilo je temeljem Ugovora koji sklapa poslodavac sa kaznenim tijelom.

Na ime rada, njihovi poslodavci su kaznenim tijelima uplatili 2.061.516 kn, od čega je zatvorenicima isplaćeno 513.652 kn

Obavljanje vlastite djelatnosti ili nastavak rada kod svog poslodavca prema odobrenju Središnjeg ureda obavljalo je 8 zatvorenika i to u:

Kaznionici i zatvor u Požegi	- 1	Zatvoru u Sisku	- 1
Zatvor u Dubrovniku	- 1	Zatvoru u Splitu	- 1
Zatvoru u Osijeku	- 1	Zatvor u Zagrebu	- 3

Na ime rada, njihovi poslodavci su kaznenim tijelima uplatili 73.775 kn, od čega je zatvorenicima isplaćeno 26.364 kn.

Vlastitu djelatnost nije nastavio obavljati niti jedan zatvorenik, te na ime sufinanciranja troškova izdržavanja kazne zatvora nije bilo uplata.

Na ime naknada za rad zatvorenika u promatranom razdoblju, zatvorenicima je isplaćeno ukupno 7.281.839 kn, od čega za rad u redovnom radnom vremenu 7.172.863 kn, a 108.976 kn za prekovremeni rad.

Prosječna naknada za rad u redovnom radnom vremenu iznosi 550 kn, a uvećana za prekovremeni rad iznosi 663 kn.

Za rad u redovnom radnom vremenu prosječno su najviše naknade za rad u zatvorskoj radionici (608 kn), a najniže za rad kod drugog poslodavca (462 kn).

Radom zatvorenika u promatranom razdoblju ostvareno je 33.524.990 kn prihoda i 26.382.356 kn rashoda, te je tako ostvaren višak prihoda u iznosu od 7.142.634 kn, koji se koristio za pokrivanje tekućih i kapitalnih izdataka.

Ostvareni višak prihoda koristio se za poboljšanje uvjeta života i rada zatvorenika, za tekuće izdatke (naknade za rad zatvorenika, Ugovori o djelu), te za kapitalne izdatke (nabava opreme za potrebe zatvorskih radionica i zatvorenika) i izdatke.

1.8.1.4. Organizacija slobodnog vremena

U okviru interesa zatvorenika i maloljetnika te mogućnosti kaznenih tijela tijekom 2016. godine organizirane su različite vrste sportsko-rekreativnih, kulturnih i vjerskih događanja.

Tablica 35. Broj i vrsta aktivnosti slobodnog vremena zatvorenika i maloljetnika tijekom 2016. godine

Broj ostvarenih kontakata s predstavnicima sredstava javnog priopćavanja		16
Broj posjeta predstavnika institucija državne uprave i lokalne samouprave		56
Broj posjeta nevladinih udruga i međunarodnih organizacija		366
KULturna i vjerska DOGAĐANJA	Koncerti	24
	kazališne predstave	4
	priredbe, izložbe	55
	galerije, muzeji	6
	vjerska događanja	545
SPORTSKA DOGAĐANJA	nogomet (turniri)	76
	stolni tenis (turniri)	92
	košarka (turniri)	57
	drugo (badminton, šah, odbojka, boćanje, dizanje utega, teretana)	482

U kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima kontinuirano su tijekom godine organizirani koncerti, kazališne, kao i lutkarske predstave za djecu zatvorenika. Veliki interes zatvorenici su iskazali za glazbene slušaonice, kao i predavanja, odnosno tribine o aktualnim događajima.

Tijekom godine zatvorenici i maloljetnici sudjelovali su u radu različitih sekcija. Tako je npr. u sklopu literarno-novinarske sekcije tijekom godine u Kaznionici u Glini tiskan časopis - „Glinski zatvorenik“, u Kaznionici Lipovici-Popovači - „Zločko“, u Kaznionici u Požegi (žene) - „Labirint“ i u Kaznionici u Lepoglavi „Lepoglavski vjesnik“. Također, u zatvorskom sustavu djelovale su i glazbene sekcije ženska klapa „Leone“ u Kaznionici u Požegi te sastavi „Nisam kriv“ u Kaznionici u Glini te „Zlatne strune“ u Kaznionici u Lipovici-Popovači. U Kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima tijekom godine djelovale su brojne informatičke i sportske sekcije (nogomet, košarka, stolni tenis i šah). Radovi zatvorenika i maloljetnika nastali u sklopu likovnih radionica predstavljeni su na prodajnim izložbama u Lepoglavi, Turopolju i Ministarstvu pravosuđa.

Kao poticaj kulturi čitanja i afirmaciji knjige u ožujku 2016. obilježena je i „Noć knjige“, kojom prilikom su čitani ulomci knjiga velikana svjetske književnosti, predstavljeni literarni radovi zatvorenika, recitala se poezija uz pratnju gitare, organizirane su radionice o čitanju, proglašeni najbolji zatvorenici - čitači, izrađeni panoi i plakati s temom knjiga i čitanja, održane projekcije filmova snimljenih po književnim predlošcima te održani kvizovi iz književnosti i opće kulture.

Zatvorenicima i maloljetnicima omogućena je posudba knjiga iz gradskih knjižnica ili knjižnica u kaznenim tijelima koje se kontinuirano obogaćuju novim naslovima iz različitih donacija. Zatvorenicima i maloljetnicima također je omogućeno da nabavljaju knjige, časopise i dnevni tisak vlastitim sredstvima putem zatvorske prodavaonice.

Većina sportskih aktivnosti i turnira organizirana je unutar kaznenih tijela, no poticala se i suradnja s lokalnim sportskim klubovima gdje god je za to postojao interes i mogućnost (npr. tradicionalna suradnja Kaznionice u Glini s nogometnim i košarkaškim klubovima iz Gline i Topuskog). Povremeno su pozivani poznati sportaši kako bi zatvorenicima približili sport kroz zdravstveni i socijalni aspekt (npr. gostovanje bivšeg nogometnog reprezentativca, Dražena Ladić, trenera, Miroslava Ćire Blaževića, boksača, Hrvoja Sepsa, Filipa Hrgovića i Igora Pokrajca te boksačkog trenera, Leonarda Pjetraja).

Tijekom protekle godine zabilježena je suradnja s brojnim ne-vladinim udrugama koje su na različite načine sudjelovale u aktivnostima vezanim uz slobodno vrijeme zatvorenika i maloljetnika („Roda“, „Skribonauti“, „Udruga za kreativni socijalni rad“, „Stijena“, „Korak nade“, „Pet plus“, „Status:M“, „Udruga Sv. Vinka Paulskog“, „Krišna“, „Totus Tuus“, „Knjiga nad knjigama“ i dr.).

1.8.1.5. Dušobrižništvo i vjeroispovijedanje

Zatvorenici i maloljetnici imaju pravo na vjeroispovijedanje koristeći vlastitu vjersku literaturu i stvari za religijsku uporabu, a također imaju pravo kontaktirati s vjerskim službenikom svoje vjerske zajednice.

Vjeroispovijedanje i dušobrižništvo za najzastupljenije vjerske zajednice uređeno je sporazumima o dušobrižništvu koje pojedina vjerska zajednica potpisuje s Vladom RH na temelju međunarodnih ugovora i Zakona o izvršavanju kazne zatvora (ovakav sporazum za sada postoji za zatvorenike i maloljetnike katoličke, pravoslavne i muslimanske vjeroispovijesti). U slučajevima ostalih vjerskih zajednica (upisanih u registar vjerskih zajednica koji vodi Ministarstvo uprave) zainteresiranom zatvoreniku ili maloljetniku omogućuje se kontakt s predstavnikom kojeg imenuje vjerska zajednica.

Povodom velikih katoličkih blagdana i ostalih blagdana drugih vjeroispovijesti osobita se pažnja poklanja vjerskim potrebama zatvorenika i maloljetnika te se organiziraju svete mise i duhovni susreti koje često predvode istaknuti crkveni vjerodostojnici.

Tijekom 2016. godine ostvarena je suradnja kaznenih tijela s različitim vjerskim udrugama i molitvenim zajednicama („Knjiga nad knjigama“, „Korak nade“, „Krišna“, „Stijene“, „Molitvena zajednica Teize“, Marijina legija, „Zajednica Pape Ivana XXIII“, „Udruga sv. Vinka Paulskog“).

1.8.1.6. Podrška očuvanju obiteljske povezanosti zatvorenika i maloljetnika

Boravak u zatvoru ne predstavlja teškoće i izazove samo zatvorenicima, nego, ponekad u većoj mjeri i njihovim obiteljima. Činjenica izdržavanja kazne može imati različite i duboke posljedice na dobrobit i ukupno funkcioniranje obitelji, a posebno djeteta čiji je roditelj u zatvoru. Očuvanje obiteljske povezanosti i kvalitetnih obiteljskih odnosa tijekom izvršavanja kazne, realizirano kroz kvalitetne obiteljske posjete; zajedno s drugim intervencijama, značajno pridonosi ublažavanju ovih negativnih posljedica te utječe na pripremu zatvorenika i zatvorenica za socijalnu reintegraciju i život na slobodi u skladu s društvenim pravilima, umanjuje vjerojatnost ponovnog počinjenja djela i međugeneracijskog prijenosa nasilja. Stoga

se u zatvorskom sustavu posebna važnost pridaje očuvanju kontakta i dobrih odnosa zatvorenica i zatvorenika s njihovim obiteljima te pružanju pomoći u situacijama kada su ti odnosi narušeni. U ovom kontekstu, posebnu važnost ima roditeljstvo, a aktualiziranje zatvorenika u roditeljskoj ulozi, koja uključuje kontakt s djetetom i odgovornost za dijete, ne samo da bitno pridonosi dobrobiti djece, nego zatvorenicima gotovo uvijek predstavlja naj snažniji motiv za aktivno sudjelovanje u procesu rehabilitacije. U podupiranju kontakta zatvorenika s obitelji ne može se zanemariti potreba za odgovarajućom sigurnošću. Zatvorski uvjeti su jedinstveno okruženje, a obveze rehabilitacije i resocijalizacije moraju biti uravnotežene sigurnosnim imperativima. Postizanje ispravne ravnoteže u ovom naporu određuje u kojoj mjeri mogu biti realizirane rehabilitacijske dobrobiti posjeta.

Dolaskom u zatvor ili kaznionicu, očevi i majke ne prestaju biti roditelji, pa ih se potiče da i tijekom izdržavanja kazne odgovorno izvršavaju svoju roditeljsku ulogu. Kroz provođenje edukativno-razvojnog programa Zatvorenik kao roditelj te raznolikih aktivnosti u projektu ma#me, od kojih su neke ostale trajno implementirane u zatvorskom sustavu i nakon službenog završetka projekta u veljači 2016. godine; zadnjih godina su službenici zatvorskog sustava senzibilizirani za potrebe posebno osjetljive skupine, skupine djece čiji su roditelji u zatvoru. Činjenica da mu je roditelj na izdržavanju kazne, značajno utječe na život djeteta. Neka od ove djece doživljavaju odvajanje kao napuštanje, druga osjećaju tjeskobu i gubitak samopoštovanja, te je za njihovo psihičko zdravlje važno očuvati kontakt s roditeljem. Prema procjeni, tijekom 2016. godine je ova ranjiva skupina obuhvaćala oko 12300 djece u Republici Hrvatskoj. Očuvanje povezanosti značajno ublažava negativne posljedice odvajanja te zatvorski sustav daje podršku kontaktu djece s njihovim roditeljima, zatvorenicima, u suradnji s organizacijama civilnog društva, tako da stvara odgovarajuće uvjete, s jedne strane uređenjem i opremanjem prostora prilagođenih djeci, a s druge, povećavanjem kompetencija službenika za podršku kontaktu zatvorenica i zatvorenika s djecom i za rad na poboljšavanju komunikacije između djeteta i zatvorenog roditelja te osnaživanju u njihovoj roditeljskoj ulozi.

U svakodnevnom tretmanskome radu sa zatvorenicima, naročita se pažnja pridaje osvještavanju potreba djece za kontaktom s roditeljem te ih se potiče na kvalitetno provođenje vremena tijekom posjeta. Sukladno zakonskim propisima, uvažavajući odredbe Konvencije o pravima djece, određeno je da djeca mogu posjećivati roditelja zatvorenika svaki tjedan i blagdanom kako bi se ublažile posljedice odvojenosti od jednog (ili čak oba roditelja) i nastojalo sačuvati obitelj do ponovnog spajanja po isteku kazne. Rasporedom posjeta određeno je posebno vrijeme za posjete maloljetne djece roditeljima zatvorenicima u za to posebno određenom prostoru koji je interijerom prilagođen djeci te opremljen didaktičkim sadržajima i igračkama. Svake godine kaznena tijela nastoje dodatno urediti i opremiti te prostore u skladu sa svojim materijalnim i financijskim mogućnostima. Kao i ranijih godina, tijekom 2016. godine udruga Roditelji u akciji – Roda, uz brojne aktivnosti podrške kvalitetnom provođenju vremena posjeta djece i njihovih zatvorenih roditelja, pridonijela je vrijednim donacijama opremanju prostora za dječje posjete. U pojedinim kaznenim tijelima u skladu s mogućnostima uređen je i vanjski prostor za djecu.

U Kaznionici i zatvoru u Požegi, već 30 godina postoji Odjel za roditelje, jedinstven u hrvatskom zatvorskom sustavu, na kojem borave trudnice 6 tjedana prije poroda te roditelje nakon poroda zajedno s djetetom do njegove treće godine života. Ovisno o želji majke dijete se može uključiti u lokalnu predškolsku ustanovu, a centar za socijalnu skrb, nadležan prema prebivalištu majke, nadzire razvoj i dobrobit djeteta. Tijekom 2016. godine, u ovom odjelu su boravile dvije zatvorenice sa svojom djecom.

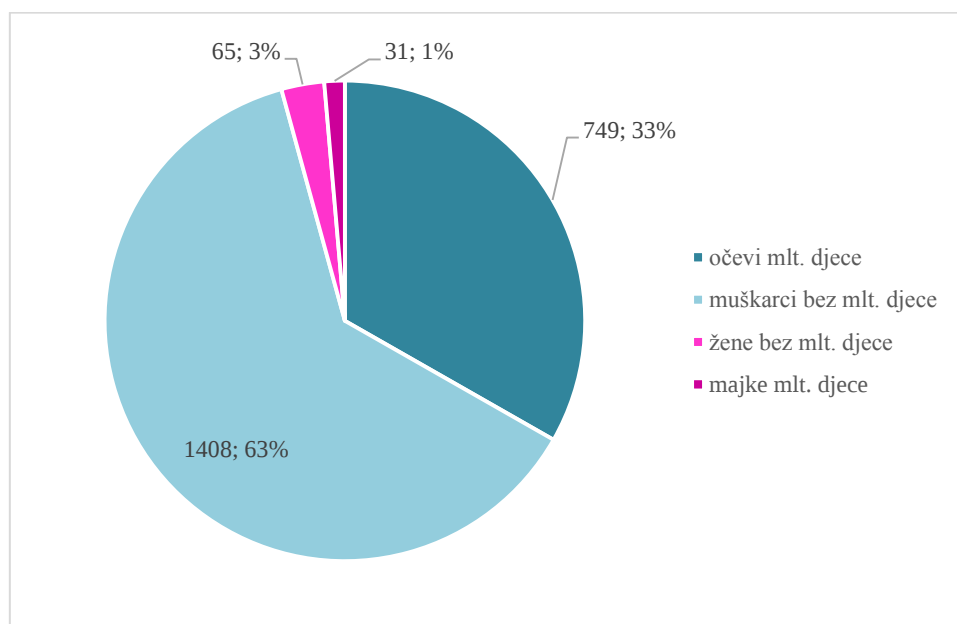
1.8.1.6.1. *Zatvorenici roditelji maloljetne djece i posjeti maloljetne djece roditeljima u 2016. godini*

Roditelji maloljetne djece čine približno trećinu (34,6%) populacije koja se u zatvorskom sustavu nalazila 31. prosinca 2016. godine na izvršavanju kazne zatvora, kazne maloljetničkog zatvora i odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod, odnosno, od 2253 osobe navedenih kaznenih statusa, njih 780 su roditelji. Navedenog dana, od ukupno 1402 maloljetne djece, njih 1354 je imalo oca na izvršavanju kazne, odnosno, odgojne mjere (ukupno 749 očeva), a 48 djece je bilo odvojeno od majke zbog njezinog izvršavanja kazne (ukupno 31 majka).

Tablica 36. Zatvorenici i maloljetnici, roditelji maloljetne djece i maloljetna djeca na dan 31. 12. 2016.

Roditelji maloljetne djece i maloljetna djeca na 31. prosinca 2016. godine	zatvorenici		mlt. zatvor		odg. zavod		UKUPNO	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
broj zatvorenika i maloljetnika koji imaju maloljetnu djecu	746	31	1	0	2	0	749	31
broj maloljetne djece zatvorenika i maloljetnika	1346	48	1	0	7	0	1354	48

Slika 27. Udio roditelja među osobama na izdržavanju kazne zatvora, maloljetničkog zatvora i odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod na dan 31. 12. 2016. (N=2253)

Tijekom 2016. godine, zabilježena su ukupno 6486 posjeta djece roditeljima koji se nalaze na izdržavanju kazne zatvora, kazne maloljetničkog zatvora i odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod. Od tog broja, očevi su primili 5974 posjeta maloljetne djece, a majke 512 posjeta. Tijekom 2016. godine u kaznenim tijelima bilo je 1636 zatvorenika i maloljetnika, roditelja 2990 maloljetne djece te 114 zatvorenika, majki 278 maloljetne djece. Svoje očeve je posjetilo tijekom godine 1088 maloljetne djece, pri čemu je postotak očeva koji su imali barem jedan posjet djece bio 51% (odnosno, 840 od ukupno 1636 očeva je bilo posjećivano), dok je svoje majke, ne računajući dvije koje su sa svojom djecom boravile u Odjelu za roditelje, posjetilo ukupno 111 djece, pri čemu je postotak majki koje su imale barem jedan posjet djece iznosio 43% (49 od ukupno 114 majki), što je niže u odnosu na prethodnu godinu (tijekom 2015. godine je stopa posjećivanih očeva iznosila 55%, a majki 58%).

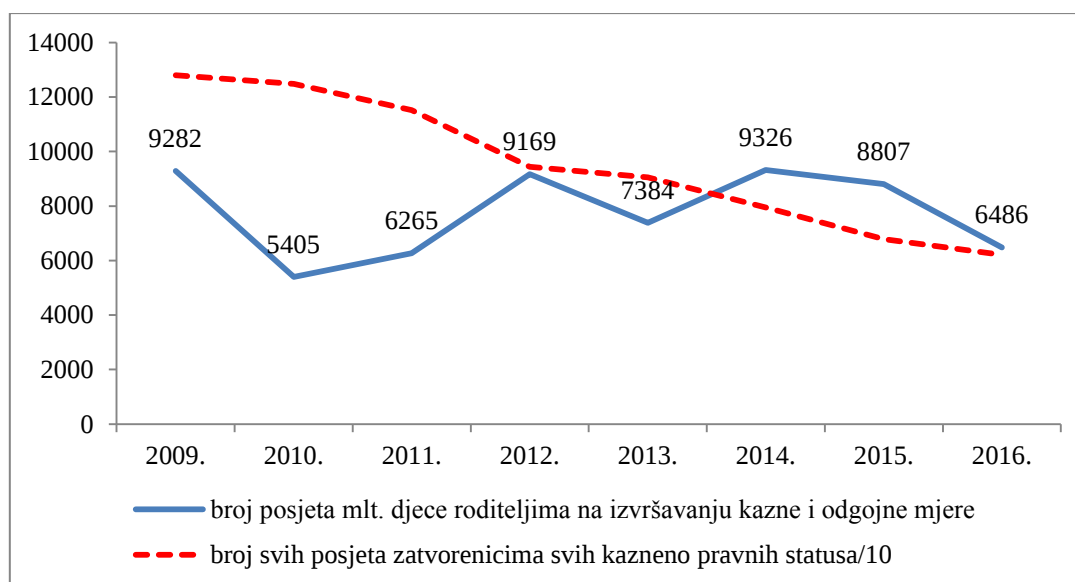
Posjeti traju najmanje jedan sat. Zabilježeno je da je najduži posjet maloljetnog djeteta ocu trajao oko šest sati (oko sat vremena više nego ranijih godina). Najduži posjet majci trajao oko pet sati, slično kao i ranijih godina.

Tablica 37. Posjeti maloljetne djece tijekom 2016.

POSJETI MALOLJETNE DJECE TIJEKOM 2016. GODINE	zatvorenici		mlt. zatvor		odg. zavod		UKUPNO	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
broj zatvorenika i maloljetnika koji imaju maloljetnu djecu	1633	114	1	0	2	0	1636	114
broj maloljetne djece zatvorenika i maloljetnika	2982	278	1	0	7	0	2990	278
broj roditelja koji su imali barem jedan posjet maloljetne djece	838	49	0	0	2	0	840	49
broj maloljetne djece koja su dolazila u posjet zatvoreniku i maloljetniku	1086	111	0	0	2	0	1088	111
broj posjeta maloljetne djece zatvorenici i maloljetnicima	5972	512	0	0	2	0	5974	512
broj djece u dobi do 3. godine života koja su se tijekom 2014. g. nalazila u Kaznionici u Požegi s majkom	-	2	-	0	-	0	-	2

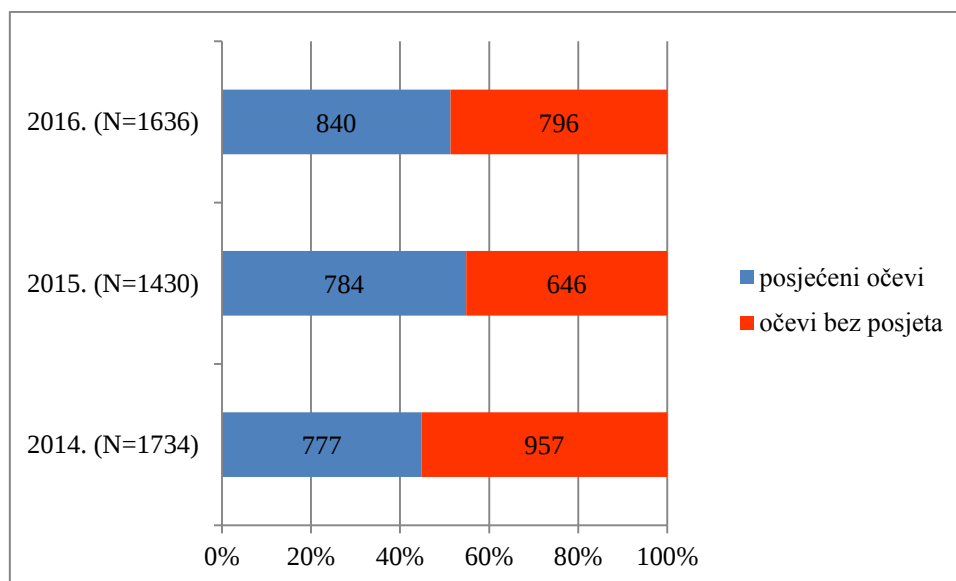
Uspoređujemo li broj svih posjeta zatvorenicima i zatvorenicama svih kazneno pravnih statusa, primjećujemo da ovaj broj tijekom godina gotovo linearno opada, dok broj posjeta maloljetne djece roditeljima, iako varira, ne pokazuje toliko izrazit trend pada, kako je vidljivo iz sljedeće slike.

Slika 28. Broj posjeta tijekom godina na svakih deset zatvorenika i zatvorenica svih kazneno pravnih statusa i broj posjeta maloljetne djece roditeljima koji se nalaze na izvršavanju kazne zatvora, kazne maloljetničkog zatvora i odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod

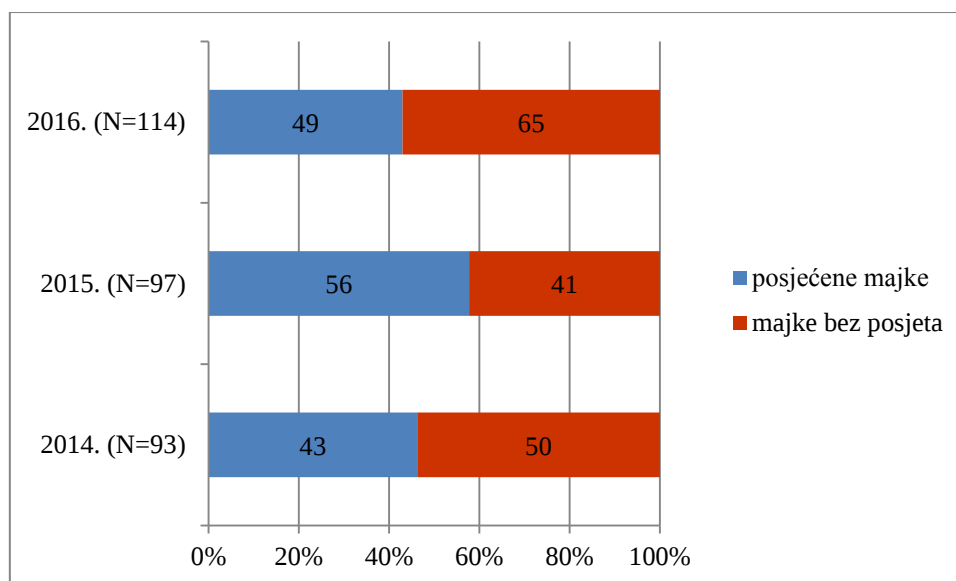

U odnosu na 2015. godinu, tijekom 2016. godine došlo je do blažeg pada postotka roditelja koji su primili barem jedan posjet svog maloljetnog djeteta, međutim, stopa posjećenosti i majki i očeva je još uvijek bila na nešto višoj razini u odnosu na 2014. godinu, kako je vidljivo iz sljedeće dvije slike.

Slika 29. Postotak očeva na izdržavanju kazne, kazne maloljetničkog zatvora ili odgojne mjere s obzirom na posjet maloljetne djece tijekom godina

Slika 30. Postotak majki na izdržavanju kazne, kazne maloljetničkog zatvora ili odgojne mjere s obzirom na posjet maloljetne djece tijekom godina

U poluotvorenim i otvorenim uvjetima izdržavanja kazne gdje najveći broj zatvorenika koristi izlaske za posjet obitelji, manje je dolazaka maloljetne djece u kazneno tijelo jer se susreti odvijaju u mjestu prebivališta ili boravišta. Na učestalost kontakata utječu različiti čimbenici kao što su udaljenost kaznionica i zatvora od mjesta prebivališta obitelji, materijalne mogućnosti obitelji, obiteljski odnosi i suradnja roditelja koji skrbi o djetetu ili skrbnika djeteta, odluka samog zatvorenika roditelja u vezi za dolaskom djeteta u zatvor ili kaznionicu. Nedostatak financijskih sredstava je i nadalje najzastupljeniji među razlozima zbog kojih su djeca prikraćena posjetiti svoje roditelje u zatvoru te zatvorski sustav u suradnji s institucijama civilnog društva ulaže napore u razvoj modela socijalnog poduzetništva kao održivog modela sufinanciranja dječjih posjeta.

1.8.1.6.2. Aktivnosti organizacija civilnog društva usmjerene podršci obiteljskim odnosima

Očuvanje kvalitetne povezanosti zatvorenika i njihovih obitelji značajno pridonosi prilagođenom ponašanju zatvorenika tijekom izvršavanja kazne i smanjenju vjerojatnosti kriminalnog povrata. I tijekom 2016. godine, kao i nekoliko ranijih godina, zatvorski sustav nastavio je suradnju s organizacijama civilnog društva u podršci obiteljskim odnosima zatvorenika, posebno onih s djecom.

U veljači 2016. godine završilo je provođenje projekta *ma#me*, financiranog od Europskog socijalnog fonda, koji je provodila udruga Roda u partnerstvu s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje i Centrom Delfin iz Pakraca, s ciljem osnaživanja zatvorenica za roditeljsku ulogu i uključivanje na tržište rada. Između ostalog, u projektu je razvijen Čitateljski program, o kojem se više govori u sljedećem odlomku, održane su radionice za podršku kvalitetnom provođenju vremena dječjih posjeta, distribuirani priručnici za službenike „Dijete zatvorenika kao motiv za promjenu prakse“ i brošure za zatvorenice, te je opremljen prostor za dječje posjete. U projektu je nastao i priručnik za zatvorenike, roditelje „Neprekinuta veza, povezujuće roditeljstvo iza rešetaka“, koji će 2017. biti podijeljen zatvorenicima u cijelom zatvorskom sustavu.

Projekt „Rešetke nisu prepreka“, koji Roda provodi u suradnji sa Studijem dizajna, kroz socijalno poduzetništvo, razvija model održivog financiranja dječjih posjeta roditeljima na izvršavanju kazne zatvora. Cilj je omogućiti putovanja djece u posjet roditeljima u zatvorima, prodajom proizvoda namijenjenih maloj djeci i roditeljima, koji će se proizvoditi u zatvorima i kaznionicama. Zbog zahtjevnosti provedbe, projekt još nije u fazi realizacije poduzetničkog poduhvata. Financiranjem iz dijela prihoda od igara na sreću tijekom 2017. godine, u planu je proširenje programa na Kaznionicu u Lepoglavi i Kaznionicu u Glini.

Udruga Status M u, okviru programa „Super tata bez prepreka“, provodi radionice sa zatvorenicima koji su očevi i onima koji jednog dana planiraju biti očevi. Program „Budi muško, budi promjena“, u radu s mladim zatvorenicima također pridonosi očuvanju kvalitetne obiteljske povezanosti jer mu je cilj aktivno uključivanje mladih muškaraca u postizanje ravnopravnosti spolova te suzbijanje nasilja prema ženama, kroz radionice koje se bave ravnopravnošću spolova, homofobijom, zdravim životnim stilom i izgradnjom kulture nenasilja i tolerancije. Program također potiče očeve na aktivnu ulogu u roditeljstvu.

1.8.1.6.3. Čitateljski program

Kako je u prethodnim odlomcima istaknuto, održavanje odnosa između roditelja koji je u zatvoru i djeteta, pravo je i potreba jednog i drugog; nužno je za uravnoteženo odrastanje i prevladavanje razvojnih kriza djeteta, dok je za roditelja istovremeno i snažan motiv za prilagođeno ponašanje tijekom i nakon izdržavanja kazne. Različiti su načini održavanja ovog odnosa: putem pisama, pošiljki ili telefona, a najbolje neposrednim kontaktom kroz posjet roditelju u zatvor. Međutim, kako u prosjeku djeca realiziraju samo oko 7% od mogućeg broja posjeta na koja imaju pravo (kada bi roditelja posjećivala jednom tjedno i praznikom, koliko imaju pravo, to bi bilo i preko 60 puta u godini), Čitateljski program omogućuje održavanje povezanosti između djeteta i roditelja koji je na izdržavanju kazne i u situacijama kada obitelj nema financijskih sredstava za posjet, kada je nespremna za održavanje kontakta zatvorenika i djeteta zbog nepoznavanja važnosti ovog odnosa za dijete, kada velika udaljenost i slaba prometna povezanost predstavljaju prepreke i sl. Program od 2014. godine razvija udruga Roda, najprije u okviru Projekta *ma#me* u Kaznionici i zatvoru u Požegi, u Odjelu tretmana zatvorenica, a zatim je, tijekom 2016. godine, u projektima financijski podržanim od Ministarstva socijalne politike i mladih i Ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Grada Zagreba, proširen na zatvorenike očeve u Kaznionici u Lepoglavi, Kaznionici u Glini i Zatvoru u Zagrebu. U suradnji Hrvatskog čitateljskog društva i Rode, Čitateljski program će u 2017. godini biti implementiran u cijelom zatvorskom sustavu, provođenje će biti financirano sredstvima iz prihoda od igara na sreću, a uključit će 2000 zatvorenika tijekom tri godine provedbe. Čitateljski program za zatvorenike i djecu je postao dio kampanje „Čitaj mi“ i nosi logotip kampanje, koju od 2013. godine provodi Hrvatsko čitateljsko društvo s ciljem promicanja čitanja naglas djeci od rođenja, u suradnji s Hrvatskim knjižničarskim društvom, Komisijom za knjižnične usluge za djecu i mladež, UNICEF-om, Hrvatskim pedijatrijskim društvom, Hrvatskom udrugom istraživača dječje književnosti i Hrvatskim logopedskim društvom. Hrvatsko čitateljsko društvo je prijavilo Čitateljski program za zatvorenike i djecu za nagradu Međunarodne udruge za promicanje pismenosti ILA, koja je raspisana u rujnu 2016. godine i program je osvojio prvu nagradu za inovativni projekt koji promiče pismenost i čitanje, a nagrada će se dodijeliti 2017. godine.

Roditelji, zatvorenici, uključeni u Čitateljski program, izabiru među slikovnicama i knjigama priču za svoju djecu te je čitaju, obraćajući se svom djetetu. Službenici im pomažu da se to snimi i da se snimka zajedno sa slikovnicom ili knjigom, pošalje djetetu kao poklon, koje onda može uživati u dobrobiti čitanja naglas iako roditelj nije u blizini. Dobrobiti Čitateljskog programa su višestruke, i za dijete i za roditelja, a u konačnici i za cijelu zajednicu. Osim što se jačaju ili ponovno uspostavljaju narušene veze s roditeljem, najčešće ocem; slušajući snimku ("zvučnu slikovnicu/knjigu") i listajući knjigu ili slikovnicu dijete razvija vještine slušanja, maštu, vježba zadržavanje pažnje i obogaćuje rječnik. Ne manje važno, dijete ima mogućnost osvještavanja roditeljskog lika i glasa, što omogućuje da "budu s njim" kad god požele, odnosno kad god mogu poslušati snimku, da se u različitim prilikama mogu podsjetiti da misli na njih i da ih voli. Ta sigurnost u roditeljsku naklonost osnažuje djetetovo samopouzdanje i samopoštovanje. Osim toga, čitanje djetetu u obitelji je snažan razvojni poticaj koji podupire razvoj djetetovih čitateljskih vještina, koje su temelj pismenosti i daljnjeg obrazovanja. S druge strane, Čitateljski program je prilika za osnaživanje roditeljskih kompetencija zatvorenika i prilika da budu na poseban način i dalje prisutni u djetetovom životu. Uz navedeno, pozitivni učinci programa se odnose i na razvoj čitalačkih vještina roditelja – zatvorenika, koji su u pravilu nižeg obrazovnog statusa, kao i na senzibiliziranje službenika zatvorskog sustava za roditeljsku stranu zatvorenika te za višestruku dobrobit čitanja i očuvanja bliskosti zatvorenika s njihovom djecom. Čitateljski program djeluje i na senzibiliziranje javnosti o problemima i potrebama djece čiji su roditelji u zatvorima.

Ciljevi Čitateljskog programa su: povećanje bliskosti i povezivanje roditelja-zatvorenika s njihovom djecom tijekom izvršenja kazne zatvora; jačanje roditeljskih kompetencija roditelja-zatvorenika; osnaživanje djece čiji su roditelji u zatvorima kroz razvoj čitalačkih vještina te osvještavanje službenika zatvorskog sustava i šire javnosti o potrebama i pravima djece čiji su roditelji u zatvorima. Ostvaruju se kroz sljedeće aktivnosti: predavanja namijenjena zatvorenicima na kojima ih se motivira za sudjelovanje, upoznaje s metodologijom provedbe i s važnošću čitanja naglas zbog ostvarivanja bliskog odnosa s djecom i za razvoj čitalačkih vještina i bolji školski uspjeh djece; radionice za službenike za senzibilizaciju i upoznavanje s metodologijom provođenja aktivnosti. U aktivnosti projekta koji je sufinancirao Ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom Grada Zagreba, prostor čekaonice za posjete Zatvora u Zagrebu opremljen je zidnim ilustracijama umjetnice Branke Hollingsworth, dječjim namještajem i priborom za crtanje i igranje te je održan ciklus radionica za zatvorenike i zatvorenice za jačanje roditeljskih vještina.

Prva evaluacija Čitateljskog programa za zatvorenike u Kaznionicama u Lepoglavi i Glini i Kaznionici i zatvoru u Požegi za razdoblje provedbe od travnja do studenoga 2016. godine

(http://www.roda.hr/media/attachments/udruga/projekti/citateljski_program/%C4%8Citala%C4%8Dki%20program%20-%20evaluacija.pdf), u kojoj su sudjelovala 32 zatvorenika, 10 obitelji zatvorenika i 6 zaposlenika kaznionica pokazuje da su aktivnosti Čitateljskog programa pomogle zatvorenicima u zbližavanju s djetetom te dovele do pozitivnih emocionalnih promjena, poboljšanja komunikacije i povećanja bliskosti. Obitelji, koje su poslale evaluacijske listiće, najvišim ocjenama su procijenile da program ojačava povezanost s ocem, odnosno da poklon pridonosi očuvanju bliskosti. Jednako visoke pohvale programu stižu i u pogledu toga da je dijete sretnije te da se osjeća sigurnijim. Sva djeca su poslušala CD i on ih je razveselio te su uživala slušajući glas svoga oca. Velika većina odraslih članova je izjavila i da dijete želi pisati ocu i želi mu više dolaziti u posjet.

Od početka provedbe Čitateljskog programa, program gradi svoju održivost na nekoliko načina: sastavljene su upute za sudjelovanje, kako bi se program mogao i samostalno provoditi u kaznenim tijelima, zatvorenici se u velikom postotku izjašnjavaju da bi nastavili sudjelovanje i onda kad bi o vlastitom trošku trebali osigurati knjigu i poštarinu. U planu je da sve kaznionice i zatvori dobiju diktafone za snimanje te se u programskim aktivnostima može sudjelovati i nakon završetka programa financiranog iz dijela prihoda od igara na sreću. Sam program nije tehnički zahtjevan i ne traži posebna znanja ili vještine službenika koji osiguravaju provedbu, osim njihovog vremena za što je od velikog značaja njihova motivacija. Tijekom treće godine provedbe programa se planira kreiranje obrasca na internetskoj stranici preko kojeg će javnost moći donirati sredstva za provedbu programa u kaznionicama, po uzoru na slične programe u inozemstvu.

1.8.1.6.4. Obilježavanje paneuropske kampanje za prava djece čiji su roditelji u zatvoru

U okviru Europske kampanje djece čiji su roditelji u zatvoru, tijekom lipnja 2016. godine, nizom je zajedničkih aktivnosti, radionica, predavanja i priredbi u kaznenim tijelima Republike Hrvatske, posebna pažnja posvećena djeci zatvorenih roditelja. Cilj kampanje koju je koordinirala europska mreža organizacija „Djeca zatvorenika Europe“ (Children of prisoners Europe – COPE), pod nazivom „Zločin nije moj, ali kazna ipak jest!“, u kojoj zatvorski sustav sudjeluje već nekoliko godina, bio je povećati svjesnost o potrebama i pravima djece zatvorenika i zatvorenica te pozvati na osiguranje što bolje zaštite i podrške za ovu ranjivu skupinu djece.

Tijekom cijelog mjeseca intenzivirane su aktivnosti koje se inače provode u kaznenim tijelima kroz grupni i individualni rad i savjetovanje, sukladno mogućnostima kaznenih tijela i poštujući potrebe djece. U većini kaznenih tijela, pored redovitih tjednih posjeta, omogućen je i poseban dodatni termin kao i produljeno trajanje posjeta te dodatno telefoniranje. Cilj je bio naglasiti značaj očuvanja kvalitetnih obiteljskih odnosa za zatvorenike i zatvorenice, kao i potrebu za aktivnostima koje umanjuju mogućnost da samo dijete bude kažnjeno odgovornošću i kaznom koju roditelj snosi za svoje loše ponašanje.

Tijekom posjeta djece omogućeno je fotografiranje s roditeljima, a bile su i na raspolaganju društvene igre, različite didaktičke igračke te pribor za likovno i pismeno izražavanje. Radovi djece i roditelja su predstavljani na izložbi radova, kao i plakati koje su roditelji izradili na prethodnim radionicama ili tijekom pohađanja posebnog programa „Zatvorenik kao roditelj“. U nekim kaznenim tijelima su održane lutkarske i glazbene predstave.

Svim zatvorenicima roditeljima maloljetne djece i članovima obitelji podijeljen je letak „Deset najčešćih pitanja koja postavljaju djeca čiji su roditelji u zatvoru“, a prikazana su i dva video isječka „Nevidljivi zidovi“ i „Pjesma obrnutog razmišljanja“ kao poticaj zatvorenicima na razmišljanje o tome kako njihova djeca doživljavaju odvojenost i čemu su sve izložena dok su roditelji na izdržavanju kazne zatvora.

U nekim kaznenim tijelima provedene su i radionice sa zatvorenicima na temu kako razgovarati s djecom o izdržavanju kazne, zatim o potrebama i zaštiti prava djece, jačanju roditeljskih kompetencija, o različitim roditeljskim stilovima i poteškoćama s kojima se roditelji susreću u različitim fazama razvoja djeteta, strahovima kod djece te odgovornom roditeljstvu.

Kako bi se djeci približio život roditelja u zatvoru te kako, u nedostatku informacija ne bi bila zabrinuta za dobrobit svojih očeva, u Kaznionici u Glini postavljeni su panoji s fotografijama, primjerice, o prostorima u kojem borave, rade i obrazuju se; zatim o načinima provođenja slobodnog vremena ili liječničkoj skrbi.

Prostorije namijenjene posjeti djece dodatno su u kaznenim tijelima opremljene namještajem prilagođenim djeci, policama sa igračkama, slikovnicama, a zidovi su oslikani djeci dopadljivim motivima te ukrašeni plakatima i crtežima.

1.8.1.6.5. Aktivnosti stručne skupine EuroPrisa za obiteljske odnose zatvorenika

U području podrške očuvanju obiteljskih odnosa zatvorenika, zatvorski sustav je uključen i u međunarodne aktivnosti te ima svog predstavnika u stručnoj skupini EuroPris-a za obiteljske odnose zatvorenika (EuroPris Family Relations Expert Group), u koju su uključeni još i predstavnici zatvorskih sustava Austrije, Češke, Finske, Irske, Katalonije, Norveške, Rumunjske, Slovenije, Škotske i Švedske te predsjednica i članica odbora međunarodne organizacije COPE (Children of Prisoners Europe). Osnivački sastanak i radionica stručne skupine održani su 18. i 19. svibnja 2016. godine uz podršku Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa u Zagrebu, neposredno uoči COPE konferencije, koja je također, uz podršku Ministarstva pravosuđa i Pravobranitelja za djecu, održana u Zagrebu 20. svibnja 2016. godine.

Stručnjaci su predstavili primjere dobre prakse, postojećih inicijativa i projekata vezanih za podršku obiteljskim odnosima u zatvorskim sustavima. Stručna skupina je zaključila da je ključno kreirati europske standarde za zatvorske sustave u području obiteljskih odnosa te će do 2017. godine izraditi izvješće vezano za zbirku najbolje prakse u podršci očuvanju obiteljskih odnosa, u sljedećih pet aspekata: prostori za posjete, uključenost zajednice, komunikacija, programi intervencije i izobrazba službenika zatvorskog sustava u području podrške očuvanju obiteljskih veza.

Na poveznici http://www.euopris.org/resources_package/family-relations-expert-group-meeting-18-19-may-2016-zagreb/ su dostupni materijali radionice.

1.8.1.7. Priprema za otpust i pomoć nakon otpusta

Pripremanje zatvorenika za otpust započinje nakon dolaska zatvorenika na izdržavanje kazne zatvora u kaznionicu ili zatvor. Kaznionica odnosno zatvor tijekom izvršavanja kazne zatvora poduzima sve kako bi život zatvorenika tijekom izvršavanja kazne zatvora bio što sličniji postojećim općim životnim okolnostima, a zatvorenika se za vrijeme izdržavanja kazne potiče da razvije osjećaj odgovornosti.

Zatvorenika se potiče na održavanje odnosa s obitelji, kontaktiranje s tijelima državne vlasti, ustanovama i udrugama te osobama koje se organizirano bave uključivanjem zatvorenika u život na slobodi.

Kaznionica odnosno zatvor, najkasnije tri mjeseca prije isteka kazne intenzivira postupak uključivanja zatvorenika u pojedinačni ili skupni savjetodavni rad u vezi njegove pripreme za otpust. Tijekom savjetovanja, zatvorenika se upoznaje s njegovim pravima i dužnostima koje

ima nakon isteka kazne. Upoznaje ga se sa pravima koja može ostvariti pri centrima za socijalnu skrb, savjetuje ga se radi uključivanja u aktivno traženje posla po izlasku na slobodu, te ga se potiče na odgovorno ponašanje.

Na zahtjev kaznionice, odnosno zatvora Ured za probaciju obavljati će poslove pripreme prihvata zatvorenika nakon otpusta. Nadalje, prije otpusta zatvorenika koji izdržava kaznu zatvora protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa, protiv života i tijela ili kaznenog tijela s elementima nasilja, kaznionica ili zatvor o tome obavještava Službu za podršku žrtvama i svjedocima, radi obavješćivanja žrtve, oštećenog ili njihove obitelji pri Ministarstvu pravosuđa.

Nakon otpuštanja, osuđenik se može obratiti nadležnom sucu izvršenja radi pružanja pomoći i podrške. Sudac izvršenja surađuje s centrima za socijalnu skrb kojima može pismenim rješenjem izreći poduzimanje potrebnih mjera.

Nakon otpusta, u centrima za socijalnu skrb svaka osoba ima pravo na informaciju o pravima i uslugama te pravo na podršku u prevladavanju komunikacijskih teškoća, pomoć kod utvrđivanja potreba, početnu procjenu mogućnosti korisnika te podršku i pomoć pri izboru prava u sustavu socijalne skrbi. Savjetovanje i pomaganje pojedincu je socijalna usluga sustavne stručne pomoći kojom se pojedincu pruža pomoć radi prevladavanja poteškoća te stvaranje uvjeta za očuvanje i razvoj osobnih mogućnosti i odgovornog odnosa pojedinca prema sebi, obitelji i društvu.

S obzirom da nedostatak podrške osuđeniku nakon otpusta iz zatvora predstavlja jedan od značajnijih rizičnih čimbenika za kriminalni povratak, Uprava za zatvorski sustav ulaže napore kako bi se unaprijedile mogućnosti postpenalnog prihvata. Suradnja u ovom području ostvaruje se s nadležnim institucijama, ali i organizacijama civilnog društva. Tako su u okviru *Natječaja Ministarstva pravosuđa za prijavu projekata/programa udruga za projekte u području potpore provođenju pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora/odgojne mjere za 2016. godinu*, udrugama dodijeljena financijska sredstva i za provođenje sedam programa i projekata u području priprema postpenalnog prihvata zatvorenika i maloljetnika (više u poglavlju Suradnja s organizacijama civilnog društva i institucijama).

Radi daljnjeg unaprjeđenja mogućnosti postpenalnog prihvata, tijekom 2016. godine Uprava za zatvorski sustav surađivala je s Uredom za udruge Vlade Republike Hrvatske na izradi sažetka operacije „Jačanje kapaciteta OCD-a za podršku učinkovitoj resocijalizaciji i reintegraciji počinitelja kaznenih djela u društvenu zajednicu“ u okviru Prioritetne osi 4. Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. Sažetak operacije polazišni je dokument za pripremu natječajne dokumentacije poziva za dostavu projektnih prijedloga kojeg Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske planira objaviti u 2017. godini, a financirat će se sredstvima Europskog socijalnog fonda.

1.8.2. Posebni programi tretmana i edukativno-razvojni programi

Posebni programi tretmana primjenjuju se prema specifičnim skupinama zatvorenika (ovisnici o drogama, ovisnici o alkoholu, nasilni delinkventi, seksualni delinkventi i sl.) s ciljem smanjivanja rizika od ponovnog počinjenja kaznenog djela kroz ublažavanje i otklanjanje dinamičkih kriminogenih čimbenika.

Posebni programi tretmana primjenjuju se u pravilu samo za pravomoćno osuđene osobe, odnosno za zatvorenike koji izvršavaju kaznu zatvora i maloljetnike koji izvršavaju kaznu maloljetničkog zatvora i odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod. Kod ostalih kategorija zatvorenika provedba posebnih programa otežana je iz nekoliko razloga, među kojima su

kratkoća boravka u kaznenom tijelu (kažnjenici i istražni zatvorenici) te nemogućnost planiranja tretmana uslijed neizvjesne duljine boravka u kaznenom tijelu (istražni zatvorenici).

Posebni programi tretmana određuju se zatvorenicima i maloljetnicima u okviru provođenja pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora, odnosno pojedinačnog programa postupanja, ovisno o procjeni njihovih kriminogenih rizika i tretmanskim potrebama, a provode se grupno. Uz posebne programe, zatvorenici se uključuju i u edukativno-razvojne programe, koji nisu usmjereni izravno na kriminogene čimbenike, nego zatvorenicima omogućuju usvajanje različitih znanja i vještina radi unaprjeđenja kvalitete života, međuljudskih odnosa i dr.

Tijekom 2016. godine u zatvorima, kaznionicama i odgojnim zavodima primjenjivali su se sljedeći posebni programi: tretman ovisnika o alkoholu, tretman ovisnika o drogama, trening kontrole agresivnog ponašanja, tretman seksualnih delinkvenata, tretman počinitelja kaznenih djela u prometu, trening socijalnih vještina i pilot program tretmana počinitelja nasilja. Od edukativno razvojnih programa provodili su se programi pod nazivom „Zatvorenik kao roditelj“ te program „Vozač – čimbenik sigurnosti u prometu“.

Iako većina navedenih programa po svojim ciljevima spada u samo jednu od navedenih kategorija, dio programa se istovremeno može smatrati posebnim i edukativno razvojnim programom, ovisno o tome uključuje li se zatvorenika u pojedini program radi otklanjanja kriminogenih čimbenika, radi rješavanja specifičnih problema koji nisu povezani s počinjenim kaznenim djelom, ili radi unaprjeđivanja kvalitete života i međuljudskih odnosa. Primjeri ovakvih programa su „Zatvorenik kao roditelj“ i „Trening socijalnih vještina“.

Jedan zatvorenik, u skladu s procijenjenim kriminogenim rizicima i potrebama, može tijekom izdržavanja kazne biti uključen u više programa (npr. tretman ovisnika o drogama / trening socijalnih vještina). U najmanje jedan posebni ili edukativno razvojni program tijekom 2016. godine bilo je uključeno ukupno 974 zatvorenika i maloljetnika pri čemu je dio zatvorenika ubrojen više puta. U različite posebne i edukativno-razvojne programe tijekom 2016. godine bilo je uključeno ukupno 1312 zatvorenika i maloljetnika, pri čemu je dio zatvorenika brojan dva ili više puta jer su bili uključeni u dva ili više programa.

Na 31. prosinca 2016. godine u posebne programe tretmana te edukativno-razvojne programe bilo je uključeno ukupno 511 zatvorenika i maloljetnika (dio zatvorenika je ubrojen dva puta jer su sudjelovali u dva programa). U najmanje jedan posebni ili edukativno razvojni program bilo je uključeno 406 zatvorenika i maloljetnika.

Za većinu posebnih programa provedena je preliminarna evaluacija na uzorku zatvorenika koji su sudjelovali u pilot provedbi ili u prvih nekoliko godina provedbe programa, na temelju ulaznih i izlaznih upitnika kojima se mjere promjene u obrascima mišljenja i ponašanja zatvorenika na početku i na kraju programa te protekom određenog vremena od završetka programa.² Rezultati evaluacije pokazali su da primjenom posebnih programa dolazi do pozitivnih promjena kod zatvorenika koje ukazuju na učinkovitost i opravdanost provođenja ovih programa. Uz navedeno, u anonimnim evaluacijskim upitnicima koje zatvorenici ispunjavaju na kraju programa i sami iskazuju visoko zadovoljstvo sadržajem i načinom provedbe te ove programe smatraju korisnima. I nadalje se prikupljaju upitnici i drugi

² Više o rezultatima evaluacija pojedinih programa moguće je pronaći u Godišnjim izvješćima o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2013., 2014. i 2015. godinu.

relevantni podaci vezani uz provedbu posebnih programa u svrhu evaluacije na većem uzorku zatvorenika.

Provoditeljima posebnih i edukativno-razvojnih programa osigurava se kontinuirana supervizija. Supervizijski sastanci provoditelja programa održavaju se jednom do dva puta godišnje (ovisno o programu), s ciljem podrške i razmjene iskustava među provoditeljima i osiguravanja održivosti programa. Osim sudjelovanja na zajedničkim supervizijskim sastancima, supervizori pojedinih posebnih programa odlaze povremeno u grupe zatvorenika s kojima se provode programi, radi davanja stručne podrške provoditeljima te radi opservacije njihovog rada kako bi se osiguralo da se program u svim kaznenim tijelima provodi na način na koji je zamišljen, odnosno napisan (osiguravanje integriteta provedbe programa). Ovakav oblik supervizije provodi se za programe PRIKIP, ART i PORTOs.

Tablica 38. Broj zatvorenika uključenih u posebne programe tretmana

POSEBNI PROGRAM		Tijekom 2016. godine	na 31.12.2016.
Tretman ovisnika o drogama	Modificirana TZ / KLO	272	118
	PORTOs	77	25
Tretman ovisnika o alkoholu	Modificirana TZ / KLA	216	103
	TALK	221	104
Tretman seksualnih delinkvenata – PRIKIP		52	22
Tretman nasilnih delinkvenata	ART	37	13
	NAS (pilot)	25	16
Tretman počinitelja kaznenih djela u prometu		65	26
Trening socijalnih vještina – JUS-TSV		81	34
Zatvorenik kao roditelj		112	36
Vozač – čimbenik sigurnosti u prometu		154	14
UKUPNO		1312	511

Osim posebnih programa koji se provode grupno, za zatvorenike kod kojih su utvrđeni dinamički čimbenici povezani s kriminalitetom (npr. ovisnost o drogama, alkoholu, kocki, poteškoće u kontroli impulzivnosti, agresivnosti i dr.), tretman se može provoditi i individualno, kroz različite psihosocijalne i sociopedagoške intervencije i programe. Tako se u 2017. godini s 209 zatvorenika provodio individualni tretman ovisnosti o alkoholu, sa 490 zatvorenika individualni tretman ovisnosti o drogama, a s 13 zatvorenika individualni tretman ovisnosti o kocki.

1.8.2.1. Tretman ovisnika o drogama

Ovisnici o drogama se u tretman uključuju na temelju izrečene sigurnosne mjere obveznog liječenja od ovisnosti ili po preporuci stručnog tima kaznionice ili zatvora nakon provedenog dijagnostičkog postupka u Centru za dijagnostiku u Zagrebu ili tijekom prijama u kaznenom tijelu. Neovisno o tome na koji način je zatvorenik uključen u tretman, pristup i dostupni elementi programa su jednaki za sve, ovisno o procijenjenim potrebama. Tretman se provodi timski, a sastav tima ovisi o profesionalnoj strukturi službenika pojedine kaznionice, odnosno zatvora.

Svim zatvorenicima ovisnicima dostupne su intervencije iz područja zdravstvene zaštite, dok je posebni program, pod kojim se podrazumijeva grupni psihosocijalni tretman, dostupan pravomoćno osuđenim zatvorenicima i maloljetnicima. U liječenju ovisnika o drogama u

zatvorskom sustavu primjenjuju se nacionalne Smjernice za farmakoterapiju opijatskih ovisnika metadonom i Smjernice za farmakoterapiju opijatskih ovisnika buprenorfinom, dok je psihosocijalni tretman ovisnika o drogama u zatvorskom sustavu usklađen s nacionalnim Smjericama za psihosocijalni tretman ovisnosti o drogama u zdravstvenom, socijalnom i zatvorskom sustavu.

Tretman ovisnika o drogama u kaznenim tijelima podrazumijeva sveobuhvatan pristup koji obuhvaća sljedeće elemente:

- ✓ Izobrazba iz područja ovisnosti i zlouporabe droga
- ✓ Smanjivanje štetnih posljedica zlouporabe droga
 - savjetodavne aktivnosti s ciljem smanjivanja štete
 - zdravstvena skrb u svrhu poboljšanja općeg zdravstvenog stanja i tretiranja rizičnih bolesti zatvorenika – ovisnika (hepatitis B i C, HIV pozitivni)
- ✓ Supstitucijska farmakoterapija za opijatske ovisnike (metadon, buprenorfin/nalokson),
 - održavanje
 - detoksifikacija
- ✓ Tretman psihijatrijskih komorbiditeta (psihijatrijski tretman i farmakoterapija)
- ✓ Kontrole apstinencije
- ✓ Upravljanje poželjnim ponašanjem pozitivnim i negativnim potkrepljenjem (CM)
- ✓ Opći programi tretmana – uključivanje u radne i radno-okupacijske aktivnosti, organizirano provođenje slobodnog vremena i izobrazbu.
- ✓ Individualni psihosocijalni tretman
- ✓ Posebni programi tretmana ovisnika o drogama (grupni psihosocijalni tretman):
 - modificirana terapijska zajednica (klubovi liječenih ovisnika)
 - „Prevenција ovisničkog recidiva treningom i osnaživanjem“ (PORTOs) – strukturirani program psihosocijalnog tretmana temeljen na kognitivno-bihevioralnom pristupu i prevenciji relapsa.
- ✓ Priprema postpenalnog prihvata u suradnji sa županijskim službama za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti i organizacijama civilnog društva.

U području tretmana ovisnika o drogama postoji suradnja s županijskim službama za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti te organizacijama civilnog društva s kojima se zatvorenike povezuje tijekom izdržavanja kazne i u kojima zatvorenici nastavljaju tretman nakon otpusta. Suradnja s vanjskim suradnicima u provedbi posebnog programa tretmana ovisnika omogućava nastavak tretmana i nakon otpusta, a kroz ovakav pristup moguće je u tretman i savjetovanje uključiti obitelj ili drugu osobu koja će ovisniku pružiti potporu u apstinenciji i promjeni stila života.

1.8.2.1.1. Individualni psihosocijalni tretman ovisnika o drogama

Individualni psihosocijalni tretman inicijalno je usmjeren na rješavanje početne ambivalencije pri odluci o uključivanju u tretman, jačanje motivacijskog kapaciteta zatvorenika te rješavanje niza emocionalnih kriza i otpora. Nadalje se radi na motiviranju zatvorenika za redukciju ili prekid uzimanja droge, a uključuje i druga područja djelovanja kao što su zapošljavanje, kriminalne aktivnosti, obiteljski i društveni odnosi te sadržaj i struktura oporavka. Individualnim tretmanom pomaže se zatvoreniku razviti strategiju nošenja s problemima u procesu uspostave i održavanja apstinencije, pri čemu se zatvoreniku nastoji pružiti podrška kroz cijelo vrijeme izvršavanja kazne, u smislu da prihvati sebe, da se prilagođava okolnostima u kojima živi, da više uvažava realnost i svoje vanjsko okruženje te da objektivnije sagledava svoje potrebe i mogućnosti. Individualni psihosocijalni tretman

provode voditelj posebnog programa (tzv. terapeut) i nadležni stručni savjetnik za tretman, s ciljem otklanjanja simptoma i problema nastalih uslijed ovisnosti ili zlouporabe, te osnaživanja osobe za životni stil inkompatibilan s drogom.

Prema većini zatvorenika ovisnika o drogama individualni psihosocijalni tretman primjenjuje se u kombinaciji s grupnim oblicima tretmana, no kod dijela zatvorenika se primjenjuje samostalno iz sljedećih razloga:

- zatvorenik odbija uključivanje u grupne oblike tretmana,
- zatvorenik ne ispunjava kriterije za uključivanje u grupne oblike tretmana,
- zatvorenik se nalazi u početnoj fazi tretmana te još nije uključen u grupne oblike tretmana,
- zbog dugotrajnosti kazne zatvora, zatvorenik nije uključen u grupne oblike tretmana tijekom cijele kazne, nego povremeno.

Tijekom 2016. godine u individualni psihosocijalni tretman ovisnosti bilo je uključeno 490 zatvorenika, od čega 87 zatvorenika s izrečenom sigurnosnom mjerom obveznog liječenja od ovisnosti, a 403 zatvorenika na temelju prijedloga stručnog tima Centra za dijagnostiku u Zagrebu i kaznenog tijela u kojem izdržavaju kaznu.

Na dan 31. prosinca 2016. godine u individualni psihosocijalni tretman ovisnosti bila su uključena 294 zatvorenika.

1.8.2.1.2. Modificirana terapijska zajednica ovisnika o drogama i Klubovi liječenih ovisnika

Tretman ovisnika o drogama po principima modificirane terapijske zajednice u zatvorskom sustavu Republike Hrvatske ima dugu tradiciju (početak 70-ih godina u Kaznionici u Lepoglavi). Neki od elemenata programa rada kroz terapijsku zajednicu su izobrazba, savjetovanje i podrška, struktura dnevnih aktivnosti usklađenih s programom, redovite i izvanredne kontrole apstinencije, potpisivanje terapijskog ugovora, pogodnosti vezane uz uspješnost programa, suradnja sa županijskim službama za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti i nevladinim udrugama. Modificirana terapijska zajednica primjenjuje se u kaznionicama, dok se u zatvorima organiziraju klubovi liječenih ovisnika koji također sadrže elemente terapijske zajednice, ali zbog specifičnih uvjeta izdržavanja kazne ne mogu omogućiti strukturu dnevnih aktivnosti članova grupe koje bi bile usklađene s programom.

U tretman su osim neposrednog izvoditelja (tzv. terapeuta) uključeni i nadležni stručni savjetnik za tretman, liječnik, po potrebi psihijatar, a posredno i drugi članovi timova tretmanskih skupina zaduženi za provođenje općih programa (strukovni učitelji, nastavnici, odjelni pravosudni policajci).

Tijekom 2016. godine u modificiranu terapijsku zajednicu, odnosno klubove liječenih ovisnika bila su uključena 272 zatvorenika, od čega 102 zatvorenika na temelju izrečene sigurnosne mjere obveznog liječenja od ovisnosti, a 170 zatvorenika na temelju prijedloga stručnog tima Centra za dijagnostiku u Zagrebu i kaznenog tijela u kojem izdržavaju kaznu

Na kraju godine u modificiranu terapijsku zajednicu, odnosno klubove liječenih ovisnika bila su uključena 118 zatvorenika.

1.8.2.1.3. Prevencija Ovisničkog Recidiva Treningom i Osnaživanjem – PORTOs

PORTOs je strukturirani program psihosocijalnog tretmana temeljen na kognitivno-bihevioralnom pristupu, koji uključuje procjenu kriminogenih rizika i potreba te prevenciju relapsa. Program se provodi u dužoj verziji kroz 34 tjedna, odnosno u kraćoj verziji kroz 17 tjedana dinamikom od jedne radionice tjedno u trajanju od 90 minuta, u malim zatvorenim

grupama sa 6-10 zatvorenika ovisnika. Program je izrađen u suradnji Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav i Odsjeka za kriminologiju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta.

Program obuhvaća pet faza:

1. Pripremna faza
2. Faza edukacije, introspekcije i poticanja promjene životnog stila
3. Faza razvoja vještina i osnaživanja za promjenu
4. Prevencija relapsa
5. Završetak programa, feedback i evaluacija.

Tijekom 2016. godine u PORTOs je bilo uključeno 77 zatvorenika, od čega su na temelju izrečene sigurnosne mjere obveznog liječenja od ovisnosti uključena 34 zatvorenika, a na prijedlog stručnog tima kaznenog tijela 43 zatvorenika.

1.8.2.2. Tretman ovisnika o alkoholu

Tretman ovisnika o alkoholu namijenjen je zatvorenicima i maloljetnicima u kaznenim tijelima, kojima je alkohol utvrđen kao kriminogeni faktor te je, s obzirom na povezanost ovisnosti o alkoholu s rizikom od ponovnog činjenja kaznenih djela, taj program ključni dio pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora. Stoga odbijanje sudjelovanja u tako određenom programu, povlači za sobom kao posljedicu nižu procjenu uspješnosti provođenja pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora.

Osim zatvorenika kojima je od strane suda izrečena sigurnosna mjera obveznog liječenja od alkohola, u program se uključuju i oni zatvorenici za koje je u postupku dijagnostike od strane Centra za dijagnostiku u Zagrebu utvrđena ovisnost o alkoholu ili zlouporaba alkohola, ili je potrebu za tretmanom procijenio stručni tim kaznenog tijela. Tretman se provodi grupno ili individualno, ovisno o mogućnostima kaznenog tijela te dostupnosti zatvorenika za grupni rad. U pravilu se tretman provodi timski, a sastav tima ovisi o profesionalnoj strukturi odjela tretmana pojedinog kaznenog tijela. Osim neposrednog provoditelja programa (višeg stručnog savjetnika/stručnog savjetnika za tretman tzv. terapeuta koji je u pravilu prošao edukaciju iz alkoholizma), posredno su uključeni i nadležni savjetnik za tretman, liječnik opće prakse ili psihijatar te po potrebi i drugi članovi tima tretmanske skupine (strukovni učitelji, nastavnici, službenici pravosudne policije).

Tretman ovisnika o alkoholu provodi se kao individualni psihosocijalni tretman te posebne programe tretmana (grupni tretman) kroz modificiranu terapijsku zajednicu, odnosno klubove liječenih alkoholičara te strukturirani program psihosocijalnog tretmana pod nazivom Osnovni program tretmana zatvorenika s alkoholom uzrokovanim poremećajima (TALK). Prema istom zatvoreniku tijekom izdržavanja kazne zatvora moguće je primijeniti samo jedan od navedenih oblika psihosocijalnog tretmana ili kombinirati dva ili više oblika.

1.8.2.2.1. Individualni psihosocijalni tretman ovisnika o alkoholu

Ciljevi i metode individualnog psihosocijalnog tretmana zatvorenika ovisnika o alkoholu istovjetni su onima koji se primjenjuju prema zatvorenicima ovisnicima o drogama, a koji su opisani u poglavlju Posebni program tretmana ovisnika o drogama.

Tijekom 2016. godine u individualni psihosocijalni tretman ovisnosti o alkoholu bilo je uključeno 209 zatvorenika, od čega 54 zatvorenika s izrečenom sigurnosnom mjerom obveznog liječenja od ovisnosti, a 155 zatvorenika na temelju prijedloga stručnog tima Centra za dijagnostiku u Zagrebu i kaznenog tijela u kojem izdržavaju kaznu.

Na dan 31. prosinca 2016. godine u individualni psihosocijalni tretman ovisnosti o alkoholu bilo je uključeno 129 zatvorenika.

1.8.2.2.2. Modificirana terapijska zajednica ovisnika o alkoholu i Klubovi liječenih alkoholičara

Tretman ovisnika o alkoholu po modelu modificirane terapijske zajednice, odnosno Klubova liječenih alkoholičara provodi se sukladno odrednicama Zagrebačke alkohološke škole, a početke ovog modela nalazimo u Kaznionici u Lepoglavi još 1965. godine. Modificirana terapijska zajednica primjenjuje se u kaznionicama, dok se u zatvorima organiziraju klubovi liječenih alkoholičara koji također sadrže elemente terapijske zajednice, ali zbog specifičnih uvjeta izdržavanja kazne ne mogu omogućiti strukturu dnevnih aktivnosti članova grupe koje bi bile usklađene s programom. Kao i kod ovisnika o drogama, elementi programa su izobrazba, savjetovanje i podrška, struktura dnevnih aktivnosti usklađenih s programom, redovite i izvanredne kontrole apstinencije, potpisivanje terapijskog ugovora, pogodnosti vezane uz uspješnost programa i povezivanje sa savjetovalištem u zajednici.

U provođenju tretmana uz neposrednog izvoditelja (tzv. terapeuta) sudjeluju i nadležni stručni savjetnik za tretman, liječnik, po potrebi psihijatar, a posredno i drugi članovi timova tretmanskih skupina zaduženi za provođenje općih programa (strukovni učitelji, nastavnici, odjelni službenici pravosudne policije).

Za razliku od ovisnika o drogama koje se tijekom izdržavanja kazne, a osobito prije otpusta u pravilu povezuje sa županijskim službama za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti, povezivanje za vrijeme izdržavanja kazne te postpenalni tretman zatvorenika ovisnika o alkoholu u potpunosti se oslanja na mrežu organizacija civilnog društva – Hrvatski savez klubova liječenih alkoholičara čiji program je kompatibilan onome koji se provodi u kaznenim tijelima.

Tijekom 2016. godine u modificiranu terapijsku zajednicu, odnosno klubove liječenih alkoholičara bilo je uključeno 216 zatvorenika, od čega 101 zatvorenik na temelju izrečene sigurnosne mjere obveznog liječenja od ovisnosti, a 115 zatvorenika na temelju prijedloga stručnog tima Centra za dijagnostiku u Zagrebu i kaznenog tijela u kojem izdržavaju kaznu

Na kraju godine u modificiranu terapijsku zajednicu, odnosno klubove liječenih alkoholičara bila su uključena 103 zatvorenika.

1.8.2.2.3. Osnovni program tretmana zatvorenika s alkoholom uzrokovanim poremećajima - TALK

Program je nastao 2015. godine kao posljedica potrebe za sveobuhvatnim strukturiranim tretmanom zatvorenika s alkoholom uzrokovanim poremećajima, a za provedbu programa izrađen je i pripadajući priručnik za provoditelje.

Ovaj program rezultat je težnje da se zatvorenicima putem grupnog rada pruži koristan program u kojem će se, na zanimljiv način, kroz razgovor, diskusiju i razmjenu iskustava, educirati i/ili podsjetiti na štetan utjecaj prekomjernog pijenja alkohola na zdravlje i osvijestiti rizike povezane s alkoholizmom. Stoga su ciljevi ovog programa prevencija recidivizma, održavanje apstinencije, prevencija poremećaja uzrokovanih alkoholom, osvješćivanje problema, razvoj kritičnosti prema prekomjernom pijenju, podizanje razine odgovornosti za vlastito ponašanje, promjena socijalno neprilagođenog i neprihvatljivog ponašanja u ponašanje koje karakterizira kvalitetnije življenje i održavanje apstinencije, identificiranje i

mijenjanje specifičnih kognitivnih i bihevioralnih obrazaca koji su doveli do prekomjernog pijenja.

Tijekom 2016. godine u TALK je bio uključen 221 zatvorenik, od čega je na temelju izrečene sigurnosne mjere obveznog liječenja od ovisnosti uključeno 75 zatvorenika, a na prijedlog stručnog tima kaznenog tijela 146 zatvorenika.

1.8.2.3. *Prevenција recidivizma i kontrola impulzivnog ponašanja – PRIKIP*

Program Prevenција recidivizma i kontrola impulzivnog ponašanja (PRIKIP) za seksualne delikvente provodi se u zatvorskom sustavu Republike Hrvatske od 2005. godine. Metoda rada u tretmanu seksualnih počinitelja jest grupni rad baziran na psihoterapijskim i psihosocijalnim intervencijama kod kojih prevladava kognitivno-bihevioralna terapija i psihoedukacija. Sastanci se odvijaju u malim zatvorenim skupinama zatvorenika, jednom tjedno, 60-90 minuta, tijekom 10 mjeseci, odnosno 40 tjedana.

Svi proveditelji programa za seksualne delikvente završili su posebnu izobrazbu te im se osigurava kontinuirana supervizija.

S obzirom da seksualni počinitelji sve češće izdržavaju kraće kazne zatvora te da stoga kazne sve češće izdržavaju u poluotvorenim uvjetima, u sljedeći ciklus edukacije, koji se planira u 2017. godini, uključit će se i službenici Odjela tretmana iz poluotvorenih kaznionica.

Tijekom 2016. godine u PRIKIP su bila uključeno ukupno 52 zatvorenika. Program se provodio u tri kaznena tijela: u Kaznionici u Lepoglavi, Kaznionici u Glini i Zatvoru u Zagrebu.

1.8.2.4. *Tretman počinitelja nasilja*

U zatvorskom sustavu se u okviru tretmana nasilnih delinkvenata, osim navedenog PRIKIP tretmana za počinitelje seksualnog nasilja, provode Trening kontrole agresivnog ponašanja (ART) te od 2016. godine pilot program Tretman zatvorenika počinitelja nasilnih kaznenih djela (NAS). Ukoliko zatvorenik počinitelj nasilja ne zadovoljava kriterije ni za jedan od navedenih grupnih tretmana, provodi se individualni psihosocijalni tretman. Ovo se primarno odnosi na zatvorenike kojima je izrečena sigurnosna mjera iz članka 70. Kaznenog zakona (Narodne novine br. 125/11, 144/12, 56/15 i 61/15).

1.8.2.4.1. *Trening kontrole agresivnog ponašanja – ART*

ART (eng. Aggression Replacement Training), preveden kao Trening kontrole agresivnog ponašanja je posebni program tretmana koji je usmjeren na počinitelje kaznenih djela s elementima nasilja te na druge zatvorenike i maloljetnike koji imaju poteškoća u kontroliranju agresivnog ponašanja. U hrvatskom zatvorskom sustavu se provodi od 2008. godine, nakon što je preuzet od nizozemske organizacije „Werken met Goldstein“, kroz nizozemski MATRA bilateralni program pretpristupne pomoći.

Cilj programa je smanjivanje vjerojatnosti počinjenja nasilnog kaznenog djela, ali i smanjivanje vjerojatnosti manifestacije različitih oblika agresivnog ponašanja u kaznenom tijelu i nakon otpusta na slobodu. Programom su obuhvaćene tri komponente: trening socijalnih vještina, kontrola ljutnje i razvoj tzv. moralnog rezoniranja, koje educirani proveditelji - treneri prorađuju s malim zatvorenim grupama zatvorenika dinamikom od dva puta tjedno kroz 10 tjedana.

Program se u 2016. godini provodio u 6 kaznenih tijela: Kaznionica u Lepoglavi, Kaznionica u Lipovici - Popovači, Kaznionica u Glini, Zatvor u Zagrebu te Odgojni zavod u Turopolju i Odgojni zavod u Požegi. U program je tijekom godine bilo uključeno ukupno 37 zatvorenika, od čega 7 maloljetnika i 3 maloljetnice na izdržavanju odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod.

Poteškoće koje su se s vremenom javile, a koje nepovoljno utječu na održivost provedbe ART-a odnose se na odljev dijela stručnjaka educiranih za provedbu ovog programa, uz istovremenu nemogućnost educiranja novih kadrova za njegovu provedbu, što je vezano uz uvjete za produživanje licenci hrvatskim stručnjacima koji su ranije mogli educirati nove provoditelje/trenere. Također je trajno prisutan problem nedovoljne prilagođenosti materijala za odraslu populaciju, s obzirom da je originalni program namijenjen primarno populaciji adolescenata.

1.8.2.4.2. *Provođenje sigurnosne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana*

Sigurnosna mjera obveznog psihosocijalnog tretmana propisana člankom 70. Kaznenog zakona (Narodne novine, br. 125/11 i 144/12, 56/15 i 65/15 - ispravak) je sigurnosna mjera čija primjena počinje od 1. siječnja 2013. godine, odnosno datumom stupanja na snagu novog Kaznenog zakona. To je sigurnosna mjera koju sud može izreći počinitelju koji je počinio kazneno djelo s obilježjem nasilja ako postoji opasnost da će počiniti isto ili slično djelo. Prema čl. 4. Pravilnika o izvršavanju sigurnosne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana (Narodne novine, br. 42/13 i 142/13) sigurnosnu mjeru koja se izvršava unutar zatvorskog sustava provode stručnjaci (psiholozi, psihijatri, soc. pedagozi, soc. radnici ili pedagozi) posebno osposobljeni za rad s počiniteljima prema Standardima za provedbu sigurnosne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana koji su sastavni dio gore citiranog Pravilnika.

S obzirom da je u zatvorskom sustavu sve više počinitelja s izrečenom sigurnosnom mjerom obveznog psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja koji su dobili mjeru ne zbog obiteljskog nasilja nego drugih oblika nasilja, javila se potreba izrade posebnog programa tretmana za takve počinitelje. U tu svrhu se od kraja 2015. godine i tijekom 2016. godine izrađuje i pilotira sveobuhvatni i strukturirani program tretmana pod nazivom Tretman zatvorenika počinitelja nasilnih kaznenih djela (NAS).

Zatvorski službenici koji imaju završenu edukaciju Psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji – PSTN (službenici u Centru za dijagnostiku u Zagrebu, Zatvoru u Zagrebu, Kaznionici u Lepoglavi) proveli su u 2016. godini pilot program NAS - Tretman zatvorenika počinitelja nasilnih kaznenih djela s dvije grupe zatvorenika (jedna u Kaznionici u Lepoglavi i jedna u Zatvoru u Zagrebu) s ukupno 25 počinitelja nasilja od kojih je 5 imalo izrečenu sigurnosnu mjeru obveznog psihosocijalnog tretmana. U 2017. godini planira se završiti pilot projekt, izraditi sveobuhvatni program i educirati službenike Odjela tretmana za provođenje navedenog programa.

Do tada će se, kao i do sada, obvezna mjera izvršavati upućivanjem i/ili premještanjem zatvorenika u ona kaznena tijela u kojima se provodi pilot program NAS, ili gdje se provode programi PRIKIP ili ART, ovisno o procijenjenim individualnim kriminogenim rizicima i potrebama.

Važno je napomenuti da je čest slučaj da sud izrekne navedenu mjeru zatvoreniku, no stručna procjena pokazuje da on zapravo ne zadovoljava kriterije za uključanje u grupni psihosocijalni tretman. U svakom slučaju o tome se obavještava sud koji je mjeru izrekao, a sa zatvorenikom se mjera izvršava kroz individualni psihosocijalni tretman. Tijekom 2016.

godine tri su sigurnosne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana provedene kroz individualne tretmanske postupke.

1.8.2.5. *Posebni program tretmana počinitelja kaznenih djela u prometu*

Za punoljetne zatvorenike osuđene za kaznena djela u prometu, od kojih većina ima izrečenu sigurnosnu mjeru zabrane upravljanja motornim vozilom, također se provodi posebni program tretmana. Ovaj program provodi se u dvije kaznionice: u Kaznionici u Lipovici – Popovači i u Kaznionici u Valturi, kamo se u pravilu upućuju zatvorenici osuđeni za kaznena djela iz prometa. Osobe osuđene na kaznu zatvora zbog počinjenog kaznenog djela iz prometa najčešće nisu visoko kriminalizirane ni visoko sigurnosno rizične te kaznu zatvora u pravilu mogu izdržavati u poluotvorenim i otvorenim uvjetima.

Program obuhvaća četiri osnovna područja:

- a) poznavanje prometnih propisa,
- b) uzročnost i pojavi oblici prometnih nesreća (s posebnim dijelom koji se odnosi na alkoholiziranost i promet),
- c) posljedice prometnih nesreća (s posebnim dijelom koji se odnosi na ozljede u prometu i prvu pomoć),
- d) prometna psihologija i kultura.

Provodi se u zatvorenim skupinama od po 12 – 15 zatvorenika u trajanju od 7 mjeseci te kontinuirano u otvorenim skupinama za one zatvorenike koji su prošli osnovni dio programa, ali su zainteresirani za dodatne sadržaje iz prometa sve do otpusta iz kaznionice. Također se, prema potrebi, pruža i individualna podrška zatvorenicima sa PTSP-om koji je posljedica prometne nesreće.

U provedbi ovog programa ostvaruje se suradnja s vanjskim partnerima: Hrvatskim autoklubom (HAK), Fakultetom prometnih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatskim psihološkim društvom – Sekcijom za prometnu psihologiju, s Ministarstvom unutarnjih poslova te sa srednjim školama u kojima se, kao dio programa, provode radionice s maturantima, na kojima sudjeluju zatvorenici počinitelji kaznenog djela u prometu.

U 2016. godini u tretman zatvorenika počinitelja kaznenih djela u prometu bilo je uključeno 65 zatvorenika.

1.8.2.6. *Trening socijalnih vještina*

Redovitom procjenom ponašanja i provođenja pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora, uočeno je da su kod zatvorenika česti deficiti socijalnih vještina, koje nije moguće obuhvatiti postojećim programima koji se bave određenim kriminogenim potrebama.

Stoga je u suradnji Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa i Odsjeka za poremećaje u ponašanju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 2014. godine izrađen program pod nazivom Jačanje unutarnje snage – Trening socijalnih vještina (JUS-TSV), namijenjen svim zatvorenicima kod kojih su uočeni deficiti pojedinih socijalnih vještina, neovisno o tome jesu li ovi deficiti povezani s činjenjem kaznenih djela, ili samo nepovoljno utječu na zatvorenikove odnose s drugim ljudima i snalaženje u različitim socijalnim situacijama. U ovom smislu, JUS-TSV može se smatrati posebnim programom tretmana, ali i edukativno-razvojnim programom.

JUS-TSV se sastoji od 16 radionica podijeljenih u tri bloka, koje se provode u malim zatvorenim grupama zatvorenika jednom tjedno u trajanju od 90 minuta. Prvi blok je usmjeren na temeljne komunikacijske vještine (samo-predstavljanje, aktivno slušanje, Jap poruke, davanje i primanje povratne informacije, započinjanje, održavanje i zaključivanje razgovora), drugi blok je usmjeren na tzv. Socijalno-emocionalne vještine (prepoznavanje i prikladno izražavanje osjećaja, empatija, nošenje s teškim osjećajima, kontrola ljutnje, nošenje sa stresom), dok treći blok pokriva vještine asertivnosti i rješavanja problema (argumentiranje i izražavanje neslaganja, pregovaranje, rješavanje problema, donošenje odluka, suradnja).

Nakon što je JUS-TSV u 2015. godini proveden kao pilot u 5 kaznenih tijela i evaluiran, u ožujku 2016. godine provedena je edukacija 24 službenika odjela tretmana Odgojnog zavoda u Turopolju, Kaznionice u Glini, Kaznionice u Lepoglavi, Kaznionice u Lipovici-Popovači, Kaznionice u Valturi, Kaznionice i zatvora u Požegi, Kaznionice i zatvora u Šibeniku, Zatvora u Osijeku, Zatvora u Zagrebu, Zatvorske bolnice u Zagrebu i Središnjeg ureda, radi provedbe programa u kaznenim tijelima.

Tijekom 2016. godine u program je bio uključen ukupno 81 zatvorenik, u 7 kaznenih tijela.

1.8.2.7. *Zatvorenik kao roditelj*

Program „Zatvorenik kao roditelj“ nastao je 2013. godine kao rezultat potrebe za daljnjim provođenjem programa za podizanje roditeljskih kompetencija koji se ranijih godina provodio u suradnji s Obiteljskim centrima, a za čijom daljnjom provedbom su interes iskazali kako sami zatvorenici, tako i službenici kaznenih tijela. Cilj mu je da se zatvorenike koji su roditelji potakne na aktivno, pozitivno i odgovorno roditeljstvo, ono koje je u najboljem interesu djeteta kao i da im se tijekom izdržavanja kazne i odvojenosti od djece pruži potrebna pomoć i podrška. Za provedbu programa je izrađen priručnik, a tijekom 2014. godine održana je i edukacija za 23 službenika koji nadalje provode program u kaznenim tijelima. Program se provodi u malim zatvorenim grupama zatvorenika kroz 14 radionica koje prosječno traju 60 minuta.

Kada se provodi u cilju podizanja razine roditeljskih kompetencija, ovaj program pripada u grupu edukativno – razvojnih programa, no kada se u program uključuju zatvorenici koji izdržavaju kaznu zatvora zbog kaznenog djela počinjenog na štetu obitelji, tada program ima sve karakteristike posebnog programa jer je usmjeren na tretiranje kriminogenih faktora kod zatvorenika ili zatvorenica. Ovdje je važno napomenuti da se zatvorenici, počinitelji kaznenih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, ne uključuju u program zbog mogućnosti da ne ostvari svoju svrhu već bude kontraproduktivan.

Tijekom 2016. godine u program je bilo uključeno ukupno 112 zatvorenika, u 14 kaznenih tijela.

1.8.2.8. *Vozač – čimbenik sigurnosti u prometu*

Na temelju znanja i iskustva stečenog kroz neposredni rad sa zatvorenicima tijekom provođenja već opisanog tretmana zatvorenika počinitelja kaznenih djela u prometu, nastala je ideja uvođenja šireg preventivnog prometnog programa koji bi bio namijenjen svim zatvorenicima, bez obzira na vrstu kaznenog djela zbog kojeg se nalaze na izdržavanju kazne zatvora. Tako je 2015. godine izrađen priručnik za provođenje strukturiranog programa pod nazivom „Vozač – čimbenik sigurnosti u prometu“ te je 31 službenik odjela tretmana i odjela osiguranja iz 15 kaznenih tijela educiran za njegovo provođenje sa zatvorenicima.

Kroz radionice i praktični rad zatvorenici dobiju uvid u uzroke i posljedice prometnih nesreća, prisjećaju se prometnih i sigurnosnih propisa, razgovaraju o prometnoj kulturi, svrsi sigurnosnih i zaštitnih mjera i drugim važnim propisima a sve s ciljem razvoja kritičnosti i odgovornosti za svoje ponašanje u prometu te prevencije prometnih nesreća, posebno onih teških sa smrtnim posljedicama.

Tijekom 2016. godine u program su bila uključena 154 zatvorenika.

1.9. Suradnja s organizacijama civilnog društva i institucijama

U svrhu podizanja kvalitete provedbe pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora, provedbe posebnih programa tretmana u zatvorima, kaznionicama i odgojnim zavodima te organizacije postpenalnog prihvata zatvorenika i maloljetnika, zatvorski sustav surađuje s tridesetak različitih organizacija civilnog društva, čiji programi i aktivnosti pokrivaju različita područja rada:

- Promjena nasilničkih obrazaca ponašanja, povećanje životnih vještina zatvorenika i maloljetnika (Organizacija mladih "Status M", "Igra")
- Kreativni razvoj, razvoj znanja i vještina ("Skribonauti", "Deša", "Mi", „Caritas Dubrovačke biskupije“).
- Rad s ovisnicima o drogama i alkoholu, sudjelovanje u rehabilitaciji zatvorenika ovisnika te postpenalni prihvati i tretman ovisnika ("Dom za ovisnike Zajednica Susret", "Terra", "Stijena", "Ne-ovisnost", "Zajednica Papa Ivan XXIII", "Institut", "Hrvatski savez klubova liječenih alkoholičara", "Udruga za kreativni socijalni rad", „Liga za prevenciju ovisnosti“).
- Povećanje zapošljivosti i smanjivanje socijalne uključenosti ("Pet plus", „Korak po korak“ „Roditelji u akciji – RODA“).
- Podrška razvijanju i održavanju odnosa zatvorenika i zatvorenica s obiteljima, a osobito djecom („Roda“).
- Psihosocijalna podrška, duhovna obnova te osobni rast i razvoj ("Knjiga nad knjigama", "Krišna", Udruga za opće dobro "Svjetlost", "Udruga vojske bezgrješne", "Centar za hagioterapiju Šibenik", Udruga "Za bolji svijet", "Centar za hagioterapiju Split", "Centar za hagioterapiju Rijeka", Ekumenska zajednica "Taize“, „Korak nade“, „Krišna“, „Udruga Marijina legija“, „Udruga Svetog Vinka Paulskog“).
- Psihosocijalna podrška i pomoć u ostvarivanju prava posebnih kategorija zatvorenika (Udruga "Hrvatski branitelji")
- Prevencija infektivnih bolesti ("HEPATOS Rijeka", "HULOH Hepatos").

Navedene udruge surađuju s Upravom za zatvorski sustav u pravilu duži niz godina, a programi i projekti koje su provodile financirani su do 2016. godine isključivo iz izvora izvan Ministarstva pravosuđa, s obzirom da u proračunu ovog Ministarstva nije postojala stavka za financiranje aktivnosti udruga. U 2016. godini Uprava za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa po prvi je puta sudjelovala u raspodjeli dijela prihoda od igara na sreću za organizacije koje se bave socijalnom i humanitarnom djelatnošću. Raspodjela sredstava za projekte i programe udruga je pritom manjim dijelom izvršena kroz Objedinjeni natječaj Ministarstva zdravstva, Ministarstva pravosuđa i Ureda za suzbijanje zloporabe droga Vlade RH za prijavu projekata/programa udruga / zdravstvenih organizacija u području prevencije ovisnosti i suzbijanja zloporabe droga za 2016. godinu, a većim dijelom kroz samostalni Natječaj Ministarstva pravosuđa za prijavu projekata/programa udruga za projekte u području potpore provođenju pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora/odgojne mjere za 2016. godinu. Realizacijom ove ideje omogućila se bolja i ravnomjernija zastupljenost programa i aktivnosti pojedinih područja rada sa zatvorenicima, sukladno procijenjenim

realnim potrebama. Opći cilj natječaja bilo je unaprjeđenje i pružanje potpore provođenju pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora i odgojne mjere, a kao posebni ciljevi su određeni: provođenje programa koji su usmjereni promicanju i unapređivanju tretmanskog rada sa zatvorenicima i maloljetnicima; provođenje programa usmjerenih očuvanju obiteljskih veza te podržavanju kontakata djece s roditeljima zatvorenicima i maloljetnicima; razvoj socijalnog poduzetništva unutar zatvorskog sustava i priprema postpenalnog prihvata zatvorenika i maloljetnika.

Na temelju provedenog Natječaja, odlukom čelnika tijela su uspješnim prijaviteljima dodijeljena sredstva za provođenje 14 projekata (u trajanju do 12 mjeseci) i 15 programa (u trajanju do 36 mjeseci) u području potpore provođenju pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora/odgojne mjere. Financiranje projekata i programa su ostvarile sljedeće udruge, prikazano prema prioritetnim područjima:

- *Potpore realizaciji programa tretmana sa specifičnim skupinama zatvorenika prema modelu koji se provodi u zatvorskom sustavu u kaznenim tijelima i priprema za nastavak tretmana na slobodi* („Ambidekster klub“ s programom „Trening socijalnih vještina u zatvorskom sustavu“; „Hrvatsko udruženje za bihevioralno-kognitivne terapije“ s programom „Ostavi ljutnju iza rešetaka“ i projektom „Mindfulness“; „Udruga za kreativni socijalni rad“ s programom „Psihosocijalni tretman ovisnika zatvorenika“; Udruga „Zajednica stručnost i multidisciplinarnost“ s projektom „Praktikum Mindfulness-usredotočena svjesnost“; „Hrvatski savez klubova liječenih alkoholičara“ s programom „Uspješna edukacija za uspješnu rehabilitaciju - program edukacije stručnjaka u suzbijanju alkoholizma“).
- *Potpore realizaciji aktivnosti slobodnog vremena za zatvorenike i maloljetnike* („Skribonauti“ s programom „Kreativni zatvori“; „Mladi u Europskoj uniji“ s projektom „Kreaktiviraj se“; „Anst 1700“ s projektom „Pitanje kulture“ i programom „Drugi način- socijalno poduzetništvo u zatvorskom sustavu“; „Inicijativa za održivi rast“ s projektom „GO za vunu“; „Udruga Svijet kvalitete“ s programom „Carpe diem - program potpore za život za vrijeme i nakon zatvora“).
- *Potpore unaprjeđenju i provođenju formalnog i neformalnog obrazovanja zatvorenika i maloljetnika* („Deša“ s projektom „Novim znanjem i vještinama do novih mogućnosti“; Udruga pčelara „Pčelinjak“ s programom „Pčelarstvo kao stil života“; Organizacija mladih „Status M“ s projektom „Budi muško, budi promjena!“; Liga za prevenciju ovisnosti s programom „Obrazovanje u zatvorskom sustavu - pravo i prilika“; „Udruga za promicanje informatike, kulture i suživota“ s programom „RE-Start“).
- *Priprema postpenalnog prihvata zatvorenika i maloljetnika* („Kršćanski centar za pomoć i rehabilitaciju ovisnika i obitelji Stijena“ s projektom „Posljednji izazov“; Udruga „Terra“ s programom „Jačanje osobnih kapaciteta zatvorenika za uspješnu reintegraciju u društvo“; Udruga za pomoć djeci i mladeži „Osmijeh“ s projektom „Podrška u integraciji“; „Zajednica Papa Ivana XXIII“ s projektom „Biram ispravan put“; Udruga „Humanum“ s projektom „Ritmom tržišta“; Centar za Inkluzivne potpore „Idem“ s programom „Psihosocijalna podrška zatvorenicima, njihovim partnerima i djeci“; Liga za prevenciju ovisnosti s projektom „Restart - resocijalizacijom do prevencije“; „Udruga za kreativni socijalni rad“ s projektom „Na tvojoj strani 0.1“).
- *Aktivnosti socijalnog poduzetništva koje bi uz rad zatvorenika osiguravale izobrazbu za veću zapošljivost zatvorenika i maloljetnika po otpustu s izdržavanja kazne* („Anst 1700“ s programom „Drugi način- socijalno poduzetništvo u zatvorskom sustavu“; „Roditelji u akciji – RODA“ s programom „Rešetke nisu prepreka“).

- *Pružanje potpore zatvorenicima i maloljetnicima u očuvanju obiteljskih odnosa („Roditelji u akciji – RODA“ s projektom „Neprekinuta veza - povezujuće roditeljstvo iza rešetaka“; Organizacija mladih „Status M“ s programom „Super tata bez prepreka“, Hrvatsko čitateljsko društvo u partnerstvu s udrugom Roda s programom „Čitateljski program“).*

Na temelju Objedinjenog natječaja Ministarstva zdravstva, Ministarstva pravosuđa i Ureda za suzbijanje zlouporabe droga Vlade Republike Hrvatske za prijavu projekata / programa udruga/zdravstvenih organizacija u području prevencije ovisnosti i suzbijanja zlouporabe droga za 2016. godinu financiran je samo jedan projekt, u prioritetnom području *Resocijalizacija ovisnika i intervencije u zatvorskom sustavu* (Udruga „Liga za prevenciju ovisnosti“, s projektom „Novi level“).

Od državnih tijela i institucija, u području unaprjeđivanja programa za zatvorenike te unaprjeđivanja zdravstvene zaštite Uprava za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa tijekom 2016. godine nastavila je uspješno surađivati s Uredom za suzbijanje zlouporaba droga Vlade Republike Hrvatske, Uredom za udruge Vlade Republike Hrvatske, Referentnim centrom Ministarstva zdravlja za ovisnosti, Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo, Ministarstvom zdravstva, Ministarstvom unutarnjih poslova i dr.

Također se nastavila ostvarivati i proširivati suradnja sa znanstvenim institucijama. Suradnja je utemeljena na sporazumima o suradnji – s Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom od 2007. godine, s Filozofskim fakultetom, Odsjekom za psihologiju od 2013. godine, te s Odsjekom za psihologiju Hrvatskih studija od 2014. godine. Ovakav oblik suradnje uključuje obveze zatvorskog sustava prema studentskoj praksi i vježbama, održavanje povremenih radionica i predavanja kao i suradnju u zajedničkim stručnim programima i znanstveno-istraživačkim projektima.

Nakon što je u 2014. godini u suradnji s Odsjekom za kriminologiju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta izrađen posebni programa tretmana ovisnika o drogama pod nazivom *Prevenција ovisničkog recidiva treningom i osnaživanjem (PORTOs)*, tijekom 2016. godine nastavljena je suradnja kroz superviziju i pružanje stručne podrške tijekom provedbe ovog programa. U suradnji s Odsjekom za poremećaje u ponašanju istog fakulteta, tijekom 2015. i 2016. godine izrađen je posebni program tretmana zatvorenika pod nazivom *Jačanje Unutarnje snage – Trening socijalnih vještina (JUS-TSV)*, a tijekom 2016. godine provedena je edukacija službenika tretmana te je započeta provedba ovog novog posebnog programa za zatvorenike i maloljetnike.

1.10. Suradnja s lokalnom zajednicom

Dobra suradnja kaznenih tijela s predstavnicima lokalne i regionalne uprave i samouprave nastavila se i u 2016. godini. Kaznena tijela svakodnevno su usmjerena na lokalnu zajednicu i njihove institucije kako bi se osiguralo njihovo što kvalitetnije funkcioniranje i organizacija. Ovom suradnjom također se doprinosi promjeni percepcije društva o zatvorenicima i maloljetnicima, kako bi se po izlasku iz kaznenih tijela omogućila njihova što bolja reintegracije u društvo. Suradnja uključuje kontakte s općinskim tijelima, policijskim postajama, zdravstvenim ustanovama, centrima za socijalnu skrb te raznim kulturnim i obrazovnim institucijama.

Centar za dijagnostiku je tako, na primjer, nastavio odličnu suradnju s akademskom zajednicom, kroz različita predavanja koja su službenici Centra održali na Sveučilištu kao gosti-predavači te organizaciju terenske nastave iz područja forenzične i kliničke psihologije i

provođenje studentske prakse. Zabilježena je i suradnja s Nastavnim zavodom za javno zdravstvo.

Neke su se kaznionice otvorile lokalnoj sredini kroz sportske turnire ili glazbene koncerte, poput Kaznionice u Glini i Kaznionice u Lipovici-Popovači, gdje postižu zamijećene uspjehe. Također su se kaznena tijela, u više navrata, predstavljala zajednici i građanima kroz izložbe likovnih radova zatvorenika i maloljetnika u lokalnim knjižnicama, na sudovima, a u studenom 2016. godine i u sklopu Dana otvorenih vrata u Ministarstvu pravosuđa, odnosno obilježavanja Europskog dana pravosuđa.

Kontinuirano su kaznena tijela ostvarivala dobru suradnju s različitim udrugama o čemu je pisano u drugim poglavljima Godišnjeg izvješća.

1.11. Pogodnosti zatvorenika

Pogodnosti predstavljaju skup poticajnih mjera usmjerenih na smanjivanje negativnih učinaka zatvaranja i poticanje u ostvarivanju programa izvršavanja radi ostvarivanja svrhe izvršavanja kazne zatvora. Sastoje se od ublažavanja uvjeta unutar kaznionice, odnosno zatvora te češćih dodira s vanjskim svijetom. Pogodnosti razvrstavanja na odjel s blažim uvjetima unutar kaznionice i zatvora koriste se samo u kaznenim tijelima u kojima su takvi odjeli ustrojeni. Odluku o odobravanju pogodnosti donosi upravitelj na temelju procjene uspješnosti u provedbi pojedinačnog programa izvršavanja kazne, vodeći se načelom individualizacije.

Tablica 39. Pogodnosti i njihova zlorporaba tijekom 2016.godine

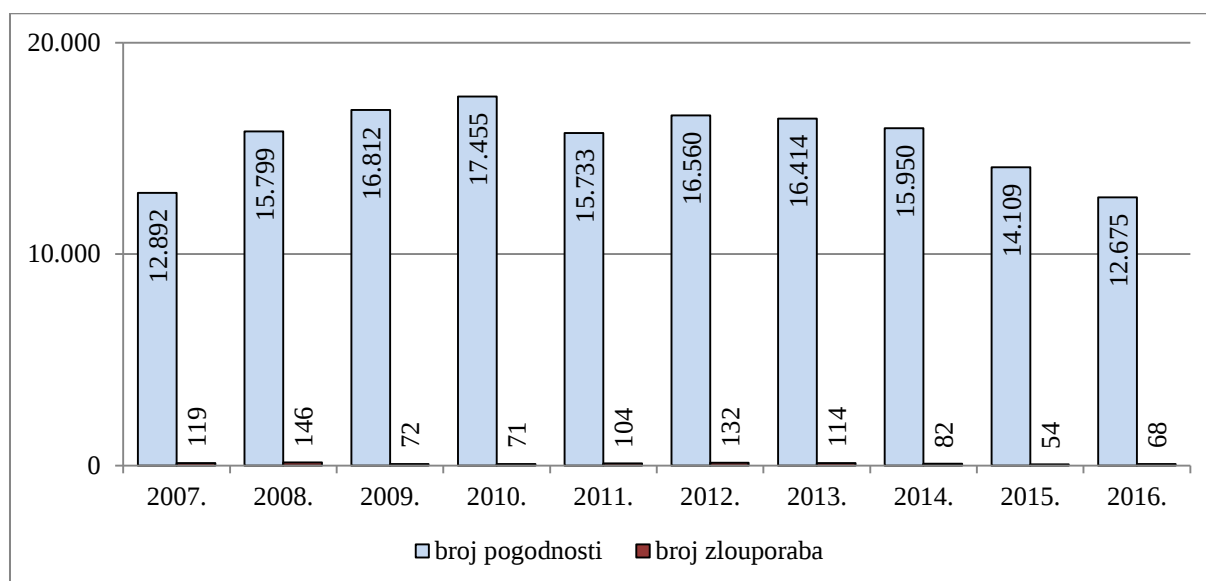
VRSTE POGODNOSTI		broj zatvorenika koji su koristili pogodnosti	broj iskorištenih pogodnosti	broj zlorporaba pogodnosti
Pogodnosti izvan kaznenog tijela	izlazak s posjetom	1302	4330	13
	izlazak bez posjete	38	57	0
	izlazak u mjesto prebivališta, boravišta	1390	7109	47
	terapijski izlazak	44	260	1
	izvanredni izlazak	198	250	3
	godišnji odmor izvan kaznenog tijela	363	606	3
	izlazak s odgovajateljem	12	41	1
	prigodni skupni izlazak	16	19	0
	nagradni dopust	3	3	0
Pogodnosti u kaznenom tijelu	produžena posjeta	611	847	0
	posjet bez nadzora	952	591	0
	posjet u posebnoj prostoriji bez nadzora	423	1514	0
	posebne nagrade	228	315	0

Tijekom 2016. godine upravitelji su odobrili 486 pogodnosti rasporeda zatvorenika u odjel s blažim uvjetima izdržavanja kazne iste kaznionice, odnosno zatvora.

Broj odobrenih pogodnosti izvan kaznenog tijela u 2016. godini je 12675, odnosno, smanjen je u odnosu na 2015. godinu, kada je iznosio 14109, a zlorporaba pogodnosti izvan kaznenog tijela se povećala s 54 zlorporabe u 2015. godini na 68 u 2016. godini.

Zlorporabe pogodnosti izvan kaznenog tijela uglavnom su predstavljale kašnjenje s odobrene pogodnosti te povratka u kaznionicu pod utjecajem alkohola.

Slika 31. Zloupotreba pogodnosti izvan kaznenog tijela

1.12. Premještaj zatvorenika

Temeljem članka 151. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, o premještaju na izdržavanje kazne u drugu kaznionicu ili zatvor odlučuje Središnji ured Uprave za zatvorski sustav na prijedlog upravitelja kaznionice ili zatvora u kojem zatvorenik izdržava kaznu.

Upravitelj može predložiti premještaj zatvorenika radi ostvarivanja programa izvršavanja ili kad je to nužno zbog organizacije izvršavanja kazne i sigurnosti.

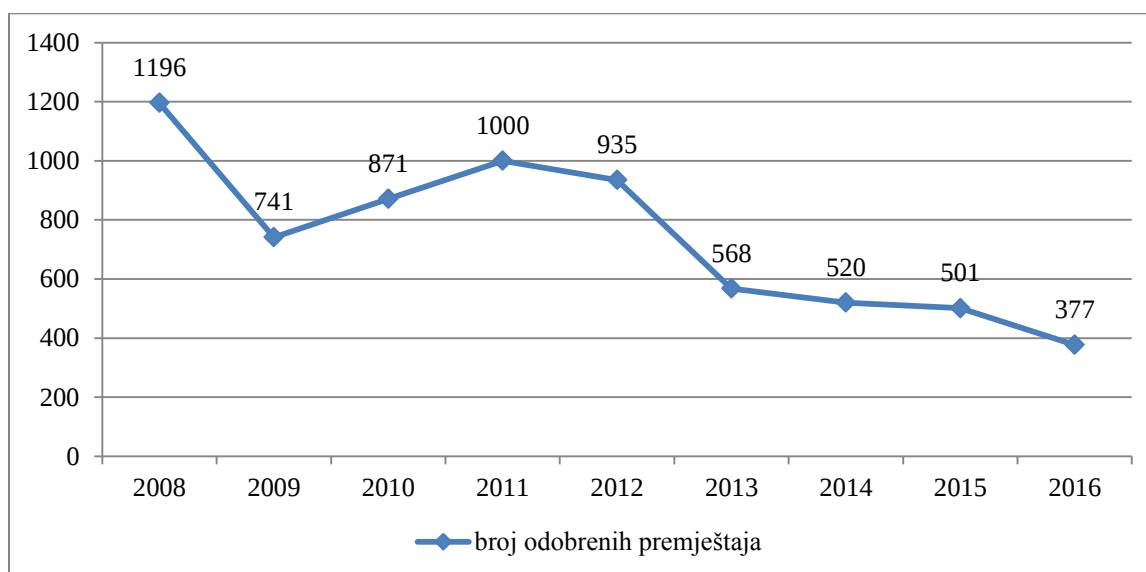
Temeljni kriteriji za premještaj zatvorenika u blaže uvjete izvršavanja rezultati su provedbe programa izvršavanja kazne, sigurnosna procjena, procjena vjerojatnosti zlouporabe blažih uvjeta izdržavanja kazne, odnosno sigurnost zajednice.

Upravitelj kaznionice ili zatvora obvezno razmatra mogućnost premještaja u odjel ili kaznionicu, odnosno zatvor s blažim uvjetima nakon izdržane polovice kazne, a nakon toga svakih šest mjeseci.

Tijekom 2016. godine zaprimljeno je 480 prijedloga upravitelja za premještaj zatvorenika. Povjerenstvo za premještaje Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav pozitivno je riješilo 377 prijedloga, a odbilo je 103 prijedloga.

Očekivano, najveći broj zatvorenika premješten je u zatvorene uvjete (iz drugih zatvorenih, poluotvorenih ili otvorenih uvjeta), a 54 zatvorenika je premješteno u blaže penalne uvjete (poluotvorene ili otvorene uvjete).

Slika 32. Broj odobrenih premještaja zatvorenika od 2008. do 2016. godine

Broj prijedloga za premještaj smanjen je za 20% u odnosu na 2015. godinu, kada je zaprimljeno 576 predmeta. Primjena Okvirnih mjera za upućivanje i razvrstavanje zatvorenika na izdržavanju kazne zatvora doprinijela je ujednačenosti postupanja na osnovu transparentnih kriterija.

Smanjenje broja zatvorenika pozitivno je utjecalo na opće stanje sigurnosti, a posljedično i na smanjenje broja prijedloga za premještajem zatvorenika iz organizacijskih i sigurnosnih razloga.

U manjem broju slučajeva premještani su i zatvorenici u istražnom zatvoru, uz suglasnost nadležnog suda, a u svrhu omogućavanje nesmetanog kretanja osoba s invaliditetom, smanjenja prenapučenosti i smještaja istražnih zatvorenika sukladno međunarodnim standardima i praksi Europskog suda za ljudska prava.

1.13. Transfer zatvorenika

Republika Hrvatska je ratificirala Konvenciju o transferu osuđenih osoba Vijeća Europe i Dodatni protokol uz navedenu Konvenciju. U skladu s navedenim međunarodnim ugovorima, Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima (Narodne novine, br. 178/04) i Zakonom o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije (Narodne novine, br. 91/10, 81/13, 124/13, 26/15) Republika Hrvatska preuzima izvršavanje kazne zatvora izrečene u drugoj državi državljanima Republike Hrvatske. Isto tako stranim državljanima osuđenim za kaznena djela u Republici Hrvatskoj omogućava se premještaj u strane države. Tijekom 2016. godine 6 (šest) osuđenih zatvorenika premješteno (transferirano) je na daljnje izdržavanje kazne zatvora iz drugih država u Republiku Hrvatsku, dok je 6 (šest) osuđenih zatvorenika premješteno iz Republike Hrvatske na daljnje izdržavanje kazne zatvora u drugu državu.

Tablica 40. Zatvorenici premješteni na izdržavanje kazne zatvora tijekom 2016. godine

Transfer zatvorenika iz Republike Hrvatske u druge države:			Transfer zatvorenika u Republiku Hrvatsku iz drugih država:		
	Republiku Srbiju	1		Savezne Republike Njemačke	2
	Republiku Albaniju	3		Bosne i Hercegovine	1
	Kraljevinu Belgiju	1		Republike Austrije	1
	Republiku Italiju	1		Republike Italije	1
				Republike Srbije	1

1.14. Uvjetni otpust zatvorenika

Novi Kazneni zakon (KZ/11), koji je na snagu stupio 01. siječnja 2013. godine, uveo je veliku novost u pogledu nadležnosti za odlučivanje o uvjetnom otpustu zatvorenika koji se nalaze na izdržavanju kazne zatvora, pa o uvjetnom otpustu zatvorenika sad odlučuje sud, nadležan po sjedištu kaznionice ili zatvora.

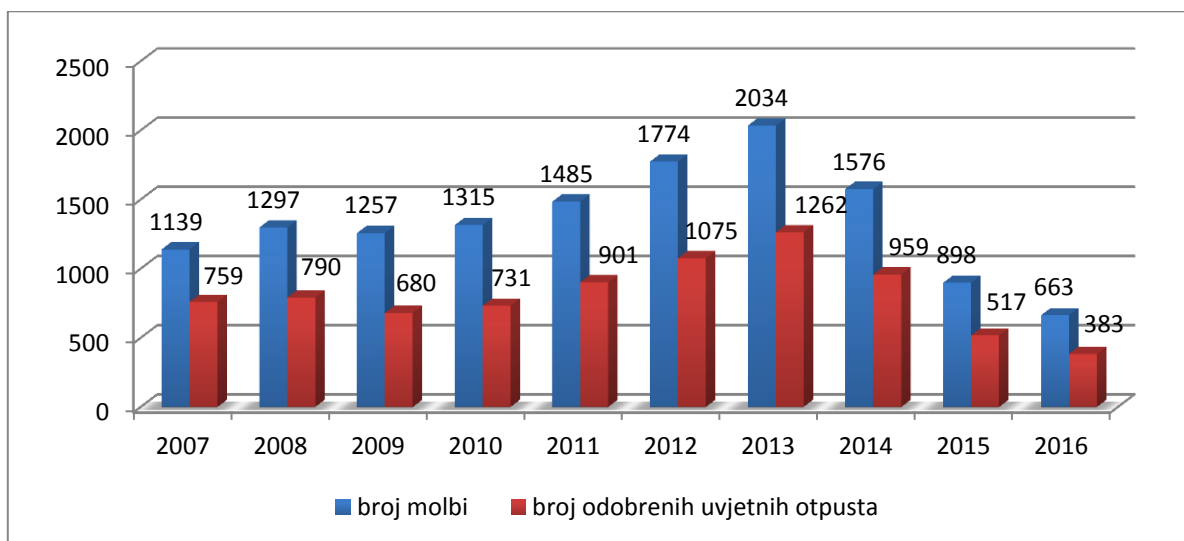
Međutim, u međuvremenu, prije stupanja na snagu, novelom iz 2012. godine, Kazneni zakon je propisao iznimku i do daljnjega omogućio pravni dualizam u pogledu nadležnosti oko odlučivanja o uvjetnom otpustu zatvorenika. Stoga je Povjerenstvo za uvjetni otpust, koje imenuje ministar pravosuđa, i nadalje nadležno za odlučivanje o uvjetnom otpustu zatvorenika kojima su kazne izrečene ili se izvršavaju prema odredbama starog Kaznenog zakona iz 1997. godine (KZ/97).

1.14.1. Uvjetni otpust po odluci povjerenstva za uvjetni otpust i po odluci upravitelja

Tijekom 2016. godine, a prema Godišnjem planu sjednica, Povjerenstvo za uvjetni otpust održalo je ukupno 67 pojedinačnih ili skupnih sjednica u kaznionicama i zatvorima, uz neposredno preslušavanje zatvorenika, na kojima je odlučeno o 663 podnijete molbe za uvjetni otpust.

Usvojene su 383 molbe ili 57,77% molbi, odbijeno je 67 molbi ili 10,11%, a zbog nepostojanja formalno pravnih zakonskih pretpostavki, odbačeno je 15 molbi ili 2,26%. Nadalje, odgođeno je rješavanje 170 molbi ili 24,64% (npr. zbog potrebe dopune liječničke dokumentacije, pribavljanja izvješća centra za socijalnu skrb, okončanja kaznenog postupka, preuranjenosti ili drugih razloga). Ukupno 28 molbi ili 4,22% proslijeđeno je na odlučivanje upraviteljima kaznionica ili zatvora.

Slika 33. Uvjetni otpust po odluci Povjerenstva za uvjetni otpust (prikaz od 2007-2016.)

Odgođene i prosljeđene molbe na odlučivanje upraviteljima kaznionica ili zatvora u pravilu su naknadno pozitivno riješene. Time se postotak pozitivno riješenih molbi i odobrenih uvjetnih otpusta u 2016. godini povećava na gotovo 87,63% od ukupno podnijetih molbi.

Na temelju odluke upravitelja kaznionica ili zatvora u 2016. godini odobren je uvjetni otpust za 173 zatvorenika (uvjetni otpust u trajanju do dva mjeseca prije isteka kazne zatvora), što čini 7,04 % od ukupno otpuštenih 2457 zatvorenika po svim osnovama tijekom 2016. godine.

Važno je navesti podatak da je i tijekom 2016. godine opozvano manje od 1% odobrenih uvjetnih otpusta, što je nastavak dobrog trenda iz prethodnih godina.

Zbrajajući uvjetno otpuštene zatvorenike u 2016. godini, po odluci Povjerenstva za uvjetni otpust i po odluci upravitelja kaznionica i zatvora, ukupno je po osnovi instituta uvjetnog otpusta tijekom 2016. godine otpušteno 569 zatvorenika što čini čak 23,15 %, u odnosu na sve ostale osnove otpuštanja s izdržavanja kazne zatvora tijekom 2016. godine.

1.14.2. Uvjetni otpust po odluci suda ili suca izvršenja

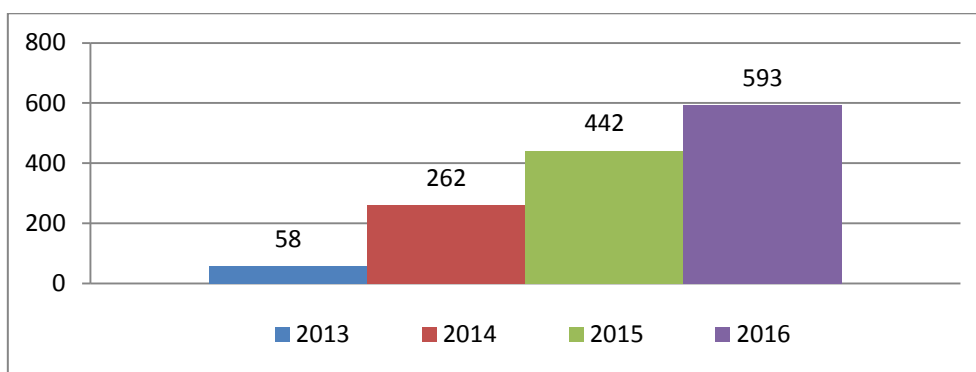
Odredbe novog Kaznenog zakona (KZ/11) o uvjetnom otpustu primjenjuju se na zatvorenike kojima su kazne zatvora izrečene za kaznena djela počinjena prema novom Kaznenom zakonu, koji je na snazi od 01.01.2013. godine.

Prema članku 59. KZ/11, sud može otpustiti osuđenika s izdržavanja kazne zatvora ako je izdržao najmanje jednu polovinu kazne na koju je osuđen, ali ne manje od tri mjeseca, ako se osnovano očekuje da neće počinuti kazneno djelo te ako na to pristaje.

Sve odluke vezane uz uvjetni otpust zatvorenika (povodom prijedloga za uvjetni otpust ili postupka pokrenutog po službenoj dužnosti) donosi županijski sud nadležan po sjedištu kaznionice ili zatvora (sudac izvršenja kao pojedinac nadležan je za odobravanje uvjetnog otpusta do 3 mjeseca, a sudsko vijeće kojim predsjedava sudac izvršenja nadležno je za odobravanje uvjetnog otpusta u dužem trajanju), a prema proceduri propisanoj Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o izvršavanju kazne zatvora (Narodne novine br. 56/2013).

Tijekom četverogodišnje primjene, od 2013. do 2016. godine, očekivano konstantno raste broj odobrenih uvjetnih otpusta odlukom suda, jer se povećava broj zatvorenika kojima je suđeno po novom KZ/11.

Slika 34. Broj odobrenih uvjetnih otpusta odlukom suda u 2016. godini

Županijski sudovi su tijekom 2016. godine odobrili uvjetni otpust za ukupno 593 zatvorenika, što predstavlja povećanje od 34,16% u odnosu na prethodnu 2015. godinu kada su sudovi odobrili 442 uvjetna otpusta.

Tijekom četiri godine primjene odredbi novog KZ/11, dodatno je ujednačeno postupanje sudaca izvršenja oko procedure uvjetnih otpusta, čemu su doprinijela i zauzeta stajališta na godišnjem sastanku sudaca izvršenja, koji organizira Vrhovni sud Republike Hrvatske. Na sastancima se potvrđuje dobra suradnja sudaca izvršenja s Upravom za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa, ali se opetovano ističe i potreba detaljnije analize dosadašnje prakse i postojećeg pravnog dualizma te zakonskih normi koje reguliraju uvjetni otpust, a radi izmjene i/ili dopune pojedinih odredbi Zakona o izvršavanju kazne zatvora, koje propisuju proceduru za odobravanje uvjetnog otpusta.

1.15. Prava zatvorenika i njihova zaštita

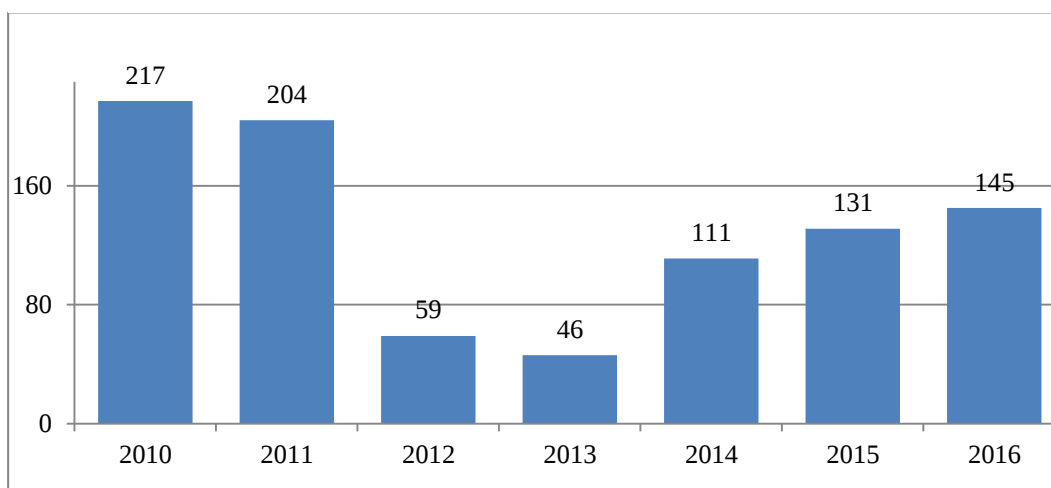
Temeljna ljudska prava propisana su Ustavom Republike Hrvatske i međunarodnim ugovorima, te Zakonom o izvršavanju kazne zatvora.

Zabranjena je diskriminacija zatvorenika po bilo kojoj osnovi. Ograničavanje zatvorenika u temeljnim pravima dopušteno je samo u granicama nužnim za ostvarivanje svrhe izvršavanja kazne zatvora, odnosno iz razloga održavanja reda i sigurnosti i u postupku propisanom Zakonom o izvršavanju kazne zatvora.

Zaštita prava zatvorenika propisana je navedenim Zakonom i u nadležnosti je suca izvršenja. Ostvaruje se podnošenjem žalbe ili pritužbe sucu izvršenja.

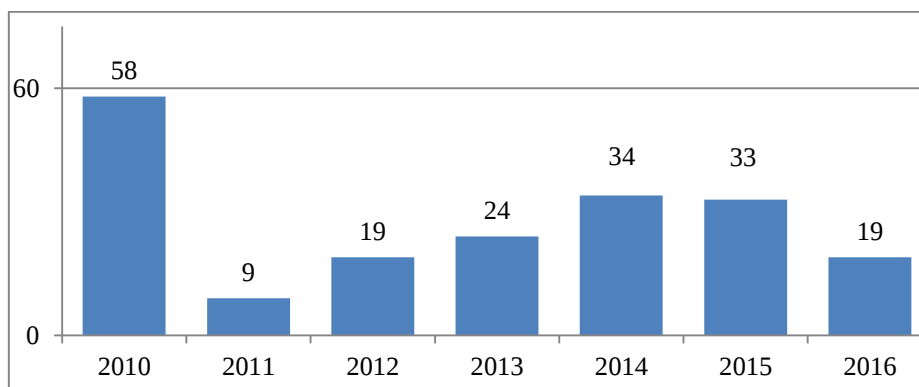
U 2016. godini podneseno je 145 žalbi nadležnom sucu izvršenja. Za razliku od 2015. godine to je povećanje za 14 žalbi.

Slika 35. Podnesene žalbe sucu izvršenja protiv odluke upravitelja, odnosno postupanje službenika

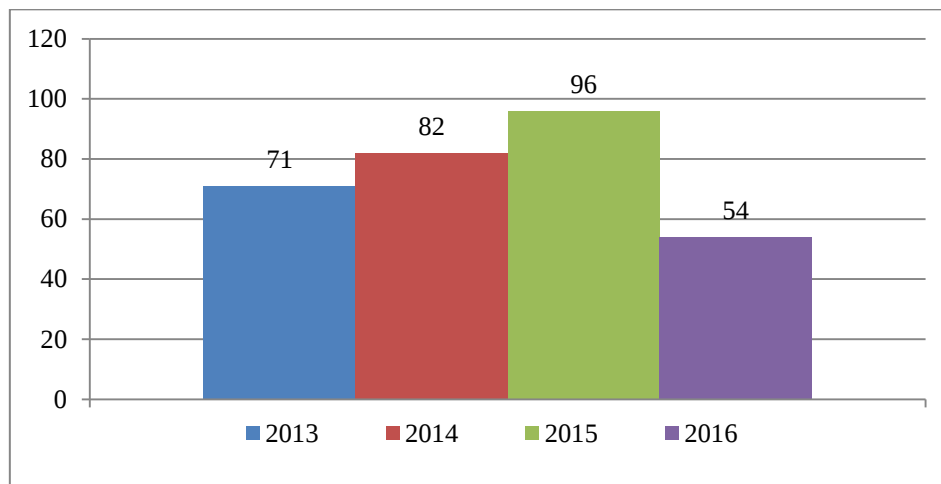
Protiv rješenja suca izvršenja zatvorenik može podnijeti žalbu sudskom vijeću nadležnog županijskog suda. U 2016. godini podneseno je 19 žalbi što je za 14 manje nego u 2015. godini. Sve žalbe su odbijene.

Slika 36. Rješenja sudskog vijeća povodom žalbi zatvorenika izjavljenih na rješenja suca izvršenja

Protiv navedenog rješenja suca upravitelji također mogu podnijeti žalbu sudskom vijeću nadležnog županijskog suda. Tako je u 2016. godini podneseno 54 žalbi, što je za 42 manje nego u 2015. godini. Sve žalbe su odbijene.

Slika 37. Rješenja sudskog vijeća povodom žalbi upravitelja na rješenja suca izvršenja

1.16. Pritužbe zatvorenika

Radi zaštite temeljnih ljudskih prava zatvorenici imaju pravo podnijeti pritužbu Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa koji obavlja nadzor nad radom i postupanjem sa zatvorenicima. U odnosu na ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu ili izobrazbu zatvorenici se mogu pritužiti i nadležnim ministarstvima.

Također, zatvorenici imaju pravo podnositi pritužbe i pučkom pravobranitelju, pravobraniteljici za ravnopravnost spolova, pravobraniteljici za djecu, pravobranitelju za zaštitu osoba s invaliditetom te međunarodnim organizacijama za zaštitu ljudskih prava kojih je Republika Hrvatska članica. Zatvorenicima se jamči tajnost dopisivanja s tijelima državne vlasti, pravobraniteljima i navedenim međunarodnim organizacijama. U 2016. godini podneseno je ukupno 239 pritužbi.

Pritužbe zatvorenika odnosile su se prvenstveno na:

- uvjete smještaja (27 pritužbi)
- zdravstvenu zaštitu (30 pritužbi)
- postupanje službenika (122 pritužbe)
- kršenje ostalih ljudskih prava (16 pritužbe)
- odluke sudova, DORH-a, obavijesti i sl. (44 pritužba)

1.17. Zahtjevi zatvorenika za naknadu štete

Svaki zatvorenik kojem je nezakonito uskraćeno neko pravo ili je bio izložen bilo kakvom obliku mučenja, zlostavljanja ili ponižavanja, ima pravo na naknadu štete.

Tijekom 2016. godine zaprimljeno je 56 zahtjeva za naknadu štete od strane zatvorenika. Najviše zahtjeva za naknadom štete podneseno je zbog uvjeta smještaja. Navedeni postupci su u tijeku te će o osnovanosti podnesenih zahtjeva odlučiti nadležni sud.

2. ČIMBENICI SIGURNOSNIH RIZIKA – POKAZATELJI STANJA I RADA

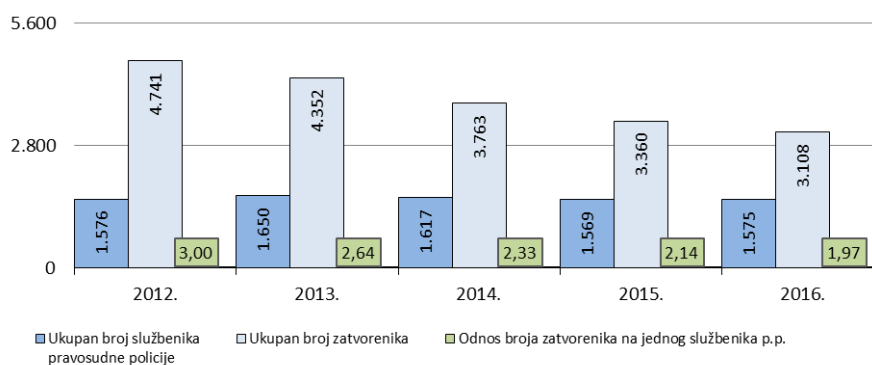
Državni službenici odjela osiguranja osiguravaju kaznionicu, odnosno zatvor, osobe i imovinu, nadziru zatvorenike, sudjeluju u provedbi pojedinačnih programa izvršavanja kazne zatvora uz održavanje unutarnjeg reda i stege, sprovode zatvorenike i obavljaju druge poslove propisane Zakonom o izvršavanju kazne zatvora. Poslovi odjela osiguranja kaznenih tijela su: dežurstvo, vanjsko osiguranje, unutarnje osiguranje, pretraga i sprovođenje.

2.1. Uvod – ocjena stanja sigurnosti

Tijekom 2016. godine, nastavio se trend smanjenja ukupnog broja zatvorenika te je u odnosu na 2015. godinu, došlo do blagog povećanja ukupnog broja službenika pravosudne policije. Sagledavajući kretanje broja zatvorenika, napominjemo da je to samo jedan od elementa koji se uzimaju i sagledavaju kroz provođenje svih aktivnosti i imaju značajan utjecaj na upravljanje sigurnosnim rizicima. U tom smislu, između ostalih, ističemo još nekoliko elemenata koji imaju neposredan utjecaj na sustav sigurnosti i rad službenika, kao što su: struktura zatvorenika, postojeći i procijenjeni sigurnosni rizici, mjere sigurnosti i mjere vezane uz prevenciju incidentnih događaja, arhitektonska rješenja kaznenih tijela i ostalo. Neizostavan dio tih procesa uključuje i sustavno praćenje svih varijabli i promjena u okruženju, a kako bi se pravovremeno osigurala odgovarajuća reakcija i osigurala održivost sustava sigurnosti.

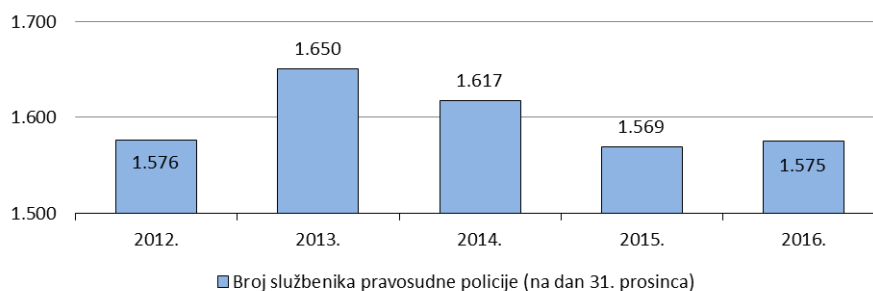
Analizirani podaci koji su slikovno i tablično prikazani u nastavku izvješća, odnose se na podatke prikupljene dnevnim i mjesečnim praćenjem pokazatelja stanja i rada kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda.

Slika 38. Odnos broja zatvorenika na jednog službenika pravosudne policije (stanje na dan 31. prosinca)

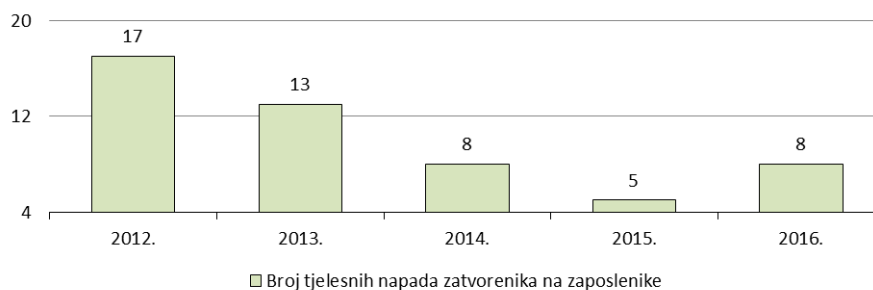
Odnos broja zatvorenika na jednog službenika pravosudne policije povoljniji je u odnosu na niz proteklih godina, a na dan 31. prosinca 2016. godine, taj odnos je nešto manji od dva zatvorenika na jednog službenika pravosudne policije.

Slika 39. Kretanje broja službenika pravosudne policije

U 2016. godini, zaustavljen je trend smanjenja ukupnog broja službenika pravosudne policije te je došlo do blagog povećanja tog broja (šest službenika više u odnosu na prethodnu godinu). Usporedimo li razdoblje prikazano na gornjoj slici, ukupan broj službenika pravosudne policije u 2016. godini, gotovo je identičan tom podatku iz 2012. godine i značajno manji u odnosu na 2013. godinu, kada poprima najviše vrijednosti. Međutim, trenutni broj službenika, uz istovremenu usporedbu s mnogim pokazateljima stanja i rada te kretanjem ukupnog broja zatvorenika i odnosom koji iz toga proizlazi, možemo ocijeniti zadovoljavajućim. Kod toga, naglašavamo da je potrebno voditi računa o planiranju zapošljavanja novih službenika pravosudne policije, a posebno uzimajući u obzir činjenicu potrebnog vremena za njihovo osposobljavanje za samostalno obavljanje poslova i službenih zadaća. U tom kontekstu, od iznimne važnosti je i kontinuirano sagledavanje organizacijske strukture i modela rada, a koji imaju neposredan učinak i dovode do više razine učinkovitosti i kvalitete u obavljanju svih poslova.

Slika 40. Tjelesni napadi zatvorenika na zaposlenike kaznenih tijela

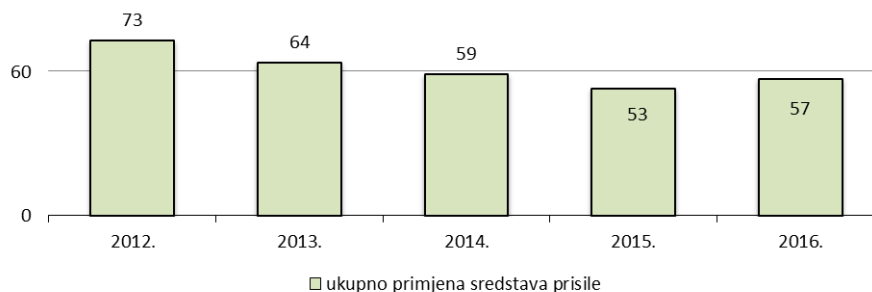
Broj tjelesnih napada zatvorenika na zaposlenike kaznenih tijela, u odnosu na 2015. godinu, u porastu je za tri takva evidentirana slučaja tijekom 2016. godine. Kod evidentiranih slučajeva, riječ je o trenutnim reakcijama zatvorenika na određenu situaciju, a ne planiranom i prethodno osmišljenom napadu, u kojima nije došlo do težih ozljeda zaposlenika.

2.2. Primjena sredstava prisile

Zakon o izvršavanju kazne zatvora određuje da se sredstva prisile mogu primijeniti samo kada je to nužno da se spriječi bijeg zatvorenika, tjelesni napad na službenike ili druge osobe, nanošenje ozljeda drugim osobama, samoozljeđivanje, namjerno prouzrokovanje materijalne štete, ili radi savladavanja pasivnog ili aktivnog otpora zatvorenika. Prisila se može primijeniti i protiv osoba koje oslobađaju zatvorenike, napadaju na zatvorenike, protupravno ulaze u objekt ili prostore kaznionice, odnosno zatvora ili ako se neovlašteno nalaze unutar objekta ili prostora kaznionice, odnosno zatvora. Sredstva prisile jesu: zahvati za privođenje i tehnike obrane, palica, raspršivač s dopuštenim neškodljivim tvarima, električni paralizator,

mlazovi s vodom, podražavajuća kemijska sredstva i vatreno oružje. Između sredstava prisile, primijenit će se ono koje najmanje ugrožava zdravlje i život pojedinca, kojim se uspješno savladava otpor, a razmjerno je pogibelji koja prijeti.

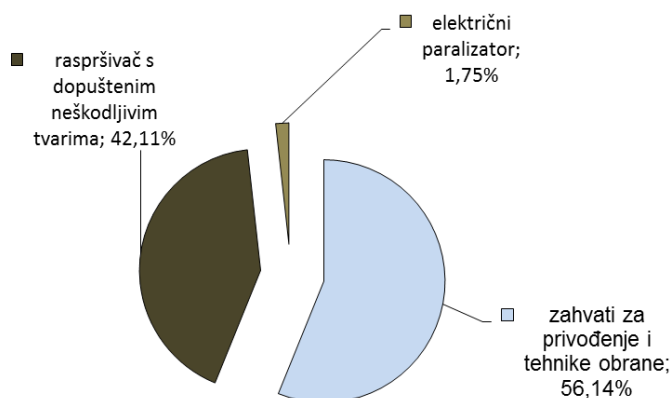
Slika 41. Ukupan broj primijenjenih sredstava prisile u 2016. godini

Ukupan broj primjene sredstava prisile u blagom je porastu u odnosu na 2015. godinu, tako da je taj podatak za 2016. godinu veći za četiri primjene sredstava prisile, a što predstavlja povećanje od 7,55 %.

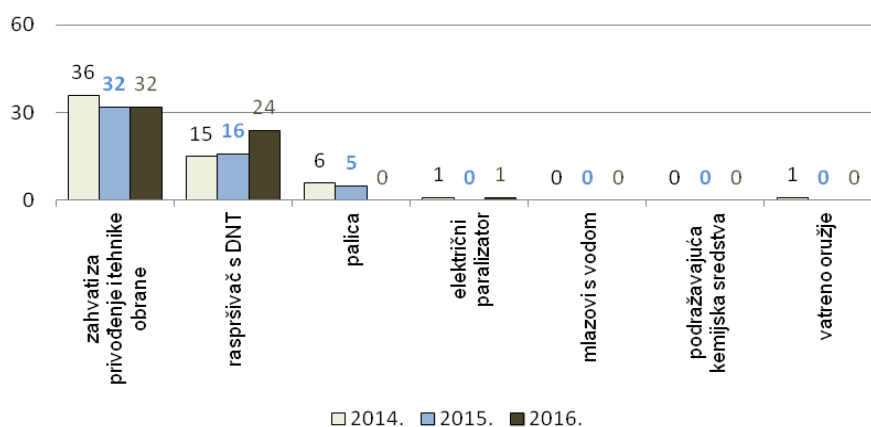
Tijekom 2016. godine, sve primjene sredstava prisile provedene su u skladu s propisima i profesionalnim standardima.

Slika 42. Vrste primijenjenih sredstava prisile u 2016. godini, u postocima

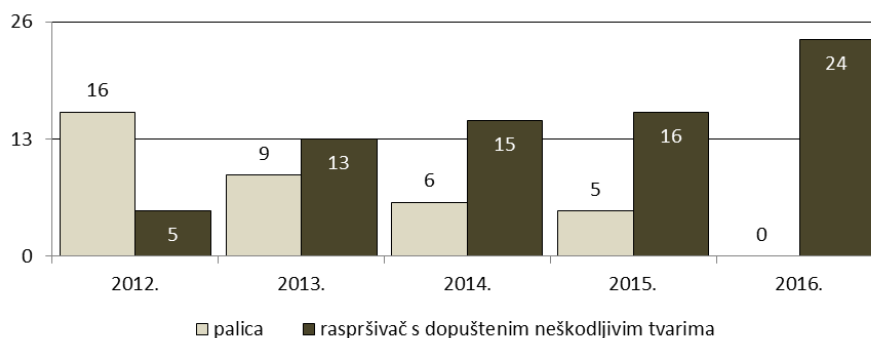
Tijekom 2016. godine, u najvećem broju slučajeva primjene sredstava prisile, došlo je do primjene zahvata za privođenje i tehnika obrane (56,14 %), zatim slijedi raspršivač s dopuštenim neškodljivim tvarima (42,11 %) te električni paralizator (1,75 %). Ostala sredstva prisile propisana člankom 142. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, nisu primijenjena jer za njihovu primjenu nije postojala potreba, odnosno nisu niti bili ispunjeni zakonom propisani kumulativni uvjeti koji bi rezultirali njihovom primjenom.

Slika 43. Vrste primijenjenih sredstava prisile, usporedba

Primjena sredstava prisile posljednja je mjera kojom se osigurava red i disciplina među zatvorenicima (maloljetnicima), međutim, u slučajevima kada je nužna primjena sredstava prisile, uz uvažavanje postupnosti u izboru primijenjenog sredstva, od službenika se očekuje odlučnost u postupanju, kako bi se na učinkovit način spriječile sve moguće štete.

Slika 44. Usporedni prikaz primjene palice i raspršivača s dopuštenim neškodljivim tvarima

U 2016. godini, kao specifičnost u odnosu na sva protekla razdoblja u odnosu na praćenje primjene sredstava prisile je činjenica da nije došlo do primjene palice. Uvođenjem raspršivača s dopuštenim neškodljivim tvarima u praksu rada, već 2013. godine je započeo trend smanjenja upotrebe palice, uz istovremeno povećanje broja primjene raspršivača s dopuštenim neškodljivim tvarima.

Raspršivač s dopuštenim neškodljivim tvarima smatramo najblažim sredstvom prisile (uz zahvate za privođenje) zbog načina primjene koji osigurava sigurnost i bitno smanjuje rizik nastanka ozljeda, kako za zatvorenika prema kojem se to sredstvo prisile primjenjuje, tako i za službenika koji ga koristi za savladavanje otpora zatvorenika. U praksi, raspršivač s dopuštenim neškodljivim tvarima se pokazuje kao iznimno korisno i pouzdano sredstvo prisile, a njegova primjena zbog osobina koje ima, dopuštena je i kod savladavanja pasivnog otpora zatvorenika.

Vezano uz primjenu palice, moramo napomenuti da se evidentirani slučajevi u 2014. godini (šest) i 2015. godini (pet) odnose na primjenu tog sredstva prisile u odgojnom zavodu, sukladno zakonskim odrednicama u proizašlim konkretnim situacijama. Navedeno proizlazi iz činjenice da propisi koji uređuju izvršavanje odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod, ne

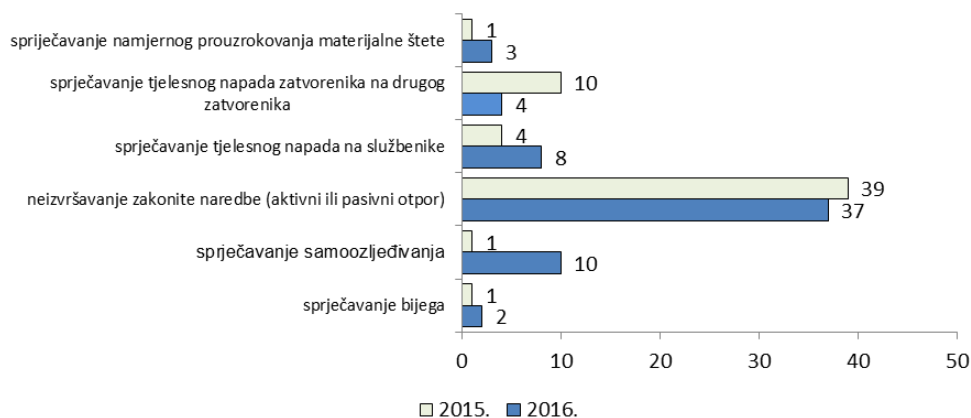
otvaraju mogućnost primjene raspršivača s dopuštenim neškodljivim tvarima prema maloljetnicima.

Slika 45. Razlozi primjene sredstava prisile

RAZLOG PRIMJENE SREDSTVA PRISILE / GODINA	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
sprječavanje bijega	8	4	2	1	2
sprječavanje samoozljeđivanja	15	3	8	1	10
neizvršavanje zakonite naredbe (aktivni ili pasivni otpor)	6	38	32	39	37
sprječavanja tjelesnog napada na službenike	15	13	8	4	8
sprječavanje tjelesnog napada zatvorenika na drugog zatvorenika	36	13	10	10	4
sprječavanje prouzrokovanja materijalne štete	4	5	5	1	3
UKUPNO	84	76	65	56	64

Ukupan broj razloga koji prevladavaju u situacijama koje su dovele do primjene sredstava prisile, veći je od ukupnog broja primijenjenih sredstava prisile, iz razloga jer su pojedini incidentni događaji uključivali više razloga te su na taj način i obrađeni. Prevladavaju situacije u kojima zatvorenici pružaju pasivan ili aktivan otpor prilikom neizvršavanja zakonite naredbe službenika pravosudne policije, a na što u postotku otpada 57,81%. Slijedi sprječavanje samoozljeđivanja zatvorenika u postotnom udjelu od 15,63% i sprječavanje napada zatvorenika na službenike u udjelu od 12,50%, od ukupno izražene vrijednosti prikazanih, praćenih i evidentiranih kategorija razloga primjene sredstava prisile.

Slika 46. Razlozi primjene sredstava prisile, usporedba

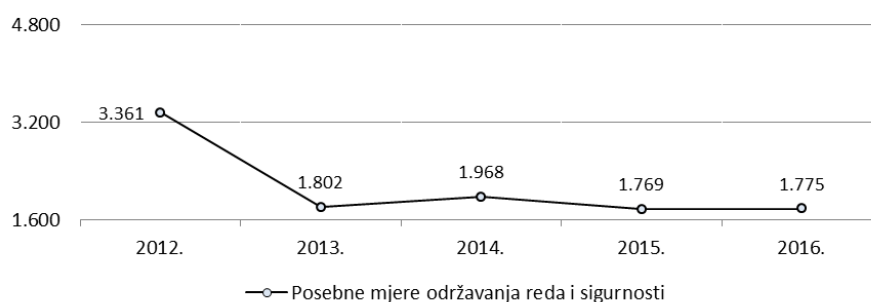
Iz usporedbe evidentiranih podataka u 2015. i 2016. godini, smanjene su vrijednosti vezane uz sprječavanje tjelesnog napada zatvorenika na drugog zatvorenika i neizvršavanje zakonite naredbe ovlaštene službene osobe (aktivni ili pasivni otpor). Ostale kategorije zabilježile su rast vrijednosti, a što je rezultiralo i povećanim ukupnim brojem razloga i samih primjena sredstava prisile u svojoj pojavnosti. Najizraženiji rast uočljiv je kod sprječavanja

samoozljeđivanja zatvorenika, gdje je u odnosu na 2015. godinu, ta kategorija razloga primjene sredstava prisile u 2016. godini, navedena u porastu od devet slučajeva.

2.3. Posebne mjere održavanja reda i sigurnosti

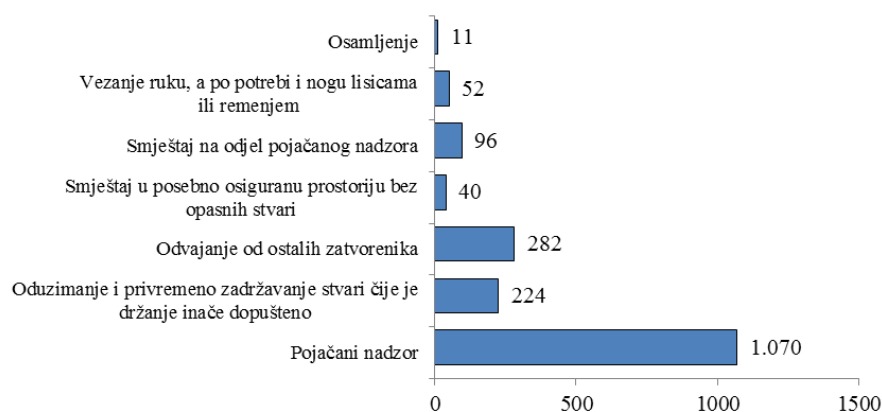
Članak 135. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, između ostaloga, određuje da će se prema zatvoreniku koji ugrožava red i sigurnost ili prijeti ugrožavanju reda i sigurnosti provoditi posebne mjere održavanja reda i sigurnosti. Naređivanje provođenja posebnih mjera održavanja reda i sigurnosti u nadležnosti je upravitelja ili osobe koju on ovlasti, odnosno u slučaju primjene posebne mjere održavanja reda i sigurnosti - osamljenja, na prijedlog upravitelja i uz prethodno mišljenje liječnika, odluku o izvršavanju mjere donosi sudac izvršenja. Propisano je i provođenje određenih posebnih mjera održavanja reda i sigurnosti koje se mogu provoditi prema zatvoreniku kojemu je određen istražni zatvor.

Slika 47. Ukupan broj naređenih posebnih mjera održavanja reda i sigurnosti

U odnosu na 2015. godinu, ukupan broj naređenih posebnih mjera održavanja reda i sigurnosti tijekom 2016. godine, veći je za šest izvršenih mjera, odnosno, izraženo postotnom vrijednošću, 0,34%.

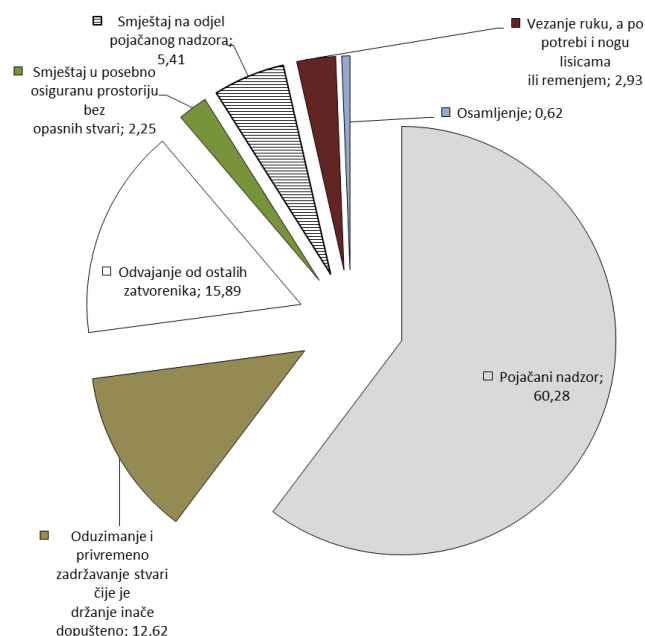
Slika 48. Posebne mjere održavanja reda i sigurnosti prema vrsti i broju provođenja

Posebna mjera održavanja reda i sigurnosti – pojačani nadzor, podrazumijeva češće motrenje zatvorenika tijekom obavljanja dnevnih aktivnosti i noću. Odvajanje od ostalih zatvorenika izvršava se smještajem zatvorenika u jednokrevetnu sobu najdulje do trideset dana. Tijekom izvršavanja ove mjere zatvorenik sudjeluje u svim aktivnostima utvrđenim pojedinačnim programom izvršavanja kazne zatvora, a koje se mogu provoditi u prostoriji u kojoj je zatvorenik smješten. Smještaj na odjel pojačanog nadzora može se narediti samo u zatvorenim kaznionicama, odnosno zatvorima, mjera se obvezno preispituje svaka tri mjeseca, a naređuje

ju upravitelj. Osamljenjem se zatvoreniku onemogućuje veza s drugim zatvorenicima izdvajanjem iz skupnog načina izdržavanja kazne zatvora i zajedničkih aktivnosti, a primjenjuje se prema zatvorenicima koji svojim postupcima ozbiljno ugrožavaju sigurnost kaznenog tijela.

Slika 49. Naredene posebne mjere održavanja reda i sigurnosti u postocima

Pojačani nadzor je posebna mjera održavanja reda i sigurnosti s najvećim udjelom u 2016. godini (60,28 %), a mjera osamljenja ima najmanji udio u ukupnom broju naređenih posebnih mjera održavanja reda i sigurnosti (0,62 %).

2.4. Testiranje zatvorenika na prisutnost alkohola u organizmu te na prisutnost droga i drugih nedopuštenih psihoaktivnih sredstava u organizmu

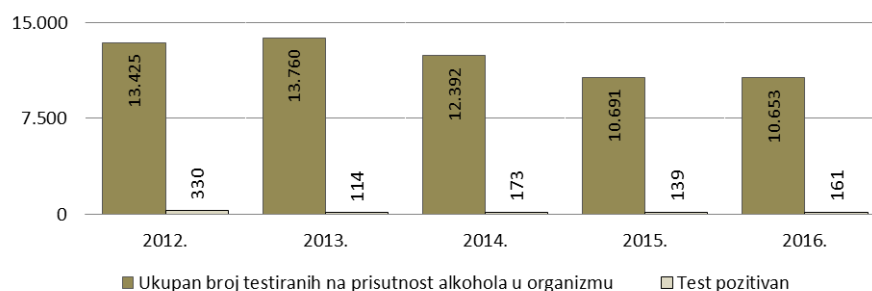
Testiranja zatvorenika na prisutnost alkohola u organizmu te na prisutnost droga i drugih nedopuštenih psihoaktivnih sredstava u organizmu provode se prema pravilima medicinske struke, a zatvorenika se može u svako doba testirati. Najčešće se testiranja provode kao ciljane, po uočenoj potrebi i procjeni, a obavljaju se i redovna kod dolaska zatvorenika u kaznionicu ili zatvor s korištenja pogodnosti izlaska i prilikom samostalnog javljanja zatvorenika na izdržavanje kazne zatvora. Nadalje, riječ je preventivnom djelovanju kojim se nastoji onemogućiti unos, konzumacija i eventualna zlouporaba alkohola, droga i svih drugih nedopuštenih psihoaktivnih sredstava, uz istovremeno djelovanje u poduzimanju odgovarajućih zdravstvenih, tretmanskih i sigurnosnih mjera.

Slika 50. Ukupan broj obavljenih testiranja zatvorenika na prisutnost alkohola u organizmu i na prisutnost droga i drugih nedopuštenih psihoaktivnih sredstava u organizmu

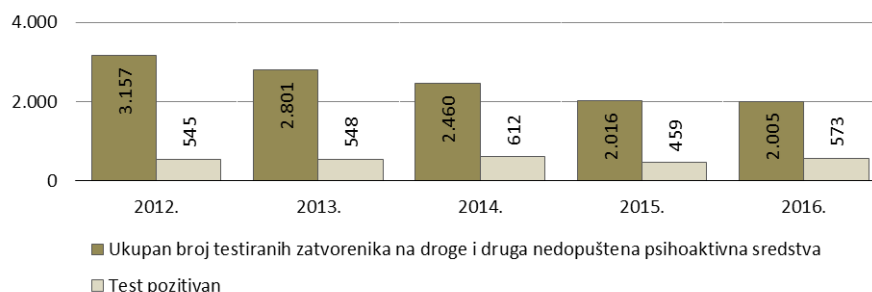
Ukupan broj obavljenih testiranja u 2016. godini, u odnosu na 2015. godinu, izraženo postotkom, manji je za 0,39 %, odnosno obavljeno je 49 testiranja zatvorenika manje. Smanjenje ukupnog broja obavljenih testiranja na prisutnost alkohola u organizmu te na prisutnost droga i drugih nedopuštenih psihoaktivnih sredstava u organizmu, u korelaciji je s kretanjem ukupnog broja zatvorenika.

Slika 51. Ukupan broj obavljenih testiranja zatvorenika na prisutnost alkohola u organizmu

Iz usporedbe podataka za 2016. i 2015. godinu, proizlazi da je u 2016. godini smanjen broj testiranja zatvorenika na prisutnost alkohola u organizmu za 0,36% (38 testiranja manje), uz istovremeno povećanje ukupnog broja pozitivnih rezultata na testu za 15,83% (22 pozitivna rezultata testa više). Slučajevi pozitivnih rezultata na testu vezani su uz prijam zatvorenika po određivanju istražnog zatvora - privođenje, samostalnog javljanja na izdržavanje kazne zatvora i povratka u kazneno tijelo s korištenja pogodnosti izlaska iz kaznionice ili zatvora.

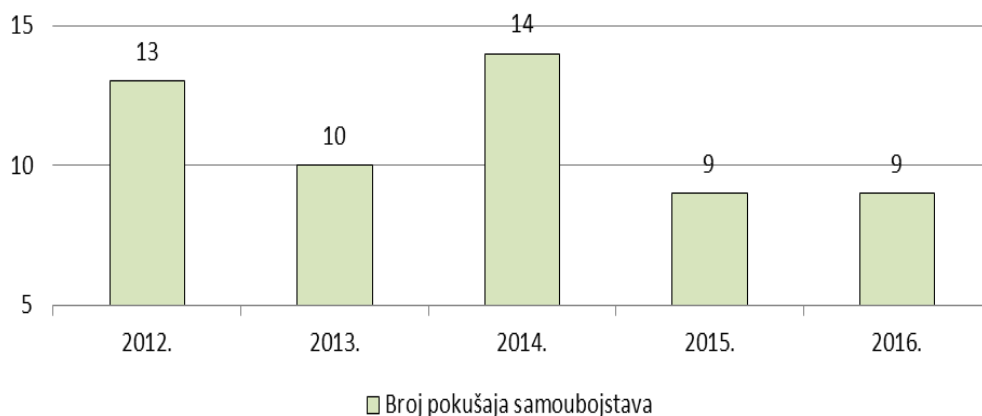
Slika 52. Ukupan broj obavljenih testiranja zatvorenika na prisutnost droga i drugih nedopuštenih psihoaktivnih sredstava u organizmu

Iz usporedbe podataka za 2016. i 2015. godinu, proizlazi da je u 2016. godini smanjen broj testiranja zatvorenika na prisutnost droga i drugih nedopuštenih psihoaktivnih sredstava u organizmu za 0,55% (11 testiranja manje), uz istovremeno povećanje ukupnog broja pozitivnih rezultata na testu za 24,84% (114 pozitivna rezultata testa više). Naglašavamo kako se najveći broj pozitivnih rezultata na testu odnosi na zlouporabu propisane medicinske terapije zatvorenika u kaznenom tijelu, a ostali dio na zaprimanje istražnih zatvorenika, javljanje osuđenika na izdržavanje kazne zatvora, povratak zatvorenika u kazneno tijelo s korištenja pogodnosti izlaska i drugo.

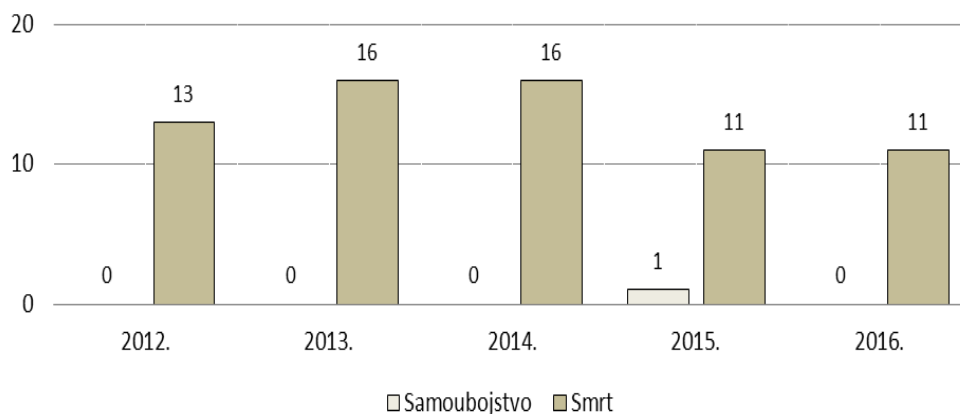
2.5. Samoubojstva i smrti zatvorenika

Slika 53 Broj pokušaja samoubojstva

Broj evidentiranih pokušaja samoubojstva zatvorenika u 2016. godini, identičan je podatku iz 2015. godine, odnosno evidentirano je devet takvih rizičnih oblika ponašanja zatvorenika.

Slika 54. Broj samoubojstva i smrti

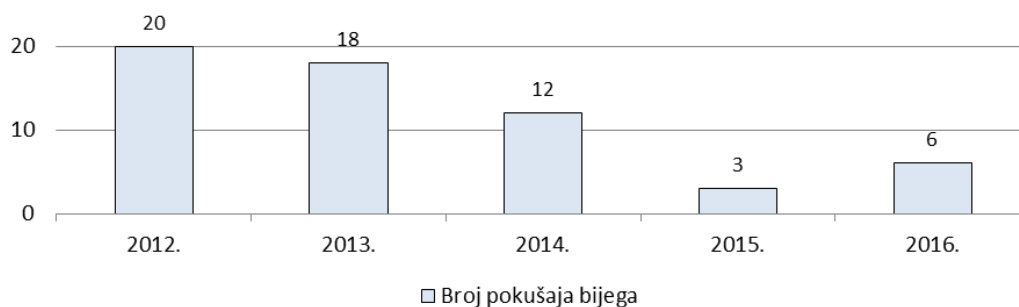

Broj smrtnih slučajeva zatvorenika u 2016. godini isti je kao i u godini prije, a nisu evidentirani slučajevi samoubojstava zatvorenika.

2.6. Pokušaj bijega i bjegovi

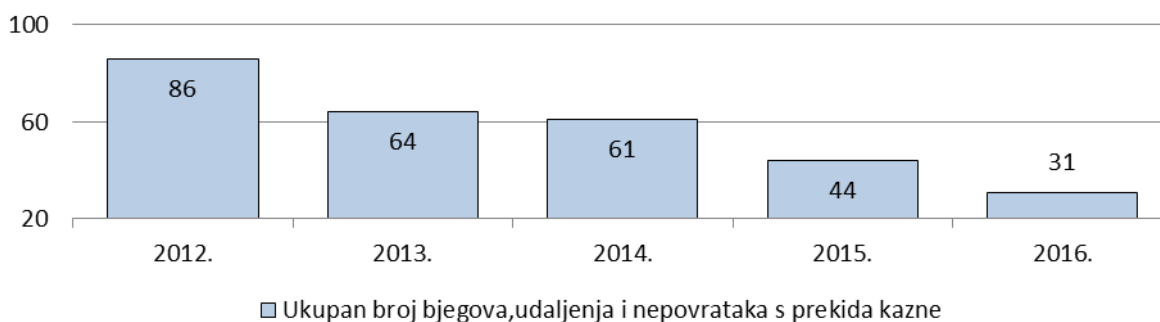
Prema Zakonu o izvršavanju kazne zatvora bijegom se smatra svako udaljenje bez odobrenja iz kaznionice, zatvora ili odgojnog zavoda, kao i svaki nepovratak s korištenja pogodnosti izlaska i izvanrednog izlaska u trajanju duljem od 24 sata.

Slika 55. Broj pokušaja bijega

Ukupna vrijednost evidentiranih pokušaja bjegova zatvorenika (maloljetnika) tijekom 2016. godine, veća je u odnosu na 2015. godinu, za tri takva incidentna događaja. Međutim, u usporedbi s razdobljem prikazanim na slici, ta vrijednost je znatno ispod prosječne vrijednosti za razdoblje od 2012. do 2015. godine (prosječna vrijednost: 13,25). Slučajevi pokušaja bijega evidentirani su u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu (dva slučaja), Zatvoru u Osijeku, Zatvoru u Zagrebu i Odgojnom zavodu u Turopolju (dva slučaja).

Slika 56. Ukupan broj bjegova, udaljenja i nepovratka s prekida kazne

Na slici je prikazan ukupan broj izvršenih bjegova i udaljenja iz svih uvjeta (zatvoreni, poluotvoreni, otvoreni, tijekom sprovođenja te onih koji odgovaraju poluotvorenim ili otvorenim uvjetima) te slučajevi nepovratka zatvorenika s prekida kazne i slučajevi zlouporaba pogodnosti izlaska, sukladno zakonskoj definiciji. Kada govorimo o bjegovima iz poluotvorenih ili otvorenih uvjeta izdržavanja kazne, pod njih svrstavamo situacije koje su vezane uz boravak zatvorenika izvan kaznenog tijela ili u vanjskom krugu kaznenog tijela, a gdje se zatvorenik nalazi radi obavljanja određenih radnih aktivnosti i postojanja ili nepostojanja neposrednog nadzora službenika odjela osiguranja.

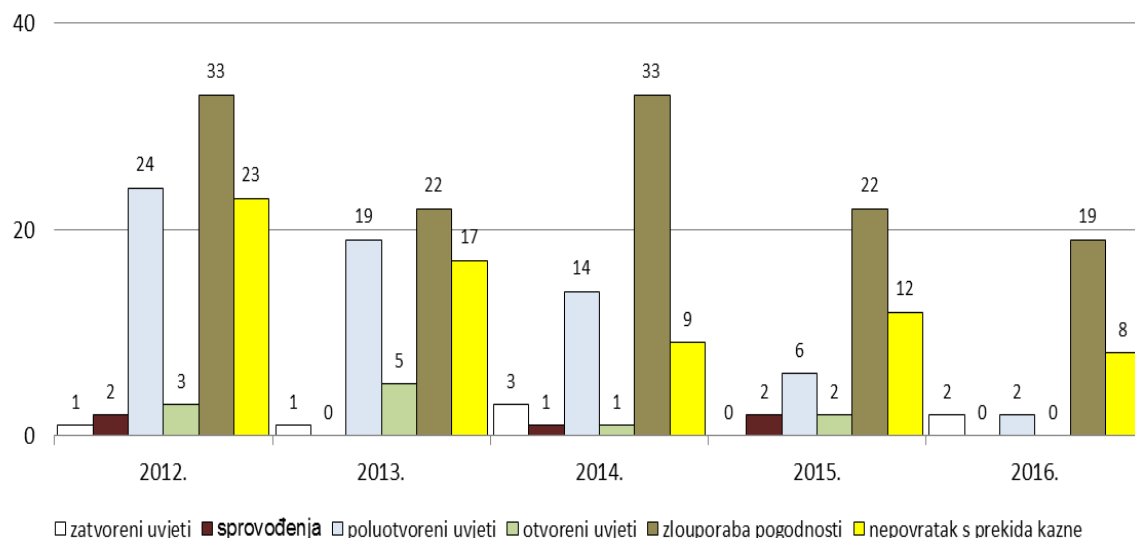
Promatrajući ukupne vrijednosti iskazane na slici, broj bjegova, udaljenja i nepovratka s prekida kazne, kontinuirano se smanjuje od 2013. godine te je poprimio najnižu vrijednost u odnosu na niz proteklih godina. Iz usporedbe 2016. i 2015. godine, proizlazi da je ukupni broj bjegova zatvorenika (maloljetnika), manji za 29,55%.

Tablica 41. Pokušaj bijega, bjegovi (udaljenja) i slučajevi nepovratka s prekida kazne u 2016. godini

Pokušaj bijega, bjegovi (udaljenja) i slučajevi nepovratka s prekida kazne u 2016. godini			
	Zatvorenici	Maloljetnici	Ukupno
Pokušaj bijega			
Pokušaj bijega	4	2	6
Bijeg iz zatvorenih uvjeta i tijekom sprovođenja			
Bijeg	2	0	2
<i>Iz zatvorenih uvjeta</i>	<i>2</i>	<i>0</i>	<i>2</i>
<i>Tijekom sprovođenja</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Bjegovi iz poluotvorenih i otvorenih uvjeta (udaljenja)			
Udaljenja	1	1	2
<i>Iz poluotvorenih uvjeta</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>2</i>
<i>Iz otvorenih uvjeta</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Kašnjenje duže od 24 sata	17	10	27
<i>S izlaza i GO (zlouporabom pogodnosti)</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>19</i>
<i>S prekida kazne</i>	<i>8</i>	<i>0</i>	<i>8</i>
Struktura bjegoa s obzirom na uvjete iz kojih su izvršeni			
Iz zatvorenih uvjeta i tijekom sprovođenja	2		
Iz poluotvorenih uvjeta	2		
Iz otvorenih uvjeta	0		
Zlouporabom pogodnosti	19		
Nepovratkom s prekida kazne	8		
UKUPNO BJEGOVA I NEPOVRATAKA S PREKIDA KAZNE	31		

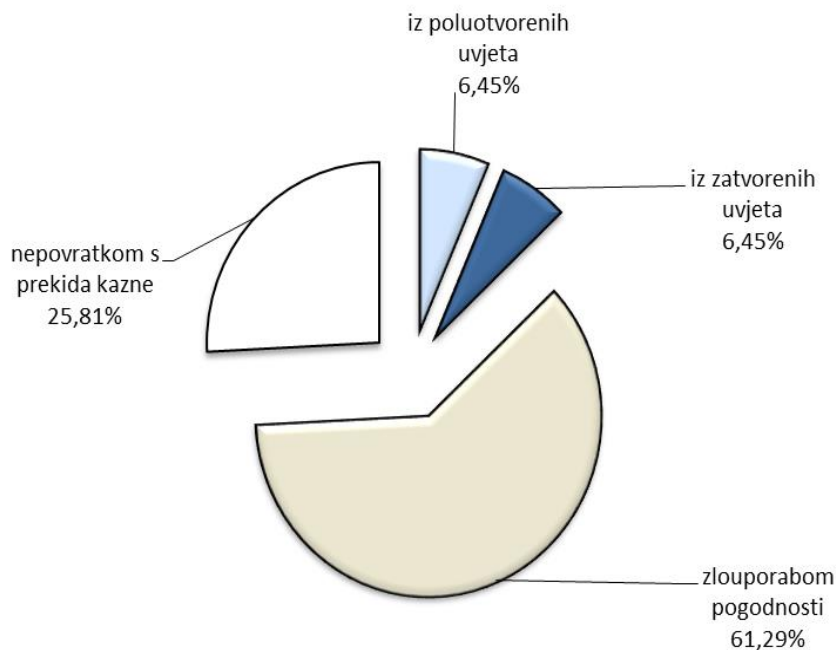
Bjegovi iz zatvorenih uvjeta evidentirani su u Kaznionici i zatvoru u Požegi (jedan) i Zatvoru u Sisku (jedan). Bjegovi iz poluotvorenih uvjeta ili uvjeta koji odgovaraju poluotvorenim uvjetima evidentirani su u: Kaznionici u Lepoglavi (jedan) i Odgojnom zavodu u Turopolju (jedan). Bjegovi zlouporabom pogodnosti evidentirani su u: Kaznionici u Glini (dva), Kaznionici u Lipovici - Popovači (dva), Kaznionici i zatvoru u Požegi (jedan), Zatvoru u Gospiću (jedan), Zatvoru u Puli – Pola (jedan), Kaznionici i zatvoru u Šibeniku (jedan), Zatvoru u Varaždinu (jedan) i Odgojnom zavodu u Turopolju (deset). Nepovratak s prekida kazne evidentiran je u: Zatvorskoj bolnici u Zagrebu (jedan), Zatvoru u Dubrovniku (dva) i Zatvoru u Zagrebu (pet).

Slika 57. Bjegovi, udaljenja i nepovratak s prekida kazne prema uvjetima iz kojih su izvršeni, prikaz za razdoblje od 2011. do 2016. godine

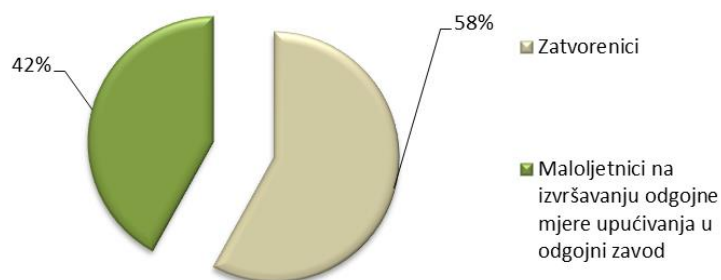
Tijekom 2016. godine, najviše bjegova evidentirano je u kategoriji zlorporabe pogodnosti i nepovratka s prekida kazne (ukupno te dvije kategorije 27 bjegova). Nisu evidentirani bjegovi zatvorenika tijekom sprovođenja i iz otvorenih uvjeta.

Slika 58. Struktura bjegova s obzirom na uvjete u kojima su izvršeni u postocima

Od ukupnog broja bjegova, 87,10 % otpada na bjegove koji su izvršeni u uvjetima kada nema neposrednog nadzora službenika pravosudne policije jer se zatvorenici (maloljetnici) nalaze na korištenju pogodnosti izlaska ili im je odobren prekid izvršavanja kazne zatvora.

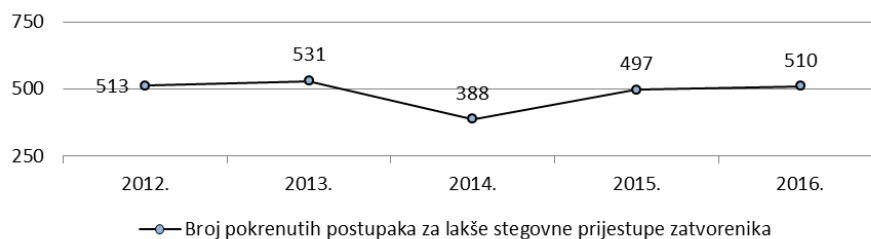
Slika 59. Udio u izvršenim bjegovima (udaljenjima), odnos zatvorenici – maloljetnici na izvršavanju odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod, 2016. godina

Tijekom 2016. godine, od ukupnog broja bjegova (31), 11 je vezano uz maloljetnike na izvršavanju završne odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod (Odgojni zavodu u Turopolju), a 20 na zatvorenike. Najveći udio u izvršenim bjegovima maloljetnika ima zlouporaba pogodnosti (deset slučajeva).

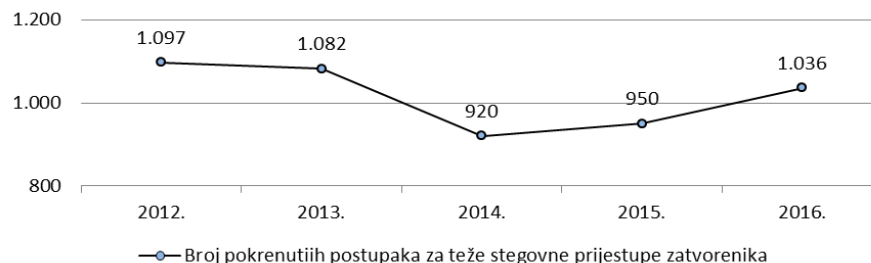
2.7. Stegovni prijestupi

Slika 60. Broj pokrenutih stegovnih postupaka za lakše stegovne prijestupe zatvorenika

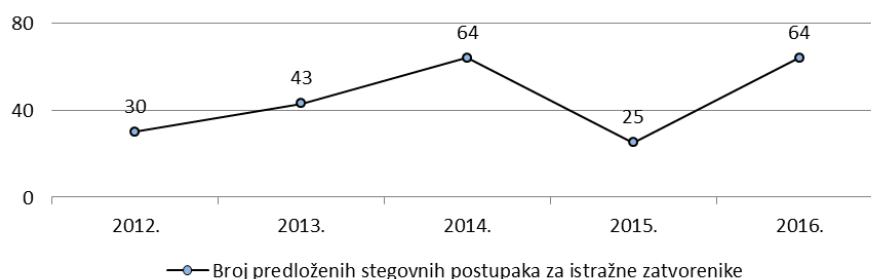
Broj pokrenutih stegovnih postupaka za lakše stegovne prijestupe zatvorenika u 2016. godini, u odnosu na 2015. godinu, veći je za 13 postupaka, odnosno izraženo postotkom, veći je za 2,62 %.

Slika 61. Broj pokrenutih stegovnih postupaka za teže stegovne prijestupe zatvorenika

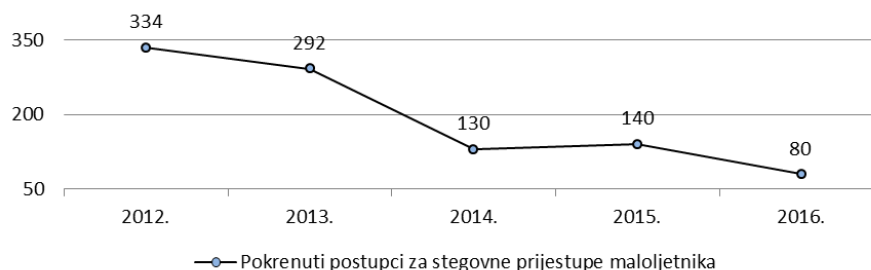
Broj pokrenutih stegovnih postupaka za teže stegovne prijestupe zatvorenika u 2016. godini, u odnosu na 2015. godinu, veći je za 86 pokrenutih postupaka, odnosno izraženo postotkom, veći je za 9,05%.

Slika 62. Broj predloženih stegovnih postupaka za stegovne prijestupe istražnih zatvorenika

Ukupan broj predloženih stegovnih postupaka za stegovne prijestupe istražnih zatvorenika u 2016. godini, značajno je povećan u odnosu na 2015. godinu, a izraženo postotkom to povećanje iznosi 156 %, odnosno 39 postupaka više.

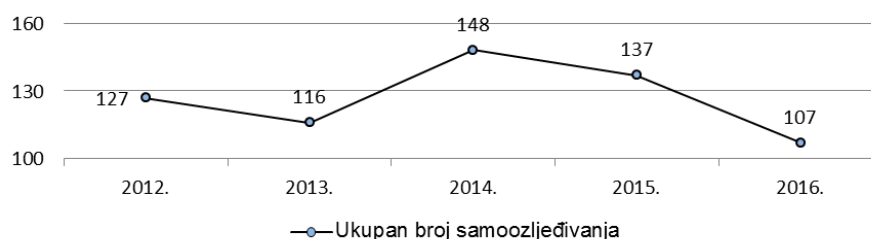
Slika 63. Broj pokrenutih stegovnih postupaka za stegovne prijestupe maloljetnika

Broj pokrenutih stegovnih postupaka za stegovne prijestupe maloljetnika tijekom 2016. godine, u padu je za 42,86 %, odnosno manji je za 60 postupaka, u odnosu na 2015. godinu.

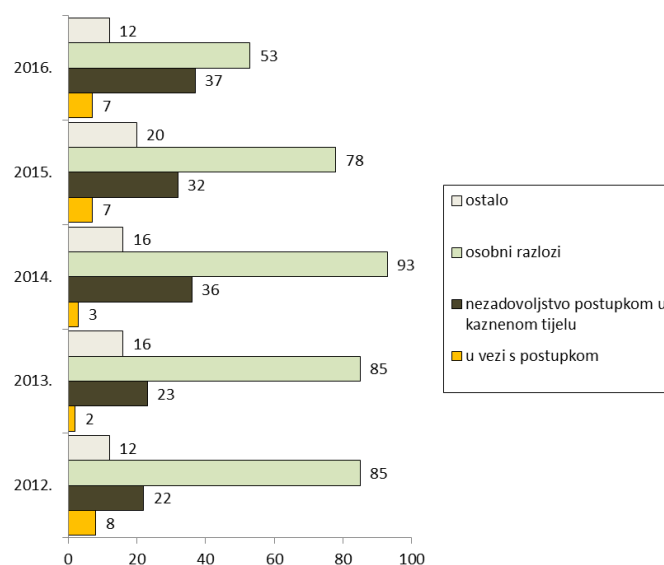
2.8. Ostali čimbenici sigurnosnih rizika

Slika 64 Ukupan broj samoozljeđivanja zatvorenika

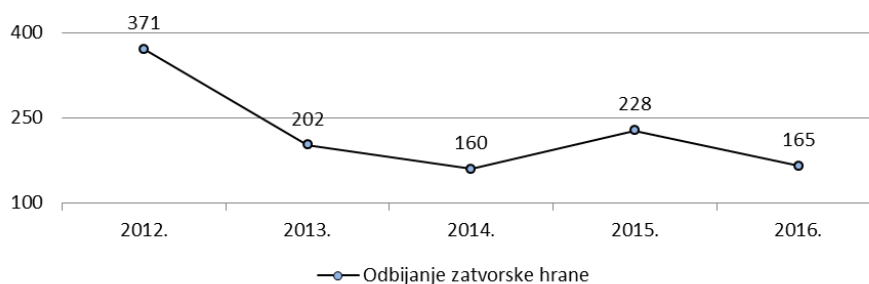
Iz usporedbe podataka, tijekom 2016. godine, u odnosu na 2015. godinu, evidentiran pad broja počinjenih samoozljeđivanja zatvorenika (30 slučajeva manje), a što iznosi smanjenje u postotnoj vrijednosti za 21,90%. Kriterij za određivanje broja samoozljeđivanja nije broj zatvorenika koji su si nanijeli ozljede, već je prikazan ukupan broj izvršenih samoozljeđivanja.

Slika 65. Razlozi samoozljeđivanja zatvorenika

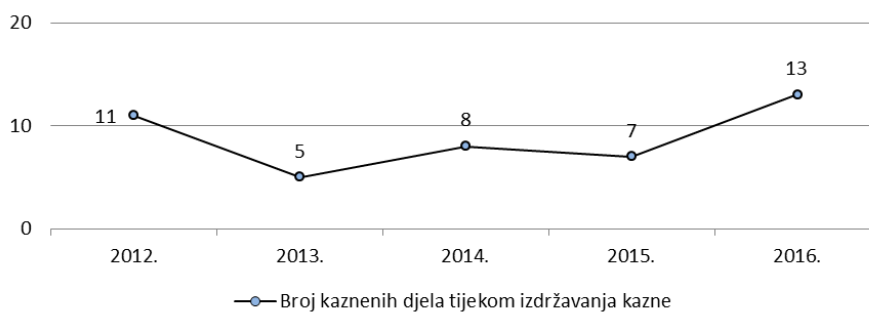
Razloge izvršenja samoozljeđivanja zatvorenika pratimo kroz četiri opće kategorije, a tijekom 2016. godine, najveći udio vezan je uz razloge osobne prirode (48,62 %) i nezadovoljstvo postupkom u kaznenom tijelu (33,94 %), dok na nezadovoljstvo i razloge vezane uz kazneni postupak otpada (6,42 %).

Slika 66. Odbijanja zatvorske hrane

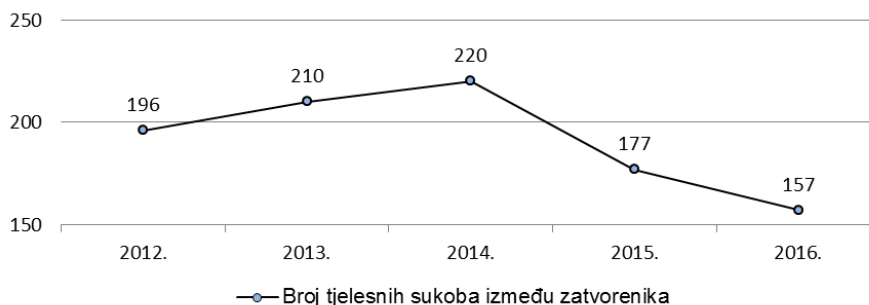
U odnosu na 2015. godinu, podaci za 2016. godinu pokazuju pad ukupnog broja odbijanja zatvorske hrane za 27,63%, odnosno ukupan broj je manji za 63 slučaja.

Slika 67. Kaznena djela tijekom izdržavanja kazne zatvora

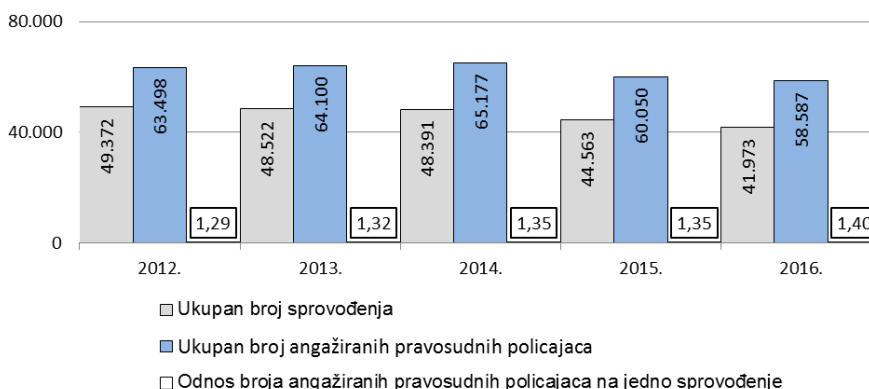
Tijekom 2016. godine, u odnosu na 2015. godinu, evidentirano je povećanje broja kaznenih djela zatvorenika tijekom izdržavanja kazne zatvora. Ukupan broj počinjenih kaznenih djela zatvorenika tijekom izdržavanja kazne zatvora veći je za šest.

Slika 68. Tjelesni sukobi između zatvorenika

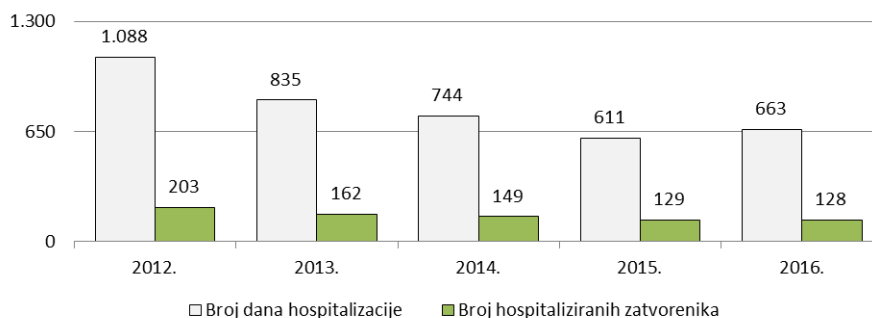
Podatak o broju tjelesnih sukoba između zatvorenika u kontinuiranom je padu od 2014. godine. Usporedbom podataka 2016. i 2015. godine, taj broj je u 2016. godini, manji za 11,30%, odnosno evidentirano je 20 takvih incidentnih događaja manje.

Slika 69. Ukupan broj sprovođenja zatvorenika izvan kaznenih tijela

Usprkos smanjenju ukupnog broja zatvorenika, ukupan broj obavljenih sprovođenja zatvorenika po različitim osnovama i dalje je iznimno visok. Poslove sprovođenja zatvorenika možemo promatrati kao jedan od sigurnosno najzahtjevnijih poslova odjela osiguranja, ponajprije zbog mogućnosti pojavnosti mnogih oblika incidentnih događaja i potrebe osiguravanja odgovarajućeg koncepta sigurnosti u promjenjivim (vanjskim) uvjetima. Iako je došlo do blagog povećanja pokazatelja – odnos broja angažiranih službenika pravosudne policije na jedno sprovođenje, taj broj još uvijek nije dostatan, a stvarna potreba je bitno drugačija.

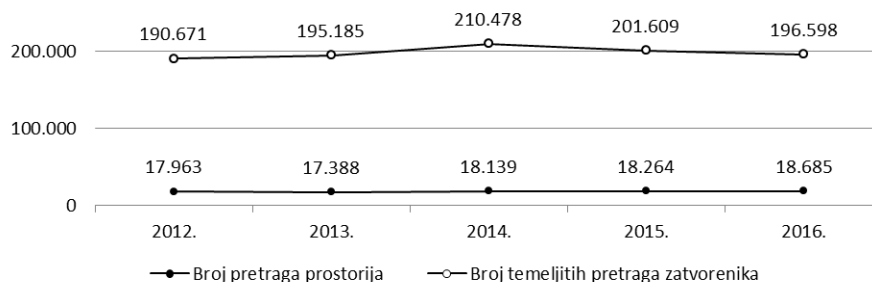
Slika 70. Ukupan broj zatvorenika na liječenju u vanjskim bolnicama i ukupan broj dana liječenja

Iz usporedbe podataka za 2016. i 2015. godinu, u 2016. godini, došlo je do povećanja broja dana liječenja zatvorenika u vanjskim bolnicama za 8,51% (52 dana više), uz gotovo identičan broj zatvorenika na hospitalizaciji u vanjskim bolnicama (jedan zatvorenik manje).

Osiguranje i nadzor zatvorenika na liječenju u vanjskim bolnicama, zahtjevan je i složen posao, iz razloga što uključuje 24 satni angažman službenika koji poslove obavljaju u iznimno zahtjevnim uvjetima te potrebe osiguranja, u pravilu, sigurnosnog koncepta koji odgovara zatvorenim uvjetima.

Slika 71. Broj obavljenih temeljitih pretraga prostorija i zatvorenika

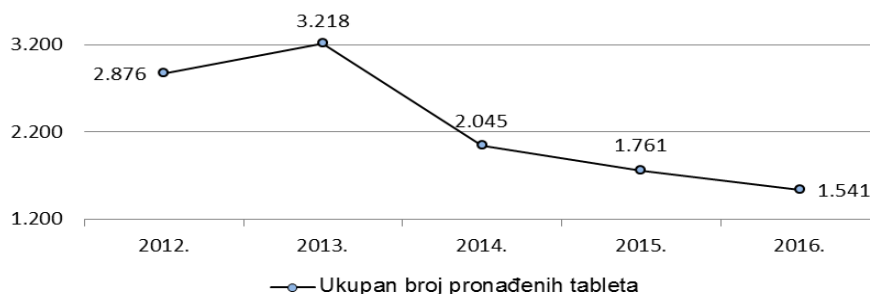
Osim temeljitih pretraga osoba, pretraga prostorija i prostora gdje zatvorenici borave ili se kreću, a što je prikazano brojkom na gornjoj slici, u kaznenim tijelima se svakodnevno obavlja i veliki broj djelomičnih pretraga zatvorenika radi održavanja potrebne razine sigurnosti u pogledu onemogućavanja dolaženja u posjed i korištenja nedopuštenih stvari i tvari. Navedeni poslovi, uz ostale pretrage koje se obavljaju kod ulaza posjetitelja u kazneno tijelo, pretrage vozila koja ulaze ili izlaze iz kaznenog tijela i drugo, od iznimne su važnosti za osiguravanje potrebnih sigurnosnih uvjeta, s neposrednim utjecajem na održivost sustava sigurnosti.

Tablica 42. Pronađene nedopuštene stvari i tvari

VRSTA STVARI I TVARI		GODINA				
		2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
mobitel		48	46	23	40	25
pila		4	3	1	0	0
nož i sl.		17	22	22	8	3
vrsta i količina droge u gramima	heroin	0,00	0,00	0,00	0,00	0,70
	kokain	0,00	16,10	0,00	0,36	0,10
	kanabis	23,60	39,45	25,26	17,40	26,95
	ecstasy (kom.)	0	4	20	10	0
	ostalo	1,00	70,11	40,35	38,80	40,60

U tablici su prikazani podaci o pronađenim nedopuštenim stvarima i tvarima kod pokušaja unosa u kazneno tijelo i u kaznenom tijelu. Tijekom 2016. godine, evidentirano je smanjenje pronalazaka mobilnih telefonskih uređaja.

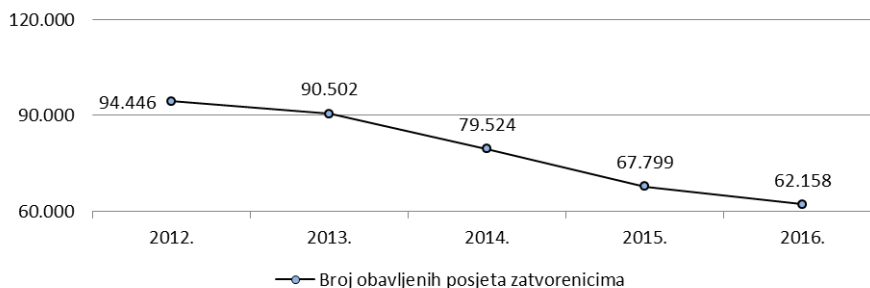
Slika 72. Ukupan broj pronađenih tableta

Broj pronađenih tableta kod zatvorenika, između ostalog, u neposrednoj je vezi sa zlouporabom ordinirane terapije od zatvorskog liječnika. Provođenjem odgovarajućih mjera nastoji se suzbiti ovakav vid ponašanja zatvorenika.

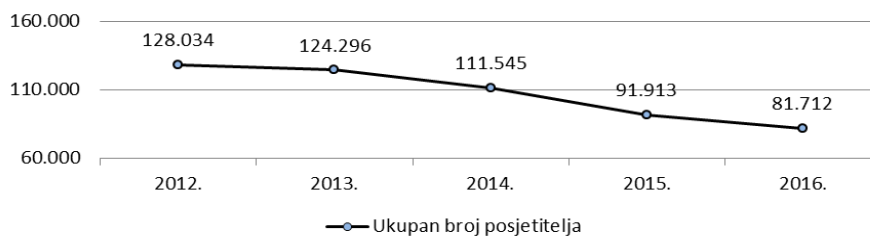
Prikaz praćenih kategorija u nastavku izvješća, u korelaciji je s kretanjem ukupnog broja zatvorenika, odnosno vrijednosti podataka smanjuju se sukladno smanjenju ukupnog broja zatvorenika.

Slika 73. Ukupan broj obavljenih posjeta zatvorenicima

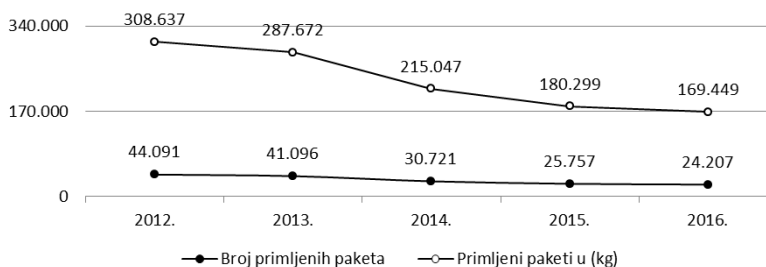
Opseg poslova vezanih uz obavljene posjete zatvorenicima tijekom 2016. godine, u odnosu na 2015. godinu, manji je za 8,32 %.

Slika 74. Ukupan broj posjetitelja

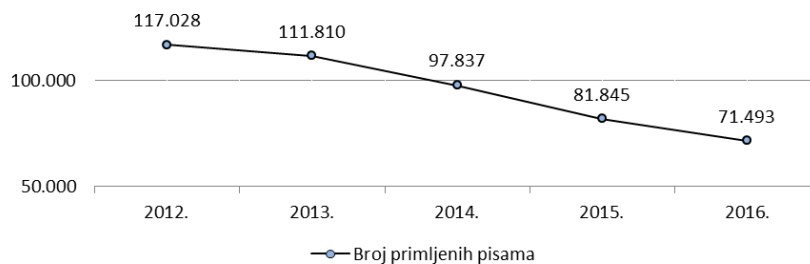
Ukupan broj posjetitelja, u odnosu na 2015. godinu, manji je za 11,10 %.

Slika 75. Broj primljenih paketa

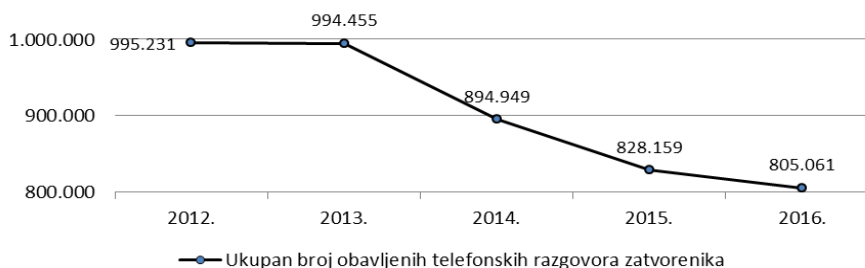
Opseg poslova vezanih uz pakete koje su primili zatvorenici, u odnosu na 2015. godinu, manji je za 6,02 %. Ulazak posjetitelja, kao i prijem paketa i pošiljaka, predstavlja određeni sigurnosni rizik u pogledu mogućnosti unosa nedopuštenih stvari i tvari u kazneno tijelo. Zbog tog razloga, kako bi se osigurali odgovarajući sigurnosni uvjeti, kod ulaska u kazneno tijelo se obavljaju pretrage, sukladno propisima.

Slika 76. Broj primljenih pisama

Ukupan broj pisama koje su primili zatvorenici, u odnosu na 2015. godinu, manji je za 12,65 %.

Slika 77. Broj telefonskih razgovora zatvorenika

Ukupan broj obavljenih telefonskih razgovora zatvorenika, u odnosu na 2015. godinu, manji je za 2,79 %.

2.9. Zaključak ocjena stanja sigurnosti

Uzimajući u obzir sve elemente koji proizlaze iz praćenja stanja i rada te njihovom usporedbom s proteklom razdobljima, stanje sigurnosti možemo ocijeniti kao dobro.

U prilog toj tvrdnji, svakako idu i evidentirane vrijednosti rezultata praćenih kategorija koje su na razini ili ispod razine višegodišnjih prosjeka, a što proizlazi iz usporedbe promatranih pokazatelja u svim prethodnim godinama. Kod toga, u vidu imamo ukupnost elemenata proizašlih iz postupanja i poduzimanja odgovarajućih mjera, a posebno ukazujemo na vrijednosti pokazatelja vezanih uz ukupan broj ostvarenih bjegova zatvorenika, primjenu sredstava prisile, samoozljeđivanja zatvorenika, tjelesnih sukoba između zatvorenika te ukupnog broja evidentiranih slučajeva odbijanja zatvorske hrane. Naravno, neizostavan dio ovog sagledavanja su i svi ostali incidentni događaji te radni postupci poduzeti u cilju njihovog rješavanja. Osim poduzetih korektivnih akcija, sagledavaju se i procesi usmjereni na proaktivno djelovanje u otklanjanju mogućnosti nastanka ovakvih događaja, a koji u konačnici, dovode do boljeg upravljanja sigurnosnim rizicima.

U tom smislu, otvoren je prostor koji u fokusu ima daljnje pravce razvoja organizacijskih elemenata te je takvo djelovanje usmjereno na sagledavanje i unapređenje svih komponenti radnih procesa, razvoja novih modela rada koji imaju neposredan utjecaj na postizanje više razine funkcionalnosti, učinkovitosti i sigurnosti.

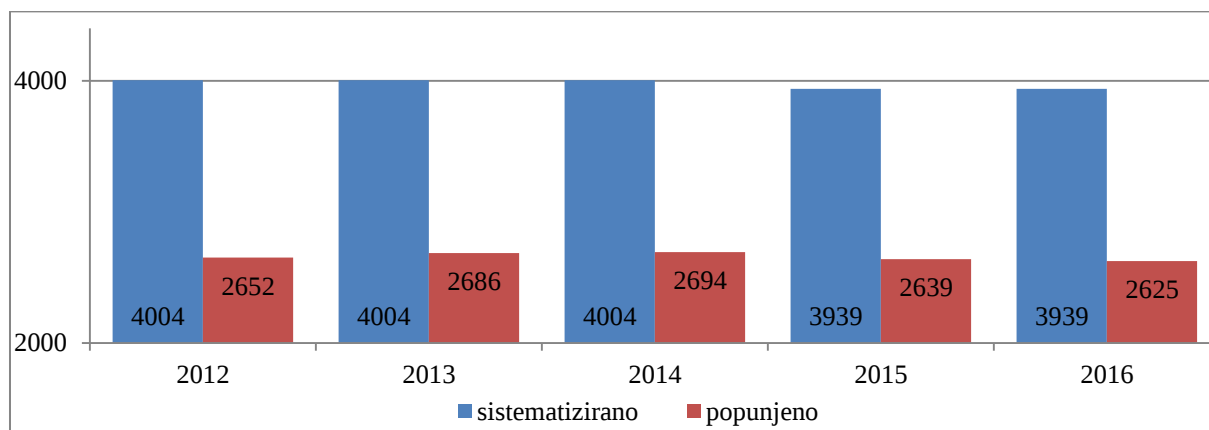
Uz multidisciplinarni pristup u sagledavanju svih potreba te daljnji razvoj, nadogradnju i primjenu svih odgovarajućih tehničkih elemenata zaštite, neizostavan dio je i kontinuirano ulaganje u stručno osposobljavanje službenika svih razina i kvalitetno upravljanje razvojem ljudskih potencijala.

3. ZAPOSLENICI USTROJSTVENIH JEDINICA UPRAVE ZA ZATVORSKI SUSTAV

3.1. Popunjenost sistematiziranih radnih mjesta

Uredbom o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva pravosuđa (Narodne novine, br. 71/14, 76/15) predviđen je okvirni broj službenika i namještenika ustrojstvenih jedinica Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa odnosno kaznenih tijela (kaznionica, zatvora, odgojnih zavoda te centara). Navedenom Uredbom predviđena su radna mjesta za ukupno 3939 službenika i namještenika (dalje u tekstu: zaposlenici). Pravilnikom o unutarnjem redu Ministarstva pravosuđa od 26. veljače 2015. godine te njegovim izmjenama i dopunama od 21. rujna 2015. godine, u Prilogu II., sistematizirana su radna mjesta s brojem izvršitelja ustrojstvenih jedinica Uprave za zatvorski sustav, koja se popunjavaju državnim službenicima i namještenicima (zaposlenicima).

Slika 78. Ukupan broj izvršitelja sistematiziranih radnih mjesta, na dan 31.12.2016.

Na dan 31. prosinca 2016. godine u ustrojstvenim jedinicama Uprave za zatvorski sustav predviđena radna mjesta sa sistematiziranim brojem od 3939 izvršitelja, bila su popunjena sa 2625 zaposlenika (izvršitelja), što je za 14 izvršitelja manje u odnosu na 2015. godinu.

Tablica 43. Zaposlenici prema ustrojstvenim jedinicama, na dan 31.12.2016.

UPRAVA ZA ZATVORSKI SUSTAV	sistematizirano	popunjeno		ukupno popunjeno
		M	Ž	
izvan ustrojstvene jedinice	59	29	13	42
Odjel upravnih poslova	322	95	120	215
Odjel osiguranja	2210	1429	158	1587
Odjel tretmana (+ CZD u Zg + Odjel izvršavanja odgojne mjere u Sisku, ODZ Turopolje)	401	67	175	242
Odjel za rad i strukovnu izobrazbu zatvorenika/maloljetnika	427	183	45	228
Odjel financijsko-knjigovodstvenih poslova	290	43	129	172
Odjel zdravstvene zaštite zatvorenika	204	39	83	122
Centar za izobrazbu	6	2	1	3
Odgojni zavod u Požegi	20	0	12	12
UKUPNO	3939	1887	736	2623

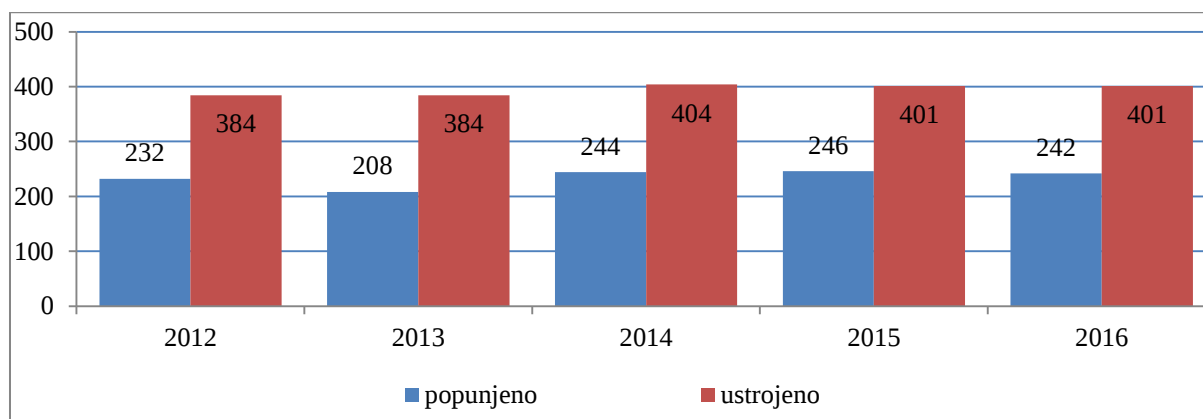
U svim odjelima postoje nepopunjena radna mjesta zbog čega se poslovi izvršavanja kazne zatvora tijekom cijelog promatranog razdoblja obavljaju u otežanim uvjetima, čemu dodatno pridonosi i financijsko ograničenje državnog proračuna.

Tablica 44. Zaposlenici prema dobi, spolu i radnom stažu, na dan 31.12.2016.

UPRAVA ZA ZATVORSKI SUSTAV	prosjeck starosne dobi			prosjeck efektivnog radnog staža u zatvorskom sustavu		
	M	Ž	M+Ž	M	Ž	M+Ž
neposredno u kaznenim tijelima izvan sastava nižih ustrojstvenih jedinica	50,5	47,9	49,2	18,4	13,8	16,1
Odjel upravnih poslova	47,4	47,5	47,4	15,9	15,4	15,6
Odjel osiguranja	42,9	39,8	41,4	17,4	16,2	16,8
Odjel tretmana	47,2	46,1	46,6	12,5	13,1	12,8
Odjel za rad i strukovnu izobrazbu zatvorenika/maloljetnika	48,9	51	49,9	17,1	23	18,7
Odjel financijsko-knjigovodstvenih poslova	42,3	49,2	45,8	12,1	16,1	14,1
Odjel zdravstvene zaštite zatvorenika	45	45,6	45,3	17,2	13,5	15,4
Centar za izobrazbu	53,9	39,6	49,1	9,3	7,3	8,6
Odgojni zavod u Požegi	-	49,3	49,3	-	22,4	22,4
UKUPNO	47,3	46,2	47,1	15,0	15,6	15,6

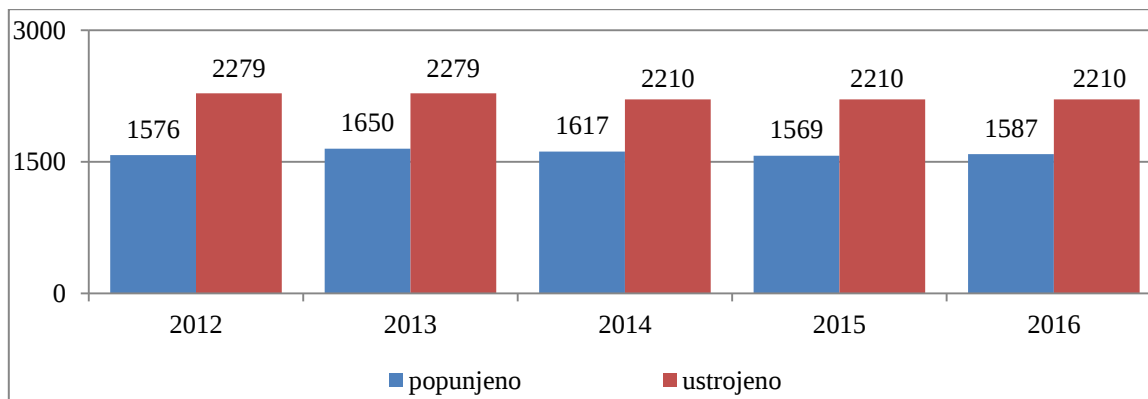
Obavljanje poslova izvršavanja kazne zatvora zahtijeva posebna, sasvim specifična znanja i vještine koja zahtijevaju visoku razinu poznavanja relevantnih propisa penologije, kriminologije, kriminalistike te posjedovanje izrazitih komunikacijskih vještina specifičnih za obavljanje poslova zatvorskog sustava zbog čega je nužno osigurati dovoljan broj odgovarajućih stručno osposobljenih izvršitelja u svim segmentima izvršavanja kazne zatvora. Glavna svrha izvršavanja kazne zatvora jest da se osoba koja se nalazi na izdržavanju kazne zatvora (nadalje: zatvorenik) osposobi za život na slobodi u skladu sa zakonom i društvenim pravilima, zbog čega je i cjelokupan tretman zatvorenika usmjeren njihovoj resocijalizaciji. Stoga, u Odjelu tretmana poslove obavljaju stručnjaci društvenih struka, psiholozi, socijalni pedagozi, pedagozi, socijalni radnici i drugi stručnjaci koji provode opće i pojedinačne tretmanske programe, vode intervjuje i razgovore sa zatvorenicima, pomažu im u rješavanju socijalnih, osobnih, obiteljskih i ostalih problema, te su im na određeni način uvijek na raspolaganju.

Slika 79. Službenici Odjela tretmana

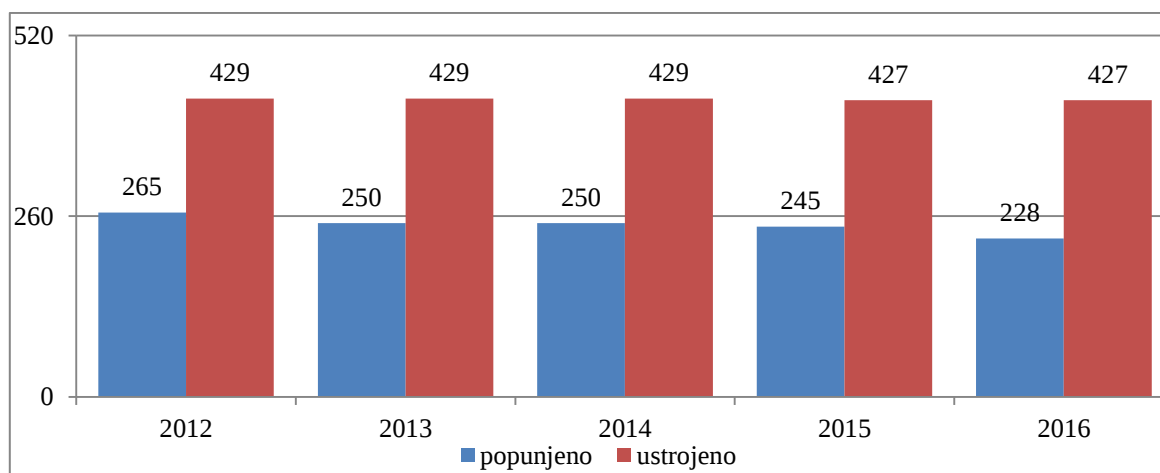
Državni službenici Odjela osiguranja osiguravaju kaznionicu, odnosno zatvor, osobe i imovinu, nadziru zatvorenike, sudjeluju u provedbi pojedinačnih programa izvršavanja kazne zatvora uz održavanje unutarnjeg reda i stege, sprovode zatvorenike i obavljaju druge poslove propisane Zakonom o izvršavanju kazne zatvora.

Slika 80. Službenici Odjela osiguranja

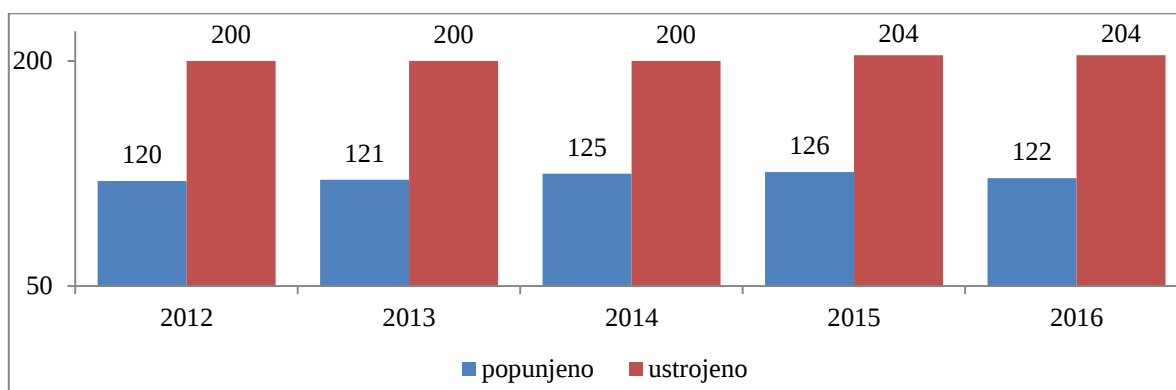
Pravo na rad i strukovnu izobrazbu jedno je od temeljnih prava zatvorenika, a ujedno je i jedan od temeljnih elemenata pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora. Zatvoreniku se omogućuje rad u skladu s njegovim zdravstvenim sposobnostima, stečenim znanjima te mogućnostima kaznenog tijela. Zatvorenika se potiče na rad radi održavanja i stjecanja stručnog znanja i iskustva, njegova osposobljavanja te radi tjelesnih i duševnih potreba. U postizanju svrhe izvršavanja kazne na osposobljavanju zatvorenika za rad, organizaciji i nadzoru njihova rada rade državni službenici - strukovni učitelji, koji su raznih struka ovisno o poslovima koji se obavljaju u nekom kaznenom tijelu. Unatoč porastu broja zatvorenika, broj službenika - strukovnih učitelja tijekom zadnjih 6 godina nije povećavan, što u dosadašnjem razdoblju nije imalo negativan učinak na izvršavanje poslova i postupanje sa zatvorenicima.

Slika 81. Službenici Odjela za rad i strukovnu izobrazbu zatvorenika

Obvezu zatvorskog sustava predstavlja osiguravanje zdravstvene skrbi zatvoreniku, dok je nadzor nad pružanjem zdravstvene zaštite zatvorenicima u nadležnosti Ministarstva zdravstva. U svim kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima u kojima je radno mjesto liječnika sistematizirano, ali nepopunjeno, kao i u zatvorima u kojima takva radna mjesta nisu ustrojena, sklapaju se ugovori o djelu s liječnicima javnog zdravstva te se na taj način pruža primarna i specijalistička zdravstvena skrb zatvorenicima i maloljetnicima.

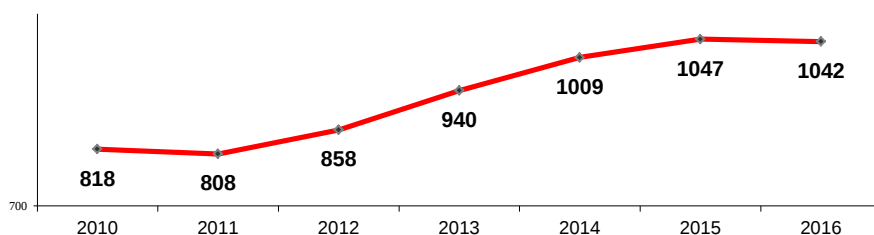
Slika 82. Službenici Odjela zdravstvene zaštite zatvorenika

3.2. Bolovanja zaposlenika

Tijekom 2016. godine zbog bolovanja s posla je izostalo 1042 zaposlenika (državnih službenika i namještenika), odnosno 5 zaposlenika manje nego u odnosu na 2015. godinu.

Slika 83. Bolovanja zaposlenika

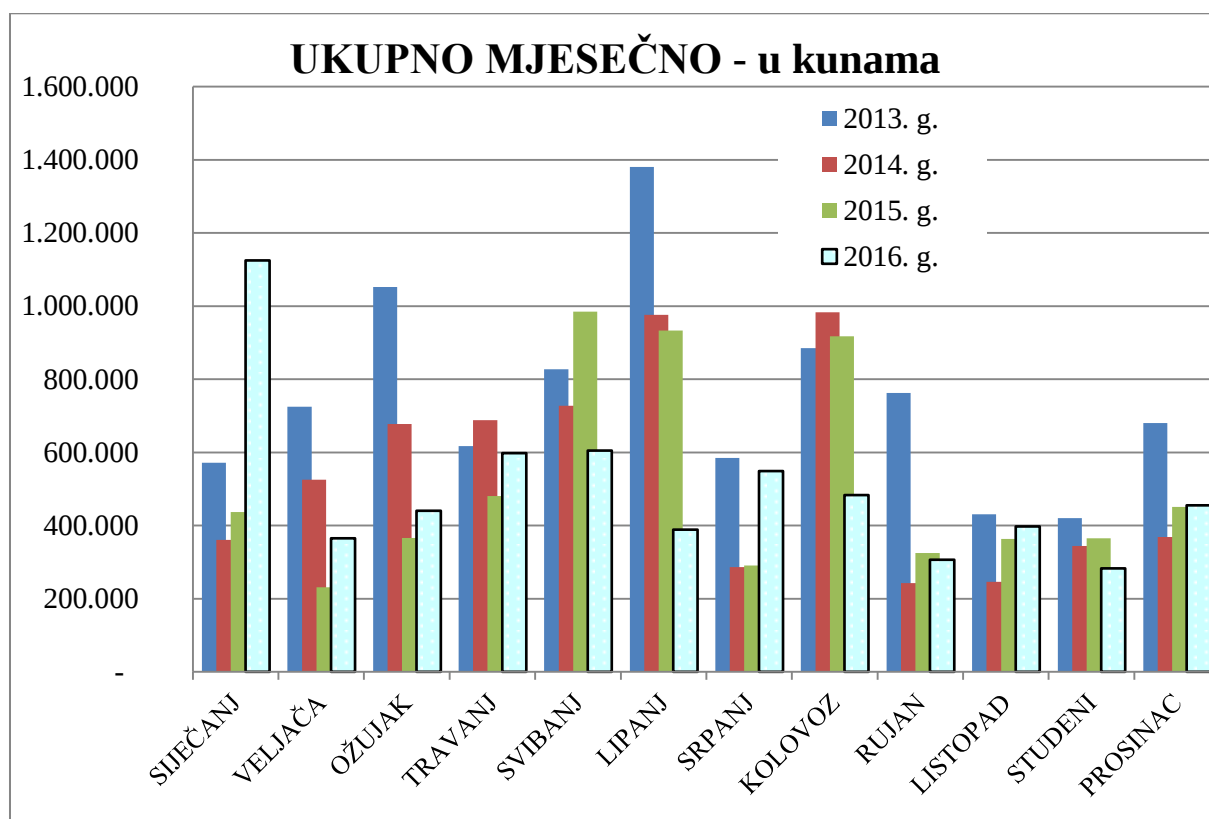
Od ukupnog broja zaposlenika na bolovanju bilo je 680 muškaraca i 362 žena. Prosjek trajanja bolovanja (u mjesecima) zaposlenika - muškaraca iznosi 1,20 dok prosjek zaposlenica iznosi 1,28.

3.3. Rashodi za zaposlene

Potreba za prekovremenim radom smanjena je, usporedno sa padom broja zatvorenika. U 2016. godini ostvareno je 84.803 prekovremenih sati rada za što je isplaćeno 5.996.124 kn.

Priloženi grafikon, pokazuje financijske iznose isplaćene za prekovremeni rad, u periodu od 2013. do 2016. godine.

Slika 84. Prikaz prekovremenog rada po mjesecima u razdoblju od 2013 - 2016. godine

3.4. Izobrazba službenika

Kontinuirana stručna izobrazba zakonska je obveza zaposlenika Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa, koja se organizira prema programima izobrazbe i Pravilniku o izobrazbi zaposlenika u kaznionicama i zatvorima Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa (Narodne novine, br. 81/02, 116/02, 55/05). Stručna izobrazba provodi se u posebnoj ustrojstvenoj jedinici Uprave za zatvorski sustav - Centru za izobrazbu, ali i drugim učilištima, kao primjerice u Državnoj školi za javnu upravu, Ministarstvu unutarnjih poslova i dr. Službenici se educiraju i kroz različite seminare, konferencije, radionice i druge oblike izobrazbe vezane za struku. Zbog specifičnosti rada sa zatvorenicima i maloljetnicima u Centru za izobrazbu provode se posebni programi izobrazbe državnih službenika raznovrsnih struka koji su prijeko potrebni zatvorskom sustavu.

Tijekom 2016. godine ukupno je 250 službenika pohađalo slijedeće programe izobrazbe, u organizaciji Centra za izobrazbu:

- temeljni tečaj za službenike pravosudne policije Odjela osiguranja u kaznionicama i zatvorima Uprave za zatvorski sustav - ukupno 42 polaznika;
- osiguranje mjesta događaja i prije provođenja očevida -34 polaznika
- prevencija diskriminacije – 50 polaznika
- rad sa zatvorenicima s alkoholom uzrokovanim problemima – 24 polaznika
- TASER – 4 polaznika
- tečaj za RTG operatere – 9 polaznika
- izobrazba službenika za uporabu i nošenje palice TONFA – 6 polaznika
- trening socijalnih vještina – 24 polaznika
- trening za trenere-dugotrajne kazne zatvora – 16 polaznika

- trening za trenere-vještine rukovođenja – 10 polaznika
- trening za trenere-postupanje u incidentnim situacijama u radu s maloljetnicima – 7 polaznika

3.5. Psihosocijalna pomoć ovlaštenim službenim osobama

Sukladno Uredbi o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva pravosuđa Služba za psihosocijalnu pomoć ovlaštenim službenim osobama (u daljem tekstu: Služba) ustrojena je od 01. ožujka 2015. godine u Upravi za zatvorski sustav, Središnjem uredu, Sektoru pravnih poslova i upravljanja kaznenim tijelima i Centrom za izobrazbu te su intenzivirane aktivnosti vezane za pružanja psihosocijalne pomoći ovlaštenim službenim osobama kaznenih tijela Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa.

Donesenim Planom pružanja psihosocijalne pomoći za 2016. godinu (dalje u tekstu: Plan) obuhvaćena su područja kontinuirane podrške ovlaštenim službenim osobama kroz: individualni i grupni savjetodavni rad, postupanje prema Protokolu o pružanju psihosocijalne pomoći ovlaštenim službenim osobama, krizne intervencije, pružanje stručne pomoći u postupcima prevladavanja narušenih međuljudskih odnosa (medijacija), te predlaganje mjera za otklanjanje negativnih učinaka posla na zdravlje službenika.

Tijekom 2016. godine bilo je potrebno intervenirati u 2 krizna događaja, čiji su razlozi bili sljedeći: napad na službenu osobu i požar. U tim intervencijama individualno je savjetovano 5 (pet) službenika a grupno 7 (sedam). Svima su dana mišljenja i preporuke za ublažavanje posljedica kriznog događaja. Bilo je potrebno intervenirati u 10 izvankriznih intervencija sa ukupno 15 (petnaest) službenika, od kojih 3 (tri) na poziv upravitelja, 1 (jednog) na zahtjev službenika i 6 (šest) na zahtjev službenika tijekom radionica.

Planom su definirana područja pružanja psihosocijalne pomoći službenicima kroz organizaciju dodatnih preventivnih i edukativnih radionica u cilju smanjivanja stresora prouzročenih kompleksnošću i težinom posla, a kroz poticanje na rad na sebi i introspekciju radi lakšeg prepoznavanja vlastitih postupanja i problema, usvajanja novih znanja i vještina, jačanja profesionalne kompetencije i sigurnosti u ispravnost donesenih odluka i postupanja.

Tijekom 2016. godine održano je 19 (devetnaest) edukativno iskustvenih radionica sa 181 službenikom iz svih kaznenih tijela, na temu „Izgaranje na poslu i međuljudski odnosi“. Struktura polaznika bila je sljedeća: 60% službenika iz Odjela osiguranja, 11% službenika strukovnih učitelja, 12% službenika koji su raspoređeni na administrativnim poslovima, 6% službenika Odjela tretmana te 5% službenika Odjela zdravstvene zaštite zatvorenika.

Tablica 45. Struktura polaznika radionica

STRUKTURA POLAZNIKA									
	BROJ	POSTOTAK	M SPOL	Ž SPOL	SSS	VŠS	VSS	ISKUSTVO >5 GOD.	ISKUSTVO <5 GOD.
ODJEL OSIGURANJA	119	60%	105	14	98	17	4	92	27
ODJEL TRETMANA	11	6%	3	8	0	0	11	8	3
STUKOVNI UČITELJI	20	11%	17	3	18	0	2	18	2
ADMINISTRATIVNI POSLOVI	22	12%	2	20	16	4	2	12	10
ODJEL ZDRAVSTVENE ZAŠTITE ZATVORENIKA	9	5%	2	7	7	2	0	5	4
UKUPNO	181		129	52	139	23	19	135	46

3.6. Suradnja sa sindikatima

U zatvorskom sustavu djeluje sedam sindikata: Sindikat pravosudne policije Hrvatske koji je najbrojniji s 39,79% službenika članova, Sindikat državnih i lokalnih službenika i namještenika Republike Hrvatske s 27,08% službenika članova, Nezavisni sindikat pravosudne policije Republike Hrvatske s 1,78% službenika članova, Nezavisni sindikat djelatnika MUP-a s 1,32% službenika članova, Sindikat policije Hrvatske s 6,69% službenika članova, Hrvatski liječnički sindikat s 0,11% službenika članova i netko drugi 0,15.

Sa svim navedenim sindikatima održava se stalna suradnja u odnosu na pitanja određena Kolektivnim ugovorom za državne službenike i u odnosu na tijek provođenja planiranih mjera na reformi zatvorskog sustava u sklopu reforme pravosuđa.

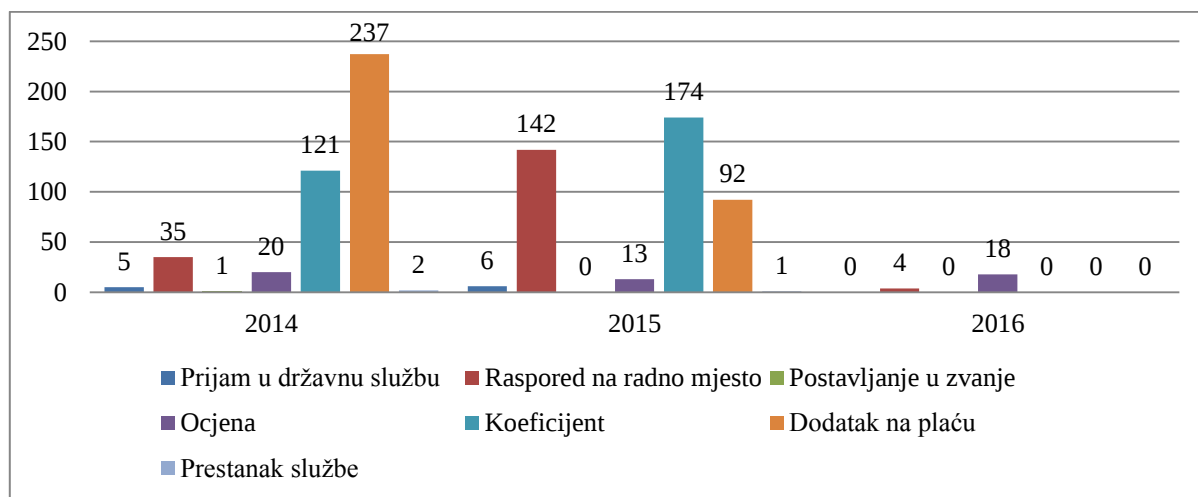
Tijekom 2016. godine sindikatima su dostavljeni odgovori, očitovanja i mišljenja koji se odnose na sistematizaciju, status službenika i namještenika, zvanja službenika pravosudne policije, plaće vježbenika, problematiku organizacije i obavljanja poslova službenika pravosudne policije, probleme vezane na prenapučenost i druga pitanja.

3.7. Žalbe Odboru za državnu službu

Odboru za državnu službu tijekom 2016. godine podneseno je ukupno 22 žalbe službenika kaznenih tijela na rješenja kojima je odlučeno o njihovim pravima i obvezama iz državne službe.

Od ukupnog broja žalbi 4 žalbe odnosile su se na raspored na radno mjesto, 0 žalbi na prijam u državnu službu, 0 žalbi na postavljenje u zvanje, 18 žalbi na ocjenu za rad i učinkovitost u prethodnoj godini, 0 žalbi na koeficijent složenosti poslova radnog mjesta, 0 žalbi na prestanak državne službe i 0 žalbi na dodatak na plaću.

Slika 85. Žalbe Odboru za državnu službu

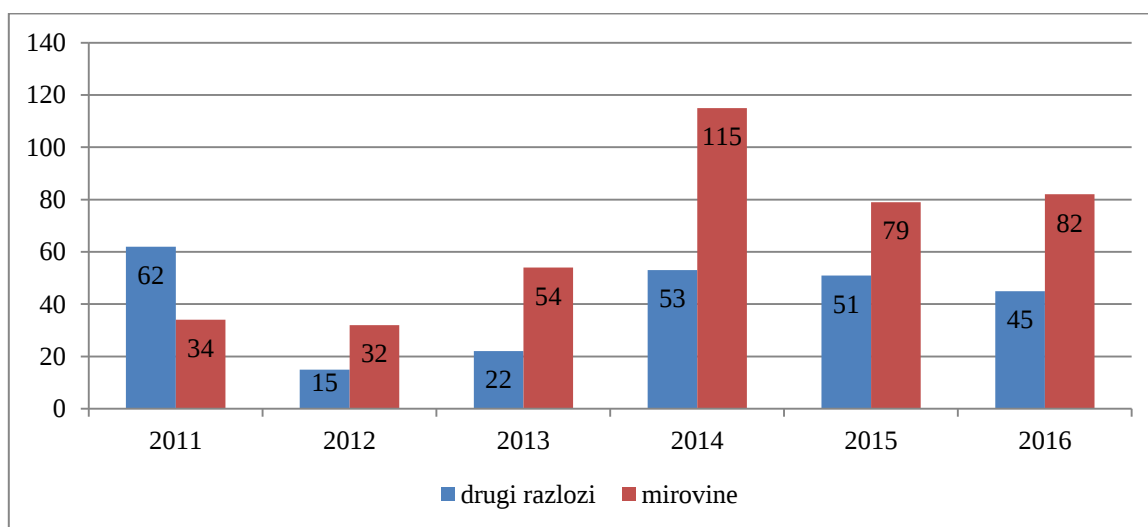

3.8. Prestanak državne službe

Tijekom 2016. godine, u ustrojstvenim jedinicama Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa, državna služba prestala je za sto dvadeset sedam (127) službenika, od kojih je trideset dva (32) žena i devedeset dva (95) muškarca. Do prestanka državne službe došlo je iz sljedećih razloga:

- sporazumom - devet (9) službenika,
- odlukom Službeničkog suda - nula (0) službenika,
- otkazom - devet (9) službenika,
- osudom za kazneno djelo - 0 (0) službenika,
- smrću - dva (2) službenika,
- sporazumnim premještanjem u drugo državno tijelo - dvadeset pet (25) službenika,
- ostvarivanjem prava na mirovinu - a) prema općem propisu - deset (10) službenika, - b) prema posebnom propisu, temeljem rješenja Ministra - sedamdeset i dva (72) službenika.

Slika 86. Prestanak državne službe

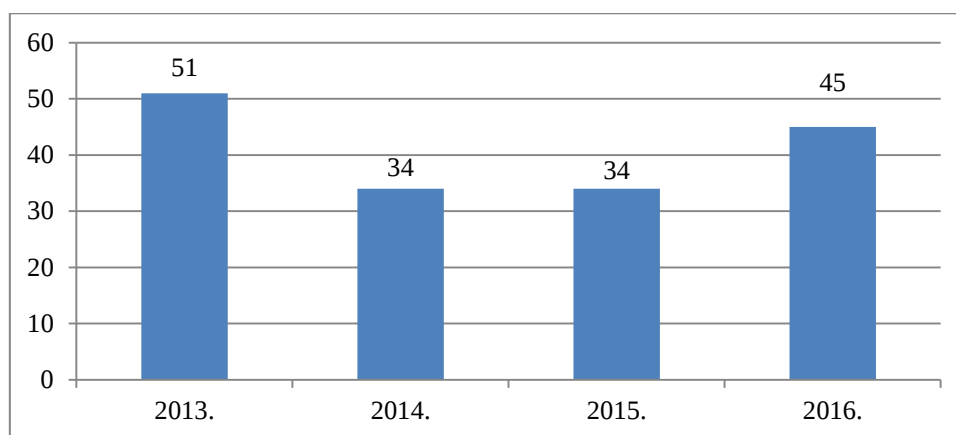

3.9. Odgovornost zbog povrede službene dužnosti

Za odlučivanje o teškoj povredi službene dužnosti nadležan je poseban sud - Službenički sud za državne službenike sustava izvršavanja kazne zatvora.

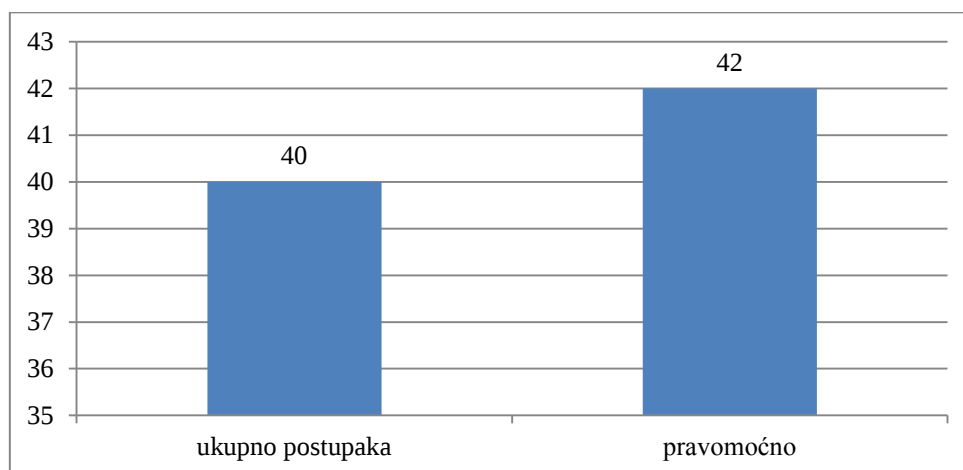
Tijekom 2016. godine ukupno je vođeno 68 postupka pred Službeničkim sudom zbog teške povrede službene dužnosti, od čega je 45 postupaka pokrenuto 2016. godine, a 23 ih je nastavljeno iz ranijih godina. Pravomoćno je završeno 49 postupaka u kojima je u 24 slučaja izrečena novčana kazna, u 11 donesena oslobađajuća odluka, u 9 obustavljeno daljnje vođenje postupka, a u 5 predmeta odbijen je zahtjev za pokretanje stegovnog postupka. Postupak se još vodi u 19 predmeta.

Slika 87. Teške povrede službene dužnosti

Tijekom 2016. godine pokrenuto je ukupno 40 postupka povodom lakših povreda službene dužnosti dok je 9 postupaka u tijeku od ranijih godina. U 30 postupaka izrečena je opomena, a novčana kazna u 11 postupka, 1 postupak je završen oslobađajućom odlukom, dok su 4 postupka nedovršena.

Slika 88 Lakše povrede službene dužnosti

4. IZVJEŠTAJ O REZULTATIMA POSLOVANJA KAZNENIH TIJELA U RAZDOBLJU OD 1. SIJEČNJA DO 31. PROSINCA 2016. GODINE (KONSOLIDIRANI FINANCIJSKI IZVJEŠTAJI)

4.1. Temeljni financijski izvještaji

Zbrojni rezultati poslovanja prema Izvještaju o prihodima i rashodima za razdoblje siječanj - prosinac 2016. godine iskazuju sljedeće osnovne karakteristike ostvarenja, i to:

- PRIHODI IZ PRORAČUNA ZA FINANCIRANJE REDOVNE DJELATNOSTI	439.353.268 kn
- PRIHODI OD PRODAJE PROIZVODA I USLUGA	32.144.573 kn
- OSTALI PRIHODI I PRIMICI	8.907.202 kn
A PRIHODI I PRIMICI UKUPNO	480.405.043 kn
B RASHODI I IZDACI UKUPNO	485.383.682 kn
- MANJAK PRIHODA I PRIMITAKA	4.978.639 kn
- MANJAK PRIHODA I PRIMITAKA PRENESENI iz 2015.g.	6.377.814 kn
C MANJAK PRIHODA I PRIMITAKA ZA POKRIĆE u 2017.g.	11.356.453 kn

Ad A/ Struktura ukupnih prihoda i primitaka je sljedeća:

1. Prihodi iz proračuna.....91,45%
 2. Prihodi od vlastite djelatnosti.....6,69%
 3. Ostali prihodi i primici.....1,86%
- od čega:
- Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar opće države 0,71%
 - Prihodi po posebnim propisima 0,14%
 - Prihodi od prodaje imovine.....0,03%
 - Prihodi od imovine.....0,01%
 - Prihodi od donacija.....0,02%
 - Ostali prihodi.....0,09%

- 1) Iz strukture ukupnih prihoda i primitaka, vodljivo je dominantno učešće prihoda iz Državnog proračuna.
- 2) Prihodi od vlastite djelatnosti, nastaju kao prihodi od prodaje proizvoda i robe, te pruženih usluga.

Osim naplaćenih prihoda od vlastite djelatnosti u iznosu od 32.144.573 kn, kaznena tijela ostvarila su i nenaplaćene, ali obračunate prihode u iznosu od 4.702.912 kn, pa ukupni prihodi iznose 36.847.485 kn. Navedeni prihodi odnose se prvenstveno na prihode ostvarene radom zatvorenika u radionicama odjela za rad, te radom kod drugog poslodavca.

- 3) Ostali prihodi i primici se najvećim dijelom odnose na prihode od Pomoći unutar općeg proračuna u iznosu od 3.114.914, kao što su:

- novčani poticaji Ministarstva poljoprivrede i šumarstva u iznosu od 3.005.144 kn (kao novčani poticaji poljoprivrednim radionicama Kaznionicama u Lepoglavi, Lipovici - Popovači, Požegi, Turopolju, Valturi i Zatvoru u Gospiću),
- pomoći tadašnjeg Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, u iznosu od 109.800 kn Odgojnom zavodu u Turopolju za provođenje projekta za Hrvatsku pismenosti,

Prihodi po posebnim propisima u iznosu od 1.245.570 kn, odnose se na naplate štete od zatvorenika, sufinanciranje troškova, refundacije troškova iz proteklih godina, te prihoda od rada zatvorenika, a koji nisu ostvareni na tržištu i po tržišnim uvjetima.

Ad B/ Struktura rashoda poslovanja je sljedeća:

Tablica 46. Struktura rashoda poslovanja

STRUKTURA RASHODA		
Rashodi za zaposlene	358.777.690 Kn	73,92 %
Materijalni rashodi (i zalihe)	121.044.218 Kn	24,94 %
Financijski rashodi	397.044 Kn	0,08%
Rashodi za nabavu nefinancijske imovine	5.164.730 Kn	1,06 %
UKUPNO	485.383.682 Kn	

*Ukupne nepodmirene obveze na dan 31. prosinca 2016. godine iznose 8.362.756 kn sastoje se od:

- Obveza na teret Državnog proračuna u iznosu od 5.824.576 kn,
od toga: dospjelih u iznosu od 779.807 kn i nedospjelih u iznosu od 5.044.769 kn
- Obveza na teret vlastite djelatnosti u iznosu od 2.538.180 kn.

Radi cjelovitijeg uvida u financijsko poslovanje kaznenih tijela, nastavno se daje usporedni prikaz osnovnih financijskih pokazatelja poslovanja u razdoblju od 2012. do 2016. godine.

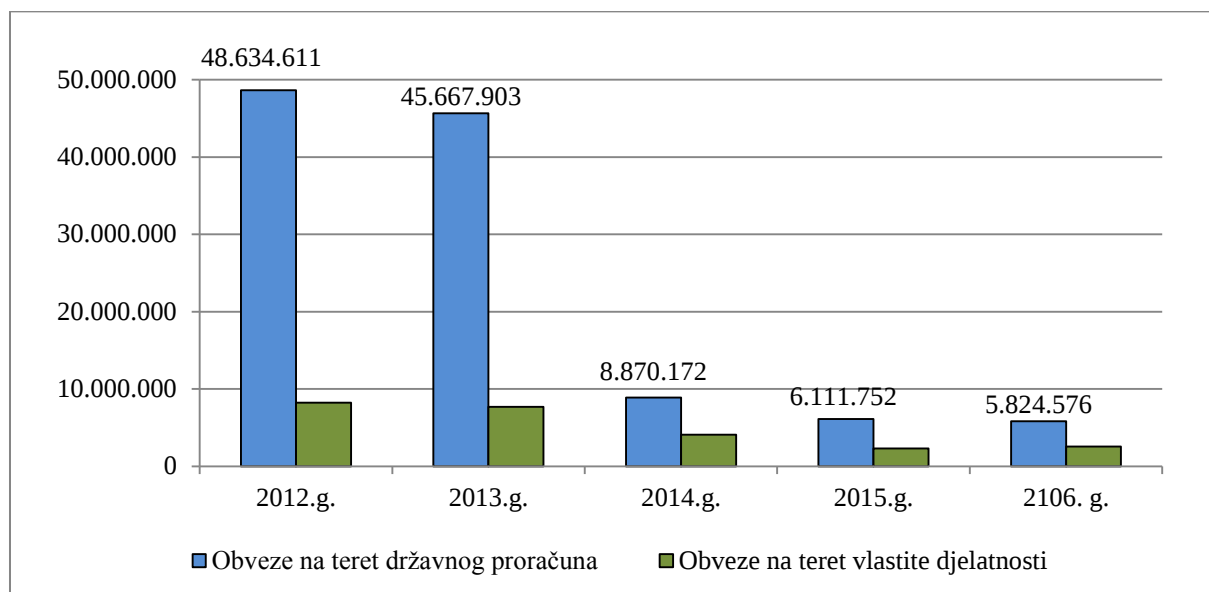
Tablica 47. Ukupne nepodmirene (dospjele/nedospjele) obveze na 31. prosinca 2012-2016.

OBVEZE NA TERET	2012.g.	2013.g.	2014.g.	2015.g.	2016. g.
DRŽAVNOG PRORAČUNA	48.634.611	45.667.903	8.870.172	6.111.752	5.824.576
DOSPJELE	36.338.116	36.179.308	3.527.945	1.668.093	779.807
NEDOSPJELE	12.296.495	9.488.595	5.342.227	4.443.659	5.044.769
VLASTITE DJELATNOSTI	8.229.776	7.681.826	4.065.468	2.325.423	2.538.180
U K U P N O	56.864.387	53.349.729	12.935.640	8.437.175	8.362.756

*Napomena

Podaci vezani uz obveze odnose se na materijalne i financijske obveze (koja uključuju obveze nastale po PDV-u, te isključuje obveze za zaposlene).

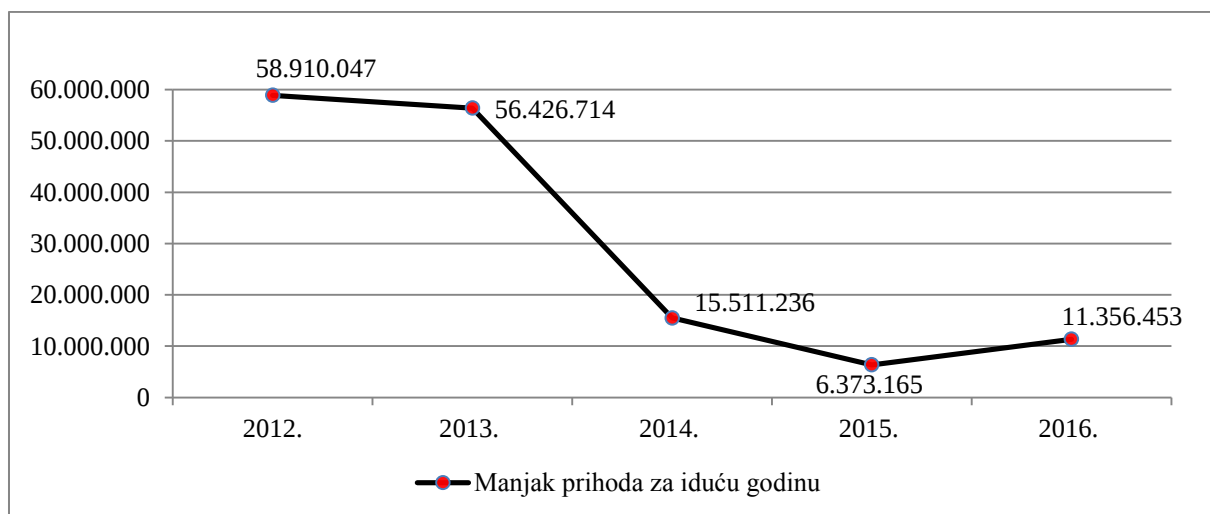
Slika 89. Ukupno nepodmirene obveze na dan 31.12.2016. u kn

Tablica 48. rezultati poslovanja iskazani po godišnjem obračunu

	2012. godina	2013. godina	2014. godina	2015. godina	2016. godina
Prihodi iz proračuna za zaposlene (plaće i prijevoz)	385.228.074	371.440.507	362.291.974	361.712.942	369.615.344
Prihodi iz proračuna za tekuće rashode	107.306.405	110.583.070	131.377.471	90.658.543	69.737.924
Prihodi iz proračuna UKUPNO	492.534.479	482.023.577	493.669.445	452.371.485	439.353.268
Prihodi od vlastite djelatnosti	35.496.897	36.612.767	35.605.110	33.112.089	32.144.573
Ostali prihodi	4.535.047	4.153.407	5.006.405	6.359.562	8.907.202
UKUPNI PRIHODI	532.566.423	522.789.751	534.280.960	491.843.136	480.405.043
UKUPNI RASHODI	546.399.661	520.329.121	493.350.087	482.712.490	485.383.682
Višak prihoda		2.460.630	40.930.873	9.130.646	
Manjak prihoda	13.833.238				4.978.639
Manjak prihoda preneseni iz prethodne g.	45.076.809	58.887.344	56.442.109	15.503.811	6.377.814
Manjak prihoda za pokriće u slijedećoj g.	58.910.047	56.426.714	15.511.236	6.373.165	11.356.453

Slika 90. Rezultati poslovanja prema godišnjem obračunu

4.2. Izvješće o utrošenim sredstvima u kaznenim tijelima

Za izvršavanje kaznenopravnih sankcija i mjera, u promatranom razdoblju, utrošeno je kako slijedi:

Tablica 49. Izvješće o utrošenim sredstvima

Vrsta rashoda	ukupni rashodi (u kn)	učešće u ukupnim rashodima (u postocima)
1. Plaće	270.913.959	59,79
2. Ostali rashodi za zaposlene	11.918.536	2,63
3. Doprinosi na plaće	75.945.195	16,76
4. Službena putovanja	337.282	0,07
5. Naknade za prijevoz	10.837.654	2,39
6. Stručno usavršavanje	134.117	0,03
7. Uredski materijal i ostali materijalni rashodi	3.228.732	0,71
8. Materijal i sirovine	27.499.403	6,07
9. Energija	17.997.744	3,97
10. Materijal i dijelovi za tek. i inv. održavanje	1.564.778	0,35
11. Sitni inventar i auto gume	227.578	0,06
12. Službena radna i zaštitna odjeća i obuća	875.929	0,19
13. Usluge telefona, pošte i prijevoza	1.296.290	0,29
14. Usluge tekućeg i investicijskog održavanja	1.952.528	0,43
15. Usluge promidžbe i informiranja	147.754	0,03
16. Komunalne usluge	12.133.789	2,68
17. Zdravstvene i veterinarske usluge	1.050.450	0,23
18. Intelektualne i osobne usluge	2.668.098	0,59
19. Računalne usluge	55.358	0,01
20. Ostale usluge	6.909.854	1,53
21. Naknade za rad zatvorenika	3.954.707	0,87
22. Premije osiguranja	233.306	0,05
23. Reprezentacija	46.781	0,01
24. Ostali nespomenuti rashodi	913.689	0,20
25. Financijski rashodi	188.343	0,04
Ukupno:	453.081.854	100

U odnosu na ukupne, prethodno navedene rashode, prosječni trošak po jednom zatvoreniku iznosi 375,36 kn dnevno što je za 9,19 % više u odnosu na razdoblje siječanj - prosinac 2015. godine.

Uzimajući u obzir samo direktne troškove zatvorenika, prosječni dnevni trošak po jednom zatvoreniku iznosi 49,83 kn, što je manje za 9,53 % u odnosu na razdoblje siječanj - prosinac 2015. godine.

Nastavno dajemo prikaz ukupnih troškova po kaznenim tijelima.

Tablica 50. Prikaz ukupnih troškova po kaznenim tijelima

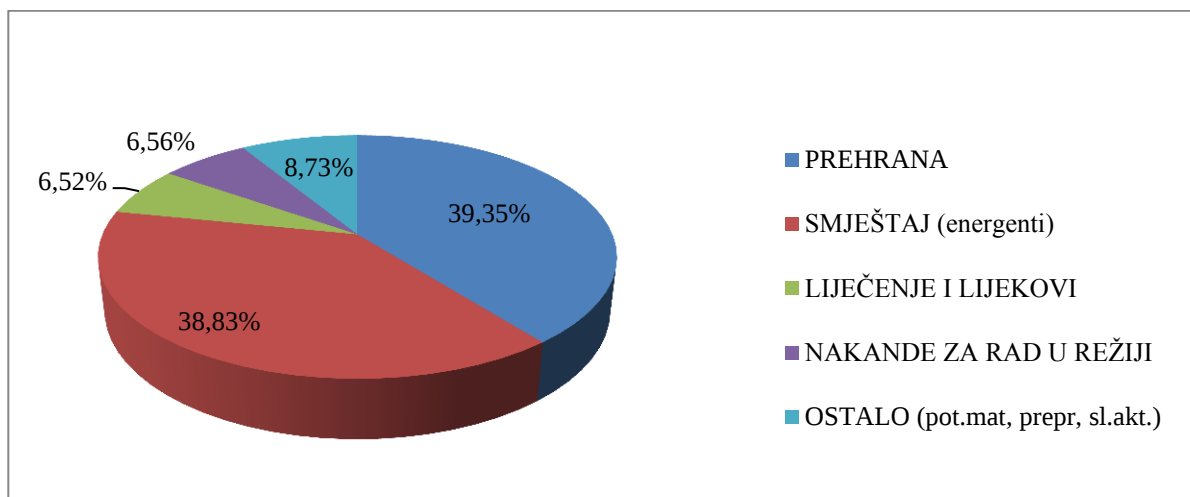
Red. broj	KAZNIONICA, ZATVOR ODNOSNO ODGOJNI ZAVOD	Prosječni dnevni UKUPNI TROŠAK po 1 zatvoreniku	INDEX odnos na prosjek	Prosječni dnevni DIREKTNI TROŠAK po 1 zatvoreniku	INDEX odnos na prosjek	Odnos:1 zaposlenik na xy zatvorenika
1.	Zatvorska bolnica u Zagrebu	618,77	165	74,93	150	1/0,84
2.	Kaznionica u Glini	245,06	65	44,18	89	1/1,85
3.	Kaznionica u Lepoglavi	421,22	112	61,67	124	1/1,19
4.	Kaznionica u Lipovici-Popovači	345,78	92	55,77	112	1/1,37
5.	Kaznionica i zatvor u Požegi	593,43	158	58,60	118	1/0,77
6.	Odgojni zavod u Požegi	988,32	263	41,19	83	1/0,50
7.	Kaznionica u Turopolju	550,12	147	45,89	92	1/0,81
8.	Odgojni zavod Turopolje	1.103,76	294	56,82	114	1/0,45
9.	Kaznionica u Valturi	666,55	178	46,83	94	1/0,56
10.	Zatvor u Bjelovaru	239,33	64	35,45	71	1/1,85
11.	Zatvor u Dubrovniku	438,52	117	42,51	85	1/0,97
12.	Zatvor u Gospiću	409,46	109	41,50	83	1/1,09
13.	Zatvor u Karlovcu	428,95	114	35,89	72	1/1,07
14.	Zatvor u Osijeku	264,34	70	33,15	67	1/1,73
15.	Zatvor u Puli -Pola	334,01	89	50,23	101	1/1,50
16.	Zatvor u Rijeci	290,17	77	40,51	81	1/1,57
17.	Zatvor u Sisku	592,14	158	44,30	89	1/0,73
18.	Zatvor u Splitu	365,37	97	48,51	97	1/1,27
19.	Kaznionica i zatvor u Šibeniku	407,42	109	41,17	83	1/1,08
20.	Zatvor u Varaždinu	291,47	78	36,82	74	1/1,51
21.	Zatvor u Zadru	392,27	105	46,03	92	1/1,09
22.	Zatvor u Zagrebu	270,71	72	52,70	106	1/1,84
	UKUPNO	375,36	100	49,83	100	1/1,25

Napominjemo da je iskazani prosječni dnevni trošak po zatvoreniku u Kaznionici i zatvoru u Požegi i Kaznionici u Turopolju umanjen za prosječne troškove prehrane koji se odnose na maloljetnike u Odgojnom zavodu u Požegi i Odgojnom zavodu u Turopolju, odnosno za isti je iznos povećan prosječni dnevni trošak po maloljetniku u Odgojnom zavodu u Požegi u Odgojnom zavodu u Turopolju. Također, korigirani su i troškovi prehrane, kod korisnika koji su bez naknade preuzeli prehrambene proizvode od drugih korisnika unutar zatvorskog sustava.

Struktura direktnih (dnevni) troškova zatvorenika je sljedeća (slika 92.)

- prehrana	39,35 %,	odnosno	19,61 kn
- smještaj (energenti)	38,83 %,	odnosno	19,35 kn
- liječenje i lijekovi	6,53 %,	odnosno	3,25 kn
- naknade za rad u režiji	6,56 %,	odnosno	3,27 kn
- ostalo (pot.mat, prepr, sl.akt.)	8,73 %,	odnosno	4,35 kn
U K U P N O			49,83 kn

Slika 91. Struktura direktnih (dnevni) troškova

Nastavno se daje usporedni trošak direktnog prosječnog dnevnog troška po zatvoreniku u razdoblju od 2012. do 2016. godine.

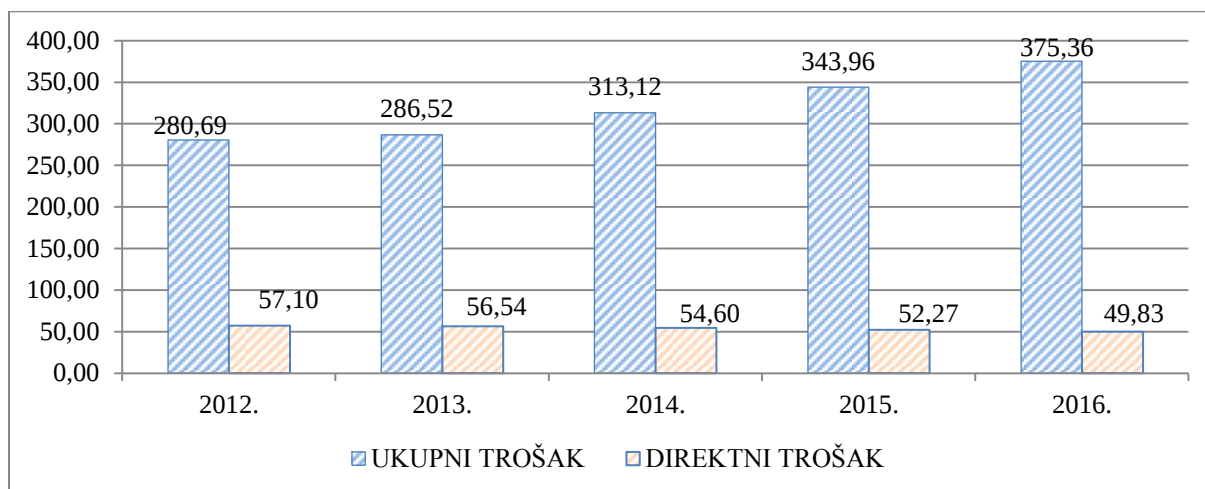
Tablica 51. Direktni dnevni prosječni trošak po zatvoreniku

VRSTA TROŠKA	DIREKTNI DNEVNI PROSJEČNI TROŠAK PO ZATVORENIKU					% + / -	
	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2016/2015	2016/2012
Prehrana	20,78	20,45	20,44	19,58	19,61	+ 0,20	- 0,60
Smještaj	19,46	20,20	19,57	20,32	19,35	- 0,50	- 0,07
Liječenje	9,26	8,49	6,44	3,14	3,25	+ 0,35	- 30,10
Nak.rad u rež.	3,60	3,63	3,84	3,73	3,27	- 0,41	- 0,10
Ostalo	4,00	3,77	4,31	4,70	4,35	- 0,80	+ 0,87
UKUPNO	57,10	56,54	54,60	52,27	49,83	- 0,49	- 11,46

Tablica 52. Ukupni dnevni prosječni trošak po zatvoreniku

UKUPNI TROŠAK	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	% + / -	
						2016 / 2015	2016 / 2012
	280,69	286,52	313,12	343,96	375,36	+9,12	+94,67

Slika 92. Usporedni prikaz ukupnog i direktnog troška

4.3. Izvješće o uređenju i opremanju kaznenih tijela Uprave za zatvorski sustav

Vezano uz nabavu opreme za uređenje i opremanje kaznenih tijela, sa aktivnosti;

a) Uređenje i opremanje kaznenih tijela, nabavljeno je :

Uređaji za kuhinje :

- Parno-konvekcijske peći i električni kotao za 3 kaznena tijela u vrijednosti 516.162,00 kn
- Hladnjaci i zamrzivači za 13 kaznenih tijela u vrijednosti: 171.530,00 kn
- Plinski štednjaci za 10 kaznenih tijela u vrijednosti 139.959,00 kn
- Profesionalna perilica rublja za Zatvor u Puli 57.750,00 kn
- Perilica posuđa za Zatvorsku bolnicu 15.180,00 kn

Medicinska oprema:

- Ultrazvučni uređaj za Zatvorsku bolnicu vrijednosti 233.375,00 kn
- Stomatološka oprema za Kaznionicu u Glini vrijednosti 33.000,00 kn

Oprema za održavanje i zaštitu:

- Metal-detektorska vrata za 3 kaznena tijela vrijednosti 143.160,00 kn
- Klima uređaji za 3 kaznena tijela vrijednosti 26.500,00 kn
- Uređaji za alko-testiranje 10 kom vrijednosti 59.500,00 kn
- RTG uređaj za pregled stvari za Kaznionicu u Lepoglavi vrijednosti 135.300,00 kn

Komunikacijska oprema:

- Radiostanice vrijednosti 150.000,00 kn
- Telefonska centrala za Zatvor u Karlovcu vrijednosti 8.800,00 kn
- Zamjenski dijelovi za motorole vrijednosti 38.000,00 kn

Uredska oprema i namještaj

- Namještaj za Zatvor u Gospiću i Kaznionicu i zatvor u Šibeniku vrijednosti 103.000,00 kn

b) Djelatnost uprave za zatvorski sustav, nabavljeno je :

Za zatvorenike:

- Higijenskog pribora (sapuni, šamponi, britvice, toalet papir, četkice za zube, pjene za brijanje, paste za zube dr.) u vrijednosti 700.060,00 kn.
- Plahte i ručnici za zatvorenike u vrijednosti 165.000,00 kn
- Usluge prevođenja pisama zatvorenika vrijednosti 34.000,00 kn

Za službenike osiguranja:

- Službene jakne vjetro-nepropusne 1189 kom vrijednosti 1.380.726,25 kn
- Hlače zimske i ljetne 4768 kom vrijednosti 1.576.712,50 kn
- Košulje ljetne i zimske 276 kom u vrijednosti 67.700,00 kn
- Čarape muške ljetne i zimske, ženske nylon ukupno 11 672 kom vrijednosti 181.250,00 kn
- Oprema za interventnu policiju u vrijednosti 233.220,00 kn

Zdravstveni pregledi za ocjenu posebne zdravstvene sposobnosti službenika osiguranja kaznenih tijela u vrijednosti 84.000,00 kn

5. NADZOR NAD POSTUPANJEM SA ZATVORENICIMA I MALOLJETNICIMA

Nadzor nad postupanjem sa zatvorenicima u kaznionicama i zatvorima te maloljetnicima u odgojnim zavodima, sukladno zakonima, obavljaju Središnji ured Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, nadležni sudac izvršenja, pučki pravobranitelj, pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, pravobraniteljica za djecu i pravobranitelj za osobe s invaliditetom, nevladine udruge koje se bave zaštitom ljudskih prava te periodički Europski odbor za sprječavanje mučenja, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja Vijeća Europe i Misija stručnjaka Europske komisije za područje pravosuđa i unutarnjih poslova (Peer based Mission).

5.1. Nadzor središnjeg ureda uprave za zatvorski sustav

Na temelju odredbi članka 18. Zakona o izvršavanju kazne zatvora upravni i inspekcijski nadzor nad radom kaznionica, zatvora, centara i odgojnih zavoda provodi Središnji ured Uprave za zatvorski sustav.

Tijekom 2016. godine Središnji ured Uprave za zatvorski sustav obavio je niz stručno-instruktivnih obilazaka kaznionica, odnosno zatvora i odgojnih zavoda koji su tijekom samog obilaska kaznenog tijela odnosno pisanim uputama uglavnom rezultirali savjetovanjem o potrebnim promjenama u svakodnevnom radu. Isto tako obavljeno je 8 (osam) inspekcijskih nadzora i 7 (sedam) upravnih nadzora.

Tablica 53. Inspekcijski nadzori tijekom 2016. godine

KAZNIONICA / ZATVOR	RAZLOG NADZORA/PRITUŽBE	UTVRĐENO STANJE
Kaznionica i zatvor u Šibeniku	Utvrđivanje načina postupanja u prodavaonici za zatvorenike	utvrđene su nepravilnosti u radu, temeljem kojih su naložene mjere za njihovo otklanjanje
Zatvor u Gospiću	Pritužba grupe zatvorenika dostavljena Pučkom pravobranitelju	utvrđene su nepravilnosti u radu, temeljem kojih su naložene mjere za njihovo otklanjanje
Zatvor u Rijeci	Cjeloviti inspekcijski nadzor	utvrđene su nepravilnosti u radu, temeljem kojih su naložene mjere za njihovo otklanjanje
Zatvor u Osijeku	Cjeloviti inspekcijski nadzor	utvrđene su nepravilnosti u radu, temeljem kojih su naložene mjere za njihovo otklanjanje
Zatvor u Dubrovniku	Cjeloviti inspekcijski nadzor	utvrđene su nepravilnosti u radu, temeljem kojih su naložene mjere za njihovo otklanjanje
Kaznionica u Lipovici-Popovači	Cjeloviti inspekcijski nadzor	utvrđene su nepravilnosti u radu, temeljem kojih su naložene mjere za njihovo otklanjanje
Zatvor u Splitu	Utvrđivanje okolnosti ozljeda istražnog zatvorenika	utvrđene su nepravilnosti u radu, temeljem kojih su naložene mjere za njihovo otklanjanje
Zatvor u Splitu	Cjeloviti inspekcijski nadzor	Nema propusta u postupanju

Tablica 54. Upravni nadzori tijekom 2016. godine

KAZNIONICA / ZATVOR	RAZLOG NADZORA/PRITUŽBE	UTVRĐENO STANJE
Zatvor u Rijeci	Postupak ocjenjivanja službenika u Zatvoru u Rijeci	utvrđene su nepravilnosti u radu, temeljem kojih su naložene mjere za njihovo otklanjanje
Kaznionica i zatvoru Šibeniku	Cjeloviti nadzor	nisu utvrđene nepravilnosti
Zatvor u Zagrebu	Postupak ocjenjivanja službenika u Zatvoru u Zagrebu	utvrđene su nepravilnosti u radu, temeljem kojih su naložene mjere za njihovo otklanjanje
Zatvor u Dubrovniku	Postupak ocjenjivanja službenika Zatvora u Dubrovniku	utvrđene su nepravilnosti u radu, temeljem kojih su naložene mjere za njihovo otklanjanje
Zatvor u Karlovcu	Postupak ocjenjivanja službenika u Zatvoru u Karlovcu	utvrđene su nepravilnosti u radu, temeljem kojih su naložene mjere za njihovo otklanjanje
Kaznionica i zatvor u Požegi	Utvrđivanje okolnosti posjedovanja nedopuštenih stvari zatvorenika	nisu utvrđene nepravilnosti
Zatvor u Sisku	Utvrđivanje okolnosti bijega zatvorenika	utvrđene su nepravilnosti u arhitektonskoj izvedbi kaznenog tijela i radu i predložene mjere

U odnosu na kaznena tijela u kojima su inspekcijskim odnosno upravnim nadzorom utvrđene nepravilnosti Središnji ured Uprave za zatvorski sustav naložio je mjere za njihovo otklanjanje te donio pisane naputke i upute o potrebnim promjenama u postupanju. Također, u odnosu na službenike pojedinih kaznenih tijela pokrenuti su stegovni postupci zbog povrede službene dužnosti.

5.2. Obilasci sudaca izvršenja

Temeljem odredbi članka 47. Zakona o izvršavanju kazne zatvora nadležni sudac izvršenja najmanje jednom godišnje obilazi zatvorenike, razgovara s njima i upućuje ih u njihova prava propisana Zakonom o izvršavanju kazne zatvora.

Tablica 55. Broj obilazaka suca izvršenja sukladno čl. 47. ZIKZ-a u 2016. godini uz naznaku je li sudac izvršenja obišao sve zatvorenike ili pojedine odjele.

		OBILASCI SUCA IZVRŠENJA	
		sve zatvorenike	pojedini odjeli
ZATVORI	BJELOVAR	11	0
	DUBROVNIK	1	0
	GOSPIĆ	3	3
	KARLOVAC	5	3
	OSIJEK	2	0
	POŽEGA	1	0
	PULA	1	48
	RIJEKA	0	0
	SISAK	3	0
	SPLIT	2	0
	ŠIBENIK	0	0
	VARAŽDIN	1	1
	ZADAR	2	0
	ZAGREB	0	0
	GLINA	0	4
KAZNIONICE	LEPOGLAVA		1 poluotv. i otvor. odjel
	LIPOVICA	0	0
	POŽEGA M	0	Poluotvorene uvjete za zatvorenike obišao 11.03., 14.06. i 08.12.2016., a povodom sjednica Povjerenstva za uvjetni otpust i razgovarao sa zatvorenicima koji su podnijeli molbe i s nekolicinom zatvorenika koji su izrazili potrebu za razgovorom
	POŽEGA Ž	5	0
	POŽEGA MZ	0	0
	TUROPOLJE	1	0
	VALTURA	1	0
	ZAT. BOLNICA	1	0

*Sudac izvršenja nije obilazio odjele prilikom posjete kaznionici, već je razgovarao s pojedinim zatvorenicima koji su za to iskazali želju i napisali molbu.

5.3. Osvrt uprave za zatvorski sustav na suradnju s Uredom pučke pravobraniteljice

I tijekom 2016. godine Uprava za zatvorski sustav surađivala je s Uredom pučke pravobraniteljice i poduzimala mjere i aktivnosti iz svoje nadležnosti kako bi ispunila preporuke i upozorenja vezana za prava zatvorenika i sprečavanje mučenja i drugih neljudskih i ponižavajućih postupaka.

U odnosu na preporuku o nužnosti detaljnog ispitivanja svih navoda koji upućuju na moguće mučenje i neljudsko ili ponižavajuće postupanje, Središnji ured Uprave za zatvorski sustav nastavio je ozbiljno i temeljito ispitivati navode iz pritužbi i poduzimati aktivnosti za utvrđivanje činjeničnog stanja i otklanjanje nepravilnosti. Postoji niz razina kontrole koje imaju funkciju osiguravanja zakonitog obavljanja poslova, pridržavanja i uvažavanja temeljnih načela izvršavanja kazne zatvora i neizostavno, svih prava koje zatvorenici ostvaruju, a što, u konačnici, podrazumijeva i pravo na podnošenje pritužbe u slučaju kada zatvorenik smatra da mu je neko pravo uskraćeno. Uz unutarnje nadzorne i sudske kontrolne mehanizme zatvorskog sustava (sudac izvršenja, sudska kontrola izvršavanja mjere istražnog zatvora, upravitelj kaznenog tijela i hijerarhijski sustav nadzora rada službenika u kaznenom tijelu, Središnji ured Uprave za zatvorski sustav) postoji niz institucija koje u fokusu interesa imaju ostvarivanje temeljnih ljudskih prava i zabranu svakog oblika nehumanog i ponižavajućeg postupanja. Sve navedeno, predstavlja okvir niza preventivnih i proaktivnih mjera, koje se primjerice ogledaju u: razmjeni znanja i iskustva, usmjeravanju i senzibiliziranju za pojedina pitanja ranjivih skupina, naglašavanju važnosti poštivanja temeljnih ljudskih prava i uvažavanju razlika, toleranciji i izgradnji pozitivnih međuljudskih odnosa te se provode specijalizirani edukativni programi usmjereni na podizanje razine sigurnosti i kvalitete u svim oblicima postupanja i rada službenika. Navedeno ima i pozitivno djelovanje na zatvorenike, kako bi oni razvili osjećaj osobne odgovornosti i kako bi se osposobili, kroz sudjelovanje u izradi i provedbi pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora, za život na slobodi u skladu sa zakonom i društvenim pravilima. U slučaju zaprimanja pritužbe zatvorenika, provjeravaju se sva postupanja službenika prema zatvoreniku, razmatra se sveobuhvatnost poduzetih radnji i zakonitost svakog dijela radnog procesa (način obavljanja poslova, uzrok i nastale posljedice), a stanje u odnosu na navode iz pritužbe, nastavlja se pratiti kroz ostale komunikacijske i nadzorne kanale. Uz dostavljanje detaljnog izvješća iz kaznenih tijela o postupanju prema zatvoreniku, u pravilu se obavlja i neposredan razgovor sa zatvorenikom. S obzirom na iznimnu važnost ovog pitanja i želju osiguravanja što kvalitetnijih uvjeta za izdržavanje kazne zatvora, intenzivirani su napor u smjeru otklanjanja mogućnosti pojavnosti ponižavajućih i diskriminirajućih oblika ponašanja pažljivim praćenjem jutarnjih izvješća, pristiglih pritužbi zatvorenika i sl. kako bi se o svakom događaju mogla provesti detaljna istraga, utvrditi odgovornost osoba i poduzimati zakonom utvrđene radnje.

U dijelu preporuka iz godišnjih izvješća pučke pravobraniteljice koji se odnosi na potrebu sustavnog provođenja edukacije službenika o zaštiti zatvorenika od svih oblika okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja, može se istaknuti kako je provedena analiza potreba u svim kaznenim tijelima (isto se odnosi samo na službenike Sektora osiguranja) temeljem koje je pokrenuta organizacija posebnog programa edukacije u cilju podizanja razine svijesti službenika pravosudne policije o važnosti poštivanja ljudskih prava i zabrane diskriminacije zatvorenika po bilo kojoj osnovi. Realizacija prvog dijela predmetne edukacije za službenike pravosudne policije, pod nazivom „Senzibilizacija službenika Zatvorskog sustava za koncept sprečavanja diskriminacije“ realizirana je u vremenu prosinac 2015. / siječanj 2016. Program edukacije razvijen je u suradnji s Uredom pučke pravobraniteljice iz kojeg su i određeni

predavači. U okviru Temelnog tečaja za službenike osiguranja, u predmetu Psihologija komunikacije i psihologija ponašanja u radu pravosudne policije, polaznici se također senzibiliziraju za važnost poštivanja ljudskih prava i zabrane diskriminacije.

Vezano uz preporuku da se donese novi Zakon o izvršavanju kazne zatvora te ukloni nedostatke u dijelu ZKP-a koji se odnosi na izvršenje istražnog zatvora, prema godišnjem planu savjetovanja sa zainteresiranom javnošću koje je objavilo Ministarstvo pravosuđa, donošenje Zakona o izvršavanju kazne zatvora planirano je za IV. kvartal 2017. godine. Prema navedenom planu, donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku nije planirano. U slučaju pokretanja procedure donošenja Zakona o izmjenama i dopunama, Uprava za zatvorski sustav dostavit će mišljenje i prijedloge iz svoje nadležnosti.

U odnosu na preporuku da se uvjeti smještaja u svim kaznenim tijelima prilagode zakonskim i međunarodnim standardima, u 2016. godini nastavile su se poduzimati mjere za smanjivanje prenapučenosti kaznenih tijela. Osim manjih građevinskih rješenja u pojedinim kaznenim tijelima i postojeće promjene u zakonskim rješenjima, nastavljeno je i s drugim aktivnostima u svrhu smanjenja negativnog učinka prenapučenosti karakterističnih za zatvorene uvjete, što se realizira kroz:

- povećanje raznovrsnosti tretmanskih sadržaja i broja zatvorenika koji su obuhvaćeni tim aktivnostima,
- premještanje zatvorenika u blaže uvjete izvršavanja kazne zatvora i u zatvorene uvjete u kojima nije prisutna prenapučenost,
- intenzivnije održavanje svih prostora u kojima borave i rade zatvorenici.

Tendencija smanjivanja broja zatvorenika kroz nekoliko proteklih godina te neznatno povećanje smještajnih kapaciteta u pojedinim kaznenim tijelima mogu se procijeniti kao pozitivni rezultati poduzetih mjera.

U vezi preporuke Ministarstvu pravosuđa i Ministarstvu zdravlja, da svim zatvorenicima koji nemaju redovite prihode osiguraju dopunsko zdravstveno osiguranje, svim zatvorenicima državljanima Republike Hrvatske koji posjeduju OIB reguliran je status osiguranika iz obveznog osiguranja HZZO-a. Zatvorenicima kojima nije moguće regulirati obvezno zdravstveno osiguranje sukladno članku 7. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju ili imaju regulirano obvezno zdravstveno osiguranje, ali nemaju vlastitih sredstava za plaćanje dopunskog zdravstvenog osiguranja, a nadležni liječnik im je propisao preglede i lijekove koji izlaze iz okvira obveznog zdravstvenog osiguranja, osigurava se doplata lijeka ili pregleda na teret Državnog proračuna.

Vezano uz preporuku Ministarstvu pravosuđa i tadašnjem Ministarstvu zdravlja, da prostor i opremu ambulantni u kaznenim tijelima usklade s propisanim minimalnim uvjetima, u suradnji tadašnjeg Ministarstva zdravlja i Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa donesen je „Pravilnik o minimalnim uvjetima u pogledu prostora, radnika i medicinsko-tehničke opreme zdravstvene ustanove koja pruža zdravstvenu zaštitu osobama lišenim slobode“ (Narodne novine broj 151/14), prema kojem zdravstvena ustanova koja pruža zdravstvenu zaštitu osobama lišenim slobode koja obavlja zakonom propisane djelatnosti mora uskladiti svoj rad u pogledu prostora i opreme s odredbama ovoga Pravilnika u roku od tri godine. U razdoblju od donošenja Pravilnika poduzete su aktivnosti radi usklađivanja uvjeta u ambulantama zatvora i kaznionica s minimalnim uvjetima propisanim važećim propisima iz područja javnog zdravstva. Prema izvješćima zaprimljenim iz kaznenih tijela, tijekom 2016. godine dio ambulantni je ispunjavao minimalne uvjete, dio ih je ispunjavao djelomično,

primarno vezano uz nepotpunu opremu, a manji dio i vezano uz prostorna ograničenja vezana uz lokaciju kaznenog tijela i nemogućnost proširenja prostora.

Preporuke Pučke pravobraniteljice o potrebi omogućavanja zatvorskim liječnicima pisanja uputnica i recepata koje prihvaćaju vanjske zdravstvene ustanove te da zakonskim izmjenama zdravstvena zaštita zatvorenika u cjelini bude obuhvaćena javnom zdravstvenom mrežom, razmotrit će se prilikom izrade prijedloga novog Zakona o izvršavanju kazne zatvora, gdje će u dijelu odredbi koje se odnose na osiguravanje zdravstvene skrbi za zatvorenike, na suradnju biti pozvano i Ministarstvo zdravstva.

U odnosu na preporuku Ministarstvu pravosuđa i Ministarstvu zdravlja, da donesu protokol o postupanju s osobama koje štrajkaju glađu, izrađen je nacrt Smjernica za postupanje sa zatvorenicima u slučaju štrajka glađu u zatvorskom sustavu, a planira se i donošenje protokola o postupanju, u suradnji s Ministarstvom zdravstva.

U odnosu na postupanje sa zatvorenicima u slučaju ustrajnog štrajka glađu, primjenjuje se Tokijska deklaracija, koju je usvojilo Svjetsko medicinsko udruženje 1975. godine te Malteška deklaracija o štrajku glađu, koja je usvojena na 43. Skupštini Svjetskog medicinskog udruženja na Malti 1991. godine, a dopunjena na 44. Skupštini Svjetskog medicinskog udruženja u Marabeli, Španjolska 1992. godine. Zatvorenik koji ustrajno odbija hranu, sukladno čl. 110. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, stavlja se pod trajni liječnički nadzor. Zatvorenika se upozori da svojim postupkom ugrožava svoje zdravlje i život. Prisilno hranjenje nije dopušteno, a medicinska intervencija se primjenjuje prema općim propisima medicine. U slučaju pogoršanja zdravstvenog stanja, zatvorenika se, sukladno čl. 106. istog Zakona, na prijedlog liječnika premješta u kaznionicu, odnosno zatvor u kojem postoje uvjeti za takvo liječenje ili u Zatvorsku bolnicu. U pravilu, zatvorenik/istražni zatvorenik se premješta u Zatvorsku bolnicu kada izgubi 20% od tjelesne mase, a u slučaju pogoršanja zdravstvenog stanja i ranije. U Zatvorskoj bolnici u Zagrebu formira se liječnički konzilij koji sačinjavaju liječnici specijalisti ogovarajućih specijalnosti, a po potrebi i liječnik specijalist iz ustanove javnog zdravstva u funkciji vanjskog supervizora.

5.4. Nadzor pravobraniteljice za osobe s invaliditetom

Tijekom 2016. godine nastavljena je dobra suradnja Uprave za zatvorski sustav s Pravobraniteljicom za osobe s invaliditetom. Tijekom godine nije bilo njenih posjeta kaznenim tijelima, ali je nastavljeno postupanje zatvorskog sustava po dobivenim preporukama povodom obilazaka iz prethodnih godina.

Treba istaknuti da je zatvorski sustav također već ranije u nekoliko kaznenih tijela realizirao arhitektonske i građevinske adaptacije u smislu usklađivanja sa zakonskom regulativom i dobivenim preporukama te navedeno govori u prilog suradnji i aktivnom odnosu prema području koje institut pravobraniteljice štiti.

Kaznionica u Glini u novom objektu ima šest soba prilagođenih osobama s invaliditetom koje su opremljene prilagođenim sanitarijama i rukohvatima te je svemu potrebnom omogućen pristup kolicima. Radi lakšeg pristupa osoba s invaliditetom sanitarni čvor odvojen je od prostorije za boravak širokim kliznim vratima. Visina telefonske govornice prilagođena je osobama u invalidskim kolicima, a kretanje između etaža omogućeno je dizalom. Potrebama ovih zatvorenika prilagođeni su i rukohvati na krevetu, a također i sustav otvaranja prozora. Ukoliko postoji potreba za pomoći druge osobe radno se raspoređuje drugi zatvorenik za pomoć zatvoreniku s invaliditetom u aktivnostima koje on sam ne može obaviti. Na ovaj

način, osim što je osigurana potrebna pomoć, razvija se međuljudska solidarnost i razbijaju predrasude i stereotipi, što zasigurno doprinosi manjoj socijalnoj isključenosti.

Proteklih godina uvažavane su preporuke pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, za prilagodbu jedne prostorije potrebama osoba s invaliditetom, sukladno standardima koji su propisani Pravilnikom o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivosti (Narodne novine br. 78/13). Tako je većina zatvora u prizemlju zgrade prilagodila prostoriju za smještaj osobe s invaliditetom, gdje im je omogućen pristup bez prepreka, a sanitarni čvor je prilagođen i opremljen rukohvatima te su izgrađeni rukohvati uz zidove. Tamo gdje je postojala arhitektonska mogućnost uz osigurana sredstva, na ulazu u zgradu zatvora je postavljena i rampa za ulaz osoba s invaliditetom, prilagođena za pristup kolicima.

Kaznionica u Lepoglavi za ovu kategoriju zatvorenika ima opremljene četiri prostorije. Sanitarni čvor je prilagođen na način da se umjesto tuša koriste tzv. ležeće kade, a zahodske školjke su također prilagođene.

Centar za izobrazbu prema preporuci pravobraniteljice za osobe s invaliditetom provodi izobrazbu svih kategorija državnih službenika zatvorskog sustava za stjecanje posebnih znanja i vještina potrebnih za obavljanje specifičnih poslova vezanih za zatvorenike i maloljetnike a uz navedeno, ističemo da se pridaje posebna pozornost edukaciji na temu posebnosti u postupanju s osobama s invaliditetom u zatvorskom sustavu. Slijedom navedenog, tijekom 2016. godine provodila se edukacija o pravilnom ophođenju s osobama s invaliditetom u penalom sustavu, što će se nastaviti i nadalje tijekom 2017. godine s ciljem doprinosa ukupnim pozitivnim pomacima u ovom djelokrugu rada.

Prostora za unapređenje smještajnih kapaciteta za osobe s invaliditetom zasigurno još ima, no promatramo li naznačenu problematiku u okviru realnih mogućnosti uslijed ekonomske krize koja se ne može zanemariti te u kontekstu stvarnih potreba; možemo biti zadovoljni s učinjenim.

5.5. Suradnja s uredom pravobranitelja za djecu

Tijekom 2016. godine savjetnice pravobranitelja za djecu posjetile su Zatvore u Bjelovaru, Karlovcu, Rijeci, Zadru te Odgojni zavod u Požegi. Nakon obilaska i uočenog stanja, upućene su preporuke koje su se odnosile na posjete članova obitelji i maloljetne djece te na smještaj maloljetnika u posebnu zatvorsku jedinicu za maloljetnike koji se nalaze na izvršavanju istražnog zatvora. Navedeno se uglavnom odnosi na oplemenjivanje i opremanje prostora za posjete djece kao i preporuku povezivanja s udrugama civilnog društva u kontinuiranoj cjelogodišnjoj primjeni zajedničkih aktivnosti za djecu i roditelje, koje se inače provode tijekom lipanjske paneuropske kampanje za prava djece čiji su roditelji u zatvoru. Uvažavajući potrebu praćenja zaštite prava i interesa djece osoba lišenih slobode kao i maloljetnika koji borave u istražnom zatvoru, preporuke pravobranitelja za djecu su prihvaćene te se u svakodnevnoj praksi nadopunjavaju i usavršavaju.

5.6. Nadzor pravobraniteljice za ravnopravnost spolova

Ured pravobraniteljice za ravnopravnost spolova i Uprava za zatvorski sustav su tijekom 2016. godine ostvarivali, kao i ranije, kvalitetnu suradnju.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, kao neovisno tijelo nadležno za suzbijanje diskriminacije u području ravnopravnosti spolova, prati provođenje Zakona i drugih propisa koji se tiču ravnopravnosti spolova. Pritom Pravobraniteljica posebnu pažnju pridaje ženama

u zatvorskom sustavu te riziku višestruke diskriminacije žena uključujući i žene s invaliditetom. Uprava za zatvorski sustav je dostavila relevantne statističke podatke o navedenoj problematici.

Vjerujemo da će rezultati suradnje Ureda pravobraniteljice za ravnopravnost spolova i Uprave za zatvorski sustav dati poticaj za daljnji napredak i ukazati na probleme koje možemo zajednički rješavati.

6. MEĐUNARODNA SURADNJA

Uprava za zatvorski sustav ostvaruje suradnju s europskim zemljama i međunarodnim organizacijama i udruženjima koja djeluju u penološkom području.

Bilateralna suradnja je u 2016. godini bila formalno regulirana samo s Rumunjskom upravom za zatvore (Izjava o suradnji iz 2013. godine), no suradnja je nastavljena i sa zatvorskim upravama država s kojima ne postoje na ovaj način formalizirani oblici suradnje. Primarno je suradnja ostvarivana kroz pružanje podrške odgovaranjem na upite iz djelokruga nacionalnih zatvorskih sustava, čime se međusobno doprinosi razvoju kvalitetnih nacionalnih zakonskih okvira i penološke prakse. Informacije i podaci su u ovu svrhu tijekom 2016. godine razmjenjivani s Mađarskom, Rumunjskom, Slovačkom, Češkom, Litvom, Austrijom i Slovenijom.

U okviru kontinuirane dugogodišnje suradnje s Upravom za izvršenje kaznenih sankcija (UZIKS) Republike Slovenije, u travnju 2016. godine 22 službenika Preodgojnog doma Radeče posjetilo je Odgojni zavod u Turopolju i Kaznionicu u Lepoglavi. Posjetiteljima su prezentirani organizacijska struktura i funkcioniranje zavoda/kaznionice te zakonski i provedbeni okvir rada sa zatvorenicima, odnosno maloljetnicima na izvršavanju odgojne mjere.

Multilateralnu suradnju Uprava za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske ostvaruje primarno u okviru Okruglog stola čelnika zatvorskih sustava srednje Europe (Middle European Correctional Roundtable) – MECR te kroz članstvo u Europskoj organizaciji za zatvorske i korekcijske sustave – EuroPris, ali i kroz aktivno sudjelovanje u aktivnostima Vijeća Europe te na drugim međunarodnim sastancima, seminarima, konferencijama i dr.

MECR predstavlja neformalni i dobrovoljni mehanizam za približavanje čelnika skupine europskih zatvorskih sustava koji se suočavaju sa sličnim problemima, sa zajedničkom svrhom iznalaženja perspektiva i načina za smanjivanje i ublažavanje učinaka zatvaranja. Svrha MECR-a je promoviranje sigurnosti u zatvorima, promoviranje uspješnije integracije zatvorenika u društvo te ojačavanje različitih službi u zemljama članicama radi doprinosa sigurnosti i zaštiti zajednice kroz razmjenu najbolje prakse. Uprava za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske jedan je od osnivača MECR-a čije su članice danas: Austrija, Njemačka savezna pokrajina Bavarska, Češka, Hrvatska, Italija, Litva, Mađarska, Poljska, Rumunjska, Slovačka, Slovenija i Švicarska. Osim predstavnika navedenih zemalja, na sastancima MECR-a sudjeluje i predsjednik najvećeg svjetskog udruženja za područje izvršenja kaznenopravnih sankcija – ICPA (eng. International Corrections and Prisons Association). U rujnu 2016. godine u Mađarskoj je održan 14. MECR sastanak, a glavne teme sastanka bile su zapošljavanje zatvorenika i de-radikalizacija.

Uprava za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa članica je EuroPrisa - Europske organizacije za zatvorske i penalne službe (eng. The European Organisation of Prison and Correctional Services). Neki od ciljeva organizacije su: Savjetodavna djelatnost iz područja izvršavanja kaznenopravnih sankcija pri donošenju vezane legislative; formiranje europskih radnih skupina stručnjaka iz zatvorskih i korekcijskih sustava čija je uloga razmatranje i savjetovanje o stručnim pitanjima; utjecanje na europsku politiku i legislativu vezanu uz zatvorske i korekcijske sustave; predstavljanje interesa zatvorskih praktičara; pružanje podrške profesionalnom upravljanju zatvorskim sustavima; razvoj međusobnih odnosa i razmjena informacija s drugim organizacijama koje djeluju u kaznenopravnom području, s perspektivom razvoja najbolje prakse u ovom području. Predstavници Uprave za zatvorski

sustav redovito sudjeluju na radionicama, seminarima i konferencijama i drugim aktivnostima koje organizira EuroPris, a troje službenika Središnjeg ureda sudjeluje u radu stručnih radnih skupina EuroPrisa (radne skupine na temu: informacijske tehnologije, zatvorenici strani državljani, i obiteljski odnosi).

Vijeće Europe jednom godišnje organizira konferenciju za generalne direktore zatvorskih sustava i probacijskih službi, koja je vremenski i lokacijski povezana s održavanjem konferencije i godišnje skupštine EuroPrisa. U lipnju 2016. godine su ova dva povezana događaja organizirana u Zaandamu, Nizozemska, a na njima je sudjelovao pomoćnik ministra pravosuđa nadležan za zatvorski sustav.

U okviru Vijeća Europe djeluju različita stručna tijela, od kojih je za penološko područje nadležno Vijeće za penološku suradnju (PC-CP). Predstavnici Uprave za zatvorski sustav redovito sudjeluju na godišnjim sastancima PC-CP-a, a u prosincu 2016. godine službenica Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav izabrana je za članicu stručne radne grupe ovog Vijeća. Osim sastanaka Penološkog vijeća, Vijeće Europe tijekom godine organizira 2-3 stručna sastanka s različitom tematikom vezanom uz zatvorski sustav, na kojima sudjeluju različiti stručnjaci iz Središnjeg ureda i iz kaznenih tijela, ovisno o temi i traženom profilu stručnjaka.

Na inicijativu Glavne uprave za ljudska prava i vladavinu zakona Vijeća Europe, u Zagrebu je 15. i 16. prosinca 2016. godine, održan međunarodni stručni sastanak na temu zdravstvene zaštite zatvorenika i medicinske etike u zatvorima. Sastanak je organiziran u okviru aktivnosti bilateralne suradnje Vijeća Europe u penološkom području, s ciljem da se relevantni dionici u postupku pružanja zdravstvene zaštite zatvorenicima upoznaju sa standardima Vijeća Europe i Europskog odbora za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) u vezi zdravstvene skrbi i medicinske etike u zatvorima te da razmijene iskustva, pozitivnu praksu i izazove s kojima se susreću, s kolegama i stručnjacima Vijeća Europe. UZ eksperte Vijeća Europe Jorga Ponta, bivšeg medicinskog savjetnika u Ministarstvu pravosuđa Austrije i Andresa Lehtmetisa, psihijatra iz Središnje bolnice Zapadnog Talina, Estonija, na sastanku je sudjelovalo 45 sudionika iz Hrvatske, primarno liječnika i medicinskih sestara/tehničara koji pružaju zdravstvenu zaštitu zatvorenicima, upravitelji kaznionica i zatvora, predstavnici Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav te predstavnici Ministarstva zdravstva i Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo.

7. PROJEKTI

7.1. IPA 2012 Podrška zatvorskom sustavu Republike Hrvatske

Tijekom 2016. godine Središnji ured Uprave za zatvorski sustav nastavio je s radom na projektu IPA 2012 pod nazivom PODRŠKA ZATVORSKOM SUSTAVU REPUBLIKE HRVATSKE s predviđenim sredstvima od 4,69 milijuna eura i općim ciljem povećanja profesionalnih i upravljačkih vještina Uprave za zatvorski sustav te podrškom primjeni Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u zatvorskim sustavima.

Svrhe projekta su:

- Unaprjeđenje infrastrukturnih uvjeta i cjeloživotnog obrazovanja zaposlenika Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa,
- Unaprjeđenje životnog okruženja u svrhu rehabilitacije maloljetnika u Odgojnom zavodu u Turopolju i
- Informatizacija Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa.

U sklopu građevinske komponente projekta izvršeni su radovi obnove, rekonstrukcije i opremanja prostora Centra za izobrazbu potrebnim namještajem i opremom. Radovima i opremanjem suvremeno će se urediti i opremiti dvije manje učionice, svaka za do 20 polaznika programa izobrazbi, informatička učionica za do 14 polaznika, jedna velika učionica/dvorana za sastanke za do 40 polaznika, 5 ureda za zaposlenike Centra za izobrazbu, 10 garsonijera sa 40 postelja za polaznike programa izobrazbi kojima je tijekom pohađanja potreban smještaj te razne prateće prostorije - čajna kuhinja, dnevni boravak za polaznike, mala soba za sastanke i dr.

U okviru Twinning komponente HR 12 IB JH 01 EU IPA 2012 Projekta, čija provedba je započela u ožujku 2016. godine, kao uzajamna suradnja Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske, Njemačke zaklade za međunarodnu pravnu suradnju (IRZ), Ministarstva unutarnjih poslova Kraljevine Španjolske, Uprave za zatvorski sustav (SGIP) i Međunarodne i latinoameričke zaklade za upravu i javne politike (FIIAPP), planirano je 19 aktivnosti i 42 misije te sudjelovanje 25 stručnjaka iz Njemačke i Španjolske.

Svi stručnjaci iz država članica, kao i stručnjaci iz Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske te sudionici iz svih ustanova dionika bili su izuzetno motivirani i posvećeni provedbi aktivnosti, a njihova orijentiranost praktičnim rješenjima i zadacima tijekom 2016. godine dali su sljedeće konkretne rezultate. Pripremljene su preporuke za poboljšanje zakonodavnog okvira zatvorskog sustava, u skladu s najboljom praksom Evropske unije; kreirana je strategija izobrazbe namijenjena Centru za izobrazbu, uključujući i preporuke za poboljšanje organizacijske strukture; kreirani su programi izobrazbe te pripadajući materijali namijenjeni službenicima zatvorskog sustava i provedene radionice treninga trenera za poboljšanje stručnih i upravljačkih vještina zatvorskih službenika te provođenje programa za zatvorenike s višegodišnjim kaznama zatvora. Započete su pripreme za izradu programa za različite aspekte rada s maloljetnicima, kao i kreiranje Komunikacijske strategije za pro-aktivni pristup odnosima s javnošću i Akcijskog plana za odnose s javnošću koji će se odnositi i na period nakon završetka projekta.

U okviru komponente koja se odnosi na unaprjeđenje životnog okruženja u svrhu rehabilitacije maloljetnika u Odgojnom zavodu u Turopolju, u svibnju 2016. godine osigurani su preduvjeti za početak gradnje, tako da je adaptiran stari objekt (staro skladište) za privremeni premještaj maloljetnika dok traju građevinski radovi. Dana 20. rujna 2016. godine se započelo s adaptacijom i dogradnjom objekta internata, koji će biti podijeljen u četiri stambene jedinice, od kojih će u svakoj biti dnevni boravak za maloljetnike, četiri spavaće

sobe za po tri maloljetnika, čajna kuhinja, ured za odgajatelje, prostorija za pravosudnog policajca i sanitarni čvor. Ukupan smještajni kapacitet internata je 48 maloljetnika. Na svakom od dva kata zgrade internata postoji soba za izdvajanje sa sanitarnim čvorom. Također je započela gradnja objekta u kojem će biti u prizemlju smješten Odjel dijagnostike, kapaciteta za 12 maloljetnika, koji će se sastojati od dnevnog boravka za maloljetnike, tri spavaće sobe za po četiri maloljetnika, čajne kuhinje, ureda za odgajatelje, prostorije za pravosudnog policajca i sanitarnog čvora te četiri prostorije za obrazovanje maloljetnika sa čajnom kuhinjom i sanitarnim čvorom. Prostori za dijagnostiku i obrazovanje su međusobno odvojeni. Na prvom katu je prostor za odgojnu skupinu pojačane skrbi i nadzora (zatvoreni odjel), kapaciteta 18 maloljetnika, a na katu je šest soba za po tri maloljetnika, sa sanitarnim čvorom u svakoj sobi, zatim, ured odgajatelja, prostorija za pravosudnog policajca, prostor za posjete, prostor za podjelu hrane te sanitarni čvor za maloljetnike. Svi odjeli imaju sanitarni čvor za službenike. Adaptacija kuhinje je planirana za 2017. godinu. Svi prostori će biti opremljeni potrebnim uredskim namještajem, a sobe maloljetnika i čajne kuhinje potrebnim namještajem i uređajima. Očekivani završetak radova je 20. rujna 2017. godine.

U okviru komponente informatizacije, tijekom 2016. godine su započele pripremne aktivnosti za vezane za aplikaciju za upravljanje podacima o zatvorenicima.

7.2. Operativni program "Učinkoviti ljudski potencijali" za razdoblje 2014.-2020.

U okviru Operativnog programa "Učinkoviti ljudski potencijali" za razdoblje 2014.-2020. za koji su za potrebe Ministarstva pravosuđa osigurana sredstva iz Europskog socijalnog fonda, započele su pripreme za projekt Uprave za zatvorski sustav: „Unaprjeđenje kvalitete pravosuđa kroz jačanje kapaciteta pravosudnih djelatnika - Razvoj Centra za intenzivni tretman zatvorenika/Informatizacija poslovnih procesa kaznenih tijela“. Predviđeni iznos sredstava koja su namijenjena ovom projektu je oko 1.300.000,00 EUR.

Također, Uprava za zatvorski sustav je u sklopu istog Operativnog programa u suradnji sa Uredom za udruge Vlade Republike Hrvatske krajem 2016. godine započela pripreme za projekt „Jačanje kapaciteta organizacija civilnoga društva (OCD-a) za podršku učinkovitoj resocijalizaciji i reintegraciji počinitelja kaznenih djela u društvenu zajednicu“. Naglasak u projektu biti će osnivanju stambenih jedinica („kuća na pola puta“) te pružanje pomoći u zapošljavanju i razvijanju socijalno-poduzetničkih inicijativa maloljetnih i punoljetnih počinitelja nakon otpusta s izdržavanja kazne. Predviđeni iznos sredstava koja su namijenjena ovom projektu je oko 3.000.000,00 EUR.

7.3. Prijelazni instrument EU za Hrvatsku: „Podrška daljnjem razvoju i jačanju Probacijske službe u Republici Hrvatskoj“

U lipnju 2016. godine Sektor za probaciju, u suradnji s Kraljevinom Španjolskom i IRZ-om, njemačkom zakladom za međunarodnu pravnu suradnju započeo je realizaciju twinning projekta u okviru prijelaznog instrumenta pomoći Transition facility, vrijednog 1.000.000,00 Eura.

Na poziv Sektora za probaciju, zatvorski sustav se tijekom 2016. godine aktivno uključio, u okviru svoje zakonske nadležnosti za izvršavanje kazne zatvora, u radionice u okviru prve komponente projekta „Poboljšanje institucionalnog kapaciteta Probacijske službe“. U okviru projekta izrađen je dio preporuka za poboljšanje postojećeg zakonodavnog okvira i probacijske prakse u izvršavanju svih probacijskih poslova, u skladu s EU standardima, praksom i preporukama. To će neposredno utjecati na kvalitativno poboljšanje izvršavanja kazne zatvora u području suradnje sa Sektorom probacije .

Također na poziv Sektora za probaciju, Zatvorski sustav se tijekom 2016. godine aktivno uključio u aktivnosti u okviru treće komponente projekta „Podrška uvođenju elektroničkog nadzora“ - faza priprema za provođenje pilot projekta (radi elektronskog nadzora osuđenika na uvjetnom otpustu te istražnih zatvorenika u domu), za potrebe kojeg je formirana radna skupina. Članovi radne skupine izradili su nacrt protokola za privođenje elektronskog nadzora i članovima radne skupine omogućena studijska posjeta Kraljevini Španjolskoj u kojoj su upoznati sa visoko razvijenim sustavom elektronskog nadzora. Povođenje Pilot projekta uvođenja elektronskog nadzora planiran je za veljaču 2017. godine, uz aktivno sudjelovanje Zatvorskog sustava, a cilj mu je nadzirati do 20 osuđenika te određeni broj istražnih zatvorenika u domu s područja Grada Zagreba i Zagrebačke županije. U pilot projekt biti će uključeni probacijski službenici Središnjeg ureda, Probacijskih ureda Zagreb I i II, te policija, Županijski sudovi u Zagrebu i Velikoj Gorici, Državno odvjetništvo i predstavnici zatvorskog sustava.

7.4. Projekti i programi udruga usmjerenih pružanju potpore provođenju pojedinačnog programa izvršavanje kazne zatvora/odgojne mjere

Tijekom 2016. godine objavljen je javni poziv za prijavu na Natječaj za financiranje projekata/programa udruga usmjerenih pružanju potpore provođenju pojedinačnog programa izvršavanje kazne zatvora/odgojne mjere, sa sljedećim prioritetnim područjima: potpora realizaciji programa tretmana sa specifičnim skupinama zatvorenika prema modelu koji se provodi u zatvorskom sustavu, potpora realizaciji aktivnosti slobodnog vremena za zatvorenike i maloljetnike, unaprjeđenje formalnog i neformalnog obrazovanja zatvorenika i maloljetnika, priprema postpenalnog prihvata zatvorenika i maloljetnika, aktivnosti socijalnog poduzetništva te pružanje potpore zatvorenicima i maloljetnicima u očuvanju obiteljskih veza. Donesena je odluka o financiranju 15 projekata i 14 programa koje su prijavile ukupno 23 udruge („AMBIDEKSTER KLUB“ Zagreb; „ANST 1700“, Split; „Centar za inkluzivne potpore IDEM“, Zagreb; „DEŠA“, Dubrovnik; „GTF - Inicijativa za održivi rast“, Zagreb; „Hrvatski savez klubova liječenih alkoholičara“, Zagreb; „Hrvatsko čitateljsko društvo Narodna knjižnica Petar Preradović“, Bjelovar; „Hrvatsko udruženje za bihevioralno-kognitivne terapije“, Zagreb; „Liga za prevenciju ovisnosti“, Split; „Mladi u Europskoj uniji“, Šibenik; „Organizacija mladih STATUS M“, Zagreb; „Roditelji u akciji RODA“, Zagreb; „Udruga HUMANUM“, Požega; „Udruga pčelara Pčelinjak“, Zagreb; „Udruga Skribonauti“, Split; „Udruga STIJENA“, Zagreb; „Udruga Svijet kvalitete“, Šibenik; „Udruga TERRA“, Rijeka; „Udruga za kreativni socijalni rad“, Zagreb; „Udruga za pomoć djeci i mladeži OSMIJEH“, Čakovec; „Udruga za promicanje informatike, kulture i suživota“, Petrinja; „Udruga ZAJEDNICA stručnost i multidisciplinarnost“, Požega te „Zajednica Pape Ivana XXIII“, Vrgorac). Ukupni iznos za financiranje projekata i programa u prvoj godini provođenja je 3.391.185,83 kn.

POPIS SLIKA:

Slika 1. Organizacijska struktura Uprave za zatvorski sustav	6
Slika 2. Kretanje broja zatvorenika i smještajnih kapaciteta 2010. – 2016. g.....	12
Slika 3. Prikaz popunjenosti prema stupnju sigurnosti u % na dan 31.12.2016. godine .	13
Slika 4. Način dolaska zatvorenika na izdržavanje kazne dulje od 6 mjeseci tijekom 2016. godine.....	16
Slika 5. Struktura zatvorenika s kaznom dužom od 6 mjeseci i maloljetnika u maloljetničkom zatvoru obzirom na recidivizam tijekom 2016. godine.	16
Slika 6. Struktura zatvorenika i maloljetnika obzirom na raniju osuđivanost na dan 31.12.2016.	17
Slika 7. Usporedba zatvorenika obzirom na spol prema kriteriju ranije osuđivanosti.....	17
Slika 8. Usporedba zatvorenika prema vrsti kaznenog tijela u koju su upućivani 2016..	18
Slika 9. Raspodjela zatvorenika prema vrstama kaznenih djela (KZ/97) na dan 31.12.2016.	21
Slika 10. Zatvorenici osuđeni prema KZ/97 s obzirom na vrstu kaznenog djela na dan 31.12.2016.	21
Slika 11. Raspodjela zatvorenica prema vrstama kaznenih djela (KZ/97) na dan 31.12.2016.	22
Slika 12. Raspodjela zatvorenika prema vrsti kaznenih djela (KZ/11) na dan 31.12.2016.	25
Slika 13. Raspodjela zatvorenika prema vrsti kaznenih djela (KZ/11) na dan 31.12.2016.	26
Slika 14. Raspodjela zatvorenica prema vrsti kaznenih djela (KZ/11) na dan 31.12.2016.	26
Slika 15. Struktura zatvorenika obzirom na duljinu kazne na dan 31.12.2016.....	28
Slika 16. Stupanj naobrazbe zatvorenika na dan 31.12.2016.	29
Slika 17. Dob zatvorenika na dan 31.12.2016.	30
Slika 18. Raspodjele zatvorenica i zatvorenika na 31.12.2016. prema dobi	31
Slika 19. Zatvorenici s izrečenom sigurnosnom mjerom obveznog psihijatrijskog liječenja na dan 31. 12.	31
Slika 20. Zatvorenici u istražnom zatvoru na dan 31.12. od 2009 do 2016. godine	32
Slika 21. Zatvorenici u istražnom zatvoru obzirom na vrstu kaznenog djela na dan 31.12.2016.	33
Slika 22. Zatvorenici, strani državljani na dan 31.12.2016.	35
Slika 23. Zatvorenici kojima je izrečena kazna u prekršajnom postupku obzirom na vrstu izrečene kazne tijekom 2016. godine	39
Slika 24. Usporedba ukupnog broja zdravstvenih pregleda u kaznenim tijelima i ukupnog broja specijalističkih pregleda zatvorenika izvan kaznenih tijela u razdoblju od 2007. do 2016. godine	50
Slika 25. Zatvorenici i maloljetnici uključeni u izobrazbu u periodu 2006. – 2016.....	53
Slika 26. Radno angažirani zatvorenici u kaznionici i zatvoru	56
Slika 27. Udio roditelja među osobama na izdržavanju kazne zatvora, maloljetničkog zatvora i odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod na dan 31. 12. 2016. (N=2253)	61
Slika 28. Broj posjeta tijekom godina na svakih deset zatvorenica i zatvorenika svih kazneno pravnih statusa i broj posjeta maloljetne djece roditeljima koji se nalaze na izdržavanju kazne zatvora, kazne maloljetničkog zatvora i odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod.....	62
Slika 29. Postotak očeva na izdržavanju kazne, kazne maloljetničkog zatvora ili odgojne mjere s obzirom na posjet maloljetne djece tijekom godina	63

Slika 30. Postotak majki na izdržavanju kazne, kazne maloljetničkog zatvora ili odgojne mjere s obzirom na posjet maloljetne djece tijekom godina	63
Slika 31. Zloupotreba pogodnosti izvan kaznenog tijela	83
Slika 32. Broj odobrenih premještaja zatvorenika od 2008. do 2016. godine.....	84
Slika 33. Uvjetni otpust po odluci Povjerenstva za uvjetni otpust (prikaz od 2007-2016.)	86
Slika 34. Broj odobrenih uvjetnih otpusta odlukom suda u 2016. godini	87
Slika 35. Podnesene žalbe sucu izvršenja protiv odluke upravitelja, odnosno postupanje službenika.....	88
Slika 36. Rješenja sudskog vijeća povodom žalbi zatvorenika izjavljenih na rješenja suca izvršenja	88
Slika 37. Rješenja sudskog vijeća povodom žalbi upravitelja na rješenja suca izvršenja	88
Slika 38. Odnos broja zatvorenika na jednog službenika pravosudne policije (stanje na dan 31. prosinca)	90
Slika 39. Kretanje broja službenika pravosudne policije	91
Slika 40. Tjelesni napadi zatvorenika na zaposlenike kaznenih tijela	91
Slika 41. Ukupan broj primijenjenih sredstava prisile u 2016. godini	92
Slika 42. Vrste primijenjenih sredstava prisile u 2016. godini, u postocima	92
Slika 43. Vrste primijenjenih sredstava prisile, usporedba	93
Slika 44. Usporedni prikaz primjene palice i raspršivača s dopuštenim neškodljivim tvarima.....	93
Slika 45. Razlozi primjene sredstava prisile	94
Slika 46. Razlozi primjene sredstava prisile, usporedba.....	94
Slika 47. Ukupan broj naređenih posebnih mjera održavanja reda i sigurnosti.....	95
Slika 48. Posebne mjere održavanja reda i sigurnosti prema vrsti i broju provođenja....	95
Slika 49. Naređene posebne mjere održavanja reda i sigurnosti u postocima.....	96
Slika 50. Ukupan broj obavljenih testiranja zatvorenika na prisutnost alkohola u organizmu i na prisutnost droga i drugih nedopuštenih psihoaktivnih sredstava u organizmu.....	97
Slika 51. Ukupan broj obavljenih testiranja zatvorenika na prisutnost alkohola u organizmu.....	97
Slika 52. Ukupan broj obavljenih testiranja zatvorenika na prisutnost droga i drugih nedopuštenih psihoaktivnih sredstava u organizmu	97
Slika 53. Broj pokušaja samoubojstva.....	98
Slika 54. Broj samoubojstva i smrti.....	98
Slika 55. Broj pokušaja bijega	99
Slika 56. Ukupan broj bjegova, udaljenja i nepovratka s prekida kazne	99
Slika 57. Bjegovi, udaljenja i nepovratak s prekida kazne prema uvjetima iz kojih su izvršeni, prikaz za razdoblje od 2011. do 2016. godine	101
Slika 58. Struktura bjegova s obzirom na uvjete u kojima su izvršeni u postocima.....	101
Slika 59. Udio u izvršenim bjegovima (udaljenjima), odnos zatvorenici – maloljetnici na izvršavanju odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod, 2016. godina.....	102
Slika 60. Broj pokrenutih stegovnih postupaka za lakše stegovne prijestupe zatvorenika	102
Slika 61. Broj pokrenutih stegovnih postupaka za teže stegovne prijestupe zatvorenika	102
Slika 62. Broj predloženih stegovnih postupaka za stegovne prijestupe istražnih zatvorenika	103
Slika 63. Broj pokrenutih stegovnih postupka za stegovne prijestupe maloljetnika.....	103

Slika 64 Ukupan broj samoozljeđivanja zatvorenika	103
Slika 65. Razlozi samoozljeđivanja zatvorenika	104
Slika 66. Odbijanja zatvorske hrane	104
Slika 67. Kaznena djela tijekom izdržavanja kazne zatvora	104
Slika 68. Tjelesni sukobi između zatvorenika	105
Slika 69. Ukupan broj sprovođenja zatvorenika izvan kaznenih tijela.....	105
Slika 70. Ukupan broj zatvorenika na liječenju u vanjskim bolnicama i ukupan broj dana liječenja.....	106
Slika 71. Broj obavljenih temeljitih pretraga prostorija i zatvorenika	106
Slika 72. Ukupan broj pronađenih tableta	107
Slika 73. Ukupan broj obavljenih posjeta zatvorenicima.....	107
Slika 74. Ukupan broj posjetitelja	108
Slika 75. Broj primljenih paketa	108
Slika 76. Broj primljenih pisama.....	108
Slika 77. Broj telefonskih razgovora zatvorenika	109
Slika 78. Ukupan broj izvršitelja sistematiziranih radnih mjesta, na dan 31.12.2016.	110
Slika 79. Službenici Odjela tretmana.....	111
Slika 80. Službenici Odjela osiguranja	112
Slika 81. Službenici Odjela za rad i strukovnu izobrazbu zatvorenika	112
Slika 82. Službenici Odjela zdravstvene zaštite zatvorenika	113
Slika 83. Bolovanja zaposlenika	113
Slika 84. Prikaz prekovremenog rada po mjesecima u razdoblju od 2013 - 2016. godine	114
Slika 85. Žalbe Odboru za državnu službu	116
Slika 86. Prestanak državne službe	117
Slika 87. Teške povrede službene dužnosti.....	118
Slika 88 Lakše povrede službene dužnosti.....	118
Slika 89. Ukupno nepodmirene obveze na dan 31.12.2016. u kn.....	121
Slika 90. Rezultati poslovanja prema godišnjem obračunu	122
Slika 91. Struktura direktnih (dnevni) troškova	124
Slika 92. Usporedni prikaz ukupnog i direktnog troška.....	125

POPIS TABLICA:

Tablica 1. Broj polaznika izobrazbe u 2016. godini	11
Tablica 2. Broj zatvorenika obzirom na spol prema navedenim kategorijama.....	15
Tablica 3. Broj izrečenih sigurnosnih mjera na dan 31.12.2016. godine (jedan zatvorenik može imati jednu ili više izrečenih sigurnosnih mjera)	18
Tablica 4. Zatvorenici obzirom na vrstu kaznenih djela na dan 31.12.2016. – KZ/97	19
Tablica 5. Zatvorenici i zatvorenice obzirom na vrstu kaznenih djela na dan 31.12.2016. – KZ/97	22
Tablica 6. Zatvorenici obzirom na vrstu kaznenih djela na dan 31.12.2016. – KZ/11	23
Tablica 7. Zatvorenici i zatvorenice obzirom na vrstu kaznenih djela na dan 31.12.2016. – KZ/11	27
Tablica 8. Zatvorenici obzirom na duljinu kazne zatvora na dan 31.12.2016. godine	28
Tablica 9. Struktura zatvorenika i maloljetnika obzirom na stupanj naobrazbe na dan 31.12.2016.	29
Tablica 10. Dobna struktura zatvorenika na dan 31.12.2016. godine.....	30
Tablica 11. Zatvorenici obzirom na trajanje istražnog zatvora na dan 31.12.2016. godine	33
Tablica 12. Zatvorenici obzirom na dob na dan 31.12.2016. godine	34
Tablica 13. Maloljetnici/e na izvršavanju odgojne mjere s obzirom na dob, na dan 31.12.2016.	36
Tablica 14. Maloljetnici/e na izvršavanju odgojne mjere s obzirom na vrstu kaznenih djela, na dan 31.12.2016. godine.....	36
Tablica 15. Maloljetnici/e na izvršavanju odgojne mjere s obzirom na stupanj obrazovanja, na dan 31.12.2016. godine.....	37
Tablica 16. Maloljetnici/e na izvršavanju odgojne mjere s obzirom na njihovu uključenost u različite oblike izobrazbe u zavodu, na dan 31.12.2016. godine.....	37
Tablica 17. Maloljetnici/e u maloljetničkom zatvoru na 31.12.2016., s obzirom na dob	38
Tablica 18. Maloljetnici/e u maloljetničkom zatvoru na 31.12.2016., s obzirom na duljinu izrečene kazne,	38
Tablica 19. Maloljetnici/e u maloljetničkom zatvoru na 31.12.2016., s obzirom na vrstu kaznenih djela.....	38
Tablica 20. Maloljetnici/e u maloljetničkom zatvoru na 31.12.2016., s obzirom na stupanj obrazovanja.....	38
Tablica 21. Osobe s invaliditetom na dan 31.12.2016. godine.....	41
Tablica 22. Zatvorenici-ovisnici prema vrstama droge	42
Tablica 23. Zatvorenici ovisnici o drogama u odnosu na dob i spol	43
Tablica 24. Broj zatvorenika-ovisnika o drogama u odnosu na vrstu kaznenih djela 2016. godine – KZ/97	44
Tablica 25. Broj zatvorenika-ovisnika o drogama u odnosu na vrstu kaznenih djela 2016. godine – KZ/11	44
Tablica 26. Broj zatvorenika i maloljetnika kod kojih je 2016. godine ordiniran metadon	45
Tablica 27. Broj zatvorenika ovisnika o drogama kod kojih je 2016. godine ordiniran buprenorfin.....	46
Tablica 28. Stegovni prijestupi u vezi zlouporabe psihoaktivnih sredstava tijekom 2016. godine.....	47
Tablica 29. Zatvorenici ovisnici o alkoholu prema dobi i spolu	48
Tablica 30. Zatvorenici ovisnici o alkoholu s obzirom na vrstu kaznenog djela.....	49

Tablica 31. Zatvorenici i maloljetnici uključeni u različite oblike izobrazbe tijekom 2016. godine.....	53
Tablica 32. Radno angažirani zatvorenici u odnosu na vrstu kaznenih tijela.....	55
Tablica 33. Radno angažirani zatvorenici po godinama.....	55
Tablica 34. Radno angažirani zatvorenici po mjestima rada.....	56
Tablica 35. Broj i vrsta aktivnosti slobodnog vremena zatvorenika i maloljetnika tijekom 2016. godine	58
Tablica 36. Zatvorenici i maloljetnici, roditelji maloljetne djece i maloljetna djeca na dan 31. 12. 2016.	61
Tablica 37. Posjeti maloljetne djece tijekom 2016.	62
Tablica 38. Broj zatvorenika uključenih u posebne programe tretmana	70
Tablica 39. Pogodnosti i njihova zlouporaba tijekom 2016.godine.....	82
Tablica 40. Zatvorenici premješteni na izdržavanje kazne zatvora tijekom 2016. godine	85
Tablica 41. Pokušaj bijega, bjegovi (udaljenja) i slučajevi nepovratka s prekida kazne u 2016. godini	100
Tablica 42. Pronađene nedopuštene stvari i tvari.....	107
Tablica 43. Zaposlenici prema ustrojstvenim jedinicama, na dan 31.12.2016.	110
Tablica 44. Zaposlenici prema dobi, spolu i radnom stažu, na dan 31.12.2016.	111
Tablica 45. Struktura polaznika radionica.....	115
Tablica 46. Struktura rashoda poslovanja	120
Tablica 47. Ukupne nepodmirene (dospjele/nedospjele) obveze na 31. prosinca 2012-2016.....	120
Tablica 48. rezultati poslovanja iskazani po godišnjem obračunu	121
Tablica 49. Izvješće o utrošenim sredstvima.....	122
Tablica 50. Prikaz ukupnih troškova po kaznenim tijelima.....	123
Tablica 51. Direktni dnevni prosječni trošak po zatvoreniku.....	124
Tablica 52. Ukupni dnevni prosječni trošak po zatvoreniku.....	124
Tablica 53. Inspekcijski nadzori tijekom 2016. godine	127
Tablica 54. Upravni nadzori tijekom 2016. godine	128
Tablica 55. Broj obilazaka suca izvršenja sukladno čl. 47. ZIKZ-a u 2016. godini uz naznaku je li sudac izvršenja obišao sve zatvorenike ili pojedine odjele.....	129